HOWARD JACOBSON

SHYLOCK ESTE NUMELE MEU

ROMAN

ebook HUMANITAS fiction

Proiectul Hogarth Shakespeare
apare în cadrul colecţiei **Raftul Denisei**
coordonată de
DENISA COMĂNESCU

HOWARD JACOBSON
SHYLOCK IS MY NAME

First published by Hogarth in 2016.

ISBN: 978-606-779-141-9 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

HOWARD JACOBSON

SHYLOCK ESTE NUMELE MEU

NEGUȚĂTORUL DIN VENEȚIA
DE WILLIAM SHAKESPEARE
REIMAGINAT

Traducere din engleză și note de
DANA CRĂCIUN

Cuprins

În memoria lui Wilbur Sanders

Cum se face că, în toţi acei mulţi ani de prietenie şi de predat Shakespeare, nu am discutat niciodată despre Neguţătorul din Veneţia*, nu pot să-mi explic. Regret profund că nu o putem face acum.*

PORŢIA: Care e negustorul şi care e evreul?
DUCELE: Antonio şi Shylock, veniţi acum în faţă.
PORŢIA: Shylock, aşa te cheamă deci?
SHYLOCK: Shylock este numele meu.

Neguţătorul din Veneţia, Actul IV, Scena 1

Unu

Este una din zilele acelea tipice pentru nordul Angliei în februarie, când parcă-i mai-bine-mort-decât-viu şi când spaţiul dintre pământ şi cer nu-i decât o fantă pe unde se strecoară lumina, iar cerul ca atare se întinde nesfârşit de banal. O scenă nepotrivită pentru tragedie, chiar şi aici unde morţii zac în tăcere. În cimitir se află doi bărbaţi care-şi văd de obligaţii sufleteşti. Privirile şi le ţin în pământ. Prin părţile acestea trebuie să te războieşti cu vremea dacă nu vrei să devii o farsă.

Tocmai semnele unei astfel de lupte se citesc pe faţa primului din cei doi îndoliaţi, un bărbat de vârstă mijlocie cu alură nesigură, care uneori merge cu capul ridicat arogant de sus, iar alteori încovoiat de parcă speră să treacă neobservat. Gura îi freamătă şi ea şi pare înşelătoare, când cu buzele răsucite într-un rânjet, când uşor căzută şi deschisă, parcă gata să se zdrobească precum un fruct copt vara. Acesta este Simon Strulovitch, un filantrop bogat, năvalnic şi sensibil, cu entuziasme intermitente, o eminentă colecţie de artă anglo-evreiască de secol XX şi de biblii vechi, o pasiune pentru Shakespeare (ale cărui geniu şi înfăţişare de cavaler sefard crezuse cândva, deşi acum nu mai era atât de sigur, că nu s-ar putea explica decât prin faptul că înaintaşii dramaturgului îşi vor fi schimbat numele din Shapiro), cu doctorate onorifice de la universităţi din Londra, Manchester şi Tel Aviv (cel de la Tel Aviv este alt lucru de care nu e sigur) şi o fată care o lua razna. Se află aici ca să inspecteze piatra de mormânt ridicată de curând la căpătâiul mamei sale, acum că trecuseră cele douăsprezece luni de doliu. Nu a jelit-o cum se cuvine în acest timp – fusese prea ocupat să cumpere şi să împrumute opere de artă, prea ocupat cu fundaţiile şi aşezămintele sale, sau cu „binefacerea“, cum îi spunea mama lui cu un amestec de mândrie şi îngrijorare (nu voia ca fiul ei să se omoare dând bani), prea ocupat să plătească poliţe imaginare, prea ocupat cu fiica lui – dar acum are de gând să se revanşeze. Nu-i niciodată prea târziu să devii un fiu mai bun.

Sau un tată mai bun. Oare pe fiica lui se pregăteşte, de fapt, s-o jelească? Lucrurile acestea se moştenesc în familie. Şi pe el l-a jelit taică-său un

răstimp. *Ai murit pentru mine!* Şi de ce? Din cauza religiei soţiei sale. Chit că taică-său nu era deloc religios.

Mai bine te-aş vedea mort la picioarele mele…

Chiar ar fi fost mai bine?

Nu ne mai săturăm şi noi de moarte, se gândeşte el, târşâindu-şi picioarele printre pietrele de căpătâi anonime. „Noi“ – o idee de apartenenţă la care uneori subscrie şi alteori nu. Răzbim cu o traistă-n spinare, norocoşi să mai fim în viaţă, şi imediat ne apucăm de căutat un loc unde să ne îngropăm copiii care ne trădează.

Poate din pricina furiei de dinaintea îngropăciunilor, locului îi lipseşte consolarea frumuseţii. În studenţie, pe când în vocabularul lui nu exista cuvântul „noi“, Strulovitch a scris o lucrare despre tabloul lui Stanley Spencer, *Învierea la Cookham*, în care şi-a exprimat admiraţia pentru tumultul din mormintele lui Spencer, care debordau de viaţă nerăbdătoare, morţii grăbindu-se înspre ce urmează. Dar acesta nu este un cimitir de biserică din Berkshire; acesta este un cimitir al celor fără de Mesia din Gatley, South Manchester, unde nu mai urmează nimic. Totul se sfârşeşte aici.

Pe unde se cuibăresc în granitul mormintelor, peticele de zăpadă care mai sunt pe jos capătă o culoare neagră, murdară. Vor rămâne acolo până la începutul verii, dacă va mai veni vreodată vara.

Al doilea individ, care a ajuns aici cu mult înaintea lui Strulovitch şi i se adresează plin de tandreţe ocupantului unui mormânt cu piatra de căpătâi măcinată aproape complet, este Shylock, şi el un evreu furios şi năvalnic, deşi furia lui tinde să fie mai degrabă sardonică decât colerică, iar furtuna se potoleşte când poate să se bucure de compania soţiei sale, Leah, ce zace îngropată sub zăpadă. E mai puţin dezbinat în sine decât Strulovitch, dar, poate tocmai din cauza asta, dezbină mai mult. Nu există doi oameni care să aibă aceeaşi părere despre el. Până şi cei care îl dispreţuiesc profund, îl dispreţuiesc cu diferite grade de profunzime. Are probleme financiare ce lui Strulovitch îi sunt străine, nu colecţionează nici artă, nici biblii, şi îi vine greu să facă binefaceri altora când lui nu-i face nimeni, ceea ce s-ar putea spune că nu e tocmai în spiritul ideii de binefacere. Despre fiica lui, cu cât spunem mai puţin, cu atât mai bine.

El nu este un jelitor de ocazie, ca Strulovitch. Nu poate să plece şi să se gândească la altceva. Cum nu e un om care uită sau iartă, n-a existat şi nici nu va exista vreodată altceva.

Întrerupându-se din propriile-i gânduri, Strulovitch simte prezenţa lui Shylock înainte să-l vadă – o lovitură în ceafă, ca şi când cineva ar fi fost destul de lipsit de respect în cimitir ca să arunce un bulgăre de zăpadă.

Cuvintele „draga mea Leah“, căzând ca nişte binecuvântări pe mormântul îngheţat, îi ajung lui Strulovitch la urechi. Probabil că sunt multe Leah aici. Şi pe mama lui Strulovitch a chemat-o Leah. Această Leah însă stârneşte o milă eternă în jurul numelui ei, o milă bine-cunoscută lui Strulovitch, ucenic în ale tristeţilor matrimoniale şi furiilor paterne. Leah, care i-a cumpărat lui Shylock un inel pe când se curtau. Leah, mamă a Jessicăi, fata care a furat inelul ca să cumpere o maimuţă. Jessica, întruparea perfidiei. Nici pentru o pustietate plină de maimuţe nu s-ar fi despărţit Shylock de inelul acela.

Nici Strulovitch.

Deci „noi“ înseamnă totuşi ceva pentru Strulovitch. Credinţa pe care-o pângăreşte Jessica este credinţa *lui*.

Oricum, acestea sunt singurele indicii de identificare de care are nevoie Strulovitch. Este neînduplecat în această privinţă. Bineînţeles că Shylock se găseşte aici, printre morţi. Nici nu s-ar fi putut altfel.

La unsprezece ani, cu tuleie precoce şi prea deştept pentru propriul său bine, Simon se găsea la cumpărături cu mama lui într-un magazin, când aceasta l-a zărit pe Hitler cumpărându-şi loţiune după bărbierit.

— Repede, Simon! îi porunci ea. Fugi şi găseşte un poliţist; eu rămân aici şi am grijă să nu dispară.

Dar nici un poliţist n-a vrut să creadă că Hitler se afla în magazin, iar în cele din urmă acesta i-a scăpat vigilenţei mamei lui Strulovitch.

Nici Strulovitch nu crezuse că Hitler era în magazin. Acasă a glumit cu taică-său pe tema asta.

— Nu fi obraznic când e vorba de maică-ta, i-a spus tatăl lui. Dacă zice că l-a văzut pe Hitler, l-a văzut pe Hitler. Mătuşă-ta Annie a dat întâmplător de Stalin la piaţă în Stockport anul trecut, iar când eram de vârsta ta eu l-am văzut pe Moise vâslind pe lacul din Heaton Park.

— Nu se poate, a răspuns Strulovitch. Moise ar fi despărţit pur şi simplu apele.

Pentru replica asta şmecheră a fost trimis în camera lui.

— Sau poate-o fi fost Noe, a strigat Strulovitch din capul scărilor.

— Iar pentru asta, i-a replicat tatăl lui, nu capeţi nimic de mâncare.

Mai târziu, maică-sa i-a dus pe furiş un sendviş, aşa cum şi Rebeca ar fi făcut pentru Iacob.

Strulovitch bătrânul înţelege mai bine imaginaţia evreiască – de ce nu impune limite cronologiei sau topografiei, de ce nu poate niciodată să încredinţeze trecutul trecutului şi de ce mama lui probabil chiar l-a văzut pe Hitler? Nu e talmudist, dar mai citeşte din când în când câte-o pagină dintr-o mică antologie de fragmente faimoase, publicată la o editură particulară. Partea bună când vine vorba de Talmud e că îi permite unui catâr arţăgos ca el să se contrazică direct cu alţi catâri arţăgoşi, morţi demult.

Crezi *ce*, Rabbah bar Nahmani? Ei bine, să te ia dracu' atunci!

Deci există totuşi o lume de apoi? Ce părere ai, rabinule?

Rabbah bar Nahmani, dându-şi la o parte linţoliul, îl înjură la rându-i pe Strulovitch.

Trecutul este acum şi depărtările sunt aici.

Cum se face că Leah e îngropată printre morţii din Gatley este o întrebare pe care numai un nebun ar risca să i-o pună lui Shylock şi să-l enerveze astfel. Detaliile înmormântării – date, locuri – i se par extraordinar de lipsite de importanţă. Se găsea sub pământ şi nimic mai mult. Cât trăise, reprezentase lumea întreagă pentru el. Moartă – hotărâse el demult – va reprezenta acelaşi lucru. Se va roti odată cu planeta. O prezenţă eternă, veşnic aproape de el, oriunde l-ar duce paşii.

Strulovitch, însufleţit, curios, încordat ca un instrument minor ce intră în rezonanţă cu unul mai mare, priveşte fără să fie văzut că priveşte. Va rămâne toată ziua aici dacă trebuie. Din atitudinea lui Shylock – felul în care îşi înclină capul, încuviinţează, priveşte în altă parte, nu se uită niciodată *la* ceva, vede în lateral, ca un şarpe – Strulovitch deduce că discuţia cu Leah este captivantă şi constantă, indiferentă la evenimentele externe şi lipsită de durere de-acum, o relaţie reciprocă plină de afecţiune, dar oarecum repezită, chiar prozaică. Shylock ascultă la fel de mult cât vorbeşte, cântărind lucrurile pe care i le spune ea, deşi sigur a mai auzit-o spunându-le de multe ori. Într-o mână are o carte necartonată, răsucită ca un document juridic sau teancul de bancnote al vreunui gangster, iar din când în când o deschide brusc, de parcă ar vrea să smulgă o pagină, şi îi citeşte încet, acoperindu-şi gura cu mâna, ca o persoană care, prea discretă ca să-şi arate amuzamentul, îşi înăbuşă un hohot. Dacă râs vrea să fie asta, se gândeşte Strulovitch, e un râs care-a avut mult de călătorit– un râs mental. Îşi aminteşte ceva din Kafka (ce mai contează încă un fiu nefericit pe-acest

front înţesat de ei): *un râs fără plămâni*. Ca şi al lui Kafka probabil. Oare şi al meu? se întreabă Strulovitch. Un râs care zace prea în adânc pentru plămâni? Cât despre glume, dacă glume sunt, acestea sunt intime. Impudice, poate.

El se simte acasă aici, iar eu nu, se gândeşte Strulovitch. Acasă printre morminte. Acasă într-o căsnicie.

Pe Strulovitch îl sfredeleşte diferenţa dintre situaţia lui Shylock şi a lui. Palmaresul său conjugal este prost. El şi prima lui soţie şi-au făcut viaţa un iad unul altuia. Să fi fost din cauză că era creştină? („*Gai in drerd!*“ i-a urat tatăl lui când a aflat că fiu-său îşi lua nevastă de altă religie. „S-ajungi în iad!“ Şi nu oriunde, ci în cercul cel mai încins, unde sfârşesc cei ce se însoară în afara religiei lor. Iar în noaptea dinaintea nunţii a lăsat un mesaj şi mai puţin ambiguu pe telefon: „Ai murit pentru mine“.) Al doilea mariaj, cu o fiică a lui Avraam de data asta, ceea ce l-a determinat pe tatăl lui să-şi ridice blestemul şi să-i spună Lazăr la telefon, s-a întrerupt brusc, împietrit – un fel de anihilare a tuturor sentimentelor, asemănătoare cu senzaţia pe care o ai când aştepţi veşti ce speri să nu vină – când soţia lui a suferit un atac cerebral chiar în ziua în care fiica lor împlinea paisprezece ani, în urma căruia ea şi-a pierdut mare parte din memorie şi limbaj, iar el şi-a ferecat compartimentul de soţ din inimă.

Ce ţi-e şi căsnicia! Sau îţi pierzi tatăl, sau soţia.

Mila de sine nu îi este străină. Leah e mai vie pentru Shylock decât Kay pentru mine, se gândeşte el, simţind frigul pentru prima dată în ziua aceea.

Studiindu-l pe Shylock observă o încordare musculară la gât şi spate. Asta îi aminteşte de un personaj dintr-una din benzile sale preferate de demult, un boxer – sau să fi fost luptător –, care era întotdeauna desenat cu linii vălurite în jur, menite să sugereze un câmp de forţă. Oare pe mine cum m-ar desena, se întreabă Strulovitch. Ce fel de semne ar putea sugera ce simt?

— Imaginează-ţi una ca asta, îi spune Shylock lui Leah.

— Ce să-mi imaginez, iubirea mea?

— Ciudă pe Shylock.

Ce râs frumos are.

Shylock este îmbrăcat într-un palton lung, negru, ale cărui poale pare că vrea să le ferească de zăpadă, şi stă uşor aplecat în faţă, dar nu prea tare, ca să nu-şi şifoneze paltonul, pe un scaun pliant de genul celor pe care le iau la

Glyndebourne iubitorii de operă din jurul Londrei. Asupra semnificaţiei pălăriei Strulovitch nu se poate hotărî. Dacă l-ar fi întrebat, Shylock i-ar fi răspuns că semnificaţia pălăriei era de a-i ţine de cald la cap. Dar e de fetru, emblemă a unui bărbat căruia îi pasă de înfăţişarea lui. O pălărie de dandy, purtată într-o manieră jucăuş-ameninţătoare, contrazisă însă de absenţa oricărei urme sau amintiri jucăuşe pe faţă.

Ţinuta lui Strulovitch este mai ascetică; paltonul de colecţionar de artă e lung ca un anteriu şi cămaşa albă ca zăpada e încheiată la gât şi fără cravată, în stilul cuatrocentist contemporan. Cu aerul său de răceală ameninţătoare, Shylock este mai puţin diafan şi ar putea fi luat drept bancher sau avocat. Mai c-ar putea fi un Naş.

Strulovitch se bucură că a venit să se reculeagă la mormântul mamei sale şi se întreabă dacă această conversaţie la care asistă îi este răsplata. Asta primeşti dacă eşti un fiu bun? În acest caz, ar fi trebuit s-o facă mai repede. Dar s-ar putea să existe o altă explicaţie. Oare pur şi simplu vezi numai ce eşti pregătit să vezi? Caz în care n-are rost să te-apuci să cauţi: trebuie doar s-aştepţi să-ţi iasă-n cale. Îi trece un gând răzleţ prin minte că Shakespeare, ai cărui înaintaşi s-ar putea – asta ca să nu pară prea sigur – să-şi fi schimbat numele din Shapiro, l-a lăsat şi el pe Shylock să-i iasă-n cale. Pe drum spre casă de la teatru, cu fantome-n minte şi făcând însemnări, priveşte în jur suficient ca să-l zărească pe Antonio scuipând un evreu, fiinţa aceea abominabilă.

— Ce-ntâmplare! Un evreu! Tu eşti, vere? întreabă Shake-speare.

Ne aflăm în Anglia elisabetană, care este *Judenfrei*. De aici şi surpriza lui.

— Şşşş, zice evreul.

— Shylock! exclamă Shakespeare fără să-i pese. Să fiu eu creştin dacă nu-i vărul Shylock!

Shapiro, *Shakespeare*, *Shylock*. O asociaţie de familie.

Pe Strulovitch îl întristează faptul că este exclus. Păcat că numele lui nu are un şşş în el.

Oricum, lui Strulovitch îi este clar că receptivitatea reprezintă elementul-cheie şi că toţi cei ce pornesc în căutare îşi pierd vremea. Ştie un pitoresc cimitir evreiesc pe insula Lido di Venezia – un cimitir cândva abandonat, dar restaurat recent în conformitate cu noul spirit european al ispăşirilor – un loc străjuit de chiparoşi şi plin de umbre melancolice şi străfulgerări bruşte de lumină nemiloasă, unde un cunoscut de-al său, justiţiar împătimit,

a făcut nenumărate pelerinaje, convins că, din moment ce Shylock nu s-ar fi lăsat nici mort văzut printre turiştii lingând îngheţată din ghetoul veneţian, sigur îl va găsi acolo, distrus şi cătrănit, strecurându-se printre mormintele dărăpănate, mormăind rugăciunea pentru cei câţiva morţi ai săi. Degeaba însă. Marele poet german Heine, un bărbat la fel de reticent ca şi Strulovitch să folosească pronumele „noi“ şi a doua zi la fel de îndrăgostit de el, o pornise şi el cândva la o „vânătoare de himere“ asemănătoare, dar tot fără succes.

Dar goana după Shylock, cu atâtea aspecte de rezolvat şi de răscumpărat, nu se opreşte niciodată. Pe când luau cina lângă Canal Grande, Ophelia-Jane, soţia creştină şi iubitoare de evrei a lui Simon Strulovitch, i l-a arătat soţului ei pe Shylock coborând şontâc, şontâc, treptele de pe Rialto cu o sacoşă imitaţie de Louis Vuitton plină de imitaţii de ceasuri Dunhill. Erau în luna de miere şi Ophelia-Jane voia să facă un gest evreiesc amabil pentru proaspătul ei soţ. (Acesta nu-i spusese că tatăl lui îl îngropase verbal în ajunul nunţii. N-avea să-i spună asta niciodată.)

— Fii atent, Si! i-a zis ea trăgându-l de mânecă.

Gestul l-a enervat din cauza pedanteriei cu care îşi trata hainele. Acesta se poate să fi fost şi motivul pentru care i-a luat o veşnicie să se uite în direcţia pe care i-o indica degetul ei, iar când în cele din urmă s-a uitat, n-a văzut nimic.

În speranţa unei a doua apariţii, ea l-a dus acolo în toate serile rămase din luna de miere.

— *Oy gevalto*, iar am ajuns pe Rialto, s-a plâns el într-un final.

Ea şi-a ascuns faţa în palme. L-a considerat neserios şi nerecunoscător. După doar cinci zile de căsnicie, îi ura deja idişismele ţărăneşti. Ştirbeau grandoarea pe care şi-o dorea pentru ei doi. Veneţia fusese ideea ei. Ca să-l reconecteze. Ar fi putut la fel de bine să sugereze Cordoba. Se măritase cu el ca să se apropie de experienţa tragică a evreilor, de încercările unei nobile rase iudeo-spaniole, iar el nu era în stare decât s-o târască cu expresii de genul *oy gevalto* înapoi către vreun împuţit *shtetl* balto-slavic populat de ţărănoi indiferenţi cu feţe de cartofi.

A simţit că-i stă inima în loc.

— Spune-mi că nu m-am măritat c-un tranca-fleanca, s-a rugat ea în timp ce se întorceau la hotel.

O simţea cum tremură lângă el, ca o corabie cu cinci catarge.

— Spune-mi că nu eşti un măscărici.

Ajunseseră în piaţa Santa Maria Formosa, unde el s-a oprit şi a luat-o în braţe. I-ar fi putut spune că biserica a fost fondată în 1492, anul în care evreii au fost izgoniţi din Spania. Dă-mi un sărut drept recompensă, draga mea, i-ar fi putut spune el. Sărută-mă ca să-mi arăţi că-ţi pare rău. Iar ea ar fi făcut-o, imaginându-şi cum pleacă din Toledo alături de tovarăşii lui, cum se roagă pentru ultima dată la sinagoga Ibn Shoshan, cu fruntea sus, refuzând să-şi terfelească credinţa. Da, ar fi aşezat o stea de ruj pe tâmpla nobilă şi prigonită a hidalgoului cu barbă neagră care era soţul ei. „Te du, domn al meu, fii neînfricat şi Dumnezeul lui Avraam şi Moise să te-nsoţească. Te voi urma cât de curând cu copiii.“ Dar el nu i-a spus aşa ceva şi nu i-a dat o asemenea ocazie. A marşat în schimb agresiv pe cartea măscăriciului şi i-a suflat heringi, găluşte şi borş în feţişoara încordată, tot fatalismul cătunelor neatinse de lumină sau ştiinţă, superstiţiile spetite ale unor cioflingari cu nume ca Moishe şi Mendel.

— Chaim Yankel, vânzător de panglici, a început el să-i povestească, ştiind cât de puţin o va amuza un astfel de nume, i se plânge responsabilului cu aprovizionarea de la Harrods că nu comandă niciodată panglici de la el. „Bine, bine“, zice responsabilul, „trimite-mi o bucată de panglică cât să-ţi ajungă din vârful nasului la vârful penisului.“ Peste două săptămâni, la centrul de recepţie de la Harrods sosesc o mie de cutii de panglici. „Ce dracu’ îţi închipui că faci?“ îi urlă responsabilul lui Chaim Yankel la telefon. „Am zis atâta panglică cât să-ţi ajungă din vârful nasului la vârful penisului, iar tu îmi trimiţi o mie cinci sute de kilometri.“ „Vârful penisului meu“, îi răspunde Chaim Yankel, „e în Polonia.“

Ea s-a holbat la el cu groază, uluită. Era mai scundă decât el, delicat construită, splendidă în fineţea-i aproape băieţească. Ochii, poate o idee prea mari pentru faţa ei, erau ca două lacuri întunecate de perplexitate jignită. Dacă o priveşte cineva acum adânc în ochi, s-a gândit el, o să-şi imagineze că tocmai i-am spus că ne-a murit cineva apropiat.

— Vezi, a spus el înduplecându-se, n-ai de ce să-ţi faci griji, nu sunt măscărici.

— Ajunge, l-a implorat ea.

— Ajunge cu Polonia?

— Mai taci cu Polonia!

— Neamul meu, Ophelia…

— Neamul tău este din Manchester. Nu crezi că-i destul de rău?

— Gluma n-ar mai ţine dacă aş muta poanta la Manchester.

— Gluma oricum nu ţine. Nici una din glumele tale nu ţine.

— Nici aia în care doctorul îi spune lui Moishe Greenberg să nu se mai masturbeze?

Piaţa Santa Maria Formosa a fost probabil martora multor suspine de-a lungul timpului, dar nu multe într-atât de îndurerate precum ale Ophelia-Jane.

— Te implor, a spus ea încovoindu-se de tot aproape. În genunchi te implor – termină cu glumele despre *chestia* ta.

S-a scuturat de cuvânt ca şi când ar fi fost un avans insistent din partea unui străin care pute.

— O chestiuţă nu-i decât o jucărie[1] a fost tot ce i-a trecut lui prin cap să spună.

1. Aluzie la refrenul bufonului din finalul piesei *A douăsprezecea noapte* („*A foolish thing was but a toy*“).

— Atunci e cazul să nu te mai joci cu ea.

Strulovitch i-a arătat mâinile.

— Metaforic vorbind, Simon!

Opheliei îi venea să plângă.

Şi lui.

Îl nedreptăţea. El, să se joace? Cum putea să nu-şi dea seama că nu-i ardea deloc de joacă?

Şi *chestia* lui… de ce îi spusese aşa?

Ba chiar, ca să înrăutăţească şi mai mult lucrurile, în luna de miere.

Nu era o chestie, ci un loc al tristeţilor. Obiectul unor nenumărate istorioare amuzante din cauză că nu era deloc amuzant. I l-a citat pe Beaumarchais.

— Mă grăbesc să râd de toate de teamă să nu mă apuce plânsul.

— Pe tine? Plânsul! Când ai plâns ultima dată?

— Chiar acum plâng. Ophelia-Jane, evreii glumesc pentru că nu li se pare nimic amuzant.

— Atunci aş fi fost un evreu nemaipomenit, a zis ea, fiindcă nici mie nu mi se pare nimic amuzant.

Când mamele văd ce li se face băieţeilor lor, li se acreşte laptele în piept. Tânărului Strulovitch, care pe vremea aceea făcea slalom printre religiile lumii, i s-a spus asta la o recepţie dată de stră-stră-stră-nepotul cardinalului Newman la Oxford. Cea care l-a informat era o psihiatră de credinţă baha’i

pe nume Eugenia Carloff, a cărei specializare era trauma circumciziei în familie.

— *Tuturor* mamelor? a întrebat el.

Un număr suficient de mare din cele de aceeaşi religie cu dumneata, i-a spus ea, ca să se explice de ce îşi cocoloşesc fiii după aceea. Au o dublă vinovăţie de ispăşit. Că au permis să se verse sânge şi că şi-au refuzat laptele.

— Refuzat laptele? Glumeşti!

Strulovitch era sigur că fusese alăptat. Uneori avea senzaţia că este alăptat în continuare.

— Toţi bărbaţii de convingerea dumitale îşi închipuie că au fost generos alăptaţi, i-a zis Eugenia Carloff.

— Să înţeleg, deci, că n-am fost? a zis el.

Ea l-a măsurat din cap până-n picioare.

— Nu pot să spun categoric, dar ipoteza mea este că nu, de fapt n-ai fost.

— Par subnutrit?

— Nici pe departe.

— Privat de ceva?

— Nu privat, refuzat.

— Tata a fost cel care-a făcut asta.

— Vai, a spus Eugenia Carloff, lovindu-şi uşor nasul cu degetul, călăii aceştia pe care-i numim taţi nu se dau înapoi de la nimic. Mai întâi îşi mutilează băieţii, apoi îi chinuiesc.

Sună corect, s-a gândit Strulovitch. Pe de altă parte, tatălui său îi plăcea să-l distreze cu anecdote şi glume porcoase. Şi uneori îi ciufulea neatent părul în timp ce se plimbau. I-a menţionat asta Eugeniei Carloff, care a dat din cap.

— De iubit, nu te iubesc niciodată. Nu cu adevărat. Rămân în afara eternului joc al vinii şi recompensei pe care ei l-au iniţiat, veşnic marginalizaţi şi furioşi, încercând să se revanşeze printr-o afecţiune grosolană şi povestioare amuzante. Aceasta este dilema amară care-i leagă.

— Care-i leagă pe tată şi fiu?

— Care-i leagă pe bărbaţii de convingerea dumitale; penisul şi gluma.

Eu n-am nici o convingere, a vrut el să-i spună Eugeniei Carloff. Aştept să fiu convins. În schimb, a întrebat-o dacă nu vrea să iasă cu el.

Ea a izbucnit într-un râs sălbatic.

— Crezi că vreau să mă bag în toate alea? a întrebat ea. Crezi c-am înnebunit?

Biata Ophelia-Jane, care trebuie să fi fost nebună, a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a-şi salva mariajul în cei câţiva ani pe care i-au petrecut împreună. În cele din urmă însă, s-a dovedit prea mult pentru ea. În sinea lui, i-a dat dreptate. Îi deranja, ba chiar speria, pe oameni. Acreala sarcastică era de vină. Ironiile ce veşnic făceau referiri la moarte. Aparţinea sau nu? Era amuzant sau nu? Fatala indecizie pentru care trebuiau să plătească toţi cei care-l cunoşteau – Ophelia-Jane mai mult ca oricine.

— Ştii, ai fi putut pur şi simplu să mă iubeşti, i-a spus ea cu tristeţe în ziua când au hotărât să divorţeze. Aş fi făcut orice să te văd fericit. Ai fi putut pur şi simplu să te bucuri de viaţa pe care-o avem împreună.

A luat-o în braţe pentru ultima dată şi i-a spus că-i pare rău.

— Aşa suntem noi, i-a spus el.

— *Noi*!

A fost ultimul cuvânt pe care l-a rostit înainte să-i întoarcă spatele.

Exista o minusculă consolare. Fuseseră practic copii când s-au căsătorit şi erau tot copii când s-au despărţit.

Puteau să-şi încheie conturile unul cu celălalt şi să mai aibă totuşi la dispoziţie mare parte din viaţă ca s-o ia de la capăt. În plus, nu avuseseră copii ei înşişi – sămânţa tuturor discordiilor omeneşti.

Divorţul în sine însă s-a dovedit a fi pelin pentru amândoi. Iar la sfârşit ea nu s-a putut abţine. Deşi credea că evreii fuseseră întotdeauna ponegriţi crunt, când i-au venit actele finale la semnat, i-a înfierat şi ea în modul obişnuit, prin soţul ei.

— Eşti mulţumit acum că ţi-ai căpătat livra de carne? l-a sunat ea să-l întrebe.

Acuzaţia l-a durut cumplit. Deşi nu ajunsese încă extraordinar de bogat, el fusese cel care adusese mai mulţi bani în casă. Iar ce nu cheltuia pe ea se ducea, chiar şi în anii aceia de început, înspre cauze susţinute de ea şi care ei aveau să-i poarte pentru totdeauna numele. După părerea lui, partajul fusese mai mult decât generos în ceea ce o privea. Şi ştia că, în adâncul sufletului, acelaşi lucru îl credea şi ea. Şi totuşi vechiul stigmat a ieşit la iveală. Nu reuşise să se abţină. Aşa că stigmatul era de-acum şi al ei.

Telefonul i s-a transformat într-o viperă în mână. L-a lăsat să cadă, nu de furie, ci de groază.

A doua zi i-a scris că, din acel moment, trebuiau să comunice numai prin intermediul avocaţilor.

Dar chiar şi după ce s-a recăsătorit i-a păstrat o făclie aprinsă. În ciuda aluziei la livra de carne? Nu ştia sigur. În ciuda sau datorită ei?

Dacă stai de pază lângă oală, nu mai fierbe, dar Shylock, urmărit de Strulovitch, bolboroseşte ca o oală ce dă în clocot. Nu zgomotele îl distrag, ci neliniştea, tulburarea, frământarea nevrotică. Ale lui Strulovitch, de data asta. Conştient de prezenţa lui, Shylock îşi schimbă uşor poziţia pe scăunelul pliant şi îşi ciuleşte urechile. Seamănă cu o zeitate felină egipteană.

— Ce se va alege de noi? o întreabă pe Leah.

— De noi?

— De neamul nostru. Suntem o cauză pierdută.

— Nimeni nu-i o cauză pierdută. Ai milă.

— Nu milă ar trebui să simt, ci loialitate.

— Fii loial, atunci.

— Mă străduiesc, dar oamenii aceştia îmi pun răbdarea la încercare.

— Dragul meu, tu n-ai deloc răbdare.

— Nici ei. Mai ales când vine vorba de ei înşişi. Sunt mai interesaţi de cei care-i urăsc.

— Şşş, zice ea.

Tragedia este că nu-i poate mângâia gâtul şi netezi ridurile.

Pe când era gravidă în ultimele luni, Leah obişnuia să-l cheme pe Shylock şi să-i pună mâna pe pântecele ei. Ca să simtă loviturile. Lui îi plăcea ideea că omuleţul dinăuntru abia aştepta să li se alăture.

Jessica, fiica mea.

Acum Leah era cea care-şi făcea simţită prezenţa. Un ghiont cât se poate de blând, ca şi când vreo făptură ar fi scormonit în pământul de sub el. „Chiar aşa cum spui, cârtiţă dragă“, se gândeşte el. Ştia de ce îl înghionteşte. Îi displăcuse întotdeauna cruzimea socială de care dădea el dovadă. Tachina oamenii. Îi nedumerea. Îi lăsa să aştepte. Îi silea pe ei să vină la el. Iar acum făcea acelaşi lucru cu Strulovitch, prefăcându-se că nu ştie că-i acolo, punându-i răbdarea la încercare. De aici brânciul pe care i-l dădea Leah, amintindu-i care-i sunt îndatoririle.

Numai când s-a întors spre el a văzut Strulovitch că obrajii şi bărbia lui Shylock erau aspre – nu chiar o barbă, ci mai degrabă o scămoşare a cărnii. Nimic de pe faţa sa nu sugera blândeţe, dar tovărăşia soţiei sale îi

înseninase trăsăturile, iar în ridurile din jurul ochilor pe care i le dezvelea lui Strulovitch se mai puteau citi urmele unei veselii cârcotaşe.

— Ah! zise el, închizând cartea din care citise, făcând-o sul din nou şi punând-o cu o oarecare grijă în buzunarul din interior al paltonului. Chiar bărbatul potrivit.

Doi

Trăia odată, într-un conac mare şi vechi, situat la distanţă egală de Mottram St Andrew, Alderley Edge şi Wilmslow, chiar în inima a ceea ce agenţii imobiliari încă numesc Triunghiul de Aur, un profesor de studii media fumător de marijuana, care critica atât marijuana, cât şi media, moştenitor al unei averi făcute în industria farmaceutică, partizan al redistribuirii tuturor avuţiilor în afară de a sa, un utopist ce nu avea încredere în principiul ameliorării sociale, un iubitor de cânturi gregoriene ce visa să devină o legendă rock, un adept al conservării mediului ce le cumpăra fiilor săi maşini sport cu care distrugeau chiar drumurile de ţară pe care voia să le conserve. Dacă pare să semene cu mulţi alţii, aste este din cauză că în el se regăsesc mulţi alţii. Dar nu era decât un singur individ, un singur ghem fremătător de invidie idealistă. „Uneori“, le spunea el studenţilor de la facultatea de afaceri din Stockport, unde era decan, „până şi cei norocoşi şi înzestraţi pot avea senzaţia că vieţile le sunt ipotecate unei tristeţi consternante“.

„Nu mai spune“, comentau studenţii săi pe la spate.

Pentru Peter Shalcross MBE, fiecare zi ajunsese să semene cu celelalte. Dimineaţa, un interviu în direct la radio pe te miri ce temă, după-amiaza, curs cu studenţii despre Mercantilism şi Alienare – o dată la două săptămâni îi schimba denumirea în Bani şi Înstrăinare – şi apoi, la lăsatul serii, drumul cu maşina spre casă, în inima Triunghiului de Aur, unde îl aşteptau un whisky sec şi un halat cărămiziu şi unde îşi putea lansa în tihnă diatribele împotriva caselor în stil parohial şi conacelor pe care Strulovitch-ii şi neamul lor le luaseră în stăpânire. Începea să vitupereze în fiecare seară la aceeaşi oră, spunând aceleaşi lucruri şi cu aceeaşi senzaţie că-l arde ceva-n piept. Dar obişnuinţa nu-i ştirbea cu nimic intensitatea animozităţii. Numai cineva care se bucura de avantajele unei mari averi putea fi într-atât de iritat de marile averi ale altora. Diferenţa era că el nu trebuise să şi-o câştige pe a lui, ceea ce contribuia în mod misterios la furia pe care o resimţea.

— Simţiţi vreun miros? avea obiceiul să-şi întrebe musafirii, deschizând uşile spre domeniul din jurul casei.

După ce oaspeţii îşi epuizau ipotezele – cineva ardea frunze în comitatul vecin, bălegar de cal, canalizare defectă, nisip din Sahara – îşi freca vârful degetelor şi zicea:

— Nu, nimic din toate astea, mie îmi miroase mai degrabă a parale… Din alea murdare.

Deşi îl îngrijora efectul pe care îl avea proximitatea paralelor asupra calităţii aerului, gardurilor vii şi singurei sale fiice, Anna Livia Plurabelle Cleopatra Eternă Bucurie Frumuseţea Christine – Christine fiind numele fotomodelului capricios cu care făcuse greşeala să se însoare şi a cărei influenţă asupra lui se extindea până la şosetele în dungi şi vârfurile ascuţite ale pantofilor înalţi cu talpă de crep –, Shalcross se lăuda frecvent colegilor universitari cu vedetele pop şi fotbaliştii milionari care îi erau vecini. A nu se lua asta drept ipocrizie. Omul poate să se laude şi să se căineze în acelaşi timp.

— Dacă ţi-ai dorit o viaţă de vedetă pop, Christine, ar fi trebuit să fugi cu o vedetă pop, i-a zis el soţiei sale în noaptea în care poliţia din Cheshire a făcut razie la cheful nebunesc pe care-l organizase când Plurabelle a împlinit şaisprezece ani.

Adevărul este că el ar fi trebuit să fugă cu o vedetă pop. Sau, şi mai bine, să fi devenit o vedetă pop.

Nu amil nitritul adusese poliţia, ci muzica amplificată. Şi un chitarist ritmic care locuia la vreo opt sute de metri a fost cel care-i chemase. Li s-a plâns că nu se putea auzi exersând. Până şi cei care fac zgomot au dreptul la linişte. Este un drept al omului.

După o săptămână de gândire, Christine Shalcross a făcut exact ce-i sugerase soţul ei, deşi în acest caz n-a trebuit să fugă decât până de partea cealaltă a padocului, unde vedetele pop proliferau ca bujorii.

— Oricum, de-aici voi putea s-o urmăresc îndeaproape, i-a spus ea soţului ei. Aş prefera s-o creşti tu pe Plurabelle. O fată are nevoie de un tată ca exemplu şi te iubeşte mai mult decât mă iubeşte pe mine. Aveţi asta în comun.

Înstrăinat de sine însuşi, umilit de soţie, dezamăgit de fiii săi care se angajaseră la bănci ce avuseseră neruşinarea să dea faliment, deprimat de cinismul studenţilor săi, îngrozit de deteriorarea socială a Triunghiului de Aur şi aşteptându-se la o moarte timpurie, la fel ca părinţii şi bunicii lui, Shalcross le-a lăsat avocaţilor instrucţiuni referitoare la soarta lui Plurabelle. „Având în vedere mărimea averii de care dispune şi

personalitatea sa fermecătoare, Plury va fi la cheremul oricărui parvenit şi parazit care-i va da târcoale“, le-a transmis el avocaţilor. „Aveţi mai jos o listă de probe de caracter la care trebuie supuşi toţi cei care aspiră la patul său. Oricine speră să o abordeze prin alte mijloace trebuie să reţină că influenţa familiei mele este vastă şi se exercită atât în locuri rău-famate, cât şi în cele sus-puse.“

După ce şi-a depus aceste prevederi detaliate, s-a dus în grădina domeniului Old Belfry – iar clopotniţa de la care îşi lua numele chiar era veche –, s-a întins sub un stejar bătrân, al doilea ca vârstă din Cheshire, şi-a înfundat şerveţele în nări ca să nu simtă putoarea de parale murdare, a luat o supradoză de pastile din acelea pe care de jumătate de secol familia lui le vindea la suprapreţuri samavolnice şi şi-a dat duhul.

Orfană, dar bogată, şi independentă în bogăţia ei, Plurabelle a vărsat lacrimi din belşug – căci moştenise gena tristeţii de la tatăl său – şi a lăsat să treacă un interval cuviincios înainte de a-şi face suficient curaj ca să citească testul lăsat de tatăl ei, care-i fusese înmânat de către avocaţii săi ca un testament, într-un plic lung şi maroniu. Acestui interval cuviincios îi spusese an sabatic. O perioadă în care să călătorească, să mediteze, să cunoască oameni interesanţi, să-şi facă operaţii estetice şi de mărire a sânilor.

La finalul perioadei, cu o înfăţişare care-o făcea să pară în acelaşi timp mai tânără şi mai bătrână decât vârsta pe care o avea, precum şi uşor asiatică, a tăiat plicul cu un coupe-papier făcut din cornul unuia dintre rinocerii pentru a căror salvare mărşăluia din când în când prin Manchester. Neputând să înţeleagă de ce i-ar fi un partener ideal cineva care ar putea să identifice cele mai mari trei minciuni ale secolului XX sau să denumească cele mai bogate cincizeci de familii „străine“ din Marea Britanie sau să sugereze o schemă viabilă pentru asasinarea lui Tony Blair, a aruncat testul tatălui ei la gunoi şi şi-a inventat propriile probe care să-i aducă genul de bărbat pe care-şi imagina că-l doreşte. La aniversarea a douăzeci şi unu de ani s-a dus la un chef de swingeri, după ce şi-a luat înţeleapta precauţie de a se asigura că nu va fi şi mama ei acolo. Şi-a făcut apariţia într-un costum de şofer de Formula 1, cu ochelari de protecţie la ochi şi zdrăngănindu-şi cheile de la cele trei maşini – un Volkswagen broască, un BMW Alpina şi un Porsche Carrera. După ce a captat atenţia majorităţii celor prezenţi, a aruncat cheile într-o găleată cu gheaţă şi s-a dus să aştepte în Volkswagen. Având în vedere că se aflau în Cheshire, nu a fost neapărat surprinsă de

faptul că au izbucnit certuri pentru BMW şi Porsche, dar n-a urmat-o nimeni în Volkswagen; a simţit însă că a învăţat o lecţie preţioasă. Amăgiţi de podoabe şi poleiala aparenţelor, bărbaţii nu erau în stare să vadă esenţa, şi cu atât mai puţin s-o aprecieze. Timp de un an a devenit lesbiană, apoi s-a lăsat iniţiată în cele sfinte de către o călugăriţă care făcuse cândva muncă de secretariat pentru tatăl ei, şi-a încercat norocul în fotomodelism, jurnalism, fotografie şi sculptură cinetică, şi-a redus mărimea sânilor şi, în cele din urmă, a hotărât să-şi deschidă un restaurant – chit că n-avea nici un fel de talent culinar – în fostele grajduri ale domeniului Old Belfry.

Restaurantului i-a pus numele de Utopia şi l-a gândit ca piesă centrală a experimentului de viaţă idealistă despre care tatăl său îi vorbise adesea, dar pe care nu reuşise să-l pună în practică. Oaspeţii aveau să fie invitaţi să rămână peste noapte, sau tot weekendul chiar, să pornească în căutare de comori, să joace crocket, să se îndrăgostească şi să se lecuiască, să se comporte minunat unul cu altul, să profite de terapii de tot felul, de la masaj ayurvedic la consiliere maritală – Plurabelle însăşi era un mediator excelent între parteneri stresaţi, deoarece exersase mulţi ani cu părinţii ei –, să critice aspru bogăţia, deşi numai cei bogaţi îşi puteau permite să participe, şi, bineînţeles, să savureze mâncăruri ce trădau o combinaţie de modestie şi extravaganţă. Plăcinta ciobanului udată cu şampanie Krug Clos d’Ambonnay. Sau trufe albe de Alba servite cu apă de la robinet. După cum i-a mărturisit unui reporter de la ziarul *Cheshire Life*, într-un final avea să-şi adauge propria virginitate decorativă la meniu, dar nu descoperise încă metoda prin care să deosebească clienţii buni de cei răi.

Deşi era foarte fotogenică în stil ştrengăresc, cu nas în vânt, o gură de Daisy Duck, plete aurii, o voce guturală care aducea cu o albină bâzâind la geam într-o zi de vară târzie şi o siluetă de prezentatoare meteo scandinavă, Plurabelle Shalcross moştenise neîncrederea fascinată a tatălui ei faţă de presă. Nu, n-avea de gând să facă o emisiune TV despre weekendurile de la Utopia, deşi, dacă ar fi fost serial, poate ar fi fost de acord. Cu aceeaşi combinaţie de scrupule şi acceptare a tratat şi ideea de a-şi târgui virginitatea pe ecran, ambele părţi ieşind în final învingătoare. Fără îndoială că, din punctul de vedere al interesului publicului, era mai bine să păstreze suspansul continuu în ce priveşte chestiunea găsirii bărbatului potrivit. Săptămână după săptămână putea să ridice noi provocări şi, săptămână după săptămână, pretendenţii aveau să dea greş. Aşa că a râs, a plâns, s-a zbenguit, a gătit prost şi, episod după episod, a dat sentinţe nu doar în ceea

ce priveşte bărbaţii pregătiţi să intre în luptă ca s-o câştige, ci şi în privinţa treburilor celorlalţi invitaţi. Pe nesimţite şi în scurt timp, emisiunile ei au ajuns să fie despre judecată în aceeaşi măsură în care erau despre mâncare şi iubire. O nouă serie, intitulată *Consilierul din bucătărie*, a devenit un succes instantaneu. Cupluri, prieteni, chiar şi duşmani inveteraţi îşi aduceau disputele la masa lui Plurabelle, unde, în timp ce le servea mâncăruri pregătite de altcineva în culise, aceasta dădea verdicte ce aveau titlu obligatoriu, cel puţin în sensul că toţi participanţii fuseseră de acord să le respecte în forma în care erau emise.

Această opţiune nu doar că era mai ieftină decât un proces sau chiar şi un arbitraj, ci le dădea combatanţilor ocazia să se bucure de celebritate, fie ea şi trecătoare, şi, ceva mai atrăgător chiar, de înţelepciunea incomparabilă a lui Plurabelle. După aceea, cui îi mai păsa dacă-şi câştigase sau nu argumentele!

Pentru cei cărora a fi celebri li se părea mai puţin important decât a-şi dovedi dreptatea, Plurabelle, radiind de succes, a creat un centru online de discuţii în direct numit Bicker[2]. Aici, nemulţumiţii îşi supuneau plângerile arbitrajului publicului britanic.

2. Ciondăneală (engl.).

— Nu pot să le decid eu pe toate, le-a spus Plurabelle prietenilor ei.

Dar publicul britanic s-a dovedit a fi un arbitru mult prea vitriolic chiar şi pentru gustul său, iar site-ul a fost măcinat de propria-i furie, aşa că Plurabelle a trebuit din nou să fie cea care decidea totul, conform principiului umanitar că nu contează dacă se decidea ceva sau nu.

Viaţa era un joc,iar Anna Livia Plurabelle Cleopatra Eternă Bucurie Frumuseţea Mai Înţeleaptă Decât Solomon Christine era maestra sa de ceremonii.

Of, dar tristeţea este un blestem.

Mama lui Plurabelle a asigurat-o că era ceva firesc pentru o fată care îşi pierduse de curând tatăl. Dar Plurabelle căuta o cauză mai adâncă. Sau poate o cauză mai superficială. Oricum, o altă cauză.

Aici mama ei n-a mai putut-o ajuta.

— Filozofia nu se numără printre competenţele mele materne, i-a spus ea. De ce nu iei nişte ore de tristeţe în Wilmslow?

— Fiindcă n-am nevoie s-o învăţ. Trebuie s-o dezvăţ.

— Tocmai cu asta se ocupă acolo, i-a răspuns mama ei. M-am exprimat greşit. E ca un fel de Alcoolicii Anonimi, dar pentru bogătaşi trişti.

— Va trebui să mă ridic şi să spun: „Bună, mă cheamă Anna Livia Plurabelle Cleopatra Eternă Bucurie Frumuseţea Christine, am o avere personală de peste douăzeci de milioane de lire şi sunt sadică?“ Fiindcă dacă trebuie să fac aşa ceva, nu merg.

Mama ei a ridicat din umeri. După părerea sa, de un amant avea fiica ei nevoie. Când ai un amant, nu mai ai timp de tristeţe.

Plurabelle s-a dus totuşi, în ciuda reticenţei iniţiale. E foarte posibil că şi ea spera în taină să-şi găsească un amant acolo. Deşi Dumnezeu ştie că n-avea nevoie de şi mai multă tristeţe în jurul ei. Ca să nu fie recunoscută, s-a înfăşurat într-un batic care-o făcea să arate de parcă avea o durere de măsea. Majoritatea celorlalţi participanţi erau şi ei deghizaţi. Suntem trişti pentru că suntem celebri, s-a gândit Plurabelle. Dar moderatorul întâlnirii le-a spus să nu caute motive imediat, să nu-şi pună tristeţea pe seama stresului sau competiţiei şi invidiei care domină în Triunghiul de Aur. Erau trişti pentru că erau trişti. Cel mai important lucru era să nu nege asta.

La o cafea, după prima întâlnire, a discutat despre ideea de a nu căuta motive pentru tristeţea ce-i încearcă cu un bărbat mai în vârstă, elegant, pe care-l observase mai devreme stând oarecum deoparte şi privind fix în faţă, ca şi când mâhnirile muritorilor de rând nu aveau cum să se compare cu ale lui. I s-a prezentat drept D’Anton într-un fel pe jumătate apologetic şi pe jumătate dispreţuitor, iar de aproape lui Plurabelle i s-a părut trist fiindcă era homosexual (sau cel puţin nu foarte convingător heterosexual), dar, din câte înţelesese, nici pentru asta nu trebuiau să caute motive. Au discutat serios mult timp, după care ea l-a invitat la una dintre petrecerile ei de la Utopia. Putea să hotărască singur dacă voia să fie filmat sau nu. Dacă vrei, poţi să vii cu cineva, i-a spus ea. Dar el a apărut singur şi i-a adus cadou un prespapier imens de sticlă, în mijlocul căruia se găsea o lacrimă.

— Este foarte frumos, i-a spus ea, dar nu trebuia să te deranjezi.

El şi-a bagatelizat darul. Se ocupa cu importul de *objets d’art*, i-a explicat el, printre care şi prespapieruri. Cel pe care i-l dăduse ei provenea dintr-un sătuc din Japonia unde suflau sticlă din secolul al XIV-lea şi altceva nu ştia nimeni să facă. Ea s-a întrebat dacă lacrima era de om sau de animal. Se spune că e lacrima celui care-o ţine, i-a zis el. După care au plâns amândoi puţin şi s-au îmbrăţişat de parcă n-ar fi vrut să-şi mai dea drumul.

În scurt timp, D'Anton a devenit un vizitator frecvent, uneori rămânând chiar şi după ce restul musafirilor din weekend plecau. Se consolau unul cu melancolia celuilalt.

— Probabil ţi se pare ridicol că trăiesc în toată această splendoare şi tot sunt tristă, a zis ea.

— Deloc, a răspuns el, dând din cap. Eu import obiecte frumoase din Japonia, Granada, Malibu, Mauritius şi Bali, am o reşedinţă în fiecare dintre aceste locuri şi totuşi sunt trist în toate.

— Bali e unul dintre locurile unde n-am ajuns încă, a spus Plurabelle. Cum este acolo?

— Trist.

Plurabelle a dat din cap plină de compasiune.

— Îmi imaginez, a zis ea.

Apoi, după o clipă de gândire, l-a întrebat:

— Crezi că-i din cauză că avem prea mult?

— Avem?

— Noi. Tu şi cu mine. Oamenii de genul nostru. Privilegiaţii.

— Dar oare *chiar* suntem privilegiaţi? a întrebat D'Anton. Căci iubirea de bani este rădăcina tuturor relelor; şi unii, care au umblat după ea, au rătăcit de la credinţă şi s-au străpuns singuri cu o mulţime de chinuri[3].

3. Timotei 6:10. Toate citatele din Biblie sunt preluate din ediţia tradusă de Dumitru Cornilescu, 1924 (n. ed.).

— Ce frumos, a zis Plurabelle. Şi atât de adevărat. Mă face să vreau să plâng. Paulo Coelho mă face deseori să vreau să plâng.

— Un om mai mare decât Paulo Coelho a zis asta, i-a răspuns D'Anton, surprinzând-o.

Nu ştia că există un om mai mare decât Paulo Coelho.

— Nelson Mandela?

— Sfântul Pavel.

— Deci am fi mai puţin străpunşi de chinuri dacă ne-am da tot avutul săracilor?

Nu ştia, dar i-a spus că se întreba uneori dacă tristeţea aceasta nu ţinea, în ce-l priveşte cel puţin, mai puţin de bani şi mai mult de modernitate.

— N-ai niciodată senzaţia, a întrebat-o el, că eşti prea modernă?

Lui Plurabelle i-a plăcut ideea.

— *Prea modernă* – da, ai dreptate, a zis ea. Prea modernă. Am simţit asta deseori, da, fără îndoială, deşi până acum n-am ştiut c-am simţit-o. Prea modernă – da, evident.

Apoi, i-a trecut ceva prin minte.

— Dar asta nu explică, a spus ea, de ce aborigenii şi indienii americani arată întotdeauna atât de trişti pe Discovery Channel. Despre ei nu se poate spune că sunt moderni.

— Nu, dar aceea, nu-i aşa, este un alt fel de tristeţe. Cauza tristeţii lor este că au fost nenorociţi. De către alţii. Sunt trişti pentru că sunt victime.

Plurabelle şi-a amintit că văzuse fotografii cu triburi din America de Sud în suplimente de reviste în culori. Arătau bătrâni de mii de ani. La fel şi maorii. Şi pigmeii. Şi bărbaţii din triburile de paştuni. De ce erau toţi trişti? s-a întrebat ea.

— La fel, şi ei au fost exploataţi şi nenorociţi.

— Şi evreii? Ei sunt străvechi.

D'Anton s-a arătat mai puţin în largul lui în ceea ce-i priveşte pe evrei. Dar şi-a pus totuşi mintea la contribuţie, sau cel puţin mintea Sfântului Pavel (căci era un adept convins al acestuia), pentru a le descifra tristeţea.

— Aş spune că ei sunt nenorociţi din propria voinţă, a spus el în cele din urmă. Nu sunt nici moderni, nici victime. Ei au ales să pară cum par.

— De ce au făcut una ca asta?

— N-aş putea să spun dacă e un cusur sau o stratagemă, dar s-au plasat întotdeauna în centrul tuturor dramelor, fie ele umane sau teologice. O văd ca pe-o tristeţe politică. Cleiul autocompătimirii este foarte puternic. La fel şi şantajul emoţional.

Plurabelle şi-a încruntat fruntea frumoasă. Îşi dorea ca această conversaţie, dificilă cum era, să nu se mai sfârşească niciodată.

— Deci ei nu intră la socoteală, asta încerci să spui?

— După părerea mea, nu.

Expresia de pe faţa lui Plurabelle s-a lepădat brusc de tristeţea-i obişnuită.

— O, ba da, a râs ea. Trebuie să intre la socoteală pentru că nu fac nimic altceva. Stau numai şi socotesc… şi socotesc… şi socotesc.

Era atât de încântată de ce spusese, încât ţopăia ca o fetiţă.

— Sper că nu-ţi închipui că vreau să spun ceva neplăcut, şi-a adus ea aminte să specifice.

D'Anton a asigurat-o că nu.

A bătut uşurată din palme.

Lui D'Anton i se părea foarte frumoasă când era jucăuşă. Buzele îi erau inflamate, de parcă avea tot timpul herpes, şi ochii tulburător de mari, din care cauză îi era greu să privească drept înainte, dar acelaşi lucru se putea spune despre toate femeile din Triunghiul de Aur. Iar ea avea o intuiţie copilărească pe care ele n-o aveau. O dorinţă de a-şi găsi fericirea străbătută de o intuiţie că nu o va face niciodată. Aproape că-şi dorea să se poată îndrăgosti de ea.

Ea simţea la fel în ceea ce-l priveşte. Mare păcat.

Datorită absenţei sentimentelor romantice însă, au putut discuta liber unul cu celălalt, sau ea, cel puţin, a putut discuta liber cu el. Îi povestea – imitându-le reuşit ticurile – despre potenţialii amanţi care apăreau şi dispăreau în viaţa reală, spre deosebire de cei găsiţi de către compania producătoare ca să apară alături de ea la televizor. Doamne, cât o puteau plictisi cu felul în care îşi imaginau că pentru a o cuceri trebuiau s-o răsfeţe sau s-o flateze; unul i-a adus o poşetă Hermès Birkin de culoarea rujului despre care i se spusese că-l poartă ea tot timpul, iar altul i-a adus o cutie de ruj Guerlain făcută din cristale Swarovski şi un singur diamant stingher, rujul în sine fiind de culoarea despre care cercetătorii îi spuseseră c-ar fi a poşetei ei preferate. Chiar îşi imaginau că este un obiect ce poate fi câştigat prin cuvinte goale şi bani? I-a arătat chiar poşeta şi rujul. Ce părere avea?

I-a spus că e de părere c-ar trebui să le poarte împreună.

Ea i-a răspuns că ajunsese la aceeaşi concluzie.

Au izbucnit amândoi în râs.

— Dar nu asta sunt eu, a zis ea.

Au izbucnit din nou în râs.

El a devenit un obişnuit al casei, ca un îndrumător sau un confident. Când nu se repezea până în Japonia ca să se uite la prespapieruri, nu prea avea mare lucru de făcut.

— Am angajaţi, a explicat el.

Avea un aer de pensionar înainte de vreme. Uneori, ea invita prieteni ca să-l asculte vorbind despre lucrurile rafinate pe care le importa şi despre frumuseţe în general. În scurt timp i-a devenit indispensabil – chipeş, trist, galant, indisponibil şi oarecum necontaminat. Era ca şi când ar fi purificat spaţiile pe care le străbătea prin simplul fapt că le străbătea.

Trei

Cât timp zace un om în pământ până ce putrezeşte?[4]

4. William Shakespeare, *Hamlet*, Actul V, Scena 1, în volumul *Teatru*, trad. de Ion Vinea, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1964, p. 298.

Dar o femeie? Oare nu putrezeşte mai repede?

Shylock, soţ prea iubit şi îndurerat al lui Leah, se temea că da. Pielea e mult mai fină, oasele sunt mult mai fragile.

Tocmai ca să încetinească procesul, ca s-o ţină în viaţă atât pentru ea însăşi, cât şi pentru el, îi vizita mormântul în fiecare dimineaţă, îi ducea violete sau flori de nu-mă-uita, îi vorbea, o asculta, exact cum făcuse când trăia. Îşi lua micul dejun alături de ea: un termos de cafea turcească – Leah adora mirosul de cafea – şi un sendviş cu brânză învelit într-o batistă de pânză. Nu se străduia să nu-i cadă firimituri peste ea. Era ca şi când ar fi hrănit-o. Şi o hrănea, de fapt, în alt sens, cu bârfe spicuite despre ce li se mai întâmplase prietenilor, şi o întărea cu veşti despre Jessica. Acestea din urmă erau şi mai spicuite: numai cele mai bune lucruri, cât devenea de feminină, cât de mult semăna cu maică-sa. În unele dimineţi, când considera că e mai bine să o scutească cu totul de detaliile afacerilor lui – catastrofa ce stătea să se întâmple, ameninţarea sărăciei ce-i atârna deasupra capului –, îi citea. Nu despre Iacob şi oile lui, nici despre Laban şi Hagar şi profetul Daniel. Aluziile astea le păstra pentru ne-evrei, ştiind cât de problematice li se păreau poveştile biblice ieşite din gura unui evreu. Lecturile lor, şi citiseră împreună în majoritatea serilor, erau mult mai vaste. Şi ei puteau cita din Vergiliu şi Ovidiu, ştiau cine sunt Scylla şi Caribda, şi discutau filozofia lui Pitagora în privinţa sufletului. Ca să nu îngheţe, i-a citit Petrarca şi Boccaccio. Apoi, pe măsură ce-a trecut timpul, *Arcadia* lui Philip Sidney, Thomas Nashe, *Peripeţiile năpăstuitului călător*, precum şi *Epitalamul* lui Edmund Spenser. În cele din urmă avea să ajungă la Dr. Johnson, Wordsworth, Dickens, Dostoievski, marii romancieri din părţile cele mai îndepărtate ale imperiului austro-ungar şi ale celui american. Era important s-o informeze pe Leah şi să n-o lase să se plictisească. Şi ei îi plăcuseră întotdeauna liricul, sarcasticul şi, uneori, chiar şi absurdul.

— Citeşte-mi comedia aceea despre individul care ajunge să creadă că-i o gânganie, îi spunea ea.

— *Metamorfoza* adică?

— Nu, iubitule, *Mein Kampf*.

Şi râdeau amândoi ca doi drăcuşori.

Celor din comunitatea sa care îi considerau devotamentul morbid le spunea că lucrurile stăteau tocmai invers, că numai compania lui Leah îl ajuta să nu dea în depresia atât de tipică acelor vremuri şi căreia avea mai multe motive decât alţii să-i cadă pradă. Acesta-i inexplicabil de trist, acela-i neînţeles de sastisit – ei bine, îşi avea el propriile teorii despre care-ar fi cauzele unei asemenea posomoreli, dar în ceea ce-l priveşte, iar în numele altcuiva nu putea vorbi, viaţa ar fi fost de neîndurat dacă şi-ar fi permis s-o uite, chiar şi pentru o clipă, pe femeia pe care-o iubise de cum o văzuse. Când faci nişte jurăminte, trebuie să te ţii de ele. Nu mai existase şi nici nu va mai exista altcineva vreodată. Dacă din cauza asta compania lui era posacă uneori, nici o problemă. A decretat cineva că viaţa trebuie să fie o mascaradă lungă şi gălăgioasă (punctată de nişte mormoloci de melancolie toleraţi de o gloată ce şi-a transformat sentimentele în religie)?

Şi dacă doliul acesta interminabil exercita o presiune intolerabilă asupra fiicei lui, Jessica?

Respingea ideea că ar fi în doliu. Dimpotrivă, faptul că petrecea atât de mult timp cu Leah însemna că n-avea nici un motiv de doliu. Îşi omagia căsnicia, nu o deplângea. Unde era, în fond, ciliciul? Unde era cenuşa? Nu se ducea la cimitir în fiecare dimineaţă ferchezuit ca un mire?

Ştia însă că, în ultimă instanţă, ce făcea nu era decât o formă de eschivare. După cum îi spunea mândru lui Leah, Jessica creştea. Uneori, când trecea pe lângă ea pe scări, o confunda cu soţia lui. Avea şi ea dreptul să dea şi să primească tocmai genul de adoraţie de care se bucuraseră şi se bucurau în continuare – în mod evident nefiresc pentru ea – părinţii ei. Era rândul ei.

Se uita în altă parte când se punea această problemă. Chiar şi când o punea el în sinea lui se uita în altă parte, înspre alt cotlon al conştiinţei. *Rândul ei*! Ce tată voia să se gândească că-i venise *rândul* fiicei lui?

Şi cu cine?

Conform logicii societăţii în care trăiau, Jessica ar fi trebuit să se afle în afara oricărui pericol. Fiica unui evreu respingător! – cu asemenea sânge în vine, problema ar fi trebuit să fie să-şi găsească pretendenţi, nu să fie

protejată de ei. Cine să vrea ceva ce-i aparţine lui Shylock? Cu toate acestea, aşa cum erau dispuşi să-i ia banii, indiferent ce credeau despre el, aşa aveau să-i ia şi fata. Te scăpa comerţul de oprobriu? Dar dorinţa?

Sau poate tocmai oprobriul adăuga savoare la ceea ce-şi doreau şi împrumutau sau, când nu puteau împrumuta, furau?

Fiica lui era o fată frumoasă. Fără îndoială că şi-ar fi găsit admiratori pentru propriile-i merite într-o societate mai puţin invidioasă şi hrăpăreaţă, în care bărbaţii care nu erau deja însuraţi cu femei bogate să nu fie puşi pe căpătuială. Nu voia s-o jignească prin faptul că punea la îndoială motivele celor care o curtau. Dimpotrivă: tocmai pentru că o iubea şi vedea – deseori spre marea lui jenă – ce vedeau alţii la ea, veghea asupra fericirii ei. Se comporta stângaci tocmai din cauza admiraţiei ce i-o purta. O mamă s-ar fi priceput mai bine la asta, dar Jessica n-avea mamă. Da, merita să fie curtată. Dar o evreică era o marfă, vremurile erau lacome, şi oamenii aceştia erau colecţionari.

Ei bine, confuzia morală era a lor, nu a lui. Ţinea de religia lor şi n-aveau decât să fiarbă în sucul ei. Dar dispreţul pe care-l avea pentru subterfugiile creştinilor, care spuneau un lucru şi făceau altul, nu-l ajuta cu nimic când trebuia să decidă ce să-i spună lui Leah. Nu putea să-i spună că Jessica plecase. Că devenise o renegată, o mincinoasă şi o hoaţă. Cu atât mai mult nu putea să-i spună ce furase Jessica.

Era un chin imens – mai dureros decât o rană de pumnal – să aibă secrete faţă de soţia lui, indiferent de efectul pe care-l avea umezeala asupra cărnii ei. Îi părea o trădare a inimii.

Şi totuşi, nu ştie încă.

Mai bine aşa, crede Shylock. Mai bine că s-a dus când s-a dus.

*

Fiica lui Simon Strulovitch nu plecase. Nu încă. Dacă nu punem la socoteală colegiul. În rest, se găsea cam în aceeaşi situaţie. Şi el îşi făcea griji că e văzută ca exotică, se temea de intensitatea lăcomiei pe care o inspira şi de efectul pe care îl aveau măgulirile asupra ei. La toate acestea se mai adăuga reputaţia lui de cunoscător de artă înstărit, sponsor al unor instituţii elitiste, precum şi sionist, aceasta din urmă numai din cauză că vizitase Israelul şi dăruise opere de artă câtorva universităţi de-acolo. Una peste alta, era o reputaţie în care era suficient de orgolios să vadă o ispită dincolo de farmecele lui Beatrice. Nu de furt se temea – Beatrice nu avea

cheia seifurilor lui –, ci de faptul că la colegiu sigur îl descriau ca pe-un baubau din toate punctele de vedere, precum şi de felul în care această imagine avea să-i crească ei, ca premiu râvnit, valoarea. Merita efortul de a o transforma într-o renegată, la asta se reducea totul. Istoria terorismului şi tâlhăriei, a revoluţiilor şi răzvrătirilor era plină de fiice trădătoare ale unor bărbaţi bogaţi cu convingeri inacceptabile. O fată dispusă să se culce cu duşmanii tatălui ei era de o suculenţă indescriptibilă, o pradă ce întrecea chiar în valoare rubinele şi turcoazele lui Simon Strulovitch.

Strulovitch se mai asemăna cu Shylock într-o privinţă. Nici el nu avea posibilitatea de a discuta chestiunea cu mama fetei.

Atacul cerebral suferit în ziua când Beatrice împlinea paisprezece ani părea prea oribil de simbolic ca să fie într-adevăr simbolic. Era pur şi simplu un ghinion din cele mai crunte, atât şi nimic mai mult. Soarta şi-a întins mâna şi a lovit la întâmplare. I s-ar fi putut întâmpla oricărei alte femei, în orice zi. Ţine minte asta, îşi spunea Strulovitch. Acceptă hazardul. Altfel ar începe învinovăţirea, iar învinovăţirii nu i se poate pune capăt.

Încetul cu încetul, Kay redobândise cuvinte – nu neapărat rostite ca atare, ci voinţa de a-şi mişca buzele şi a contura un sunet mut, iar lui asta îi ajungea ca să simtă că se-ascundea în ea o persoană pe care o ştia. Nu abordaseră niciodată, nici prin pantomimă şi nici în alt fel, ce i se întâmplase. Îşi ducea viaţa la pat de-acum, un pat numai al ei, trebuia ajutată să se spele şi să mănânce şi nu se putea face întotdeauna înţeleasă; în rest însă, se prefăceau că totul este la fel ca-ntotdeauna. Era atent să nu spună multe despre Beatrice, iar despre propriile temeri la adresa ei nu spunea nimic. Nu voia să o împovăreze în vreun fel. Mai bine să decidă Kay cum poate ce subiecte vrea să abordeze. Prezenţa lui Beatrice o bucura, dar părea să vrea s-o vadă numai singură, ca şi când ar fi fost familii diferite, spiţe separate ale unei roţi care căzuse.

Când se afla în prezenţa ei, Strulovitch privea dincolo de ea. Ca într-o oglindă spartă, dincolo de ea o vedea uneori pe soţia pe care-o ştiuse, dar avea senzaţia unei infidelităţi când îi zâmbea în celălalt capăt al încăperii. În prezenţa unei amintiri distruse era mai bine să nu-ţi mai aminteşti nimic. Şi aşa stăteau împreună în tăcere, el pe un scaun lângă pat, ţinând-o de mână, iar ea privind în gol, amândoi goliţi de trecut şi categoric de viitor, într-o armonie perfectă a nefiinţei. Atât de împietriţi erau, încât ar fi putut fi primul bărbat şi prima femeie aşteptând să li se insufle viaţă, pregătiţi pentru începutul creaţiei.

Strulovitch era mai recunoscător ca niciodată pentru averea făcută din piese auto pe care o moştenise. Relaţiile cu tatăl său se îndreptaseră. Îngroparea fusese temporară doar: divorţul de Ophelia-Jane Smythson adusese cu el reconcilierea, iar căsătoria cu Kay Kominsky stârnise un potop de iubire paternă suficient de puternic să-l ia de pe picioare. Un mariaj înăuntrul, şi nu în afara etniei – se părea că numai pentru asta trăise tatăl lui, un păgân în toate celelalte privinţe. Rămâi în familie. Atât. Nici o problemă din partea lui Strulovitch. Şi-a recăpătat moştenirea. Iar acum că soţia lui căzuse la pat, înţelegea cât de important era să ai bani. Trebuie să fii bogat. Cu siguranţă părea mai bogat decât trebuia şi de aceea dona atât de mult, sponsorizând catedre, construind săli de concerte şi extinzând biblioteci, contribuind la achiziţionarea unor opere de artă care altfel ar fi părăsit ţara; şi totuşi, trebuia să fii cam la fel de bogat ca el numai ca să trăieşti pur şi simplu. Prin asta înţelegea să locuieşti într-o casă suficient de mare ca să ai artă expusă şi cărţi pe rafturi, să călătoreşti confortabil, să ai costume făcute de croitori italieni, să ai un şofer, să-ţi trimiţi fata la şcoală şi să-ţi permiţi să-i asiguri soţiei îngrijire permanentă. Avea şi o definiţie provizorie a sărăciei, nu doar a bogăţiei. Era sărac lipit pământului oricine nu-şi putea permite să angajeze îngrijitori şi asistenţi medicali, fie acum, fie în viitor. Să nu ajungi pe mâna statului – era şi acesta un motiv suficient pentru a face bani. Munceai şi câştigai ca să nu mori josnic. Îmi iei viaţa în momentul în care îmi iei mijloacele prin care trăiesc… şi mijloacele prin care sper să şi mor.

Şi, evident, dacă tot a venit vorba de moarte, mai erau şi banii necesari ca s-o poată şterge urgent când va veni momentul, să-şi poată lua în braţe ce-i mai rămânea din familie şi să nu se uite în urmă. Deşi ba era, ba nu era evreu, Strulovitch era evreu întotdeauna când venea vorba de convingerea că siguranţa nu trebuia luată de bună şi vremurile primejdioase se reîntorceau întotdeauna.

Între timp, ştiind că soţia lui era spălată în fiecare dimineaţă, că fiica lui era educată şi că va avea bani suficienţi la nevoie, pentru mituirea vameşilor sau pentru propriii lui îngrijitori, avea libertatea de a-şi vedea de treabă. Iar faptul că-şi vedea de treabă îl ajuta să nu jelească halul în care ajunsese soţia lui. Strulovitch nutrea convingerea că era foarte important să-ţi poţi face de lucru, activitate cunoscută şi sub numele de capitalism, după cum, fără îndoială, o informaseră bucuroşi pe Beatrice profesorii ei.

Pe el însă nu-l desfăta bogăţia. În măsura în care putea fi desfătat de ceva, îl desfăta lumea pe care-o putea vedea. Sunt deja spiritual, ar fi spus el oricui care încerca să-i amintească de tot ce nu-i lumesc, sunt spiritual în măsura în care cred că lumea e pătrunsă de divin.

Şi iubirea?

Nu înţelegea cum puteai iubi ceva ce nu-i vizibil.

Asta nu însemna că nu-şi iubea fiica atunci când n-o vedea. Dar când n-o vedea, de fapt? Îngrijorarea este o modalitate de a păstra o imagine aproape şi în siguranţă, iar din momentul în care soţia sa suferise atacul – nu, cu mult înainte de asta – îşi făcuse constant griji pentru fiica lui.

Singurul lor copil se lăsase mult aşteptat – o aşteptare mai sfâşietoare pentru Kay, care spunea că îşi aude tradiţionalul ceas biologic cum ticăie şi se temea că va fi prea târziu. El nu-şi dorise neapărat copii şi bănuia că bărbaţii exagerau atunci când spuneau că le-a plesnit inima de bucurie la vederea primului copil, dar exact asta a făcut şi inima lui. În parte, era un sentiment pe care-l avea pentru Kay. O bucurie amestecată cu uşurare şi groază – căci a-ţi dori ceva atât de mult cum îşi dorise ea cu siguranţă avea să ducă la dezamăgire sau mai rău. Copilul a cărui zămislire depinde de-un miracol este de două ori mai fragil şi mai preţios. Pe lângă asta, a existat şi egoismul obişnuit. Când s-a uitat la micuţa Beatrice, s-a văzut pe sine proiectat în viitor. Dar preţ de câteva clipe s-a lăsat cuprins şi de senzaţia de „nori de slavă“[5], imaginându-şi-o ca pe-un mesager al lui Dumnezeu, închipuindu-şi că ochii îi erau încă închişi din pricina splendorii strălucitoare pe care-o văzuse înainte să ajungă pe lume. După aceea însă s-a ridicat întrebarea care Dumnezeu era acesta şi ce mesaj aducea Beatrice de la El? Să fi fost acesta un moment religios pentru Strulovitch? Se îndoia. Nu-l interesa religia. Nu se ruga. Nu-şi lega fragmente din Tora de braţ şi nici nu-şi acoperea capul. Practica atât de puţin, încât ar fi putut trece drept păgân. Şi, oricum ar fi descris, momentul n-a durat suficient ca să prilejuiască o transformare. Strâns cu uşa însă, Strulovitch ar fi recunoscut că Dumnezeul a cărui strălucire şi-a imaginat că a făcut-o pe micuţa lui să închidă ochii era cel evreiesc şi nu cel creştin, o fiinţă mult prea serioasă şi maiestuoasă ca să ia vreodată formă umană. Nimic altceva. Acesta a fost începutul şi sfârşitul capacităţii lui Strulovitch de a vedea până în miezul lucrurilor, dar a fost suficient ca să traseze definitiv traiectoria preferinţelor sale în privinţa lui Beatrice. Trebuia să-şi găsească un soţ evreu, nu din cauză că îi dispreţuia pe ne-evrei sau voia ca stirpea sa evreiască să se

perpetueze, ci pentru că viaţa ei începuse serios, într-un soi de durere a unei solemnităţi rememorate şi suferinţe anticipate care nu putea fi risipită pe nişte afecţiuni pur întâmplătoare şi pe încăpăţânare – pe mofturi sau ciudă sau apostazie capricioasă, sau chiar pe iubire la nimereală, oricât ar fi părut de intensă –, ci care datora, şi căreia i se datora în acelaşi timp, onoare şi credinţă, chiar dacă naiba să-l ia dacă ştia faţă de ce trebuia să fie credinţa asta. Ceva ce nu putea hotărî ea singură – asta era? Un legământ. Ceva ce şi-ar fi găsit reprezentarea concretă în circumcizie dacă ar fi fost băiat. Ceva de genul unui jurământ de credinţă, chiar dacă nu se punea problema să-l rostească ea însăşi, având în vedere că abia se născuse de o oră. Şi nu era acesta motivul pentru care el, ca tată al ei, se vedea obligat de tot ce înţelegea el ca sfânt, să-l rostească pentru ea?

5. Aluzie la poemul *Ode. Intimations of Immortality from Recollections of Early Childhood* de William Wordsworth, în care poetul romantic vorbeşte despre fiinţele umane ca nişte „nori de slavă“ ce rămân în urma lui Dumnezeu.

„*Jură*.“

A jurat.

A jurat să respecte legământul.

E adevărat, nu înainte de a se uita în jur ca să se asigure că nu se uită nimeni – mai ales Kay, pentru care acest moment de supremă iubire maternă era complet în sine şi care nu l-ar fi vrut ştirbit de indiferent ce l-ar fi cuprins pe soţul ei: superstiţie, fanatism, tribalism, o gravitate mult prea împovărătoare pentru firea omenească –, dar de jurat, a jurat.

Patru

D’Anton mai îndeplinea şi alt rol în relaţia sa cu Plurabelle, şi anume avea relaţii atât de numeroase şi de variate, încât îi putea lărgi cercul de cunoştinţe cu oameni pe care ea nu i-ar fi întâlnit în mod obişnuit, deşi mulţi dintre ei îi erau vecini. Personajele tipice, fotomodelele şi actriţele, bancherii, rapperii, fotbaliştii şi astrologii de la emisiunile TV de dimineaţă, şi le găsea singură. Iar dacă n-o făcea, o găseau ele pe ea. Dar pentru jucători de cricket şi de rugby, contabili, arhitecţi, designeri, consilieri personali şi chiar câte-un episcop slobod la gură (familia lui D’Anton avea legături îndelungate cu Biserica), pentru astfel de actori secundari, cărora nu le lipsea însă un anumit farmec, a ajuns în curând să se bazeze pe D’Anton. El cunoştea astfel de oameni pentru că-l plăteau să le umple casele de frumuseţe şi uneori chiar să le vâneze anumite tablouri. „Orice poţi să-mi aduci din Capela Sixtină“ a fost una dintre rugăminţi. „Un tablou cu homosexuali care urlă unul la altul în toaletă, pictat de tipul ăla de care se zice că l-a scris pe Shakespeare“ a fost alta. Plurabelle se minuna de vastitatea şi varietatea relaţiilor pe care le avea.

Când îi aducea la petreceri, D’Anton îşi dădea uneori ochii peste cap, ca şi când ar fi vrut să spună că nu răspunde pentru ei, că nu-i cunoaşte şi că Plurabelle ar face bine să le spună celor de la pază să stea cu ochii pe ei.

I l-a prezentat odată pe Mehdi Mehdi, un ventriloc algeriano-francez care fugea de poliţia franceză şi algeriană din cauza ideologiei naziste pe care o adoptase păpuşa lui, deşi, după părerea lui D’Anton, argumentase convingător că, din moment ce era ventriloc, nu era nici o persoană în sine şi nu avea nici o ideologie proprie, ci se folosea de păpuşă pentru a face comentarii critice (deşi, strict vorbind, nu era treaba lui să fie critic) la adresa ideologiei cu pricina. Când ziariştii l-au întrebat despre afecţiunea pe care părea să i-o poarte păpuşii şi despre afecţiunea pe care aceasta părea, într-adevăr, să o inspire, n-a răspuns cu propria lui voce, ci a lăsat pe seama păpuşii să spună că, dacă efectul neaşteptat al popularităţii sale era că jumătate din tinerii din Franţa făceau salutul fascist, asta era mai bine decât să facă steaua lui David.

Plurabelle a fost uluită să afle că jumătate din tinerii Franţei făcuseră steaua lui David.

D'Anton a liniştit-o.

— E nostim într-un fel răzbunător şi poate chiar mincinos, a spus el, dar în esenţă e de treabă şi bun de avut prin preajmă la petreceri.

Plurabelle a înţeles distincţia şi i-a spus lui D'Anton să-l aducă pe ventriloc cu păpuşă cu tot. S-a bucurat să vadă că amândoi dansau bine. Dacă n-ar fi fost poliţia pe urmele lui, l-ar fi invitat – sau măcar pe păpuşă ar fi invitat-o – la *Consilierul din bucătărie* să aibă o discuţie cu un rabin.

Ideal ar fi fost ca şi rabinul să fie ventriloc, astfel încât păpuşile lor să se poată ciocni şi ele ca doi berbeci.

Nici Plurabelle, nici D'Anton nu-şi dădeau seama ce anume îi atrăgea pe sportivi la el, dar salutul fascist care devenise semnul distinctiv al păpuşii a început în curând să fie copiat în Franţa de fotbaliştii care fuseseră să-i vadă reprezentaţiile în Marsilia şi în Cheshire, de fotbalişti cărora li se părea şic să-i copieze pe francezi, deşi Gratan Howsome, cel mai recent invitat al lui D'Anton, era singurul profesionist care executase salutul şi pe teren.

— E finul unui prieten foarte apropiat de-al meu, care nu se mai află printre noi, a explicat D'Anton când Plurabelle s-a arătat surprinsă de afecţiunea care părea să existe între cei doi bărbaţi.

Şi ea avea o slăbiciune pentru tatuaje şi piercinguri şi îi plăceau bărbaţii care se învârteau în jurul tău ca un câine şi apăreau cu altă freză de fiecare dată când îi vedeai, dar nu şi-ar fi imaginat că toate astea l-ar fi putut interesa pe D'Anton. Se părea însă că simpatia dintre ei, precum şi ceva mai puternic de-atât, erau de durată.

— E complicat, i-a spus D'Anton, aşa cum sunt de multe ori explicaţiile unor sentimente adânci, dar aparent distonante. Am moştenit o obligaţie pe care aş merge până-ntr-acolo încât s-o numesc sacră de la un prieten care, la rândul său, a moştenit-o de la un prieten de-al lui. Bietul Gratan e un soi de minge de fotbal în toate astea, dar n-aş vrea să crezi că fac glume proaste. E practic un orfan, chiar dacă nu-i spunem astfel. Într-un fel, eu îl supraveghez şi îl protejez.

— Mi se pare că veghează asupra lui mai mulţi oameni decât asupra majorităţii orfanilor, a spus Plurabelle cu o iritare care a surprins-o.

Să fi fost oare geloasă pe Gratan pentru că se bucura de o protecţie despre care ajunsese să creadă că i se cuvine doar ei?

— Atunci nu m-am exprimat foarte clar. Mama lui l-a părăsit. Tatăl l-a maltratat. Un unchi l-a violat. Dacă n-ar fi fost intervenţia lui Federico şi apoi a lui Slavco, cine ştie ce s-ar fi ales de el. Eu trebuie să continui de unde s-au oprit ei.

— Vorbeşti de parcă ar fi o corvoadă.

— Nici pe departe. Îmi asum de bunăvoie obligaţia pe care-am moştenit-o. Ce rost avem pe lume dacă nu să răspundem chemărilor celor ce-au nevoie de noi? Mai ales dacă prin asta putem continua să preţuim în continuare amintirea prietenilor ce-au fost luaţi de lângă noi. Chiar dacă uneori oamenii îl percep ca pe o brută, eu văd în Gratan ceva din blândeţea celor ce-au avut grijă de el. Are, de fapt, o vulnerabilitate fizică rară pentru un fotbalist. Şi un caracter foarte plăcut, în ciuda reputaţiei sale de afemeiat.

— Şi reputaţia de nazist?

D'Anton a râs şi a dat din cap.

— Ah, asta e ceva recent, a zis el. De când a venit aici, de fapt, şi l-a cunoscut pe Mehdi Mehdi. Are un braţ spasmodic, atâta tot. Îl admir foarte mult.

Gratan însuşi susţinea că salutul era o neînţelegere. Având în vedere că alţi jucători (nu dăm nume) îl făceau pe ascuns, pretinzând că se scarpină la ureche sau tachinându-şi adversarii punându-le coarne, trebuia, după părerea lui, să fie adus pe tapet. Nu era rasist în general – primise vreodată vreun cartonaş pentru hărţuirea unui jucător de culoare sau asiatic? – şi putea dovedi categoric că nu era antisemit. Menţionaţi o singură ocazie în care a căpătat cartonaş pentru că faultase un jucător evreu. Şi cel puţin una dintre soţiile lui, nu ştia aşa, pe moment, care, fusese un pic evreică.

— Are o slăbiciune pentru evreice, i-a spus D'Anton lui Plurabelle. I se par senzuale. Nu te poţi pune cu gustul omului.

— Şi are vreuna în acest moment?

D'Anton s-a gândit.

— Din câte ştiu eu, nu.

— Atunci trebuie să încercăm să-i găsim una. Le datorăm asta prietenilor tăi.

La ceva timp de la instalarea lui D'Anton, vreun an şi jumătate, să zicem, Plurabelle s-a îndrăgostit. Nu de D'Anton şi categoric nu de Gratan sau de ventrilocul algerian urmărit de poliţie sau de păpuşa lui, ci de un individ pe care l-a văzut prima dată, cu picioarele înainte chiar, sub şasiul Volkswagenului ei broască. Porsche-le Carrera avusese nevoie de revizie,

dar mecanicul care fusese trimis (căci service-ul venea la ea, nu trebuia să meargă ea la service) a hotărât că preferă să se vâre un pic sub broască, o maşină rar văzută în Triunghiul de Aur, în timp ce de Porsche Carrera era plin.

Când a fost informată de către majordom că domnul în cauză, care într-adevăr nu i se păruse că arată a mecanic, nici nu s-a uitat la Porsche, ci s-a dus direct la Volkswagen, Plurabelle a început să chicotească realizând ce noroc dăduse peste ea. Îl găsise, îl găsise în cele din urmă pe bărbatul care nu se lăsa amăgit de podoabe. Dacă se dovedea a fi măcar oarecum chipeş când îl va scoate de sub cea mai ieftină dintre maşinile ei, avea să i se dăruiască pe loc. Nu conta că locul era o alee cu pietriş.

A fugit înăuntru să se demachieze. Peste un sfert de oră s-a întors pe aleea cu pietriş îmbrăcată în cele mai vechi haine pe care le avea.

— Ieşi să te văd, a strigat ea, bătând din palme.

O femeie obişnuită să fie ascultată. Dar care îşi dorea, de asemenea, pe cineva de care să asculte.

Iar când a ieşit, centimetru cu centimetru, mânjit de ulei şi cam jenat să fie văzut în cămaşă, şi nu în salopetă – Plurabelle a observat că nici măcar nu-şi suflecase mânecile – a oferit una dintre cele mai minunate privelişti de bărbăţie inocentă care au desfătat vreodată ochii unei fecioare…

Unui cinic i-ar fi venit probabil în minte cuvântul oportunist în loc de inocent. Un bărbat care vrea să câştige inima unei moştenitoare despre care se ştia că e sătulă de linguşeli din partea unor indivizi pasionaţi de făţărnicie – un astfel de bărbat, deci, dacă are creier în cap, evident că va alege s-o încânte preferând ce e banal în loc de ce e strident. Cretinii aceia care se împiedicau la primul obstacol, orbiţi de poleială, meritau să li se facă vânt. Oare în ce îşi imaginau că ar putea consta testul tăriei lor de caracter dacă nu trebuiau decât să trăncănească previzibil despre zorzoane? Şi dacă era genul de femeie care să fie cucerită de astfel de banalităţi, de ce nu fusese cucerită de o sută de ori deja?

Un raţionament de acest gen i-ar fi scutit pe mulţi pretendenţi de cheltuieli şi dureri de cap.

Împotriva acuzaţiei de oportunism trebuie invocat faptul interesant că această moştenitoare nu era acasă când domnul s-a strecurat sub Volkswagenul ei, nu era acasă şi nici n-ar fi trebuit să revină în curând, ceea ce ne facem să ne întrebăm de unde ştia el că-l va găsi acolo sau avea cumva de gând să nu se mişte până la întoarcerea ei? Un calcul, sau o lipsă

de calcul – pot avea acelaşi efect – care, chiar dacă nu-l absolvea de acuzaţia de şiretenie, sugera măcar seriozitate. Deci, oricum ar fi stat lucrurile, avea calităţi care să-l recomande lui Plurabelle.

Faptul că prietenul lui, D'Anton (dragul, dragul lui prieten D'Anton), a fost cel care i-a dat pontul – două ponturi, ca să fim exacţi – 1) că inima lui Plurabelle nu era cucerită şi 2) ce metode trebuiau folosite pentru a o cuceri – nu i-a făcut nici un deserviciu când a fost descoperit, căci a fi un drag, drag prieten de-al lui D'Anton era o confirmare a caracterului său. Deşi, când a aflat tot ce era de aflat, Plurabelle a înţeles mai bine de ce era D'Anton atât de trist. Căci odată ce-l vedea, cine ar fi putut să nu se îndrăgostească de Barnaby?

Sau Barney, cum i-a spus ea în sufletul ei imediat, şi mai apoi de faţă cu toată lumea, mai puţin servitorii.

Dacă ar fi fost mai sigură de convenţiile idealului pastoral conform căruia trebuia să trăiască, s-ar fi gândit să-i cuprindă atât pe D'Anton, cât şi pe Barney la pieptul ei şi să vadă ce iese. În Triunghiul de Aur nu era ceva ieşit din comun să te culci cu doi sau mai mulţi bărbaţi, şi nu o dată se culcase chiar ea cu două femei în perioada de după prima dezamăgire provocată de celălalt sex. Dar cu toate că nu se temea că D'Anton, care n-avea un Volkswagen-broască sub care se putea meşteri, i-l va fura pe Barney, se temea de ce-ar putea spune acesta despre asemenea nonconformism din partea ei. Dacă nu idealiza bogăţia sau nu vedea puritate în aur, asta nu însemna că nu o idealiza şi nu vedea puritate în ea.

La fel şi D'Anton, chiar dacă dintr-o altă perspectivă.

Într-o seară, la un restaurant local, i-a întrebat pe cei doi bărbaţi cum s-au cunoscut. Au dat răspunsuri contradictorii. Barney a zis că nu-şi aminteşte. D'Anton a zis că n-ar putea uita vreodată. Se cunoscuseră, a povestit D'Anton, lângă un proţap unde se frigea un porc la un târg agricol din Alsager. D'Anton nu era amator de porc, dar venise cu un suflător de sticlă japonez, a cărui mâncare preferată se întâmpla să fie porcul. Era al treilea eveniment festiv din Cheshire la care îl dusese pe Takumo şi la fiecare dintre ele oaspetele lui se dusese aţă spre proţap. Barnaby părea doar să se plimbe lejer, nici curios, nici indiferent, nici flămând, nici sătul. Ziua era caldă, el era trândav, iar agricultura o avea în sânge. Purta un costum de culoarea ovăzului, larg ca un sac de paie, iar părul îi era de culoarea şi consistenţa paielor pe care D'Anton şi le imagina căzând din el. Lumina cernută de nori răspândea o strălucire de vară târzie pe chipul lui Barnaby,

făcându-l să semene cu păstorul simbriaş din tabloul cu acelaşi nume de William Holman Hunt. Ştia pictura, s-a grăbit Plurabelle să spună, era expusă la Galeria de Artă din Manchester. A stat de multe ori în faţa ei admirând-o îndelung şi imaginându-şi că ea e păstoriţa. Intervenţia ei a părut să-l deranjeze pe D'Anton, poate din cauză că în scena lui nu exista nici o păstoriţă, s-a gândit Plurabelle.

Barney a râs cu un râs de cioban.

— Nu ţin minte vreun astfel de târg şi n-am avut niciodată un astfel de costum, a zis el.

— Pe dedesubt purtai o cămaşă de in de culoarea untului, a continuat D'Anton. Îi lipsea un nasture.

— Nici aşa ceva n-am avut vreodată.

— Şi aveai în mână o pălărie de paie.

— Nu eu, dom'le.

— Atunci versiunea ta care e? l-a întrebat Plurabelle, aţâţată de menţionarea nasturelui lipsă.

Barney a dat din cap.

— Pur şi simplu D'Anton a fost întotdeauna prin preajmă, a zis el. Este ca şi când m-ai întreba când am văzut cerul pentru prima dată.

Expresia de pe chipul lui D'Anton i-a amintit lui Plurabelle de alt tablou al lui William Holman Hunt. *Lumina lumii*. Isus cu luna în spate ca un nimb, bătând la o uşă nesperând însă ca aceasta să se deschidă, cu buzele ţuguiate iritat aproape şi cu privirea în pământ, un bărbat singur, căinându-se – „Iată Eu stau la uşă şi bat. Dacă aude cineva glasul Meu şi deschide uşa, voi intra la el, voi lua cina cu el şi el cu Mine."[6] – neavând nici o îndoială că nu-i va răspunde nimeni.

6. Apocalipsa 3:20.

Lui D'Anton pare să-i placă treaba asta cu respingerea, s-a gândit Plurabelle. Oare speră că Barney nu-i va da ce-şi doreşte?

Sau ea e cea care speră că Barney nu-i va da lui D'Anton ce-şi doreşte?

Cinci

— Trebuie să răspund, spuse Strulovitch, căutându-şi telefonul.
— Bineînţeles, e fiica dumitale, răspunse Shylock.
— De unde ştii că e fiică-mea?
— Recunosc soneria, zise Shylock.

Cei doi bărbaţi se îndreptau cu amabilitate forţată către ieşirea din cimitir şi parcare. Strulovitch îl invitase pe Shylock la el acasă – să scapi de frig, faci o baie, bei un whisky şi stai peste noapte –, iar Shylock acceptase cu un elan grosolan care l-a surprins şi flatat pe Strulovitch. În ciuda bogăţiei şi influenţei de care se bucura, Strulovitch era un om de origini modeste şi se aştepta ca invitaţiile să-i fie refuzate. Sigur oamenii aveau lucruri mai bune de făcut decât să-şi petreacă timpul cu el.

— Bine, bine, foarte bine, spusese şi el cu un soi de plecăciune.

Iar Shylock – un bărbat la rândul lui nedumerit când venea vorba de a oferi şi a se bucura de ospitalitate – îl bătuse pe umăr. Deşi nici unul nu avea instincte puternice în această privinţă, parcă simţiseră nevoia să accelereze procesul de împrietenire.

De ce anume, Strulovitch n-ar fi putut spune. Nu era genul de om care-şi făcea uşor prieteni. Mama, soţia, fiica – acestea erau punctele de referinţă din viaţa lui. Probabil că îi lipsea ce n-avusese niciodată. Cât despre Shylock – Strulovitch n-ar fi îndrăznit să întrebe *lui* ce-i lipsea.

Îi plăcea că Shylock l-a luat de braţ, deşi îl strângea tare. Gestul îl făcea să se simtă european. Spera că dacă i-ar fi văzut cineva, i-ar fi luat drept profesori de artă de la Universitatea din Bologna care discutau despre cum s-ar putea îmbunătăţi arhitectura cimitirelor evreieşti.

— Este evident că o răsfeţi, spuse Shylock după ce Strulovitch a încheiat convorbirea.

Strulovitch sesiză o urmă de emoţie în vocea celuilalt bărbat. Cum altfel? Dar ce emoţie – tristeţe, invidie, amărăciune?

Se invidiau oare unul pe celălalt?

Sau nu făcea decât să-şi asculte propria mândrie şi propriul sentimentalism patern?

— Mama ei este prea bolnavă ca să aibă grijă de ea ca o mamă, spuse el. Îmi revine mie responsabilitatea de a mă ocupa de ea. Nu prea mă pricep la aşa ceva.
— Ce bărbat se pricepe? interveni Shylock.
— Fără o soţie, probabil nici unul. Aşa că da, o răsfăţ – o răsfăţ şi o pedepsesc în acelaşi timp.
— Şi asta pot să înţeleg.
— O laud şi apoi o cert. Ce-i dau cu o mână, iau cu cealaltă. E un ciclu de generozitate, urmată de exasperare, urmată de remuşcare. Mă simt ca şi când aş fi închis într-un spaţiu mic cu ea, ba stânjenindu-i mişcările, ba prea intim conştient de prezenţa ei. Şi apoi o pedepsesc pe ea pentru că eu simt ceea ce simt. Nu reuşesc să găsesc un echilibru în iubirea ce i-o port.
Shylock îi strânse şi mai tare braţul. Prin degetele încordate, Strulovitch simţea cum îi palpită amintirea.
— Cuvintele îţi sunt ca nişte pumnale, spuse Shylock. Dar ar fi la fel pentru orice tată. E o lege de nestrămutat că taţii îşi iubesc fiicele fără măsură.
O spunea de parcă ar fi fost o datorie teribilă rânduită de un Dumnezeu care nici el nu-şi crescuse mai bine copiii. O afecţiune pretinsă, mai degrabă decât oferită. A fi iubit de Shylock, îşi dădu Strulovitch seama, ar fi o experienţă istovitoare. Cuvintele acestuia însă l-au consolat şi speriat în acelaşi timp. Deci nu era singurul. Universul a dispus ca taţii să-şi iubească fiicele prea mult, dar nu cuminte[7]. Şi ca fiicele să-i urască pentru asta.

7. Aluzie la Othello, protagonistul piesei cu acelaşi nume a lui William Shakespeare, care la final îl îndeamnă pe Ludovic să scrie despre un om „care-a iubit prea mult, dar nu cuminte“.

— Vreau s-o las în pace, dar nu pot, zise el. Mă tem pentru ea. Mi-aş dori să adoarmă şi să se trezească cu zece ani mai în vârstă. E un chin să ai fată la colegiu. Vine de-acolo zăpăcită de cap.
Shylock abia dacă l-a lăsat să-şi termine gândul.
— Crezi c-ar fi altfel dacă n-ar fi plecat niciodată de-acasă? O fiică n-are nevoie de educaţie ca să înveţe cum să-şi urască tatăl. Poate să înveţe să se răzvrătească şi prin fereastra deschisă. E în natura unei fiice.
— E în natura unei ferestre deschise.
— E în natura naturii.
— Atunci sunt împotriva naturii.
Shylock soase din adâncul gâtlejului un sunet ca un hohot stins.

— Îţi doresc succes cu asta, zise el, încetinind pasul şi privind dincolo de Strulovitch, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu-i urmărea natura. Ne războim de multă vreme cu natura. Câţi evrei din junglă cunoşti?

Pe moment, lui Strulovitch nu-i veni în minte decât Johnny Weissmuller.

Shylock plesni văzduhul, ca şi când ar fi încercat să alunge o muscă.

— De el nu pot să comentez, dar Tarzan pot să-ţi spun că n-a fost de-ai noştri. Nu ne înhăităm cu maimuţele. Sau nişte primate ce bat câmpii, sau legea. Noi am ales legea. Îl citeşti pe Stefan Zweig? Bineînţeles. Circulă o poveste conform căreia, când era tânăr, avea obiceiul să-şi arate părţile intime femeilor lângă cuşca maimuţelor de la grădina zoologică Schönbrunn din Viena. Deci de ce a ales cuşca maimuţelor? Ca să-şi râdă de impulsul sexual căruia îi era pradă. Nu sunt cu nimic mai bun decât o maimuţă, voia el să spună. I-a trecut cu timpul şi s-a maturizat. În asta constă întreaga istorie a evreilor. Ne-am maturizat cu timpul. Trebuie să tragi o linie sub locurile unde ai fost. Creştinilor le place să creadă că au tras o linie sub noi.

— Nu suntem maimuţe.

— În ochii lor suntem. Maimuţe, jigodii, lupi.

— Toate astea nu sunt decât injurii. Adevărata lor problemă cu noi este că am tras linia prea categoric sub natură.

— Adevărata lor problemă cu noi este orice le convine pe moment. Nu ştiu ce anume nu pot suferi la noi, nu ştiu decât că n-o pot face. Eu sunt mai exact când vine vorba de ce anume nu pot suporta la ei. Nu suntem în stare de milostivire, zic ei, dar când am ieşit în goană pe străzi strigând după Jessica, copiii şi-au bătut joc de suferinţa mea. Nici un părinte creştin *milostiv* nu şi-a târât copilul acasă ca să-l certe pentru această cruzime.

Dumnezeule, se gândi Strulovitch admirativ, noului meu prieten nu-i lipsesc indignarea sau intransigenţa şi, dacă tot veni vorba, nici iuţeala.

Numai că – şi nu voia să pară critic atât de devreme în relaţia lor – nu se spunea că Shylock ieşise pe acele străzi cerându-şi de asemenea ducaţii? Strulovitch ştia că nu trebuie să aibă niciodată încredere în ce se spunea, dar dacă de data asta era adevărat?

Voia să fie corect. În fond, fiica lui Shylock fusese furată ca un obiect cu valoare materială. Dar nu poţi, nu-i aşa?, pune totul pe seama mercantilismului care domină în societatea unde trăieşti. Strulovitch trăia şi el într-o lume ahtiată după bogăţie; îi plăcea să creadă însă că putea diferenţia între fiica lui şi contul din bancă. Dar mai înţelegea un lucru, şi

anume că în furia provocată de pierdere, demarcaţia dintre oameni şi obiecte devine mai puţin clară. Cei jefuiţi deseori vorbesc de o violare, resimţind furtul de obiecte la fel de intens ca pe un atac asupra propriei persoane. Nu putea spune că şi el ar simţi acelaşi lucru, după cum nu putea spune nici opusul. Se întreba însă dacă şi el dădea aceeaşi impresie ca tată. Obsedat. Feroce. Adus de mânie într-o stare de buimăceală posesivă. Era oare la fel de istovitor să fii iubit de el? Era şi el un tată la fel de ridicol în ochii creştinilor?

— Îţi pot citi gândurile, zise Shylock. Nu-i mare lucru să tragem o linie sub locurile pe unde-am fost noi, dar cum tragi o linie sub locurile unde vrei să meargă fiica ta? Răspunsul e că nu poţi.

Se opriră amândoi cu privirile coborâte în mocirla cenuşie şi rece prin care plescăiseră. Parcă ar fi fost înapoi în cimitir, cu capetele aplecate îndurerat asupra mormintelor unde se aflau persoanele iubite.

O porniră din nou în ritm normal preţ de-un minut sau două, până ce Shylock încetini din nou.

— Să ştii, spuse el, de parcă discutau de săptămâni lucrurile astea şi chiar acum îi trecuse acest gând nou prin minte, că Jessica nu a cumpărat maimuţa doar ca să-mi facă mie în ciudă…

Se opriseră din nou, în apropierea capelei cu Steaua lui David pe uşă. Aici săvârşise tânărul rabin slujba de înmormântare a mamei lui Strulovitch şi îi pronunţase greşit numele, ceea ce-l făcuse pe acesta să jure că nu va mai participa niciodată la vreun eveniment, fie sumbru, fie vesel, la care oficia un rabin.

— Atunci de ce a cumpărat maimuţa?

— Scuze, trebuie să ne spălăm pe mâini aici, zise Shylock.

Strulovitch se împotrivi, puţin prea înverşunat poate. Shylock se duse la ligheanele din spatele clădirii şi îşi turnă apă pe mâini dintr-o cană de tablă. Strulovitch cunoştea semnificaţia obiceiului. Cu apă te spălai de impurităţile morţii. Avea logică fie că erai religios, fie că nu. Dar lui Strulovitch tot îi mirosea a fanatism.

Avu eleganţa să râdă de el însuşi – Strulovitch cel cumpănit.

Shylock reluă conversaţia de unde o lăsaseră.

— Mă întrebai de ce a cumpărat Jessica maimuţa…

— Da.

— Ca să se lepede de evreul din ea. Mare lucru că mă abţin să spun „blestemat să-i fie numele“.

Ai murit pentru mine.
Mort la picioarele mele.

— O fiică pierdută nu trebuie să fie o fiică moartă, zise Strulovitch.

Nu era el un fiu pierdut care fusese găsit?

Shylock îşi înfipse degetele în braţul lui Strulovitch.

— Fie să n-ajungi niciodată să înţelegi cât de nedrepte sunt cuvintele astea. Nu le doresc nici duşmanilor mei să sufere pierderea pe care-am suferit-o eu.

Strulovitch trecu peste mustrare. Dar ştia că Shylock minţea. Bineînţeles că le-ar dori duşmanilor săi o astfel de pierdere.

Simţea că se alăturase clubului tatălui său. Societatea „Să putreziţi în Iad“ a Taţilor evrei. Oricât se bucura şi era flatat de tovărăşia lui Shylock, se întreba în ce măsură va putea suporta mânia neostoită a acestuia. Pe vremea când avea cuvinte, Kay obişnuia să-l acuze că aduce gâlcevi teologice străvechi în casă. Ce ironic că voia să-i spună lui Shylock ce-i spusese ea lui. Descreţeşte-ţi fruntea, Shylock.

Au parcurs în tăcere mica distanţă care mai rămăsese până la Mercedesul negru ca un dric al lui Strulovitch.

— A, sunt uimit, comentă Shylock când îl văzu.

Un şofer de culoare le ţinea portiera deschisă. Strulovitch îi pasă scăunelul pliant al lui Shylock.

— În portbagaj, Brendan, spuse el.

Apoi îl întrebă pe Shylock:

— Uimit din ce cauză? Că am şofer?

— Că ai maşină nemţească.

— Credeam că eşti de părere că trebuie să tragem linia.

— Aceasta este un alt soi de linie.

— O linie e o linie. Ce-a fost a fost.

— Sunt uimit că poţi să crezi una ca asta.

— Nu cred.

Şi aşa, aşezaţi unul lângă altul pe bancheta din spate a surprinzătorului Mercedes, reluaseră conversaţia obişnuită dintre taţi despre cât de greu era să-ţi creşti copiii, mai ales pentru taţi pe umerii cărora căzuse exclusiv povara creşterii unei fiice.

— Te va surprinde poate, zise Shylock, dar pe undeva mă aştept tot timpul să primesc veşti de la prea-iubita mea fiică. Am îngropat-o în inima

mea în ziua când a plecat, dar o fiică nu rămâne prea mult îngropată. Nici măcar una care fură avutul cel mai de preţ al tatălui ei… în afară de ea, bineînţeles.

Strulovitch se gândi că nu se cuvenea să se declare prea iute egal în suferinţă. Beatrice îi dădea de furcă, dar încă nu o ştersese pe fereastră cu un hoţ netrebnic.

— Deci n-ai primit nici o veste până acum? a fost tot ce-a reuşit să spună.

Apoi îşi dădu seama cât de ridicol sună. *Până acum*!

— Am zis că pe undeva mă aştept, continuă Shylock, uitându-se dincolo de el în timp ce vorbea, privind şi parcă neprivind în acelaşi timp peisajul rural din Cheshire, dar mărturisesc că nu există nici urmă de voinţă. Este pur şi simplu o descriere a stării în care am rămas. Aştept pentru că asta urmează când nu mai urmează nimic. Speranţa însă e deşartă, căci povestea se termină acolo unde se termină. S-ar putea să fie pe drum spre mine azi, s-ar putea să-mi bată la uşă chiar acum, dar asta este, probabil, o supoziţie uşor de respins. Azi este veşnic ieri. Actul VI nu există. Pentru mine n-a existat nici măcar Actul V. Dar cel puţin lipsa unui deznodământ înseamnă că nu există nici o respingere finală. Se poate întâmpla orice. Nu poţi să ştii. A fi rănit de îndoieli nu e la fel de fatal ca a fi rănit de certitudini. Sunt batjocorit, dar respir.

— Deci nu aştepţi nimic?

— Nimic.

— Vrei să-mi spui că nu te întrebi niciodată cum îi merge?

— N-aş fi om dacă n-aş face-o. Uneori mă gândesc că nu vreau decât să fie fericită. Alteori nu. Dar e în zadar. Nu are ce să fie. Povestea ei s-a oprit şi ea când s-a oprit. Ea şi secătura aia cu care a fugit – şi poate chiar şi maimuţa – îmi moştenesc averea, dar n-o vor vedea vreodată. Ceea ce mă consolează într-o oarecare măsură. Dar nu mă pot abţine. Îmi imaginez că se căieşte. Mi-e ruşine să spun, dar mă rog să sufere agonia căinţei. O văd în faţa ochilor. Îi văd chipul devastat. Dar cer ceva ce nu se poate întâmpla – probabil că nu s-ar fi întâmplat niciodată oricum, dar cu atât mai puţin acum.

Strulovitch dădu din cap.

— Trebuie să fi existat sâmburi de căinţă în faptele ei chiar în timp ce le săvârşea. Cine poate pleca la drum fără să-şi dorească să fi stat acasă în acelaşi timp? Uneori sigur se va fi uitat în urmă cu regret.

— Astea sunt şovăieli de Vechiul Testament.

— Ei bine, cine poate şti dacă Jessica nu le va fi resimţit în momentul când a plecat de-acasă?

— În momentul când a plecat de-acasă a cumpărat o maimuţă.

— Şi asta e un soi de privire în urmă.

— Da, dar nu înspre mine. Cu maimuţa aia a încetat să mai fie fiica mea odată pentru totdeauna. Viaţa într-o casă evreiască i s-a părut mai rea decât închisoarea. Dar da, da, putem oricând presupune că nu i-a plăcut ce-a devenit atunci când a devenit acel lucru şi că a resimţit, dacă nu tocmai căinţă, măcar ceva asemănător cu regretul de care vorbeşti, chiar şi numai de dragul mamei ei. Dar nu trebuie să mă las pradă plăsmuirilor. A ajuns să mă urască şi aş spune chiar s-o urască şi pe mama ei pentru că a murit. M-am întrebat uneori dacă felul în care a plecat s-a vrut o imitare a felului în care a plecat mama ei – căci a murit brusc, iubita mea Leah. Ce i s-a făcut, în mintea ei, Jessica a făcut la rându-i. Maniera în care a fugit a fost cât se poate de nemiloasă. Nemiloasă, dispreţuitoare şi blasfematoare. Dacă a vrut să-mi arate cât de greu i-a fost fără mamă, sau fără un tată care să fi jucat mai bine rolul de mamă – cât de împietrită a devenit sub îndrumarea şi exemplul meu, cât de brutală, chiar –, a făcut o treabă minunată. Ce sper eu acum este că tratamentul rău la care este supusă o face să vadă lucrurile altfel, dar nu voi şti niciodată dacă aşa stau lucrurile. Dar nu asta ar trebui să-şi dorească un tată – ca fiica lui să sufere ca să înţeleagă câtă suferinţă a pricinuit. Ar trebui să-i doresc fericirea, nu-i aşa?

— Da, aşa este. Dar ceri prea mult de la tine. Nici un tată nu-şi poate dori categoric ca fiica lui să fie fericită.

Shylock inspiră şuierat printre dinţi.

— E o filozofie dură.

— Nu, e o psihologie dură.

Shylock îl măsură pe Strulovitch pe furiş, ca un şarpe. L-am şocat, se gândi Strulovitch. Foarte bine. M-am şocat şi pe mine.

Îl rugă pe Brendan să deschidă geamul. Voia să simtă nişte aer proaspăt dinspre câmp chiar dacă nu era decât Cheshire. Este o dovadă de civilizaţie să ne acceptăm violenţa firii, se gândi el. Dreptatea ne face umani, nu iertarea. Suntem făcuţi din sânge, nu din lapte.

Apoi ceru ca geamul să fie închis la loc.

— Mă flatează faptul că mă consideri prea dur.

— N-ar trebui să te flateze, spuse Shylock. N-are rost să le confirmăm creştinilor suspiciunile că nu suntem capabili de bunătate.

Strulovitch îşi luă libertatea de a-l bate pe Shylock pe genunchi. Dădu din cap în direcţia şoferului. Era oare Shylock suficient de la zi ca să ştie că un bărbat de culoare putea fi creştin? Strulovitch spera că expresia de pe chipul lui va fi lămuritoare şi îi va servi drept avertisment. În faţa unui creştin, indiferent de culoare, nu se face să-i vorbeşti de rău pe creştini.

Shylock îşi ceru scuze.

— Nu sunt obişnuit, zise el şoptit, să am grijă cum vorbesc. Sunt obişnuit să insult cum sunt şi eu insultat. Vremurile au devenit mai îngăduitoare.

— Aparenţele pot fi înşelătoare, răspunse Strulovitch, la rândul lui în şoaptă.

Şase

Şoferul i-a condus – oarecum îmbufnat, după părerea lui Strulovitch – până la reşedinţa familiei Strulovitch din Mottram St. Andrew, colţul de răsărit al Triunghiului de Aur Cheshire. Fusese ultima casă a părinţilor săi, cât se poate de diferită de casele din Salford în care crescuseră ei, unde părinţii lor ţinuseră găini în curte şi se rugaseră la Atotputernic în idiş. Toate acestea într-o generaţie – de la un grajd dintr-un shtetl de lângă Manchester la un conac aristocratic cu o alee pentru maşini pe care puteau uşor fi parcate o duzină de Mercedesuri, un lac cu peşti rari şi vedere spre Alderly Edge. O bucată de Anglie tradiţională ce ascundea mistere din Epoca Pietrei, pe care o puteau privi admirativ, posesiv chiar, şi toate datorită pieselor auto. Lui Strulovitch îi plăcea mai mult propria lui casă din Hampstead – prefera averile cu tradiţie celor noi, chiar şi atunci când cele noi erau ale lui –, dar existau motive serioase pentru a păstra Mottram St Andrew. Avea interese de afaceri în nord, avea o fată care studia arta de tip *performance* la Academia Triunghiului de Aur (mai nou Institutul Cheshire Nord, redenumit pentru a elimina orice asociere cu şcolile nevoiaşe) – un colegiu de artă independent pentru privilegiaţii de toate vârstele, unde Strulovitch, în calitatea sa de donator, a putut trage nişte sfori – şi credea că aerul de ţară îi va face bine bietei Kay. Şi mama lui dorise să rămână acolo, declarând că ar fi fost mulţumită „să moară într-un şopron din grădină“, dar Strulovitch insistase să-i construiască o extensie suficient de mare să-i cazeze pe toţi cei care aveau grijă de ea. „Chiar trebuie să am atâţia oameni în jurul meu, Simon?“ l-a întrebat ea. „Niciodată nu sunt prea mulţi“, i-a răspuns el. „Poate aluneci în baie, poate cazi în timp ce cobori scările. Veşnic te pândeşte câte-un accident când locuieşti singur.“ Ironia a făcut că accidentul care pândea i s-a întâmplat lui Kay, o femeie ce avea jumătate din vârsta mamei lui şi un soţ şi o fiică alături.

E adevărat şi că mama lui a alunecat – dar lin, fără să scoată vreun sunet, s-a prelins din viaţă sub supravegherea blândă a unei cete de îngrijitori.

Strulovitch a jelit-o necorespunzător. O iubise, dar sentimentele îi fuseseră domolite. Dacă nu-ţi poţi iubi soţia – nu îndrăzneşti să-ţi iubeşti

soţia fără să urli de durere la pierderea ei – pe cine poţi iubi?

Îţi poţi iubi fiica.

Atunci când nu cutreiera pe cine ştie unde, Beatrice locuia undeva în casă. Era prea tânără, după părerea lui Strulovitch, ca să stea împreună cu alţi studenţi de la colegiu, unii poate de două ori mai în vârstă decât ea. Din punctul ei de vedere, locuia acasă din respect pentru mama ei. Nu se descurca prea bine cu mama ei. Se temea de boala ei şi nu avea răbdare cu ritualurile presupuse de comunicarea cu ea – cine avea timp să aştepte ca nişte cuvinte ce poate vor avea noimă, poate nu, să se scurgă chinuit dintr-un colţ al gurii sau să apară ilizibil pe o tăbliţă cu cretă? Dar se şi ruşina de aceste gânduri şi ştia că e de datoria ei măcar să nu fie niciodată prea departe. Fiindcă îi era groază de ce i s-ar putea întâmpla dacă s-ar duce să studieze la Londra, de cunoştinţele pe care şi le-ar face, de persoana de care s-ar îndrăgosti şi de ce i-ar spune aceasta, fiindcă îi era groază că ar putea apărea într-o bună zi acasă cu vreo broboadă arăbească la gât, Strulovitch îi alimenta sentimentul de vinovăţie. Da, a lăudat-o el pentru hotărârea luată, era o idee bună să rămână în nord şi să locuiască acasă. Era sigur că mama ei se va simţi uşurată, fie c-o va putea arăta, fie că nu. În realitate însă, geografia educaţiei lui Beatrice nu conta; oricum aveau s-o îndoape cu pateu de psihoză antisemită şi să-i spună, oriunde ar merge, că boala era a lui taică-său de fapt. Oricum, nu voia să fie prea departe de ea pentru eventualitatea în care… ei bine, pentru orice eventualitate. Ceea ce nu însemna că se ţinea de coada ei. Dacă ea îl mai zărea uneori cum intră sau iese grăbit dintr-unul din studiourile de artă sau cum examinează lucrările studenţilor, asta era din cauză că trebuia să facă sugestii şi să ţină promisiuni. Acesta era preţul pe care trebuia să-l plătească o fiică pentru faptul că avea un tată ce conducea Fundaţia Strulovitch. Orice instituţie ar fi frecventat ar fi vrut ceva de la el, căci sprijinul unui filantrop este întotdeauna la mare căutare, indiferent de religie.

— Nu te irosi, obişnuia să-l avertizeze mama lui. Nu eşti decât unul singur.

Abia când s-a dat jos din maşină – din nou simţind că nu este ceva în regulă cu Brendan, al cărui comportament nu era exact cel la care te-ai fi aşteptat din partea unui şofer – şi-a dat seama că iar nu se îngrijise de mormântul ei.

Ziua fusese prea agitată. Şi, după cum spunea tocmai mama lui, nu era decât unul singur.

Dar veşnic exista câte-o scuză.

Deci a lui Brendan care era? Nu se comportase chiar nepoliticos. Nu condusese prea repede, nu luase curbele prea strâns. Nu deschisese portierele prea încet sau ranchiunos. Dar părea şifonat. Deci cine sau ce îl şifonase? Prezenţa lui Shylock oare? Înţepăturile la adresa creştinilor? Vorbăria evreiască?

Strulovitch se întrebă cum îi vor reacţiona câinii. Dar aceştia nici n-au băgat de seamă când a intrat împreună cu musafirul său. Nici măcar nu şi-au ridicat privirea.

Strulovitch sugeră un pahar şi poate o gustare uşoară înainte de culcare. Dar nu voia să pară că nu putea suporta gândul de a rămâne singur. Era oare prea dornic de atenţie? Într-un fel, tocmai se întorsese de la îngropăciunea mamei lui. N-avea soţie cu care să vorbească. N-avea fiică în care să aibă încredere. Avea conturi de reglat – unele sociale, altele religioase, altele metafizice – nu contează ce conturi, doar conturi. Evident că avea nevoie de atenţie.

Shylock refuză mâncarea, dar ideea unui pahar i se păru agreabilă. Strulovitch îi oferi *grappa*. Shylock dădu din cap. Poate *kümmel*. Strulovitch nu avea *kümmel*. Şliboviţă atunci? Strulovitch nu avea şliboviţă. *Amaretto*? Strulovitch credea că are *amaretto* pe undeva. Shylock nu voia să-l deranjeze. O să beau nişte apă, zise el. Sau coniac. Strulovitch avea coniac. Shylock nu se grăbea să se ducă la culcare. Nu dormea mult, nu mai dormea mult de o grămadă de vreme. Şi părea că mobila lui Strulovitch îi stârnise interesul – fotoliile de oţel şi piele, covoarele în stil art deco, reproducerile reprezentând învieri de pe pereţi, sculptura straniu de realistă din lut cu un cuplu pe jumătate gol, cei doi încolăciţi unul în jurul celuilalt într-o îmbrăţişare mortală.

— E permis să te aşezi în camera asta? întrebă el. Sau trebuie să stau în picioare ca să admir obiectele din ea?

— Ia loc, ia loc, răspunse Strulovitch, conducându-şi oaspetele până la un scaun.

Oare mai fusese Shylock într-o asemenea casă până atunci, se întrebă el. Probabil că gândul acesta l-a făcut să spună o tâmpenie despre toate schimbările pe care trebuie să le fi văzut Shylock.

— Da, răspunse acesta. Am văzut câteva.

Strulovitch făcu ochii mari.

— Cum ar fi? zise el şi mai neinspirat.

— N-ai dumneata timp de-aşa ceva, îi răspunse Shylock.
— Iar dumneata probabil nu-ţi mai aminteşti.
— Dimpotrivă, ţin minte tot.
— Haide, atunci, fă-mi pe plac, care este cea mai semnificativă schimbare?
Shylock îşi închise ochii şi se prefăcu a scoate ceva – un pai, un bilet de tombolă – dintr-o pălărie imaginară.
— Pe vremuri mă scuipau, acum îmi spun glume cu evrei.
— Glume bune?
— Nu cum le spun ei.
— Dar probabil bine intenţionate.
— Dă-mi un singur exemplu de glumă bine intenţionată.
Strulovitch nu încercă, dar făcu un gest cu mâinile ca şi când ar fi cântărit ceva.
— Ei bine, dacă punem lucrurile în balanţă, aş zice că glumele, bine intenţionate sau nu, tot sunt mai bune decât scuipatul.
Slylock privi adânc în pahar. Când se concentra, ochii păreau că i se retrag şi se adumbresc, de parcă ar fi conţinut mai mult întuneric decât lumină. Strulovitch ştia că şi el putea da impresia de severitate, dar umbrele adânci aruncate de ochii lui Shylock îl cutremurau chiar şi pe el. Să fie privirea asta una dintre mustrările lui? se întrebă el. Am călcat cumva strâmb? Sunt eu în măsură să hotărăsc în numele lui dacă gluma e mai bună decât scuipatul?
— Ce mi se pare mie mai interesant, zise Shylock tranşant, ca şi când ar fi vrut să-l facă pe Strulovitch să înţeleagă că nu ţinea pasul cu conversaţia, este că nu pot vedea un evreu fără să creadă că trebuie să-i spună o glumă. Oare se apucă să cânte Suwanee[8] de câte ori văd un negru?

8. Aluzie la cântecul *Old Folks at Home*, compus de Stephen Foster în 1851 din perspectiva unui sclav.

Strulovitch ar fi vrut să ştie răspunsul.
— Poate îl fredonează în surdină. Dar pentru mine o glumă pe faţă este echivalentul unui steguleţ alb. „Uite, am venit cu gânduri paşnice."
— Şi când glumesc despre firea mea inflexibilă, de mercenar?
Era, evident, neimpresionat de pacifismul lui Strulovitch.
— Când îmi fâlfâie bancnote prin faţa nasului, când îşi bat joc de separatismul meu, întrebându-se de ce mă consider privilegiat când tot ce

ţine de existenţa mea declară exact opusul, când îmi pun moralitatea la îndoială – deşi înainte să-i învăţăm noi, habar n-au avut că există moralitate – când contestă principiile care-mi ghidează viaţa, lucrurile în care cred, mâncarea pe care-o pun în gură, şi când îşi prezintă teoriile referitoare la unde ar trebui să trăiesc având în vedere credinţa pe care o am – şi atunci flutură un steguleţ alb?

Strulovitch îşi aminti cum îşi băteau joc băieţii de la şcoală de numele lui – Strudelbum – şi cum îi spuneau să se ducă de unde venise. De unde îşi imaginau că venea? Din Urul Caldeei?

— Şi unde te trimit?

— La dracu', până la urmă. Pe parcurs însă nicăieri anume – tocmai asta este ideea. Am avut şansa unei patrii şi am irosit-o. Oricum, apartenenţa nu a fost niciodată punctul nostru forte. Ne pricepem să fim străini. Diaspora, se străduiesc ei din răsputeri să mă asigure, scoate la iveală ce-i mai bun în noi. Ceea ce evită elegant întrebarea despre ce anume scoate la iveală ce-i mai bun în *ei*. Dar nu le e deloc ruşine să declare că un evreu corespunzător este un evreu rătăcitor. Cetăţeni de peste tot şi de nicăieri, vagabonzi transformaţi în dandy, supravieţuind oriunde ne putem strecura, pe margini şi prin crăpături. Vulnerabili, dar sofisticaţi, nişte haimanale agăţate de-un versant de stâncă, exprimându-ne marginalitatea uluitor de creativă.

— Şi fiica mea este de aceeaşi părere.

— Aş putea sta de vorbă cu ea…

Strulovitch riscă o expresie ironică pe chip.

Faţa lui Shylock nu trăda nimic. Pielea măslinie dobândise o patină întunecată, reflectantă, ce oglindea tristeţea în desăvârşirea ei.

— Cine poate zice că nu mă voi descurca mai bine discutând cu a ta? zise el. Dacă tot sunt aici, ai putea măcar să profiţi de experienţa mea.

— De-*asta* eşti aici?

— Sunt aici fiindcă sunt aici. Ce altă explicaţie ar putea satisface un necredincios ca tine?

Bărbaţii stau în tăcere jumătate de oră, fără să se uite unul la celălalt. În cele din urmă, Strulovitch face gestul neospitalier de a se freca la ochi.

— Poţi să-ţi alegi orice dormitor vrei, zice el. Dar cele mai bune sunt în partea din spate a casei, cu vedere spre Edge. Dacă te culci târziu sau te trezeşti devreme, poate vei vedea vreun vrăjitor coborând ca pe-un tobogan.

— O, deci e un loc magic, spune Shylock, adulmecând păgânismul.

Lui Strulovitch îi vine în minte scheciul în care comicul italian Dario Fo încearcă să se mănânce. Shylock arată ca şi când ar avea de gând să mănânce Alderley Edge.

Strulovitch râde încântat. Nimic nu se compară cu dispreţul poporului meu pentru folclor.

Îi pare rău că nu are mai mulţi prieteni evrei cu care să împărtăşească gânduri negre şi să ia natura în derâdere.

Acest acces de singurătate ar putea fi motivul pentru care îl întreabă pe Shylock ce îi citea soţiei lui mai devreme. O ultimă discuţie cordială despre literatură înainte de culcare.

— Ar trebui să poţi ghici, spune Shylock.

— Cartea părea uzată. Dacă e Biblia, aş fi onorat dacă i-ai citi dintr-un exemplar de-al meu. Am un exemplar din Biblia de la Geneva superb şi uşor de răsfoit.

— Mulţumesc. Dar luăm o pauză de la Biblie. Ne e teamă că l-am epuizat pe Iacob cu oile lui. În plus, Leah preferă romanele mai noi. Săptămâna trecută am terminat de citit a doua oară *Crimă şi pedeapsă*. I-am promis *Fraţii Karamazov*. Dar pe moment are chef de râs şi o însufleţea să mă audă citind din *Complexul lui Portnoy*. Unele capitole sunt stingheritoare, dar cred că n-ar fi corect să le las pe din afară.

Oricât de dornic de atenţie ar fi fost, lui Strulovitch i-ar fi plăcut ca acestea să fi fost ultimele cuvinte schimbate în seara aceea. Simţea că l-ar fi ajutat să doarmă bine. Trist, din cauză că el n-avea o soţie care să se simtă însufleţită de ce-i citea. Dar uneori chiar e posibil să te bucuri pentru sufletele altora.

Shylock însă nu dădea semne c-ar vrea să se retragă. Strulovitch începea să se simtă înghesuit de el. Era genul de musafir pentru care aveai nevoie de toată energia de care dispuneai. Deşi din ochi nu i se prelingea nici un fel de lumină şi gura îi era categoric serioasă, tot sugera un fel de sociabilitate irascibilă, ca şi când conversaţia, oricât de deşartă ar fi fost, rămânea elementul lui şi îl îngrozea că ar fi putut să înceteze. Sau somnul îl îngrozea de fapt? Se culca vreodată? se întrebă Strulovitch. Acesta va fi oare preţul prezenţei lui aici – că nu va mai avea nici el parte de somn? Numai de discuţii despre fiice şi identitate, furie, trădare, maimuţe…?

Ca să nu adoarmă, îl întrebă pe Shylock dacă-şi aminteşte ultima glumă pe care i-o spusese un creştin.

— Vrei s-o auzi cum o spun eu sau cum o spun ei?

— Cum o spui dumneata.

— Atunci am s-o spun ca ei. „G*rr*eenberg se duce la doctor fiindcă nu se simte bine…“ Numai de curiozitate, ai întâlnit vreodată pe cineva care să vorbească aşa?

— Nu… poate cu excepţia vreunui rabin.

— E mai plauzibil să ne imaginăm că maimuţăresc lucrurile de care se tem.

— Dă-mi voie să-ţi spun că nimeni nu se mai teme de noi.

— Vorbeşte în numele dumitale. Eu încă sperii câinii.

Strulovitch nu îi spuse că propriii lui câini nu se speriaseră. Pe de altă parte însă, erau obişnuiţi cu tovărăşia unui evreu nechibzuit.

— Nu mă îndoiesc, zise el, că dumneata, personal, încă ai puterea de a înspăimânta. Eu vorbeam de „noi“, ca grup.

— Nu sunt sigur că funcţionează distincţia aceasta între „eu“ şi „noi“. Orice evreu individual îl aduce cu sine pe evreul colectiv în orice încăpere ar intra. Creştinii pe evreul colectiv îl văd. La nivel personal, ai dreptate, pot fi foarte drăguţi. Am primit cereri în căsătorie de la creştini care voiau sincer să se revanşeze. Am fost zugrăvit cu compasiune. Un neamţ şi-a cerut scuze odată într-un cimitir. Dar când i-am întins mâna, a părut temător s-o ia. De ce? Pentru că în acel moment nu era vorba de mâinile personale ale lui Shylock, ci era mâna evreului colectiv. Iar la nivel colectiv, avem încă o legătură cu stranietatea.

Strulovitch simţi că se dezlănţuie puteri uitate, întunecate. Stranietatea… Măcar de-ar fi.

— Să continui cu gluma? întrebă Shylock.

Strulovitch îşi regăsi bunele maniere.

— Da, te rog. G*rr*eenberg la doctor…

— „G*rr*eenberg“, zice doctorul, „trebuie să te opreşti din masturbat.“ „Să mă opresc din masturbat!“ exclamă G*rr*eenberg, „de ce ware?“ „Ca să te pot consulta“, zice doctorul.

Strulovitch izbucni în râs. Era una dintre glumele lui preferate, dar n-ar fi înţeles-o dacă n-ar fi ştiut-o deja. Niciodată n-o auzise spusă atât de prost. Şi Iov ar fi spus-o mai bine. Poate tocmai asta era intenţia lui Shylock. S-o spună cum o spun *ei*. Ştia că Shylock are un umor devastator. Faptul că nu zâmbea niciodată era dovada de necontestat a acestui lucru. Poate făcea parte din categoria celor care-şi scriau propriul material. Şi îl scria din

situaţii extreme – de la margine sau de prin crăpături. Nu-i de mirare că oamenii nu-şi puteau da întotdeauna seama când glumeşte şi când nu.

— Îmi place la nebunie gluma asta, îi spuse Strulovitch, amintindu-şi cât de consternată fusese Ophelia-Jane.

— Dacă o ştia, trebuia să mă opreşti.

— Nu te-aş fi oprit pentru nimic în lume. Dar acum să-mi spui ceva – de ce există atâtea poveşti despre evrei care se masturbează? Onan, Leopold Bloom, Alexander Portnoy al dumitale, G*rr*eenberg. Aşa ne văd neevreii? Sau aşa ne vedem noi?

S-a aşteptat ca Shylock să nu se grăbească cu răspunsul. Dar nici dacă ar fi fost un savant ce scrisese o lucrare neglijată pe-această temă n-ar fi putut răspunde mai prompt.

— Ambele, zise el. După atâta timp în care ni s-a spus ce văd neevreii când se uită la noi, nu ar trebui să ne surprindă că sfârşim prin a vedea şi noi ceva asemănător. Aşa funcţionează defăimarea. Victima înghite părerile asupritorului. *Dacă aşa arăt, probabil aşa sunt*.

— Ei bine, dacă trebuie să ne vadă ca depravaţi, se potriveşte mai bine cu propriul nostru instinct de autopersiflare să fim văzuţi ca onanişti. Mai bine decât avari.

— Nu-i nici o diferenţă. Evrei gheboşaţi asupra părţilor intime, evrei gheboşaţi asupra banilor. În ochii neevreilor totul este o vastă panoramă de egoism degenerat. Cheltuim tot aşa cum acumulăm, exclusivist, păstrându-ne atât sperma, cât şi banii departe de larga circulaţie. Ei pretind că ura pe care-o resimt faţă de noi are justificări economice, dar dacă vrei părerea mea, organele genitale sunt cauza. De secole nu sunt în stare să-şi dezlipească imaginaţia sexuală de noi. Ştii că obişnuiau să creadă că sângerăm ca femeile, apoi ne-au acuzat că îi castrăm pe copiii creştini. Numai gândul la noi le murdărea minţile. Este un amestec de ignoranţă şi groază ce-şi are rădăcinile în circumcizie. Dacă suntem în stare să ne facem nouă aşa ceva, cu ei nu ne-am da înapoi de la nimic.

O bătaie uşoară în uşa camerei de zi îl trezi pe Strulovitch din reveria înnegurată în care îl scufundaseră aceste vorbe. Era îngrijitoarea de noapte a soţiei lui. Putea domnul Strulovitch să vină puţin? Îl chema doamna Strulovitch.

— Soţia mea are nevoie de mine, zise el ridicându-se.

Intenţionase să evite subiectul soţiei sale bolnave. Nu căuta compasiune. Şi oricum Shylock nu i se părea c-ar fi omul care s-o ofere.

— Mă întorc imediat, zise el, căutând să pară cât se poate de firesc.

Dar inima îi bubuia în piept. Să fi încununat Kay tot ce fusese neobişnuit în ziua aceea chemându-l pe nume?

Răspunsul era nu. Îngrijitoarea era doar neliniştită din cauza lui Kay, atâta tot. Auzise zgomote în casă şi părea mai agitată ca de obicei. Dar până să ajungă Strulovitch la ea, adormise în scaun, cu capul căzut într-o parte, fără nici un cuvânt pentru Strulovitch pe buzele inerte. O îndreptă, o sărută pe frunte şi coborî iar la parter. Se întrebă dacă Shylock mai era acolo. Sau dacă fusese vreodată acolo, de fapt.

— Deci, unde eram? întrebă el, găsindu-l exact cum îl lăsase, gârbovit în scaun, fără nici o urmă de lumină pe faţă.

Shylock dădu din umeri.

Oare să însemne asta că era obosit? Strulovitch ar fi stat lângă el, rotindu-şi lichidul în pahar, savurând liniştea întunecată, dar cu cât se prelungea tăcerea, cu atât se gândea mai mult la Kay.

— Şi acum? întrebă el când nu mai putu suporta liniştea.

— Şi acum ce cred neevreii? M-aş mira să creadă altceva decât ce-au crezut întotdeauna. Minţile sigur nu le sunt mai curate.

— Nu, voiam să zic şi acum ce pentru dumneata?

— Pentru mine personal?

Strulovitch se hotărî să rişte furia celuilalt. Îl invitase pe Shylock în căminul său lovit de soartă. Acum şi Shylock trebuia să-l invite pe Strulovitch într-al său.

— Da, pentru dumneata personal.

Shylock îşi frecă faţa cu mâinile. Oare va mai fi acolo după ce-şi va îndepărta mâinile? Degetele, observă Strulovitch, îi erau acoperite de un puf de culoare închisă. E mai aproape de maimuţe decât mine? se întrebă el.

— Pentru mine *personal*, zise Shylock, încărcând cuvântul cu toată istoria sa de insolenţă şi oprobriu, „acum“ nu există. Eu trăiesc când am trăit. Ţi-am spus: mă opresc unde s-a oprit povestea. Dar uneori, doar de plăcere, o plăcere infernală, bolborosesc replica de final a unui alt nebun. Tânjesc, după cum îţi imaginezi probabil, după o replică de final nemaipomenită.

Strulovitch se prefăcu că-şi stoarce creierii după replica aceea. Dar era prea târziu pentru astfel de încercări.

— „M-oi răzbuna şi eu pe haita asta“[9], zise Shylock nerăbdător.

9. Replica lui Malvolio din *A douăsprezecea noapte*, Actul V, Scena 1, trad. de Mihnea Gheorghiu, în W. Shakespeare, *Opere complete*, Editura Univers, Bucureşti, 1989, p. 293.

Cât timp îi trebuia lui Strulovitch?

— Întotdeauna am avut o slăbiciune pentru puritani, explică el. Ceea ce bănuiesc că nu este o surpriză, având în vedere că şi ei au o slăbiciune pentru noi. Ne întoarcem complimentele. Îmi place ideea că eu, un evreu fără inimă, pot fi întărit în neîndurarea mea de către un puritan.

— Mă miră să aud, spuse Strulovitch, nemulţumit că fusese considerat neadecvat, că acele cuvinte îţi provoacă o plăcere infernală. Mie mi se par neputincioase, ca un bătrân ce ameninţă nişte copii mici cu degetul.

— Asta fiindcă ştii că nu pot fi puse în practică. Malvolio se opreşte şi el unde s-a oprit povestea. Nu se va bucura niciodată de răzbunarea aceea. Dar intenţia răzbate mai departe de-a lungul timpului. A simţit în cele din urmă gustul sângelui. Până acum n-a făcut decât să se joace de-a moralistul, iar puritanismul i-a fost de pantomimă. Toţi suntem ca de pantomimă până ne izbim de realitate. De-acum ştie din ce e făcută cu adevărat mica lume amuzantă a bărbaţilor şi femeilor.

Pentru un bărbat care îşi stăpânea de obicei agitaţia, Shylock se înflăcărase. În jurul ochilor înfundaţi în orbite îi apărură riduri adânci, ca nişte paranteze ce închideau între ele tot ce nu fusese şi avea să fie spus.

Strulovitch îl privi circumspect.

— Sper că nu te gândeşti la violenţă.

— Depinde…

— De ce?

— De definiţia pe care-o dai violenţei.

Şapte

Plurabelle – care voia să fie iubită pentru ea însăşi, adică pentru ceea ce era, mai degrabă decât pentru ceea ce avea, dar care, aşa cum se întâmplă de obicei cu oamenii, era greu de separat de ceea ce avea, poate chiar mai greu decât în cazul altora, căci ce avea îi dădea încrederea şi libertatea de a fi cine era – astfel vexată şi dublu-vexată, Plurabelle, deci, îl ruga întruna pe Barney să-şi reafirme felul în care o preţuia. Odată ce te-ai prezentat drept un premiu învăluit într-o enigmă, e greu să nu-ţi doreşti ca descifrarea şi licitarea să continue. La emisiunea sa televizată, participanţii legaţi la ochi sorbeau delicat dintr-o farfurioară, ca nişte pisici, şi sperau să aleagă ce pregătise ea. Astfel, în seara respectivă aveau să-i câştige compania şi cine ştie ce altceva? În realitatea efectivă din Triunghiul de Aur, Barney trebuia să ghicească în ce rochie se plăcuse ea cel mai mult în ziua aceea, ce pereche de cercei se asortau cel mai bine cu ce alesese să poarte, la ce hotel din ce ţară voia să fie dusă de ziua ei, dacă-şi voia homarul scos din carapace sau nu, umplut sau nu cu sos de smântână, dacă voia sex normal sau cu perversiuni, cu luminile aprinse sau stinse, cu ferestrele deschise sau închise.

— Pur şi simplu nu mă cunoşti, îi spunea ea când alegea prost. Nu ştiu ce căutăm împreună.

Au fost dăţi când chiar a vărsat lacrimi din pricina incompatibilităţii capriciilor lor.

Ceea ce făcea el era să meargă şi să lucreze sub şasiul Volkswagenului broască, dar ştia că nu putea juca aceeaşi carte la nesfârşit – avea să-şi imagineze despre el că n-are alte trucuri în mânecă.

Barney a discutat cu D’Anton, care era, într-un fel, responsabil pentru beleaua cotidiană în care se afla. Fără să spună chiar „tu m-ai băgat în buclucul asta“, i-a spus „scoate-mă din el“. Nu din relaţie, care în alte privinţe se dovedise până în acel moment benefică, întocmai cum îşi imaginase, ci din procesul acesta în care era veşnic acuzat de lipsă de discernământ şi veşnic găsit vinovat.

Deşi nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să se amestece în treburile lui Plurabelle şi ale lui Barney, lui D'Anton îi făcea plăcere când prietenul lui venea şi îi cerea ajutorul proaspăt ieşit din aşternuturi, cum ar veni, mirosind încă a parfumurile lui Plurabelle. Nu voia să se considere un intermediar – un astfel de rol i-ar fi diminuat continua influenţă –, mai degrabă un soi de dregător de dormitor, un confident în punctul cel mai intens al intimităţii, un sacerdot al tainelor nupţiale, chit că Plurabelle şi Barnaby nu erau căsătoriţi încă.

— Ce trebuie să faci, a spus el, este să te maturizezi din punct de vedere estetic şi critic.

— Mai exact, ce înseamnă asta? a întrebat Barney.

— Înseamnă că trebuie să ai curajul de a te baza pe propria judecată. Încetează să faci ce vrea ea să faci.

— Habar n-am ce vrea să fac.

— Încetează să tot ghiceşti. Urmează-ţi impulsurile. Du-te şi cumpără-i ceva cu adevărat surprinzător, care să dovedească faptul că ai încredere în rafinamentul gusturilor tale.

— Nu ştiu dacă-mi pot permite aşa ceva.

— Nu vorbesc de ceva scump sau extravagant. Vorbesc de un obiect de valoare în sine şi prin faptul că tu l-ai ales. Nu ceva ce bănuieşti că i-ar plăcea ei, ci ceva ce-ţi place ţie. Orice ar crede despre cadou, te va adora pentru că ai fost hotărât când l-ai ales.

Barney şi-a dus mâna la obraz ca un heruvim căzut, aflat în prezenţa Creatorului.

— Bănuiesc că nu-i cazul să risc o rablă?

— Nu, nu e cazul. Nu vrei să strici treaba bună pe care-ai făcut-o cu maşinile.

— Atunci ce? Bijuterii?

— Evident, prea scumpe.

— Nu mă gândeam la safire.

— Atunci evident prea ieftine.

— Parfumuri? Lenjerie?

Puţine cuvinte îl dezgustau pe D'Anton mai mult decât lenjerie.

— Şi mai evident, a zis el.

Rămas fără idei, Barney s-a hotărât ghicească ce avea D'Anton în minte.

— Te gândeşti la un obiect de artă?

— Barnaby, nu eu trebuie să mă gândesc. Dar da, arta e o idee bună.

— Ai ceva ce i-ar putea plăcea?

— Nu prea înţelegi care-i ideea. Este vorba de tine, nu de mine. În plus, Plury ştie ce găsesc eu şi ce-mi place mie. Şi-ar da seama imediat că am fost implicat dacă ai veni la mine.

— Deci ce să fac? N-am ochi pentru aşa ceva.

— Trebuie să existe ceva frumos ce-ţi place.

— *Mona Lisa*.

— Ceva mai modest.

— *Majordomul cântăreţ*[10].

10. Tablou din 1992 al artistului scoţian Jack Vettriano.

— Ceva mai puţin modest.

Barney a părut rănit. Era un talent care-i prinsese întotdeauna bine. La fel ca poeţii lirici cei mai buni, ştia cum să străpungă alte inimi cu durerea lui.

— Voiam pur şi simplu să spun, a zis D'Anton plin de regret, că nu cred că lui Plury i-ar plăcea aşa ceva.

— Tocmai m-ai sfătuit să nu-mi pese de ce i-ar plăcea ei.

— Da, dar nu vrei nici să o jigneşti intenţionat.

Barney şi-a aruncat exasperat mâinile în aer. Dacă între *Mona Lisa* şi *Majordomul cântăreţ* se deschidea, după cum sugera expresia de pe chipul lui D'Anton, o prăpastie imensă a frumosului, să-l ia naiba dacă ştia cum o va trece.

Nemaisuportând să-şi vadă prietenul neputincios, D'Anton şi-a întins braţul şi şi-a pus protector mâna, ca o cană răsturnată, peste a lui. Degetele lui Barney au fremătat sub degetele paterne ale lui D'Anton. Acesta n-a îndrăznit să îl privească. I-a propus să meargă împreună la Casa de licitaţii de artă Capes Dunn din Charles Street, în Manchester. Săptămâna următoare era programată o vânzare. Cum nu mai fusese niciodată la o licitaţie de artă, Barney se temea că nu va şti ce să facă.

— Nu trebuie decât să vezi ceva care-ţi place în catalog, l-a liniştit D'Anton, şi licitez eu în numele tău.

Gândul acestei ieşiri – numai ei doi în căutare de lucruri frumoase – îl încânta pe D'Anton.

Dar Barney mai avea un motiv de îngrijorare. Evident, banii cheltuiţi pe Plurabelle nu erau niciodată irosiţi. „Dăruieşte şi vei căpăta“ era unul dintre multele truisme creştine despre investiţiile inteligente pe care le învăţase de la credincioasa lui mamă, iar până în acel moment nu exista nici o îndoială

că încasase o dobândă însemnată pentru ce investise. Dar rezervele din care putea investi erau limitate.

— Hai să ne facem griji pentru asta când va veni momentul, i-a spus D'Anton cu înţelegere şi blândeţe.

Unul dintre motivele pentru care prietenii îl iubeau pe D'Anton atât de mult era senzaţia liniştitoare pe care le-o dădea că era un rezervor nesecat de sprijin, în caz că ar fi fost nevoie de aşa ceva.

Când a venit momentul, greşeala pe care a făcut-o Barnaby a fost să întârzie din cauza lui Plurabelle, care avea nevoie de-o carte potrivită pentru starea de spirit în care se afla şi îl rugase pe el să aleagă între Tolkien, Murakami şi Jackie Collins.

— Nu puteam s-o refuz, nu? i-a explicat el lui D'Anton, care aştepta într-un taxi, uitându-se la ceas.

D'Anton era într-atât de enervat pe prietenul său – închipuindu-şi că uitase de această ieşire care însemna atât de mult pentru el –, încât nici nu-şi exprimă curiozitatea faţă de cartea pe care o alesese Barnaby. A continuat să privească pe geam afară în timp ce Barnaby s-a apucat să-i vorbească, nescutindu-l de nici un detaliu literar sau personal. Îl alesese pe Murakami, se pare. Pentru că Barnaby ştia că lui Plury îi place mâncarea japoneză. Ca şi când lui D'Anton i-ar fi păsat cât negru sub unghie. Pe scurt, au ajuns la licitaţie prea târziu ca să-l împiedice pe Simon Strulovitch să cumpere o schiţă timpurie a lui Solomon Joseph Solomon pentru tabloul *Prima lecţie a iubirii*. Barney văzuse destule lucrări de-ale lui în catalog ca să-şi dea seama că avea în faţă ceva ce-i plăcea cu adevărat şi ceva ce avea să-i placă şi lui Plurabelle la fel de mult, căci semăna remarcabil cu acea Venus dezbrăcată, cu obraji îmbujoraţi şi sfârcuri mici, iar el, la rândul lui, semăna cu micul Cupidon din poala ei, dezbrăcat şi el şi privind-o cu un devotament nedisimulat, chiar dacă uşor insolent.

Cel mai mult i-au plăcut arcul mic şi săgeata.

— Nu putem încerca să licităm mai mult? a întrebat el.

— Mi-e teamă că e prea târziu, a spus D'Anton. Ce s-a vândut e bun vândut. Nu ţi-a mai plăcut nimic altceva?

Vai, nu.

Pentru a doua oară în aceeaşi săptămână, inima lui D'Anton a fost străpunsă de expresia de dezolare năucă de pe chipul frumos al prietenului său.

— Lasă totul pe seama mea, a spus el cu un suspin care, la rândul lui, i-ar fi străpuns inima lui Barnaby, dacă acesta ar fi avut aşa ceva.

Opt

Ce spusese Strulovitch despre cum nu-şi urmărea de fapt fata nu era adevărat.

O făcea de foarte mult timp. Beatrice avea treisprezece ani când a început. Treisprezece ca vârstă, dar i-ai fi dat douăzeci şi trei după cum arăta. Voluptuoasă. O prinţesă levantină. O rodie. Ea însăşi se găsea voluptuoasă. O surprinsese admirându-se în oglindă odată, ţuguindu-şi buzele şi râzând de propria-i rotunjime, netezindu-şi şoldurile, scoţându-şi sânii în evidenţă, amuzată de această preaplinătate, dar şi copleşită de ea în acelaşi timp. Ca şi când i-ar fi impus o responsabilitate. Aceasta să fi fost ea cu adevărat? Toate acestea erau oare *ale ei*, să le folosească după bunul-plac? El o înţelegea prea bine. La treisprezece ani şi neprihănit, şi el avusese senzaţia că se irosise deja. În temniţă un nobil prinţ zace[11], îşi spunea el în fiecare seară când mergea la culcare. Iar el nu fusese o rodie. Bineînţeles că trebuia să se arate. Bineînţeles că trebuia să simtă că frumuseţea cu care fusese înzestrată avea o menire dincolo de propria-i privire şi de *a lui* – căci da, ştia că o urmăreşte, ştia că o urma chiar şi în dormitor.

11. Aluzie la poemul *The Ecstasy* de John Donne.

Iar el înţelegea. Înţelegea totul. Dar n-o putea permite. Nu putea suporta irosirea. *Celălalt* fel de irosire. Irosirea ambiţiilor pe care el şi Kay le aveau pentru ea. Irosirea iubirii lor. Irosirea acelei înflăcărări pe care o resimţise când a văzut-o pentru prima dată. Trădarea legământului. Irosirea ei, nu ca rodie, ci ca promisiune.

Ea risipea această promisiune. O risipea pe băieţi care nu se ridicau la nivelul ei. Pe nebunii care o înjoseau. Pe băuturi şi droguri de care nu avea nevoie. Pe muzică ce n-ar fi meritat o clipă de atenţie din partea ei. Crescuse într-o casă în care răsunau Mozart şi Schubert de dimineaţă până seara. Cum nu putea să discearnă? Prima dată când a urmărit-o a fost la un chef dintr-o casă împuţită din Moss Side, unde un DJ zgâria discurile cu unghiile murdare şi striga „Faceţi zgomot!“ Îndemnul acesta – *faceţi zgomot* – această grosolană invitaţie înspre rudimentar l-a înfuriat chiar mai

tare decât priveliştea oferită de fiica lui stând pe jos cu picioarele încrucişate, fumând marijuana şi mângâind claia încâlcită a unui troglodit pe jumătate inconştient ce zăcea cu capul în poala ei.

— Faceţi zgomot, i-a şuierat Strulovitch în ureche în timp ce-o târa pe scări în jos, aşa te-am educat, Beatrice, să apreciezi zgomotul ca entitate, doar zgomotul în sine, în timp ce un nemernic htonian îţi pipăie sânii!

I s-a împotrivit pe scări şi i s-a împotrivit când a vârât-o în Mercedes, în timp ce şoferul privea fără să spună nimic.

— Despre asta e vorba, de fapt, nu-i aşa? a zis ea. Nu e muzica, nu are nimic de-a face cu muzica, despre pipăit e vorba. Ei bine, nu mă pipăia nimeni, dacă chiar vrei să ştii. Eu îl pipăiam pe el. Numai la tine-n cap sunt eu pipăită.

A plesnit-o. Nu se face să-ţi acuzi tatăl că are fantezii sexuale cu tine. Ea a ieşit din maşină. El a fugit după ea. Un necunoscut a strigat „Hei!“ când i-a văzut luptându-se.

— Du-te dracului! i-a zis Strulovitch. Sunt taică-său.

— Atunci încearcă să te comporţi ca un tată, a zis necunoscutul.

O replică pe care Beatrice avea să o împrumute.

— Dacă vrei să mă comport ca o fiică, încearcă să te comporţi ca un tată.

Peste vreo două zile a intrat în biroul lui râzând ca o şişcă.

— Tocmai mi-am amintit ce-ai zis despre băiatul care-mi pipăia sânii, a zis ea. Un nemernic htonian. Felicitări! M-ai făcut să mă simt mândră că sunt fiica ta. Nici o altă fată n-are un tată care-ar putea să inventeze o astfel de expresie.

Strulovitch s-a lăsat cuprins de-un acces de mândrie. Nu era o expresie rea, având în vedere că-i venise pe moment. Şi avea meritul de a fi impecabil de precisă.

— Îţi mulţumesc pentru compliment, Beatrice, a zis el. Îmi pare rău că te-am lovit.

— Eşti bolnav, a răspuns ea. *Nemernic htonian*. Ce vrei să spui de fapt este goi. Nu te-ar fi deranjat dacă ar fi fost evreu.

— Nu-i adevărat.

— Ba da!

— Bine, poate m-ar fi deranjat mai puţin. Nu din motive religioase, ci pentru că pe un evreu nu l-ar interesa să facă zgomot.

Ea a râs din nou.

— Se vede ce mult ştii, a spus ea.

Oare avea dreptate? Nemernic htonian să fi fost doar un eufemism pentru neevreu?

Nu credea asta. Când se uita la un creştin, nu vedea o creatură din negura preistoriei. Fără îndoială că asta era mai degrabă ce vedeau creştinii când se uitau la el. Ca să nu mai spunem că era ceea ce vedea chiar el uneori când se uita la el însuşi.

Rămânea însă faptul că nu-şi dorea un soţ creştin pentru fiica lui, la fel cum nici tatăl său nu-şi dorise o soţie creştină pentru el. Cu toate acestea, cu el se întâmpla acelaşi lucru care se întâmplase cu tatăl lui. Amândoi i-au luat pe neevrei aşa cum erau, s-au bucurat de relaţii cordiale cu ei, i-au respectat, i-au iubit – prietenul cel mai de încredere al tatălui său fusese un metodist alb ca varul din Todmorden; partenerul lui, un bărbat pe care-l preţuia ca pe soţia lui, fusese un ultramontanist din Ţara Galilor – şi amândoi, tată şi fiu, au avut admiraţia cea mai adâncă pentru geniile neevreieşti – Mozart şi Beethoven, Rembrandt şi Goya (*Goya!*), Wordsworth şi Shakespeare (indiferent dacă va fi fost Shapiro sau nu). Strulovitch nu avea nici o treabă cu ceea ce neevreii erau în sine. Avea rezerve numai când venea vorba de bărbatul cu care fiica lui avea să se mărite (şi poate chiar să se culce). Numai când se gândea la legământ se transformau creştinii în troglodiţi.

De câte ori o va mai fi îngrămădit în Mercedes în numele acelui legământ?

A avut noroc că Beatrice n-a fugit niciodată, nici măcar pentru o noapte, cu vreunul dintre degeneraţii – i-ar fi trebuit alt cuvânt – care-i pipăiau sânii. Când o ura, punea asta pe seama faptului că îşi cunoştea prea bine interesele, iar când o iubea, zicea că este din cauză că, dincolo de toate, era o tânără cu o judecată sănătoasă. Oricum, a continuat s-o fileze până ce ea s-a obişnuit atât de mult cu prezenţa lui în penumbra parcărilor sau la câte-o masă din celălalt capăt al vreunui bar, unde stătea şi citea*The Financial Times* cu ochelari cu lentile întunecate pe nas, încât venea să-l roage s-o ducă acasă când simţea că se distrase suficient sau să-i împrumute bani când rămânea fără.

Într-o zi liberă de luni, a urmărit-o la carnavalul din Notting Hill. Spusese că se duce să stea cu nişte verişori în Hendon – o urcase chiar el în tren –, dar prinsese de veste care erau planurile ei. Ştia că nu va fi uşor s-o găsească în mulţime, dar s-a dus oricum, în ciuda faptului că ura chefurile de stradă, nuditatea în public, muzica *jungle* – *muzică* jungle*?* Da, muzică

jungle – beţia şi măştile, s-a dus temându-se de ce e mai rău. Ce anume însemna „ce e mai rău“? Un rastafarian drogat, înfăşurat într-o broboadă arăbească şi făcând zgomot pe o tobă de oţel. În cele din urmă, Beatrice a fost cea care l-a găsit pe *el*. Probabil că îngrijorarea îl făcea să lumineze ca un far. Cu tupeu – şi ironie, căci îi cunoştea temerile – i-a prezentat un bărbat alb la costum, cam de vârsta lui, care i-a scuturat mâna şi i-a zis:

— Este o onoare să vă cunosc, domnule Strulovitch.

— Ştii câţi ani are fiica mea? l-a întrebat Strulovitch.

— Douăzeci şi patru.

— E o presupunere?

— Mi-a spus chiar ea.

— Nu întrebi pe nimeni de douăzeci şi patru de ani ce vârstă are. Ai presupus şi ai presupus greşit. Are treisprezece ani.

— Treisprezece ani şi zece luni, l-a corectat Beatrice.

— Din gura pruncilor, a zis Strulovitch.

— Dumnezeule! a ţipat bărbatul, sărind de lângă Beatrice ca şi când tocmai ar fi aflat că are lepră.

Lui Strulovitch mai că i s-a făcut milă de el. Cu toate acestea, i-a spus:

— Dacă aflu că te mai vezi cu ea, îţi smulg inima din piept.

Ameninţarea n-a părut s-o deranjeze pe Beatrice.

— Ei bine, despre *el* nu pot să spui că este htonian, a zis ea când Strulovitch a dus-o acasă. Este viceprimarul din Kensington şi Chelsea.

— Asta nu înseamnă că nu poate fi htonian, a răspuns Strulovitch. Îţi pot înşira o duzină de primari htonieni, ca să nu vorbim de viceprimari.

Singurul motiv pentru care ameninţarea lui că-l va eviscera pe ticălos nu o deranjase mai mult era că nu-l iubea. Odată ce avea să se îndrăgostească de-a binelea, Strulovitch ştia că va avea de furcă.

Şi apoi exact aşa s-a întâmplat. A recunoscut simptomele. Lipsa poftei de mâncare, neatenţie, urme de dinţi pe gât. Într-o noapte a urmărit-o până în Levenshulme – o suburbie în care nici o fiică de-a lui n-ar fi trebuit să fie văzută nici moartă –, a dărâmat uşa unei locuinţe sociale şi s-a repezit la gâtul primei persoane peste care a dat înăuntru. Era bunicul cuiva, prea bătrân ca s-o violeze pe fiica lui Strulovitch, deşi putea foarte bine să fi stat de şase în timp ce un individ mai tânăr o făcea. A fost nevoie de cinci oameni ca să-l potolească – unul dintre ei, presupusul violator, dovedindu-se în cele din urmă prea firav ca să poată face rău unui şoarece măcar. Ai

avut noroc, i-a spus Beatrice, că nu l-ai omorât sau că n-a chemat cineva poliţia.

— În ceea ce te priveşte, a răspuns el, *eu sunt* poliţia.

Acesta a fost momentul când Kay a avut atacul, altfel Beatrice sigur ar fi şters-o pentru totdeauna. Unul dintre doctorii lui Kay era prieten cu Strulovitch şi l-a asigurat că, deşi conflictul constant cu fiica lui ar fi putut avea o contribuţie, alţi factori au jucat un rol mult mai important în etiologia bolii ei. Fusese întotdeauna o femeie fragilă şi agitată. Stresul provocat de perioada lungă de aşteptare pentru a o avea pe Beatrice şi apoi propria-i anxietate apropo de binele fetei vor fi contribuit la rândul lor. Strulovitch o ştia. Poţi să-ţi doreşti ceva prea mult.

Dar era un bărbat superstiţios. Dacă faci rău, suferi – aşa funcţionează moralitatea. Conform superstiţiei, care operează pe o scară mai mare, dacă faci rău, altcineva suferă. Cineva drag. Oare şi-ar fi avut încă soţia alături dacă ar fi lăsat-o pe Beatrice să-şi irosească viaţa pe cine-ar fi avut chef?

Ceea ce, n-are nici o îndoială, o va face oricum.

*

În puful patului, învelit într-un cocon de mătase, în nuanţa caisei şi indigoul candelabrului Chihuly reflectându-i-se în ochii înguşti, Shylock zăcea treaz în câmpul de forţă al influenţei magice ce emana dinspre Alderly Edge, gândindu-se la Jessica. Vrăjitor sau nu, nu putea nici s-o dezgroape, nici să ridice blestemul ce-l pusese asupra ei. Şi nici el nu se putea brusc lepăda de grijile părinteşti pe care şi le făcea pentru ea. Povestea s-a terminat unde s-a terminat, dar chiar dacă înţelegea ce însemna această finalitate pentru el, nu se putea abţine să nu-şi imagineze nefericirea care-o aştepta pe fiica lui.

Atâta lucru ştia:

Cei care îl urau suficient de mult ca să profite de pe urma faptului că şi-a pierdut copila şi să râdă neîngrădit de durerea lui nu se vor împăca niciodată cu faptul că era evreică. Sângele va fi întotdeauna mai puternic. Nu îi era fiică de judecai după caracter, zicea ea, dar Lorenzo, ticălosul care a răpit-o, precum şi cei care puseseră la cale acest furt, nu mai conteneau cu comentariile despre cât de diferită era de bărbatul căruia îi era ruşine să-i spună tată, despre cât de gentilă (adică neevreiască) îi era atitudinea, despre şansele ei mai mari de a ajunge în rai, despre cât de deschisă la culoare îi era pielea – fildeş prin comparaţie cu cărbunele său –, iar atunci când nu

vorbeşti decât despre diferenţe, nu cunoşti, în fond, decât asemănarea. Faptul că venea scăldându-se în ducaţii lui nu făcea decât să demon-streze cât de prezent era el în faptul că o preţuiau. Cât va mai dura până ce Lorenzo se va trezi şi-şi va vedea mădularele întinse alături de-ale lui Shylock?

Cât de naive pot să fie fetele! Să-şi imagineze că iubirea lui Lorenzo o va transforma în creştină când nimic din caracterul sau comportamentul lui nu păreau creştineşti în felul în care un creştin ar descrie creştinismul. Era creştinesc să se înfrupte rapid, fără un răgaz măcar cât să se scarpine pe spate, din aurul şi bijuteriile tatălui ei? Era creştinesc să îl desfete trădarea ei şi s-o lase să-şi golească buzunarele într-o singură noapte de nebunii în Genova? Risipei i se aplică o moralitate subtil nuanţată: este reprobabil să-ţi iroseşti propria avere, să încurajezi pe altcineva s-o spulbere pe-a ei este nedrept. Sau poate această nedreptate e ceea ce înţeleg creştinii prin virtute? E virtuos să despoi pe cineva de bunurile sale lumeşti atâta timp cât deplângi mijloacele prin care a dobândit aceste bunuri…?

Şi-o amintea copil în braţele lui Leah şi o jelea la fel cum o jelea pe mama ei. Ce făcuse oare ca să-i provoace această ură? Ură nu era un cuvânt prea puternic. O dovedea maimuţa. Să cumperi o maimuţă cu inelul pe care i-l dăduse Leah era o profanare a amândurora. Dar indiferent ce-ar fi vândut ca s-o cumpere, maimuţa era o profanare a strămoşilor ei şi a educaţiei pe care o primise, a tot ceea ce el şi Leah o învăţaseră din fragedă pruncie. Nu ar fi dat inelul nici pe o pustietate plină de maimuţe, îi spusese el lui Tubal, şi chiar în timp ce rostea cuvintele, a văzut pustietatea, întinderea imensă de deşert sălbatic, fără de legi, fără de dumnezeu, unde stăpâneau doar lăcomia, hienele şi impulsul orb de reproducere.

Oare asta să fi urât Jessica? Nu pe el sau pe mama ei, care-o părăsise mult prea timpuriu, ci ideea că pustietatea trebuie civilizată – pustietatea din inima ei şi pustietatea reprezentată de cei cu care se înhăitase? În ultimă instanţă, creştinismul nu reprezenta decât un interregn: adevărata distincţie trebuia făcută între iudaism şi păgânism, iar când un evreu simţea cum i se stârneşte păgânismul străvechi în vine, nu avea de ales şi respingea interdicţiile pe care fusese crescut să le respecte. Pe Jessica n-o interesau creştinii. Ce voia cu adevărat era să se întoarcă în pustietate cu maimuţele.

*

Când s-a trezit, Strulovitch şi-a găsit musafirul în grădină. Era încă devreme. Şi frig. Avea paltonul pe el şi umerii înfăşuraţi într-un fular negru – care lui Strulovitch i s-a părut că seamănă cu un şal de rugăciune – şi stătea pe scăunelul lui vorbind cu Leah. Câteva boabe de rouă împodobeau ca nişte paiete gazonul, luminându-l pe Shylock de jos, precum nişte lumini de rampă.

— Deci, Leah, se pare că sunt pe punctul de a deveni creştin, îi spunea el.

Era o temă obişnuită de discuţie între ei. O aşteptase să-i răspundă, ca întotdeauna. Dar ea probabil se amuza prea tare pentru a vorbi. „Ce mai creştin vei fi!“ ştia el că gândeşte Leah.

Nu se putea abţine să nu-i satisfacă simţul umorului.

— Mă şi vezi, Leah, îi plăcea să continue, cum merg la locul meu în bancă, înveşmântat în alb pentru momentul sacru al botezului, aşteptând plin de recunoştinţă beatifică să înceapă predica. „Avem azi în mijlocul nostru, prin milostivirea lui Isus Cristos, un evreu vestit pentru…“

Se ridica de pe scăunel şi îi dansa un dans semeţ, frecându-şi degetele – valsul ahtiaţilor după bani.

Dar acolo trebuia să se întrerupă. Se aşeza din nou. Convertirea lui la creştinism era ca un fel de ultimă limită pentru intimităţile lor de cimitir. Chiar dacă se tot apropiau, îi tot dădeau târcoale ca nişte rechini ce se învârteau în jurul mirosului de sânge, nu erau niciodată în stare să lanseze atacul final. Înainte ca Shylock să se poată converti sau să simuleze convertirea, luminile rampei se stingeau.

O făcuse sau nu?

Ei bine, răspunsul este simplu. Nu.

Nu i se dăduse ocazia.

Dar ar face-o sau nu?

Auzind paşii uşori ai lui Strulovitch, Shylock se ridică rapid şi îi întinse mâna. Îl impresionă ţinuta gazdei sale – un capot parcă pictat de Matisse şi papuci cu blazon brodat. Un capot şi papuci de o somptuozitate asemănătoare îi fuseseră lăsaţi şi lui în baia pentru oaspeţi, dar nu se simţea în largul lui îmbrăcat în hainele altora. Şi nici nu voia să pară că avea intenţia de a se instala şi a se simţi ca acasă. Strulovitch s-ar putea speria că nu va mai pleca niciodată.

— Vrei să te las singur? îl întrebă Strulovitch cu blândeţe.

Se simţea vag onorat – nu, nu vag, pur şi simplu adânc onorat – de faptul că Shylock simţea prezenţa soţiei sale în grădina lui Strulovitch. Una era să

accepţi convingerea lui Shylock că nu exista nici un loc de pe planetă unde Leah nu era îngropată, dar cu totul alta era să fie îngropată *aici*…!

Strulovitch îşi plecă fruntea. Nu era religios, dar tot credea că preaiubiţii morţi sfinţesc.

— Făceam o glumă, zise Shylock. Ne place să nu luăm lucrurile foarte în serios.

Strulovitch spera în sinea lui că glumele pentru soţia lui erau mai reuşite. Altfel, biata Leah trebuia să zacă acolo, an după an, prefăcându-se amuzată.

— Pot să întreb despre ce era gluma? zise el. Ware nu e bolnav domnul G*rr*eenberg din nou?

— Nu, nimic de-a face cu G*rr*eenberg. Ne place să speculăm pe tema creştinării mele. Ideea o amuză pe Leah mea.

— M-aş fi gândit că o îngrozeşte.

— Ar *fi* îngrozit-o dacă s-ar fi întâmplat, dar timpul a fost de partea noastră. Şi-a închis pumnul înainte de a-şi împlini menirea. Ne putem bucura că a existat totuşi *ceva* şi de partea noastră.

— Simţi că i-ai privat pe creştini de premiu?

— Asta ar presupune că au ştiut care este premiul.

— Păreau foarte siguri. *Te du de-aici…*

— *Te du de-aici* nu dovedeşte nimic. *Te du de-aici* este pur şi simplu ceea ce le place celor puternici să le spună evreilor.

— Dar n-au vrut să te duci numai din faţa lor, nu-i aşa? Au vrut să te duci din tine însuţi, să te lepezi de credinţă şi de propria-ţi valoare…

— Şi mi-au vrut şi banii, nu uita banii.

— Deci au ştiut care le e premiul.

— Cine ştie? Ce-ar fi dacă nu doar timpul şi-a închis pumnul înainte să pot fi creştinat? Ce-ar fi dacă, fiindcă au spus ce-au spus, erau de-acum mulţumiţi? Mulţumiţi că l-au salvat pe unul de-al lor şi că m-au escrocat pe mine de bani. Totul a fost de dragul aparenţelor, cum se întâmplă deseori cu procesele de ochii lumii. Şi te asigur că, indiferent de felul în care a pornit, acesta a devenit până la urmă un proces de ochii lumii. Cum să jidoveşti jidanul. Şi ce-ar fi fost dacă apoi nu le-a păsat dacă am urmat procedurile de convertire sau nu? Deşi sentinţa s-a vrut ostilă, odată ce s-a reinstaurat statu-quoul *ante Iudaeus*, au avut alte griji; onoarea era satisfăcută, neguţătorul câştigase, dar se bucurase momentan şi de extazul masochist de a pierde, iar în cele din urmă era problema mea dacă mă încăpăţânam să jidovesc ca înainte, să şontâcăiesc după bani, umilit, rămas orfan de ambele

părţi şi fără harul creştin care să intervină şi să-mi salveze sufletul. Nu-ţi poţi imagina că le-a păsat cu-adevărat de sufletul meu.

Strulovitch se gândi la asta.

— Poate că le-a păsat în măsura în care se puteau lăuda că i-au schimbat înfăţişarea.

— Exact! – le-a păsat cum se reflectă asupra lor. Dar şi-au căpătat victoria. Şi propriile suflete erau, evident, în stare bună. Au vorbit de milostivire şi au înfăptuit o răzbunare crudă. Foarte creştinesc din partea lor.

— Dar ar fi crezut oare într-o astfel de convertire, având în vedere dispreţul pe care l-ai arătat întotdeauna creştinismului?

— Cine ştie? Pe de o parte, creştinii i-au considerat pe evrei prea îndărătnici ca să se convertească vreodată, pe de altă parte nu înţelegeau cum de ne puteam împotrivi luminii lui Isus odată ce-o vedeam. În ce mă priveşte, au avut dreptate în prima privinţă. Sper că mi-aş fi tăiat beregata mai degrabă decât să mă închin umilit în faţa unui manechin pictat.

— Deci când te-ai declarat „mulţumit“ să te botezi n-ai vorbit serios?

— Răspundeam la întrebare în forma în care mi-a fost prezentată. „Eşti mulţumit, jidane?“ Dacă asta n-a fost batjocură, atunci ce-a fost? Nu mai aveam energie să lupt, dar când am spus – „Sunt mulţumit“ – măcar am răspuns cu aceeaşi monedă.

— Deci n-ai avut niciodată intenţia s-o faci?

— Nu pot să spun decât „sper“ că mi-aş fi tăiat beregata. Nu pretind că ştiu ce-aş fi făcut dacă s-ar fi deranjat să facă mai mult decât să se felicite şi m-ar fi târât la biserică. Dar „mulţumit“ n-aş fi fost niciodată. Îţi dau eu impresia c-aş fi un om mulţumit?

Lui Strulovitch îi părea rău că Shylock alesese să nu poarte capotul şi papucii pe care i-i lăsase. I-ar fi plăcut să se simtă ca acasă. Să rămână o vreme. Să simtă puţin din mulţumirea aceea pe care o dispreţuia. Să exploreze zona. Să admire peisajul de iarnă. Să-şi împărtăşească amintiri unul altuia. Sau pur şi simplu să continue să vorbească despre evrei, un subiect de care Strulovitch se plictisea în principiu, dar nu şi în realitate. Ardoarea cu care îl discuta Shylock îl şoca şi îl fascina. Eu evreul şi ei creştinii – fără compromisuri, fără eufemisme. Oare era mai bine aşa? se întrebă el. Antagonism făţiş. Fără prefăcătorii că lucrurile pot fi peticite. O contradicţie necontenită, nepoliticoasă, de nerezolvat. Să însemne că toţi cei implicaţi ştiau măcar unde se află? Că măcar ştii cine ţi-e duşmanul. Şi că-l vei şti până în vecii vecilor.

Pân’ ce s-or boteza evreii[12].

12. Vers din poezia *To His Coy Mistress* de Andrew Marvell (1621– 1678).

Ce gânduri şi cuvinte excesive. Ce eternităţi de neîncredere şi înverşunare. Dacă rămâne, Shylock va trebui să înveţe să se potolească în compania lui Beatrice, se gândeşte Strulovitch – un bărbat ce se teme pentru şi de fiica lui.

Shylock o pornise într-o scurtă plimbare şi se uita la peştii lui Strulovitch.

— Îi mănânci vreodată? întrebă el.

— Sunt exclusiv ornamentali, răspunse Strulovitch.

Îi trecu prin minte că un astfel de concept îi va fi străin lui Shylock. Dacă Strulovitch l-ar fi lăsat singur, oare ar fi furat unul pentru prânz? L-ar fi apucat din iaz cu degetele-i păroase şi l-ar fi îndesat, aşa cum se zbătea, pe gât în jos? Chiar nu-l cunosc pe acest om, se gândi el. Auzi în minte vocea mamei lui zicând: „L-ai invitat la tine acasă? Pur şi simplu?“ Soţia lui, de pe vremea când fusese soţia lui, la fel. Şi Beatrice. „Dar *cine* este el, tata?“

Oare toţi bărbaţii erau mai imprudenţi decât femeile când venea vorba de persoanele pe care le lăsau în casă, sau numai el era aşa?

— Doreşti cafea? întrebă el în cele din urmă.

Shylock zâmbi.

— Probabil mai bine ceai, mulţumesc, având în vedere cum faceţi voi englezii cafeaua.

— Cafeaua mea e bună, zise Strulovitch. Import boabele chiar eu.

Shylock îşi împreună mâinile şi apoi le deschise. Nu era prima dată când lui Strulovitch i se părea că face gestul unui om care consimte tacit să fie arestat.

— Trebuie să vin înăuntru?

— Aş putea pune masa aici, afară.

— Prea frig, răspunse Shylock, strângându-şi paltonul în jurul trupului în timp ce intra în casă.

Gestul era teatral, de final de scenă. Strulovitch se gândi din nou: Nu-l cunosc pe omul acesta.

— Nu ştiu cum mănânci micul dejun, zise Strulovitch odată ajunşi înăuntru.

— Normal. La masă, cu tacâmuri.

— Reformulez. Nu ştiu *ce* mănânci la micul dejun.

— Nişte pâine prăjită mi-e de ajuns, îi spuse Shylock.

— Ar fi trebuit să te întreb aseară ce-ai dori, spuse Strulovitch. Şi dacă eşti…

— Pretenţios la mâncare? Da, sunt, această obsesie o am. Deduc că dumneata nu.

— Nu ce intră în gură spurcă pe om, recită Strulovitch pompos, ci ce iese din gură, aceea spurcă pe om[13].

13. Matei 15:11.

— Ţi se pare că Isus este autoritatea supremă când vine vorba de kaşrut?

— Mă scuteşte de pacostea respectării regulilor cu un sentiment nobil.

— Dumitale ţi se pare nobil, mie sofistic. De ce nu putem fi spurcaţi de ce iese *şi* de ce intră?

— De ce trebuie să vorbim despre spurcare în primul rând?

— Eu n-o fac.

— Atunci, dacă nu există spurcare…?

— De ce să ne batem capul cu astfel de diferenţieri? Pentru că ele merită întotdeauna făcute. Pentru a fi preţuită, viaţa nu trebuie să fie aleatorie şi nediferenţiată. Nu vreau să-mi vâr absolut orice în gură la fel cum nu vreau să încerc absolut orice senzaţie. Când m-am îndrăgostit de Leah, am ştiut că nu mai vreau să iubesc altă femeie. Am făcut diferenţa între ea şi alte femei, aşa cum şi ea a făcut diferenţa între mine şi alţi bărbaţi. Când ai o bucătărie cuşer eşti la fel de moral ca atunci când ai o căsnicie fidelă. Obiceiul conştiinciozităţii în sine este în slujba binelui.

— Eşti sigur că nu confunzi moralitatea cu nevroza?

— Respectarea regulilor implică mai puţină nevroză decât încălcarea lor. Voi, evreii laici, sunteţi mai meticuloşi în nerespectarea legii decât este un evreu ortodox în respectarea ei. Aveţi tot atâtea lucruri pe care trebuie să le ţineţi minte să nu le faceţi. Tot atâtea sărbători de pierdut, tot atâtea *mitzvah* de uitat, tot atâtea obligaţii de ignorat.

— Asta presupune că sunt meticulos în felul în care nu respect. Sunt însă mult mai puţin atent. Pur şi simplu nu observ.

— La un moment dat ai făcut alegerea de a nu respecta. Şi acela este momentul în care intervine nevroza *dumitale*. Orice ai spune, acea decizie iniţială trebuie să fi fost foarte principială, pentru că eşti, în atât de multe alte privinţe, făcut să fii evreul desăvârşit. În afară de dietă, uită-te cu cât fanatism separi. Separi idei. Separi oameni. Te-ai separat pe tine însuţi. Îţi separi fiica…

— *Încerc* să-mi separ fiica.

— Încerci cu o intensitate ieşită din comun. Mintea îţi e cuşer. De ce obiectezi împotriva unui stomac cuşer?

— Obiectez împotriva transformării lui într-un motiv de a-i jigni sau deranja pe alţii.

— Te jigneşte sau te deranjează dieta mea?

Strulovitch râse.

— Pe mine? Nu. Încă nu mă deranjează, nu.

— Mă mulţumesc cu pâine prăjită atâta timp cât mă aflu sub acoperişul dumitale.

— Bănuiesc că nu le-ai spus niciodată asta creştinilor cu care ai refuzat să mănânci.

— Crezi c-ar fi schimbat ceva? Crezi că m-ar fi plăcut mai mult?

— S-ar putea să te fi *dis*plăcut mai puţin.

— Vorbeşti acum din propria dumitale experienţă de a fi plăcut? Dacă da, spune-mi: eşti cu atât mai iubit cu cât dai? Datorită donaţiilor şi binefacerilor dumitale? Sau îţi atragi o respingere şi mai mare din pricină că ai mijloacele de a le face?

— Respingere?

Eu nu sunt ca tine, se gândi Strulovitch. Nu stârnesc asemenea aversiune. Sunt altcineva, care trăieşte în alte vremuri.

Dar aproape regretă că aşa stăteau lucrurile.

— Dacă te jigneşte cuvântul, spuse Shylock, găseşte altul. În sufletele lor, nu te vor ierta niciodată. Poţi liniştit să-ţi ascuţi cuţitul de talpă.

— Aşa mă sfătuieşti?

Shylock nu zise nimic.

— Cu toate acestea, ai mâncat uneori cu ei, continuă Strulovitch.

— Da, şi trăiesc cu regretul c-am făcut-o. Dar nu ca să le câştig afecţiunea m-am dus, ci ca să-i provoc. M-am dus ca să-şi simtă mâncarea ca şoricioaica-n gât. Trebuie să existe şi plăcere în viaţă. Nu poate fi totul numai muncă şi rugăciune.

Of, se gândi Strulovitch, o provocare pe care o înţeleg.

Tăcere între ei.

Shylock mâncând pâine prăjită uscată.

Strulovitch întrebându-se dacă-i adevărat că are o minte cuşer.

Beatrice…

Unde era Beatrice?

Strulovitch se întrebă dacă ar fi putut cumva auzi această conversaţie. Şi dacă da, oare ce credea – o fată modernă, care făcea ce voia, se săruta cu cine voia, mânca ce voia?

„Tată, cine-i individul ăsta? Ce caută aici? Încearcă să te convertească?“

Şi ce reacţie va avea Shylock când o va cunoaşte? Îi va frânge inima priveliştea unei fiice în viaţă, încă acasă?

— Fiica dumitale, aşadar… zise Shylock privind meditativ în cafea, intonaţia sugerând că ţinuse pasul cu gândurile lui Strulovitch, locuieşte aici?

Nouă

După părerea lui Plurabelle, printre calităţile cele mai adorabile ale lui D'Anton – şi era un om făcut din calităţi adorabile – se număra capacitatea de a asculta. În special, de a o asculta pe ea. Nu trebuia decât să spună că-şi dorea un lucru – pentru ea sau pentru vreun amic – şi D'Anton căuta modalităţi de a-l obţine.

Aşa s-a întâmplat şi cu evreica pentru fotbalistul Gratan Howsome. În clipa când a aflat că avea o slăbiciune pentru femeile de religie mozaică, Plurabelle a declarat că trebuie să-i găsească una. Şi Plurabelle nu trebuia decât să declare – mai ales când la mijloc era fericirea lui Gratan – ca D'Anton să acţioneze.

Chiar în timp ce vorbeau, şi-a amintit că îl frapase înfăţişarea unei studente pe care o întâlnise la Academia Triunghiului de Aur, o instituţie căreia, în maniera sa princiară, îi acorda din timpul său, oferind ocazional reflecţii pe tema frumuseţii şi a renunţării. Lui personal, fizicul ei nu îi plăcea, dar, cu talentul său de a intra în mod altruist într-o estetică străină, chiar şi o estetică străină limitată, putea vedea cum ar plăcea altora – ca şi scorpionii thailandezi îmbibaţi în whisky sau cearşafurile negre. Ceva legat de ea, sau poate chiar ceva legat de numele ei de familie, căruia probabil nu i-a dat multă atenţie, îi rămăsese în minte. A zâmbit auzind sugestia generoasă a lui Plurabelle şi s-a lovit uşor cu degetul peste nas.

— Lasă totul pe seama mea, a spus el, cu mai multă înflăcărare decât îşi amintea ea să fi zis ceva vreodată.

Plurabelle a plăcut-o de la început, uitând imediat că fusese procurată pentru fotbalist.

— Îmi aminteşti de mine când eram de vârsta ta, i-a spus ea fetei, cel mai probabil gândindu-se la perioada dinainte de operaţia estetică.

O încânta ideea că fata studia ca să practice artă *performance* şi şi-a exprimat speranţa că într-o bună zi va da un spectacol la una dintre emisiunile ei de weekend.

— Am putea să-ţi construim o scenă, a zis ea.

Fata i-a explicat modestă că un artist de *performance* nu are nevoie de scenă. Spectacolul ei era, sau va fi, de altă natură, subminând aşteptările referitoare la ce constituia un spaţiu de spectacol, violând chiar spaţiul despre care oamenii îşi imaginau că e al lor. Arta trebuia să pătrundă acolo unde nu era în mod normal bine-venită, a spus ea.

Plurabelle a ascultat-o uluită. Atât de precoce. Atât de strălucitoare şi împodobită, deşi partea cu împodobitul era doar consecinţa frumuseţii cu care o înzestrase natura.

— Ei bine, arta ta va fi întotdeauna bine-venită aici, a spus ea. Casa mea e şi a ta, violeaz-o cât de mult vrei. Voi invita şi nişte oameni importanţi să fie violaţi de tine.

— Sunt departe de a fi gata pentru aşa ceva, Plurabelle, i-a răspuns fata cu o îmbujorare ce-i stătea bine.

— Spune-mi Plury, i-a zis Plury.

Fata a crezut că îi va exploda cerul deasupra capului, atâtea stele avea pe el.

Plurabelle a venit cu ideea într-o seară să se îmbrace în băieţi la cină. Fata n-a fost încântată. Nu ştia cum va arăta. Dar a făcut-o. Plurabelle avea dulapuri întregi de haine pentru travesti.

— Te prinde, a zis Plurabelle provocator, legându-i o basma la gât şi punându-i o şapcă pe cap. Mă simt de parcă am fi fraţi.

Gratan Howsome, care, bineînţeles, era la masă, s-a amorezat instantaneu.

După aceea, au făcut asta de multe ori. Întotdeauna se sfârşea în acelaşi fel, cu Plurabelle sufocând-o cu săruturi frenetice pe frumoasa cu buze levantine, râzând sălbatic şi spunându-i „jidănelul meu“.

Şi cu Gratan străpungând-o cu privirea.

Aşa s-a întâmplat că, fără ştirea lui Simon Strulovitch, fiica sa, Beatrice, a devenit o apropiată a Annei Livia Plurabelle Cleopatra Eternă Bucurie Frumuseţea Christine.

Zece

— Locuieşte aici e un fel de-a spune, zise Strulovitch. Adresa *oficială* o are, fără îndoială, aici. Dar unde locuieşte cu mintea sau inima… Uite, ca să nu mă lungesc, cred că ne îndreptăm spre o confruntare explozivă.

— Din vina dumitale, vru Shylock să ştie, sau a ei?

— Nu ştiu dacă suntem suficient de separate ca să-ţi pot răspunde la această întrebare. Parcă vrem să împingem lucrurile până la limită şi apoi dăm înapoi amândoi, exact în acelaşi timp. Asta a ţinut-o aici până acum… asta ne-a ţinut împreună.

— Simultaneitatea furiei?

— N-aş fi putut s-o spun mai bine. Dar e şi o teamă, la fel de simultană, de acea furie. Cred că amândurora ne este groază de ciocnirea finală. Sunt convins că pe undeva îi pare rău pentru mine.

— Îi pare rău pentru *dumneata*?

— Da, cel puţin de când s-a îmbolnăvit Kay. Înainte de asta a crezut că nu sunt în toate minţile. Şi acum crede că nu sunt în toate minţile, dar că fac tot ce pot ca tată lipsit de talent sau sprijin.

Shylock părea să fie pe punctul de a spune ceva, dar înainte ca discuţia să poată continua, îşi făcu apariţia chiar Beatrice, uşor şifonată, îmbrăcată într-un halat Stella McCartney de culoare indigo, pe care Strulovitch i-l cumpărase de ziua ei, şi un prosop înfăşurat în jurul capului. Câteva şuviţe de păr ud îi cădeau peste faţă, dându-i, după părerea lui Strulovitch, în ciuda palorii apatice, arse, a tenului şi felului laconic în care-şi mişca mădularele, o înfăţişare fermecătoare de sirenă. Ai fi putut crede că tocmai înotase cu peştii ornamentali. Îl durea cât îi părea de frumoasă.

— Vorbeşti de lup, zise el.

— Mulţumesc, tată.

Ezită cu prezentările, dar trebuiau făcute.

— Fiica mea, Beatrice, Shylock.

— Mda, bine, i se păru lui Strulovitch că a zis, asta dacă zisese ceva.

Era genul care mormăia, lipsită de curiozitate de obicei şi, în stilul nu tocmai nepoliticos al unei adolescente preocupate, îl întrebă pe Shylock

dacă era un prieten vechi de-al tatei, se prefăcu că ascultă răspunsul, voi să ştie dacă bărbaţii îşi făcuseră planuri pentru ziua aceea. În ansamblu, indiferentă.

Avea habar cu cine vorbea?

— N-am discutat despre ce vom face, răspunse Shylock. Tatăl tău probabil este ocupat. Eu m-aş mulţumi să stau aici şi să citesc ziarele sau să ascult nişte muzică, dacă nu te deranjează. Ai nişte Bach sau nişte George Formby?

Beatrice se uită înspre tatăl ei. Habar n-avea cine era George Formby. Generaţia ei era prima care venea pe lume fără memorie.

Strulovitch încercă să o ajute.

— *Când curăţ ferestrele*.

— Ăsta nu e Bach, ghici Beatrice.

— Nu, e mai amuzant decât Bach.

— Pe mine nu mă amuză niciodată, spuse Beatrice, să ascult muzică glumeaţă.

— Preferata mea de la Formby, zise Shylock, este *Eu cel cu inima uşoară*.

Îşi bate joc de sine însuşi? se întrebă Strulovitch. Sau îşi bate joc de ea? Şi dacă da, de ce? Flirtează cu fiică-mea?

Beatrice nu păru nici să observe, nici să-i pese. Îşi desfăcu prosopul din cap şi îşi scutură părul, împroşcând o peliculă subţire de stropi pe pantalonii din lână fină ai lui Shylock.

Sau poate aşa răspundea ea la flirt.

— Dar Al Jolson? întrebă Shylock.

Beatrice dădu din nou din cap. Evul Mediu, se gândi Strulovitch. În ciuda inteligenţei ei precoce, trăieşte într-o bulă de ignoranţă electronică prin comparaţie cu care secolul al VII-lea pare un carnaval de cunoaştere luminată. Îi era ruşine că ştia atât de puţin despre ce se întâmplase înainte de naşterea ei. Dar îşi făcea, de asemenea, griji că acestui Shylock brusc binedispus, dacă nu chiar jucăuş, i-ar putea trece prin minte s-o ajute în ceea ce privea identitatea lui Al Jolson cântând Mammy şi dând din mâini cu palmele deschise ca şi el. Beatrice nu ştia cât ştiuse el la vârsta lui, dar ştia ce era şi ce nu era permis din punct de vedere cultural, şi ştia că un bărbat alb nu avea de ce să se deghizeze în menestrel de culoare.

— CD-urile sunt pe raftul acela, spuse Beatrice. Luaţi ce vreţi. Nu sunt ale mele. Şi nu vă faceţi griji că m-aţi deranja. Plec peste câteva minute.

Am ore de la douăsprezece.

Îşi ridică bărbia înspre tatăl ei – uite, în ciuda a ceea ce presupunea el, îşi lua şcoala în serios.

— Ce studiezi? întrebă Shylock coborându-şi vocea, de parcă ar fi vrut să-l excludă pe Strulovitch.

Întrebarea suna aproape ca o mângâiere.

— A, e un curs general de artă, destul de simplu, dar vreau să mă axez pe arta tip *performance*, îi răspunse Beatrice.

Cu falsă timiditate, i se păru lui Strulovitch, de parcă să audă ceea ce „studia“ era o experienţă nouă pentru ea.

Strulovitch se simţi cuprins de ruşine. *Artă performance*! De ce nu-i spuneau, pur şi simplu, exhibiţionism? Se întreba dacă Shylock cunoştea genul sau dacă ştia că era doar un sinonim pentru a te dezbăra de inhibiţii în public. Având în vedere ce părere avea despre carnavalul veneţian, nu-l vedea pe Shylock interesat de arta *performance*. (Dar nu puteai şti niciodată: cine şi-ar fi închipuit că îi place George Formby?) Jessica îi dăduse multe bătăi de cap, dar măcar nu-i spusese tatălui ei că visa să exploreze parametrii goi ai relaţiilor dintre public şi artist. „Nu este o ocupaţie pentru o evreică“, i-ar fi spus el, închizând ferestrele. Cam asta era şi poziţia lui Strulovitch, chiar dacă majoritatea artistelor de gen erau evreice.

Parametrii aceştia pe care-i testau erau oare cei care existau între fetele evreice şi taţii lor?

Era oare exhibiţionista ecosexuală Annie Sprinkle, pe numele său Ellen Steinberg, rezultatul a ceea ce se întâmpla când propovăduiai modestia?

Orice va fi înţeles Shylock din toate acestea, îşi înclină capul cu politeţe continentală. Parcă Beatrice i-ar fi spus că studiază să devină croitoreasă.

Apoi, brusc, o întrebă:

— Ce presupune asta?

O face ca să mă tulbure, se gândi Strulovitch. Are de gând s-o ţină pe Beatrice aici toată dimineaţa, punându-i capcane, prinzând-o pe picior greşit, întinzându-mi nervii.

Beatrice îi zâmbi.

— Ce înseamnă să fii artist *performance*?

— Da.

— Vă povestesc când am mai mult timp, spuse ea fermecător.

Strulovitch se întrebă din nou dacă ştia pe cine fermeca.

Dar ceva îmbietor în zâmbetul ei îl făcu să se îngrijoreze din nou. Se gândea să-l invite pe Shylock s-o însoţească la şcoală? Îşi imagină cum îl va prezenta prietenilor ei. „Hei, vi-l prezint pe Shylock. Vă spune ceva numele? Nu, nici mie. Dar e-un tip *cool*.“ Şi poate îl va duce cu ea la unul dintre cursurile de *performance*. Îl văzu pe Shylock stârnind o dispută aprigă cu profesorii lui Beatrice, fără să se potolească, aşa cum un evreu modern ştia că trebuie să facă, fără să ştie ce cuşcă de lei era locul acela. Dar această temere a fost în curând înlocuită de alta – dar dacă Shylock avea ceva gânduri ascunse în ce o priveşte pe fiica lui, nu erotice, desigur, ci posesiv-paterne, dar cine putea şti unde încetează posesiv-paternul şi unde începe eroticul? Se uita la ea lacom? *Un artist de performance, deci?* Strulovitch ştia din proprie experienţă cum putea un bărbat, fără să i se clintească vreun muşchi pe faţă, să măsoare din cap până în picioare o femeie. Şi de ce n-ar măsura-o pe Beatrice, care era voluptuoasă în stilul mai de demult al tinerelor, mai durdulie şi mai bine conturată decât era la modă, nu subţiată ca un morcov pe jumătate ronţăit, ci plină şi rubicondă, o frumuseţe din Cântarea Cântărilor. Ca Leah, probabil. Altă Jessica. Da, fără îndoială, Shylock o vedea şi o aprecia. O apreciere pe care Beatrice o observa – cum ar fi putut să n-o facă? – şi o aprecia la rândul ei. „Şi îl aduci pe bărbatul acesta la tine în casă“, o auzi pe mama lui spunând. „N-ai destule griji cu fata asta?“ Era mult prea exagerat de mefistofelic să şi-l imagineze pe Shylock într-o astfel de misiune, Shylock ajuns aici tocmai cu scopul de a o înlocui pe Jessica – nu, nu se poate –, dar te sminteşti când pierzi o fiică aşa cum a pierdut-o el şi cine ştie ce aduce cu sine sminteala?

Ochi pentru ochi, fiică pentru fiică.

De ce Strulovitch să aibă o fată şi el nu?

Îşi dădu seama cât de josnice îi erau bănuielile când Beatrice, după ce înfulecă o felie de pâine prăjită rece, îi spuse lui Shylock că-i făcuse plăcere să-l cunoască, iar Shylock, înclinându-şi din nou politicos capul, îi răspunse, fără ironie sau subînţelesuri:

— Asemenea, succes la şcoală.

Strulovitch se ruşină de el însuşi. Ceva nu este în regulă undeva, se gândi el, când un tată nu-şi poate vedea fiica în compania altui bărbat fără să-şi imagineze mârşăvii. Să nu ne ascundem după deget: ceva nu este în regulă cu *mine*. Beatrice nu trebuia să-şi cumpere o maimuţă libidinoasă ca să sugereze o lume fără temeiuri morale. El era maimuţa libidinoasă.

Vedea Shylock toate astea? Voia Shylock ca Strulovitch să vadă că vedea toate astea?

Înainte să iasă din încăpere, Beatrice îl întrebă pe Strulovitch dacă îşi consultase agenda.

— O voi face, zise el. Promit.

— Ai promis şi data trecută.

— De data asta chiar o voi face. Îţi las sub uşă o sugestie de oră.

— Trimite-mi pur şi simplu un SMS.

Ascultară în tăcere zgomotele făcute de fata care se mişca prin casă. Privirile li se întâlniră într-un fel care lui Strulovitch i se păru indiscret. N-ar fi trebuit să asculte împreună. Nu erau legaţi prin fiica lui.

De obicei, zgomotul pe care-l făcea când îşi aduna lucrurile şi azvârlea cărţi – suna ca şi când azvârlea cu cărţi, deşi el se îndoia că are vreo carte – îl irita pe Strulovitch. Părea o accentuare atât de inutilă a independenţei ei. Dar azi nu avea încotro şi asculta cu urechile lui Shylock. Îşi dădu seama cât de mult i-ar lipsi dacă ar pleca.

Când va pleca.

Tăcerea îi vui în urechi.

— E o fată frumoasă, spuse Shylock după ce auziră uşa de la intrare trântindu-se. Minunată.

— Frumoasă, da, zise Strulovitch.

Era încă furios pe musafirul său. Se simţea încă invadat. Iar Shylock părea s-o ştie şi să savureze situaţia.

— Minunată nu prea cred.

— Nu pot vorbi decât după aparenţe. După impresia pe care o face.

— Da. Şi ce nu-i minunat la ea este ce nu-i minunat la toate. Are discernământ înnăscut, dar nu este suficient de puternic pentru a învinge cultura în care s-a născut.

— Vorbeşti aproape ca un om bătrân.

— Şi dumneata nu? Nu este un tată prin definiţie un om bătrân? Pe a dumitale ai încuiat-o în casă.

— N-am avut încotro. Pierdusem deja o femeie. N-am vrut s-o pierd şi pe a doua.

— Asta se cheamă să fii om bătrân.

— Ştiam prea bine în ce pericol se află.

— Din cauza unor nebunii zadarnice şi a unor tamburine? Cât de mare a fost pericolul acesta, serios? Nu cumva noi zămislim acel lucru de care ne

este teamă hiperbolizându-l? Ai ţinut o casă sobră, dar o casă sobră nu-i un loc potrivit pentru o tânără.

— Şi încerci să-mi spui că pe a dumitale o laşi să-şi facă de cap?

— N-o pot opri.

— Dar încerci.

— Încerc. Am o obligaţie sacră să încerc.

— Atâta tot făceam şi eu.

— Şi amândoi am dat greş.

— Dumneata n-ai dat greş încă.

Strulovitch privi îndelung în ochii melancolici şi înverşunaţi ai oaspetelui său. Ai săi erau banali, de un cenuşiu sidefat, incert, ca Marea Nordului într-o zi furtunoasă. Ai lui Shylock erau iazuri adânci de maroniu pătat, ca nişte vopsea în ulei veche ce-şi regăsise cumva strălucirea – nu prin restaurare, ci mai degrabă prin frecare neintenţionată. Erau întunecaţi, dar de-o întunecime rembrandtiană, ce păstrează lumina. Ce ironie că atunci când Strulovtich se uita în ei, i se părea că se găseşte în cripta unei biserici. În afară de ce simţim pentru fiicele noastre, se gândi el, nu suntem deloc la fel. Deci ce vedeau neevreii de-şi dădeau seama că amândoi erau evrei?

Shylock ştia din privirea pătrunzătoare a lui Strulovitch ce gândea.

— Nu, nu ne asemănăm nici pe departe, zise el. Nici la înfăţişare, nici în felul în care ne-am trăit vieţile. Casa dumitale nu-i cuşer, la sinagogă nu te duci şi sunt gata să pun pariu că nu vorbeşti o boabă de ebraică. Deci ce înseamnă că amândoi suntem evrei?

— Mă interesează mai degrabă ce înseamnă asta pentru *ei*. Ce ne leagă, după părerea lor?

— Ceva mai străvechi decât ei, zise el.

— La dumneata, poate… Şi n-o spun cu răutate.

— Ştiu cum o spui. Dar şi la dumneata. Nu e vorba de vicisitudini. E vorba de o neputinţă de a fi indiferent. Degeaba îţi imaginezi că nu crezi, tot asculţi încă o poruncă străveche.

— Atunci nu sunt cu nimic diferit faţă de un musulman sau un creştin.

— Ba eşti. Creştinii sunt atât de nerăbdători să se adapteze la ce e modern, încât au încetat să mai asculte. Cântă colinde şi numesc asta credinţă. În curând nu va mai fi nici urmă de ei, acest lung interregn se va termina şi vom fi iar numai păgâni şi evrei.

— Şi musulmani.

— Da, şi musulmani, dar ei sunt o categorie separată, în conflict cu toată lumea în afară de ei înşişi. Uită-te la dumneata – eşti despicat în două. Islamul nu încurajează schizofrenia în care trăieşti. Când un musulman ascultă porunca străveche, o respectă cu toată fiinţa sa şi regăseşte un soi de pace în asta.

— Pace? Irak! Siria! Afghanistan!

— Încetează! Nu trebuie să înşiri toate ţările ratate din Orientul Mijlociu. Mă refer la o credinţă interioară a păcii, indiferent cum judecăm consecinţele politice. Noi, evreii, suntem mai neîncrezători în ceea ce ne priveşte, veşnic întrebându-ne dacă nu-i momentul să evadăm, dar ştiind că, în cele din urmă, n-avem nimic unde am suporta să evadăm.

— Nu e adevărat în ce o priveşte pe fiica mea. Ea este întruparea evadării.

Shylock pricepu că acesta era momentul să încurajeze confidenţele.

— Deci aceasta este confruntarea spre care spuneai că vă îndreptaţi…

În loc de răspuns, Strulovitch mai făcu nişte cafea. Sperase să fie lăudat pentru ea, dar Shylock nu era generos cu complimentele.

— Vrea să-i dau o dată, mărturisi el în cele din urmă, când să-şi aducă noul prieten acasă ca să-l verific.

— Să-l verifici? Ţi se dă ocazia să-l examinezi ca pe un câine?

— Nu cred că asta mi se oferă. Ea n-a spus, de fapt, „să-l verifici“, a zis „să-l cunoşti“. Interpretez eu cum îmi convine. Dacă vrea să-l cunosc, înseamnă că e serioasă. De mult mi-e teamă de momentul acesta.

— Ai noroc că îţi preţuieşte părerea.

— Noroc! Are şaisprezece ani, pentru numele lui Dumnezeu! Părerea mea, cum îi spui dumneata, ar trebui să fie lege.

— E suficient de mare să pună legea sub semnul întrebării. Nu tuturor fiicelor le pasă de părerea tatălui lor.

— Nici ei. Pentru maică-sa se simte vinovată. Are impresia că atâta timp cât nu mă îndepărtează pe mine, o respectă pe ea.

Shylock îşi drese vocea.

— Atunci de ce eşti atât de îngrijorat?

Strulovitch îi arătă toate cele zece degete. Dacă ar fi să enumere toate motivele îngrijorării sale, o să-i apuce ziua de-apoi.

Dar trebuia să înceapă de undeva.

— Uite care-i treaba ridicolă, zise el. Ultima dacă când mi-a adus pe cineva, m-am aşteptat la un puşti nepieptănat în tenişi şi cu inele în nas şi cu

vederi politice de… mă rog, un puşti nepieptănat şi cu inele în nas. S-a dovedit a fi un profesor ale cărui vederi politice nu erau cu nimic mai bune, dar măcar era curat.

— Şi dintre „ăilalţi“…?

— Evident că dintre „ăilalţi“, Beatrice nu se încurcă decât cu „ăilalţi“. Am zis că era curat. Ar fi trebuit să zic că era prea curat. Când spunea „domnule Strulovitch“, parcă făcea gargară cu cuvântul. Era de parcă se spăla pe gură. Amuzant e că în timp ce eu pun la cale mijloace de a o lecui pe Beatrice de el, ea îi dă papucii de una singură…

— … şi-şi găseşte pe cineva mai rău…

— Mult mai rău. Eu stau aici şi mă pregătesc sufleteşte pentru următorul antisemit exagerat de principial, dispreţuitor de bani, simpatizant ISIS, cu masterat în arte plastice pe care îl va aduce de la şcoală, iar ea se dă la unul care probabil n-a citit în viaţa lui o carte şi sigur n-a auzit niciodată de Noam Chomsky, un ultragoi, superposesiv şi needucat din vecini. Habar n-am cum şi unde l-a cunoscut. La vreo partidă de lupte, mă gândesc, sau la maşinuţe. Dar eu sunt de vină. Am căutat pericolul unde nu trebuie. Dacă n-aş fi îndepărtat-o de evrei spunându-i că trebuia să-şi găsească unul, poate ar fi dat peste vreun broder liniştit de kippa.

— N-ai fi fost mulţumit niciodată. Dar dacă broderul acesta de kippa ar fi fost femeie?

— Nu m-ar fi deranjat. Nu-mi trebuie nepoţi.

— Tot ţi s-ar fi părut că ceva nu este tocmai în regulă cu ea.

— Poate. Dar există o diferenţă între „ceva nu tocmai în regulă“ şi „deloc în regulă“.

— Cât de serioasă este treaba?

— Foarte, altfel nu l-ar aduce acasă. Vrea binecuvântarea mea. Aşa ceva e serios.

— Deci se cunosc de multă vreme.

— Nu s-a născut de multă vreme. Dar da, de prea mult timp ca să fiu liniştit. O fi având acum şaisprezece ani, dar ce vârstă avea când l-a cunoscut? Şi cât de departe au mers?

— Ai putea s-o întrebi.

— Nu mi-ar spune.

— Presupun că i-ai căutat în telefon.

— Şi în computer. Dar nu e uşor. E protejat de mai multe parole decât un seif de bancă. Şi nu îndrăznesc să las vreo urmă. Altfel – şi făcu un gest ca

şi cum i s-ar tăia beregata – sunt un om mort.

— Poate n-are nimic de ascuns. S-ar putea să-ţi placă.

— Nu contează dacă îmi place sau nu. Este inacceptabil din toate motivele evidente. Şi din multe altele pe lângă ele.

— Deci l-ai cunoscut deja?

— Nu, nu l-am cunoscut. Dar ştiu de el, da. Toată lumea de-aici ştie *de* el. E un desfrânat notoriu şi joacă fotbal pentru Stockport County.

— Şi asta e ceva rău?

— Din punctul de vedere al unui pasionat de fotbal, este foarte rău. Stockport County nici măcar nu este un club de ligă. Deşi la nivel local individul se bucură de o oarecare faimă. Cel puţin în nord. Se comportă mizerabil pe teren, apare la televizor la concursuri gen cine ştie câştigă alături de comici, râde ca un tâmpit la glumele lor, de făcut, nu face nici una de-a lui, dar face reclamă la chiloţi şi tenişi. Îţi poţi imagina drept ginere un individ care face reclamă la chiloţi? Numai pe autobuzele locale, recunosc, dar parcă asta agravează şi mai mult lucrurile. Şi pe lângă toate cele ce-i sunt împotrivă, mai e şi provincial.

— Ai prefera ca pretendentul fiicei tale să fie nepotrivit, dar metropolitan?

— Nu-ţi face griji. Este şi asta. Apare în rubricile mondene şi a avut nici nu ştiu câte neveste. Nu m-ar surprinde să aflu că încă e însurat cu măcar una dintre ele. Nu demult a căpătat cu o suspendare de şapte etape – suspendată la rândul ei – pentru că a făcut salutul nazist după ce a marcat un gol. Se pare că era primul de două sezoane.

— Primul salut nazist?

— Primul gol.

Shylock tăcu o clipă ca să proceseze tot ce auzise. Apoi întrebă:

— Te-ai hotărât ce îi vei spune?

— Îl voi întreba ce caută un nazist cu o evreică?

— Pot să-ţi spun deja ce va răspunde. Îţi va spune că o salvează de ruşinea de a avea un tată evreu.

— Vremurile s-au schimbat. E şi prea prost, şi prea deştept să spună aşa ceva. Şi-a cerut deja scuze în public pentru salut, pe care l-a pus pe seama unui moment de euforie. Zice că n-a vrut decât să ridice pumnul în aer. Zice că nu ştie de unde a apărut chestia nazistă. Şi a promis că nu va mai face aşa ceva. Mai ştii, poate vede în Beatrice o modalitate de a-şi răscumpăra greşeala.

— S-ar putea să fie sincer.
— Sincer ce?
Shylock privi înspre Alderley Edge, ca şi când cuvântul de care avea nevoie s-ar fi putut găsi acolo.
— Penitent?
— Trebuie să mărturisesc că nu este un termen pe care îl asociez cu el.
— Te-ai putea înşela.
— Şi cum pot afla?
— Există modalităţi.
— Cum? Să-l întreb direct? *Eşti penitent, domnul Howsome*? Îşi va închipui că e o modalitate sofisticată de a-l ruga să bată un penalty. Marchează şi te poţi culca cu fiica mea.
— Ceea ce nu este neapărat foarte deplasat. I-ai putea spune că, dacă vrea cu adevărat să le dai binecuvântarea, va trebui să plătească un preţ. Va trebui să se facă acceptabil.
— Acceptabil? Cum – să divorţeze de celelalte neveste? Să ia lecţii de elocuţiune?
Shylock nu se deranjă să răspundă. Era ceva răutăcios, se gândi Strulovitch, în tăcerea lui. O maliţiozitate camuflată.
Strulovitch îşi ridică o sprânceană.
— Doar nu vrei să spui că ar trebui să se convertească?
— Să înceapă măcar procesul. Să se arate dispus.
Strulovitch râse.
— Există mai multe obstacole în calea convertirii lui decât au existat în calea convertirii dumitale.
— N-a existat decât un singur obstacol în calea convertirii mele – aversiunea mea de neînfrânt faţă de creştinism. Viitorul dumitale ginere are, după cum spui, o slăbiciune pentru evreice, iar asta probabil îl va face mai maleabil. Iar faptul că nu citeşte este tot în avantajul dumitale. Ajută să fii analfabet din punct de vedere teologic.
— Dar nu e vorba doar de ce i s-ar părea *lui* acceptabil.
— Nu, evident, trebuie luate în considerare şi dorinţele socrului. Nu minimalizez dificultăţile. Dar nu sunt insurmontabile.
Acestea fiind spuse, făcu din degetele-i blănoase un gest ca şi când ar fi tăiat cu foarfeca, gest care-l trimise pe Strulovitch prima dată cu gândul la Matisse, iar apoi la omul-foarfecă cu picioare roşii din *Struwwelpeter*, şi în

cele din urmă la evreul din înfriguratul imaginar medieval, care răpea copii de creştini şi îi castra.

— Doamne Dumnezeule! zise el.

Unsprezece

Ultima dată când a fost văzut, D'Anton tocmai lăsa să-i scape un oftat. Înainte de a fi sondate adâncimile acestui oftat, trebuie spusă adevărata poveste a sentimentelor lui D'Anton, nu pentru Barnaby, ci pentru Simon Strulovitch, precum şi adevărata poveste a sentimentelor pe care Simon Strulovitch le nutrea pentru el.

Cei doi bărbaţi au crescut cam în acelaşi timp şi în aceeaşi parte de ţară (deşi D'Anton se născuse în Guineea, copil al unor părinţi înstăriţi, cu viziuni de misionari) şi, având în vedere instinctul pe care-l aveau pentru lucruri frumoase şi talentul de a le achiziţiona, s-ar fi putut întâlni mai devreme decât au făcut-o, dacă nu ca elevi – căci D'Anton, evident, a frecventat o şcoală particulară, iar Strulovitch, evident, nu – atunci în locuri unde se adunau esteţii relativ înstăriţi, la dineuri caritabile şi ceremonii de premiere, la vernisaje şi în studiouri de artişti, la licitaţii particulare şi în saloanele colecţionarilor. Dar nici unul nu era nordic statornic, Strulovitch petrecându-şi o mare parte din timp la Londra, iar D'Anton în Africa de Vest şi în Orientul Îndepărtat, acesta fiind şi motivul pentru care s-au ratat unul pe celălalt la evenimentele Academiei Triunghiului de Aur, instituţie căreia Strulovitch îi mai împrumuta câte-un tablou şi unde D'Anton mai ţinea câte-o prelegere. Deşi trebuie să presupunem, având în vedere această coincidenţă de academie şi geografie, că trebuie să fi auzit din când în când unul de altul, cei doi bărbaţi au ajuns faţă în faţă numai când Strulovitch s-a oferit să dăruiască o parte din colecţia sa de artă locuitorilor din Cheshire necerând în schimb decât o destindere a restricţiilor de urbanism ce priveau o casă în stil renascentist care fusese cândva frumoasă, dar era acum abandonată, şi care se găsea chiar la ieşirea din Knutsford. La vremea aceea, casa se găsea de drept în grija fundaţiei Cheshire Heritage, dar de fapt era proprietatea autorităţilor locale, care plănuiau să o transforme într-o fermă de struţi şi parc pentru copii. Lui Strulovitch, care dorea să-şi omagieze părinţii, mai ales cât mama sa era încă în viaţă, cu o Kunsthaus în numele lor – Galeria de Artă Evreiască Britanică Morris şi Leah Strulovitch, îşi propunea să-i spună –, proprietatea în chestiune i se părea

mană cerească. Avea dimensiunea ideală, se bucura de o reputaţie ideală şi se găsea în locul potrivit, căci mamei sale îi plăcuse întotdeauna să iasă la cumpărături şi la ceai în Knutsford. O Kunsthaus în Knutsford! – ce putea fi mai grozav? Lui D'Anton, care era deseori chemat să consilieze fundaţia Cheshire Heritage în chestiuni ce ţineau de artele plastice, planul lui Strulovitch i se părea lipsit de merite în aceeaşi măsură în care lui Strulovitch i se părea merituos. Mai mult, unde Strulovitch vedea mâna lui Dumnezeu, D'Anton vedea lucrul dracului. Argumentele lui erau de genul celor pe care le invocă custozii mediilor locale atunci când se opun unor lucruri din motive pe care nu le pot recunoaşte, anume că propunerea ar fi violat statute, că ar fi constituit un pericol în ceea ce priveşte traficul, că ar fi adus un număr mai mare de vizitatori decât cel căruia îi putea face faţă Triunghiul de Aur, că ar fi pus o problemă de poluare atât sonoră, cât şi estetică, că ar fi compromis distincţia casei în sine, care era, să nu se uite, în stil renascentist, şi se bucura astfel de o istorie cu care colecţia lui Strulovitch, prin natura ei, nu se putea măsura, şi că, oricum era privită, nu trecea primul test, acela al încadrării culturale fireşti în zona respectivă.

Când şi-a argumentat cazul la o şedinţă comună de lucru a fundaţiei Cheshire Heritage şi a consiliului local, Strulovitch a subliniat faptul că tocmai „natura specifică“ a colecţiei sale va face ca numărul de vizitatori să nu fie chiar atât de mare, încât să devină periculos sau problematic. Cât despre zgomot, îi putea asigura pe consilieri şi pe reprezentanţii fundaţiei că lucrările pe care intenţiona să le expună erau tăcute în sine – orfani ai tăcerii şi timpului leneş – şi vor da prilej de tăcere celor care le vor admira. Şi în cele din urmă, cu tot respectul, nu înţelegea cum o galerie de artă evreiască britanică se putea încadra mai puţin firesc nordului regiunii Cheshire decât o fermă de struţi. Pictorul Emmanuel Levy se născuse la o aruncătură de băţ, în Manchester, Bernard Meninsky crescuse în Liverpool, la jumătate de oră de Knutsford cu maşina, Jacob Kramer de partea cealaltă a lanţului Peninilor, în Leeds, şi cel puţin trei dintre sculpturile din colecţia sa aparţineau unor artişti ai căror bunici se născuseră şi trăiseră chiar în acest comitat. Putea fi corectat dacă greşea, dar era destul de sigur că nu se putea spune acelaşi lucru şi despre struţi.

Dacă proiectul avea să stârnească atât de puţin interes şi curiozitate, încât nu vor deranja în nici un fel mediul, a argumentat D'Anton cu o expresie tragică pe chip, atunci ce avantaj va avea comunitatea locală dacă îl va susţine? Cât despre faptul că vreun artist obscur care va fi expus în Galeria

de Artă Evreiască Morris şi Leah Strulovitch se trăgea de prin partea locului, acesta era un argument care putea fi invocat în sprijinul oricărui fel de iniţiative. Dacă el, de exemplu, ar vrea să construiască un Muzeu al Sadismului şi Torturii în Nordul comitatului Cheshire, l-ar ajuta să arate că o parte din perverşii expuşi proveneau din zona Wilmslow sau Alderley Edge?

Strulovitch le-a reamintit consilierilor că lucrările expuse nu vor costa contribuabilii locali nimic, că ele constituiau o donaţie din partea lui şi că, în plus, din punct de vedere cultural sau educativ, nu exista nici o asemănare între o galerie de artă şi o încăpere a ororilor. D'Anton a întrebat din al cui punct de vedere cultural vorbea domnul Strulovitch. Sincer să fie, îşi putea imagina că mulţi locuitori ai Triunghiului de Aur ar găsi mai multe motive de desfătare şi instruire într-un loc de genul celui pe care-l improvizase pe moment decât în cel prezentat cu atâta fervoare, premeditare şi aroganţă de către solicitant. Într-adevăr, ce dovezi se puteau aduce că exista vreun interes pentru o galerie de artă evreiască, fie ea britanică sau de alt fel – mare parte din lucrări fiind, din câte înţelegea el, de esenţă urbană şi avangardistă –, într-o regiune rurală de o frumuseţe naturală extraordinară şi cu o tradiţie îndelungată de religiozitate molcomă? Nu susţinea că asemenea artă nu trebuia să existe – era el însuşi un soi de avangardist – şi nici nu era, în principiu, împotriva unor iniţiative de genul celei propuse de domnul Strulovitch. Nu avea nici o îndoială că într-un loc mai propice din punct de vedere cultural, şi aici Strulovitch a dedus că se referea la Golders Green[14] sau la deşertul Negev, ar fi bine-venită. Dar de ce, pentru numele lui Dumnezeu, este nevoie de o Galerie de Artă Evreiască Morris şi Leah Strulovitch *aici*?

14 1. Golders Green este o zonă din Londra recunoscută pentru numeroasa populaţie evreiască.

Strulovitch, căruia nu i-a plăcut felul în care D'Anton a pronunţat numele părinţilor săi, şi-a văzut propunerea intrând în putrefacţie. Plutea în aerul din camera de consiliu ca o prezenţă malignă. Pe măsură ce D'Anton vorbea, s-a întrupat chiar sub forma unui incub care avea să tulbure liniştea Triunghiului de Aur în timpul zilei şi somnul locuitorilor săi în timpul nopţii. Strulovitch îi putea simţi atingerea, mirosul, gustul. Ar fi vrut să-i poată şterge amintirea, ca să poată scuti numele părinţilor săi de duhoarea de rea-voinţă străină cu care erau de-acum asociate. Dar n-avea cum să zădărnicească acuzaţia străveche de venetism pe care D'Anton le-o pusese,

cu asemenea îndemânare, în cârcă. *Morris şi Leah Strulovitch* – ei bine, până şi el, fiul, era gata să fugă de o asemenea incantaţie a răului. *Morris şi Leah Strulovitch* – dacă stai în punctul cel mai înalt din Alderley Edge sub o lună plină şi rosteşti numele de trei ori, se va deschide iadul însuşi.

Aşa cum se întâmplă când îţi faci duşman un om pe care nu l-ai întâlnit niciodată până atunci, deşi sunteţi vecini, Strulovitch a început să dea de D'Anton peste tot – în restaurantele din Triunghiul de Aur, la dineuri caritabile, la petreceri date de colecţionari înstăriţi de artă, la un concert de la Bridgewater Hall din Manchester, ba chiar şi la o recepţie a Societăţii Acuareliştilor la Londra. Oare eu îl plăsmuiesc, s-a întrebat Strulovitch. Îl zămislesc din ura pe care ne-o purtăm? Avea grijă să nu-i întâlnească niciodată privirea şi era sigur că D'Anton dorea la fel de puţin s-o întâlnească pe a lui.

Ce mi se întâmplă, s-a întrebat Strulovitch. Se transforma oare într-unul dintre acei evrei care vedeau peste tot jigniri la adresa evreităţii lui? Ferească Dumnezeu! O astfel de persoană nu făcea decât să se jignească pe sine. Nu existau destui neevrei care nu-i plăceau? Nu mă voi purta aşa, şi-a promis el. Nu îmi voi permite să mă simt lezat de foşnetul unui şoricel.

Şi când şoricelul era perfid? Un şoricel perfid, plouat, un manzăr mizantrop? Şi împotriva foşnetului său Strulovitch va cultiva o indiferenţă anglo-saxonă fină.

Dar într-o zi, pe când se plimba prin Knutsford după un prânz lung cu un vechi prieten, un avocat care îşi avea cabinetul în oraş, Strulovitch s-a găsit la marginea unei mici, dar iritate demonstraţii în faţa primăriei, o demonstraţie al cărei motiv, a dedus el din pliantele împărţite, era o companie care fusese contractată să recicleze deşeuri pentru consiliul local, dar care fabrica de asemenea piese pentru o conductă ce lega aşezările ilegale din Cisiordania de Tel Aviv.

— Deci care este scopul acestei demonstraţii? l-a întrebat Strulovitch pe unul dintre protestatari.

— Să convingem consiliul să anuleze contractul.

— Pentru conducta din Cisiordania?

— Pentru serviciile de salubrizare şi reciclare de aici.

— De aici, din Knutsford?

— Da.

— Şi ce se va întâmpla cu gunoiul nostru?

— Îl pot colecta şi alţii. În plus, mai contează o mică neplăcere…?

— Deloc, exact, a încuviinţat Strulovitch.

Dar nu ştia sigur cum o neplăcere pentru locuitorii din Cheshire avea să aibă vreun efect negativ asupra conductei către şi dinspre aşezările ilegale din Cisiordania.

Protestatarul l-a ajutat.

— Facem şi noi zgomot unde putem, a zis el.

— Sperând că va reverbera…?

— În cele din urmă, da.

Strulovitch chiar se gândea cum în momentul în care un fluture dă din aripi în Knutsford… când l-a zărit pe D'Anton mişcându-se în tăcere printre demonstranţi. N-a fost timp să ia vreo decizie într-un fel sau altul sau să-şi aducă aminte ce îşi promisese. A acţionat pur şi simplu sub influenţa unui impuls.

— Hei, bună ziua! a strigat el şi, când D'Anton s-a întors, i-a făcut cu mâna.

D'Anton n-a avut nici el timp să gândească. Poate că şi el îşi promisese să nu-l bage niciodată în seamă pe Strulovitch – deşi el n-avea nici un motiv să se considere parte vătămată – sau poate, dimpotrivă, îşi promisese să nu fie niciodată jignit ce cine sau ce era Strulovitch, dar surprins astfel, n-a putut decât să dea automat din cap ca răspuns la salut.

— O adunare cam zgomotoasă pentru locurile noastre liniştite, a zis Strulovitch.

D'Anton şi-a întors privirea tristă.

— După părerea dumitale, a continuat Strulovitch, aceasta este o cauză ce se încadrează firesc regiunii?

Şi cum de data asta D'Anton i-a întors spatele, Strulovitch şi-a repetat întrebarea pe o voce care şi pentru urechea lui se transforma ea însăşi într-o demonstraţie violentă.

— Cultural vorbind, atât vreau să ştiu. Cultural vorbind, crezi că stârneşte interesele contribuabililor locali, omagiază îndelungata tradiţie de religiozitate molcomă a zonei, păstrează pacea şi respectă liniştea – într-un fel în care, să spunem…

Dar D'Anton plecase, se pierduse printre ceilalţi demon-stranţi.

Mai târziu, pe când stătea singur în grădină şi se uita la umbrele ce dansau ca nişte demoni peste Alderley Edge, gândindu-se cât de mult şi-ar fi dorit să aibă o soţie cu care să se consulte sau o fată care să nu fie pe coclauri cu limba vârâtă prin gura vreunui troglodit, Strulovitch s-a întrebat

dacă se bucura sau îi părea rău că nu-şi revărsase toată fierea acumulată şi nu-i spusese lui D'Anton ce credea – nu, ce ştia – că este.

Ambele, a hotărât el.

Îi părea rău, fiindcă fierea trebuia revărsată undeva şi D'Anton merita să i se spună ce este.

Se bucura, fiindcă acuzaţia pe care voia s-o azvârle înspre spatele în retragere al lui D'Anton era genul de acuzaţie care întotdeauna se întorcea să-l rănească pe cel ce-o aruncase. Sociopatologic vorbind, Strulovitch nu înţelegea cum se ajunsese ca semnalarea unei josnicii să devină ea însăşi josnicie. Dar aşa stăteau lucrurile. Nu cel care ura era considerat deplasat; adevăratul nebun era cel care se considera urât. Era mai bine, s-a gândit Strulovitch, pe vremea când duşmanii noştri îşi arătau ura pe faţă, ne făceau eretici, păgâni, câini blestemaţi, când ne biciuiau, ne loveau, ne insultau, ne luau puterea şi avutul, dar cel puţin nu recurgeau la insulta supremă, aceea de a ne acuza de paranoia. Vedeţi cum se întoarce câinele la voma autocompătimirii, fericit numai când îşi închipuie că îi dorim pierzania.

Şi pentru asta îi dorim pierzania.

În sfârşit, în acest stadiu se aflau sentimentele lui Strulovitch faţă de D'Anton în perioada de dinaintea apariţiei lui Shylock şi nu se întrevedea nici o schimbare.

Şi D'Anton?

Ei bine, el n-avea nimic de împărţit cu Strulovitch, dacă îşi putea aminti cine era Strulovitch. Categoric nu îl ura. Nu ura pe nimeni. Cu atât mai puţin din motive rasiale – provenienţa sa din Guineea Franceză, vastele călătorii, numărul limbilor pe care le vorbea, admiraţia pentru arta japoneză şi chineză, comuniunea firească pe care o avea cu olari, sticlari şi miniaturişti din toate timpurile şi ţările, toate acestea depuneau mărturie în această privinţă. Strulovitch – iar acum că împrejurările i-l aruncaseră din nou pe acest bărbat în cale, da, da, putea evoca o imagine neplăcută a individului – suferea de complexul persecuţiei. Un evreu dintr-aceia care sunt mult mai conştienţi de evreitatea lor decât neevreii – de fapt, lui D'Anton nu i-ar fi trecut prin cap că Strulovitch este evreu dacă Strulovitch însuşi nu i-ar fi vârât informaţia pe gât, lui şi tuturor celorlalţi. Chiar şi atunci însă, credinţa lui sau ce-o fi fost – etnia, fir-ar al naibii! – n-a avut nimic de-a face cu aversiunea pe care D'Anton o resimţea faţă de el. Nu ştia să piardă, atâta tot. Bogat, lipsit de gust, indiscret, agresiv, arţăgos, egoist, autocompătimitor şi autodistructiv, imaginându-şi ponegriri chiar în timp

ce-i ponegrea pe alţii, veşnic ofensat, presupunând că lumea îi datora o despăgubire pentru una sau alta – calităţi ce nu erau ereditare şi nu aparţineau irevocabil unui evreu, după părerea lui D'Anton, până în momentul în care un evreu nu şi le însuşea.

Având în vedere cum stăteau lucrurile, deşi ar fi făcut orice pentru Barnaby, ştia că nu va fi uşor să-l convingă pe Strulovitch să stea de vorbă cu el, ca să nu mai vorbim să-i vândă schiţa lui Solomon Joseph Solomon pentru *Prima lecţie a iubirii*.

Cu toate acestea însă, era destul de încrezător. Dacă îi oferea lui Strulovitch o sumă semnificativ mai mare pentru tablou decât plătise, ar putea evreul să reziste tentaţiei unui profit atât de rapid?

Doisprezece

— Înainte să întrebaţi, zise fotbalistul, nu sunt ceea ce credeţi că sunt.
— Un nazist, adică?
— Nu sunt.
— Atunci de ce vorbeşti despre asta?
— Pentru că ştiu că asta gândiţi.
— De ce crezi că gândesc asta?
— Pentru că toată lumea asta gândeşte.
— Şi de ce gândeşte toată lumea asta?
— Pentru că am făcut salutul nazist.
— Ce uşor poţi fi răstălmăcit, zise Strulovitch cu un oftat, dar, înainte să mai poată spune ceva, Beatrice se interpuse între cei doi bărbaţi.
— Rectificare, spuse ea, lovindu-l uşor pe Howsome peste încheietură, de parcă ar fi avut un evantai imaginar, pentru că ai făcut o *parodie* a salutului nazist.
— Exact, spuse Howsome. În plus, nici n-am ştiut că este salutul nazist.
— Atunci, persistă Strulovitch răbdător, cum ai putut să-l parodiezi?

Din nou Beatrice îşi dădu seama că era mai în măsură să răspundă decât iubitul ei.

— Ei, tati, spuse ea, ştii la fel de bine ca toată lumea cum funcţionează trimiterile ironice.

Howsome îi zâmbi plin de mândrie şi dădu din cap. De asta se îndrăgostise prima dată când o auzise vorbind.

Strulovitch era şi el mândru. Îşi înăbuşi o străfulgerare de durere pentru biata Kay, care rata aceste sclipiri de inteligenţă ale unei fiice care făcea pe proasta de cele mai multe ori. Oare Beatrice cea deşteaptă sau Beatrice cea proastă se îndrăgostise de Howsome? Era surprins că fotbalistul nu-l îngrozea. Mai că înţelegea ce văzuse Beatrice la el. Să fi fost un soi de inocenţă htoniană? Nu arăta ca un nazist. Dar adevărul e că nimeni nu ştia cum arată un nazist până nu era prea târziu. Oricum, îl mişca ceva la el. O fi fost priveliştea unei mase musculare atât de mari îngrămădite într-un costum scump care arăta ieftin din cauza acelei mase musculare. Stătea pe

marginea canapelei ca un băiat înţolit pentru o întâlnire cu bunicii. Cravata, cu nodul ei mare, perfect triunghiular, îl strângea incomod de gât. Un tatuaj cu un dragon verde şi stacojiu îl strângea şi el de gât. Mare lucru că putea respira. Deşi fusese crescut el însuşi să poarte cravată – „O cravată arată respect“, obişnuia să-i spună tatăl lui, care refuzase să poarte kippa vreodată – Strulovitch renunţase la ele când devenise colecţionar de artă. Îi trecuse prin minte să scotocească după una pentru această ocazie, dar până la urmă hotărâse că mai bine nu, indiferent cât de oficială era ocazia. Nu exista nici o regulă de etichetă care să spună că un tată ce intervieva un simpatizant nazist accidental care voia să se culce cu fiică-sa trebuia să poarte cravată. Trebuia să poarte un pistol sau să fluture un bici, dar nu se spunea nimic despre cravate. Aşa că era îmbrăcat în obişnuitul său costum negru şi purta o cămaşă albă cu gulere moi, lungi şi ascuţite, încheiată la gât. Sper că vede un cunoscător, se gândi el. Un cunoscător al artei şi oamenilor. Sper că vede cât de mult văd şi cât de puţin impresionat sunt de asigurările lui deşarte. Sau de tatuaje, dacă tot veni vorba.

Dintr-un motiv oarecare, sau dintr-un mănunchi de motive pe care nu era sigur că voia să le analizeze, îl rugase pe Shylock să se facă nevăzut cât timp se desfăşura interviul. Poate să stea la el în cameră. Poate să nu fredoneze pe melodiile lui George Formby.

— Ţi-e teamă că o să bag spaima în el? întrebă Shylock.

— Evident că nu.

Dar atunci de ce se temea?

— Cheamă-mă dacă ai nevoie de mine, spuse Shylock, mai mult ca să-l scoată pe Strulovitch din situaţia jenantă.

— De ce-aş avea nevoie de tine?

— În caz că devine violent…

— Mai degrabă Beatrice va deveni violentă.

— A, ei bine, atunci nu-ţi pot fi de folos.

Se distrară împreună – râsul lui Strulovitch o zeflemea amară, al lui Shylock un horcăit al morţii din fundul gâtului – de ceva ce nu era amuzant.

Fiicele nevrednice îşi trădau taţii nevrednici. Ce era de râs în asta?

*

— Hei, Jessica? De ce, Jessica, zău?

Nu va uita niciodată ultimele cuvinte pe care i le spusese. Să faci cum spun. În urma lui trage zăvorul. Nu-ţi scoate capu-afară.

I-a cerut chiar aşa de mult?

Ştia că n-ar fi trebuit să plece de-acasă. Putea s-o învinovăţească pentru vecie, dar el ar fi trebuit să stea acasă. Se plăsmuia ceva tulburare împotriva lui. O adulmecase.

Ce veşti dinspre Rialto?

De ce aşa de agitat? Şi dacă agitat, de ce să pleci?

Mi-e silă să mă duc.

Atunci n-o face.

Atras de pericol, ca o pisică, a plecat oricum, la o cină care nu i-a picat bine, într-o companie pe care-o dispreţuia. Recunoaşte-o, recunoaşte-o în sinea ta, te-ai dus doar din pur amuzament răutăcios să cinezi cu creştini. Să-ţi laşi, precum un canibal, străvechea duşmănie să se-nfrupte.

Iar cât ai fost plecat…

Iar cât a fost plecat, s-au înfruptat ei din el.

Doar ca o curiozitate dramatică, care pe care ura mai mult?

Nici cea mai mică diferenţă între ei…

Ziceai că sunt un câine…

Şi tot aşa am să îţi zic din nou.

Ziceai că sunt un câine, fereşte-te de colţii-mi[15]…

15. Fragment preluat din traducerea lui Const. Al. Ştefănescu, reeditată în 2016 de C. George Săndulescu şi Lidia Vianu, Contemporary Literature Press, Editura Universităţii, Bucureşti, p. 118.

Nu se mai puteau desprinde unul de celălalt. Legaţi de-o fascinaţie reciprocă. Forţa magnetică a repulsiei adânc înrădăcinate. Banii ca pretext. Unul împrumuta cu dobândă; celălalt nu făcea aşa ceva – ştii foarte bine că nu obişnuiesc să dau bani cu dobândă, nici să iau de la alţii, prietenul meu însă, ce vezi, are nevoie având grea trebuinţă, m-am hotărât acum să fac lucrul nevolnic de-a cere bani de la tine.[16] Asta se cheamă să vrei să fii şi sătul, şi cu punga plină, s-a gândit Shylock, amintindu-şi extraordinara obrăznicie a acelui „însă“ rostit de Antonio. Ca şi când, cerându-i, i-ar fi făcut o favoare lui Shylock. Părinte Avraame! Ce oameni sunt creştinii!

16. Ibid., p. 26.

Dar chiar de-a devenit câmpul de bătălie pe care li s-au răfuit ranchiunele străvechi, nu de la bani a pornit războiul.

Doar ca o curiozitate istorică, care pe care ura mai mult? O întrebare precum ce-a fost mai întâi, oul sau găina? Observaţi un cuvânt, „străvechi“. Josnicia pe care fiecare o vedea în celălalt – felul trufaş în care unul

excludea, felul trufaş în care celălalt se prefăcea că este bun – antedatau capitalismul şi cămătăria. Ce mişcări de oameni şi idei nu antedatau, de fapt, v-aţi putea întreba? Poate vorbele învrăjbitoare ale Apostolului Pavel. Dar înainte de Pavel, pace. E adevărat însă că înainte de Pavel n-au existat creştini pe care evreii să-i urască şi de care să fie urâţi.

Ei bine, dacă numai josnicie vedeau neevreii, atunci mai multă josnicie le va arăta.

Iar ei? Ei îi vor arăta în schimb milostivire josnică, picurând ca o ploaie otrăvită.

Să însemne asta că el făcea trimiteri ironice la josnicie?

Şi să însemne asta că ei făceau trimiteri ironice la milostivire?

Un lucru ştia însă: faptul că îi furaseră fiica nu era o trimitere ironică.

*

— O iubesc pe Beatrice, spuse Howsome, strângându-şi şi apoi lărgindu-şi nodul la cravată.

Sub guler i se zvârcolea dragonul verde şi cărămiziu.

— Are şaisprezece ani.

— Ce mare lucru? zise Beatrice.

Howsome se uita de la unul la altul, ca şi când ar fi vrut să fie de acord cu ambii.

— *Şaisprezece*! repetă Strulovitch.

— Mai schimbă placa, tati, zise Beatrice, de când m-am născut tot pisălogeşti despre câţi ani am. *Are treisprezece ani. Are paisprezece ani. Are cincisprezece ani.* O să zici asta şi când o să am şaizeci.

— La şaizeci de ani vei fi văzut ceva din lume, iar eu nu voi mai fi.

— Nici eu, spuse Howsome, o reacţie pe care expresia de pe chipul lui Beatrice o sugera neinspirată.

Nu se face să scoţi în evidenţă diferenţa de vârstă când încerci să-i smulgi fiica unui tată.

E timpul, se gândi Strulovitch, să discut cu pretendentul fiicei mele ca pe vremuri – adică în absenţa ei.

— Beatrice, nu ne simţim nici unul în largul nostru din cauza ta, îi spuse el. Ce-ar fi să ne laşi puţin singuri? Promit că nu-i voi oferi bani domnului Howsome ca să dispară din ţară.

Ceea ce nu reuşi decât să demonstreze că îi trecuse prin cap să facă tocmai asta.

— Nici o sumă de bani, domnule, nu m-ar putea convinge să mă despart de Beatrice, spuse Howsome.

Beatrice se ridică şi îi zâmbi. Bravo. Un răspuns bun. Se vedea că şi tatăl ei era de aceeaşi părere.

— Mă duc să fac ceai, atunci, spuse ea, simţindu-se încrezătoare. Şi să nu-l tratezi urât nici în alte feluri, tati.

Cum ar fi? se gândi Strulovitch.

— Îmi doresc, spuse el după plecarea ei, ca fiica mea să-şi termine educaţia.

Ce voia, de fapt, să spună era: vreau ca fiica mea să-şi *înceapă* educaţia, dar nu era momentul potrivit pentru a discuta meritele noţiunii de artă de tip *performance*.

— Şi eu îmi doresc acelaşi lucru.

Strulovitch încuviinţă din cap. Încă un răspuns bun. Putea să înţeleagă ce văzuse fiica lui la acest bărbat. Era docil. Se folosea bine de puţinele cuvinte pe care le avea. În ciuda masivităţii, avea un zâmbet blând. Ba chiar şi această masivitate – cel puţin în felul în care şi-o aşezase în materialele moi ale canapelei lui Strulovitch – era mai degrabă protectoare decât agresivă. Ce altceva vedea la el – dacă era atractiv din punct de vedere sexual sau nu –, asta era o întrebare ce depăşea competenţa paternă a lui Strulovitch. Un bărbat n-ar trebui să se gândească la ce o excită pe fiica lui, deşi Strulovitch nu prea se gândise la nimic altceva de când Beatrice ajunsese la ce vârstă o fi fost când el şi-a dat prima dată seama că e în pericol.

Acum, la şaisprezece ani, era destul de în vârstă – nu din punct de vedere legal, dar în ochii societăţii şi categoric în ai ei – ca să hotărască singură în ce o privea. Dar o adusese până aici fără nici un dezastru major, nu? Se ocupase de pericolele ce-o pândeau. Poate că îi era în taină recunoscătoare pentru asta. Poate că nu-şi făcea bagajele şi nu pleca şi din alte motive, nu numai ca să n-o necăjească pe leguma de maică-sa. Poate că-l iubea şi pe el şi îi voia, la rându-i, iubirea. Dar având în vedere că rămăsese şi se juca brusc de-a fiica tradiţională care-i cerea tatălui ei binecuvântarea, va continua şi el să facă pe tatăl tradiţional.

— Ce altceva îţi doreşti pentru ea? continuă el, uitându-se fix în ochii lunecoşi ai fotbalistului.

Howsome era dezorientat, aşteptându-se la întrebări-capcană. Tata e viclean, îl prevenise Beatrice. Să fii atent.

— În ce sens? întrebă el. Vă referiţi la copii?

— Of, Doamne, nu. Nu încă. N-are decât şaisprezece ani, la naiba. Dar presupun că doreşti să fie fericită.

— Evident.

Era un cuvânt de fotbalist. Evident. În cele din urmă. În cele din urmă, evident, îmi doresc ca fiica dumneavoastră să fie fericită în fundul porţii.

— Şi doreşti să-i faci şi părinţii fericiţi?

Asta era mai puţin evident, dar Howsome încuviinţă oricum.

— Evident, spuse el.

Lui Strulovitch i se păru chiar că dăduse din cap în sus, înspre unde se afla biata Kay, ca şi când ar fi ştiut ce i se întâmplase şi unde era ţinută. Şi, ca urmare, ca şi când ar fi ştiut că din această cauză avea o obligaţie şi mai mare să aibă grijă de Beatrice.

— Vei înţelege atunci că nu suntem tocmai fericiţi că ai fost deja însurat de câteva ori. Suntem, de fapt, foarte îngrijoraţi din această cauză.

Era bucuros că Beatrice plecase. Şi-o imagina gândindu-se oare de unde apăruse acest plural dintr-odată.

— Am făcut nişte greşeli prosteşti, recunoscu Howsome. Eram tânăr şi aveam mai mulţi bani decât minte. Dar sunt alt bărbat acum. De fapt, sunt bărbat acum, atâta tot. Pe vremea aceea eram doar un băieţandru.

Strulovitch dădea din cap, dar nu asculta. Îşi pregătea singura întrebare care conta.

— Ştii, evident, zise el fără grabă, că suntem o familie de evrei.

— Iubesc evreii, zise Howsome, trăgându-şi trupul la marginea canapelei.

Îi iubea pe evrei atât de mult, încât era gata să le cadă la picioare.

— Chiar…

Se opri. Fusese pe punctul de a spune că dovada faptului că iubea evreii era că se însurase cu una, dar hotărî în ultimul moment că n-ar fi o idee bună. Evreilor le place să fie apreciaţi, nu colecţionaţi, îi explicase Beatrice când încercase s-o cucerească spunându-i că nu e prima evreică pe care-o iubise…

— … chiar, continuă el, am citit multe cărţi pe această temă.

Amintindu-şi de salutul nazist, Strulovitch încercă să nu-şi imagineze ce se găsea pe rafturile cu cărţi ale lui Howsome. *Protocoalele înţelepţilor Sionului? Der ewige Jude?* Numere legate din ziarul *The Guardian*?

— Suntem un subiect interesant de lectură, recunoscu el.

Howsome se hotărî să meargă mai departe de-atât.

— Evreii sunt oameni minunaţi.

— Unii dintre noi, încuviinţă Strulovitch.

Howsome arăta ca unul care spusese tot ce avea de spus, dovedise neîndoielnic că era acceptabil şi acum aştepta aprobarea de a o duce pe Beatrice în patul său.

Dar Strulovitch nu terminase încă.

— Din moment ce ştii atât de multe despre noi, zise el, sigur ştii că ne facem griji când copiii noştri îşi iau zborul. Şi prin asta nu vreau să spun doar momentul în care pleacă de-acasă, ci, mă înţelegi, când părăsesc… clanul.

Ciudat cuvânt, clanul, dar nu era în stare să spună religie. Nu religie voia să spună. Nu în numele religiei îl îngropase taică-său când se însurase cu o neevreică. Ce era atunci? Credinţă? Nu, nici asta. Şi nici trib nu putea să spună. Îl auzise pe Shylock tunând şi fulgerând împotriva tribului. Cultură? Un termen prea laic. Dacă numai despre cultură era vorba, de ce să-şi mai facă atâtea griji? Aşa că lăsă „clanul“ să zăbovească la finalul propoziţiei, un înlocuitor precar pentru un cuvânt pe care nu izbutea să-l găsească.

Când era prea târziu, îşi aduse aminte de legământ.

— Am mult respect pentru asta, zise Howsome. Şi, evident, nu m-aş aştepta ca Beatrice să nu mai fie evreică.

— Ce amabil din partea ta, zise Strulovitch sarcastic.

Se minună de mărinimia posibilului său ginere, un bărbat care se mulţumea să ia evreicele cum le găsea. „Dacă nu altceva, tinere“, îi veni lui Strulovitch să spună, „măcar mi se îmbucură inima să ştiu că viitorul poporului evreu este asigurat prin preţuirea ta binevoitoare.“ Dar se abţinu. De ce să facă risipă de ironie? Howsome se descurca destul de bine având în vedere cercurile prin care se ştia că se învârtise.

— Dacă ne veţi da în cele din urmă permisiunea, poate chiar să-şi păstreze numele, zise Howsome.

— Beatrice?

— Nu, celălalt nume.

— Din nou, foarte amabil din partea ta, spuse Strulovitch. Cred că va fi uşurată să afle asta. Dar nu neapărat aici încercam să ajung.

Fotbalistul îşi ceru scuze.

— Îmi pare rău, am crezut că asta voiaţi să auziţi.

— Aşa este. Fără îndoială, aşa este. Dar când spun că nu doresc ca fiica mea să plece, vreau de fapt să spun că nu vreau să aibă un soţ care nu este şi el evreu.

Howsome păru derutat. Îşi deschise demn de milă palmele mâinilor mari. Sunt ce sunt, spunea gestul său. Nu pot să fiu ce nu sunt.

Acela a fost momentul în care Strulovitch i-a explicat cum putea fi făcut să fie ce nu era.

Treisprezece

D’Anton a hotărât că, dacă voia să mai existe vreo speranţă de a căpăta tabloul lui Solomon Joseph Solomon pentru deznădăjduitul lui prieten, cel mai bine pentru toată lumea era să îi trimită o scrisoare ceremonioasă persoanei care îl avea.

Dar în momentul în care şi-a dat jos sacoul, s-a aşezat la birou şi, cu meticulozitatea-i obişnuită, a început să aranjeze cărţile şi hârtiile, şi-a dat seama cât de dificilă avea să fie această sarcină – nu, această sacră obligaţie. Sertarul cu articolele de papetărie refuza să se deschidă. Cerneala i se usca în stilou. Cu ochii minţii l-a văzut pe Strulovitch refuzând încântat această rugăminte, poate dând foc hârtiei pe care era scrisă, poate făcând ceva şi mai rău cu ea, moment în care sufletul i s-a veştejit.

— Nu se arată a fi atât de uşor pe cât am crezut, i-a spus el lui Barnaby, conştient că spunea o mică minciună, în sensul că, în fond, nu se opintise încercând să urnească munţi.

Barnaby i-a aruncat una dintre privirile cele mai imploratoare de care era în stare.

— Mi-l doresc din toată inima, D’Anton, a spus el.

Ah, câtă putere avea punctuaţia! Barnaby ştia că prietenul său nu-i putea rezista când termina o propoziţie cu *ceva ceva ceva virgulă, D’Anton.* Punctul de final întârzia o eternitate, iar numele – *D’Anton* – parcă zăbovea o veşnicie în gura lui.

Iar D’Anton ştia că Barnaby ştia. Dar asta nu îl făcea cu nimic mai imun la efectul său.

— Înţeleg, Barnaby, zise D’Anton, zăbovind şi el asupra numelui celuilalt, dar n-am putea să mai mergem o dată la casa de licitaţii şi să vedem ce altceva mai au? Nu se poate ca *Prima lecţie a iubirii* să fie singura operă de artă din lume care-ţi place.

— Ei bine, mai există şi *Majordomul cântăreţ*, zise Barnaby arţăgos. Şi, oricum, nu-i vorba despre ce îmi place mie, ci despre ce îi place lui Plury. Nudul lui Venus seamănă *atât* de mult cu ea, D’Anton, încât jur că ar fi putut poza pentru tablou… *Ar fi putut* poza pentru el?

— Numai dacă s-ar fi născut acum o sută cincizeci de ani.

Dacă lui Barnaby i s-a părut că simte o irascibilitate ce nu-i stătea în fire prietenului său, nu se înşela. Cu toată dragostea ce i-o nutrea – de fapt, poate chiar din pricina ei –, D'Anton inevitabil a simţit că Barnaby i-ar fi putut veni în întâmpinare şi ar fi putut consimţi măcar să vadă dacă i-ar plăcea alt tablou sau să dea vreun semn că înţelegea enormitatea a ceea ce-i cerea, chit că D'Anton era cel care făcuse iniţial sugestia. Dar nici prin cap nu i-ar fi trecut să mai încerce să-i schimbe părerea. Prietenul său îşi dorea *Prima lecţie a iubirii* din toată inima – Barnaby repetase chiar aceeaşi expresie: „Mi-l doresc din toată inima, D'Anton" – şi ce Barnaby îşi dorea din toată inima, inima lui D'Anton dorea şi ea. Şi punga sa, fiinţa sa şi toate ale lui erau la dispoziţia tânărului său prieten.

Aşa că, după ce şi-a turnat un coniac mare, s-a aşezat din nou la birou, şi-a scos din sertar o coală de hârtie cu antet, confecţionată artizanal anume pentru el pe o alee din Veneţia pe care puţini vizitatori o găsesc vreodată, şi, cu o peniţă din cele mai fine şi un scris din cele mai mărunte, a scris:

Dragă Simon Strulovitch,

Te rog să îmi acorzi o clipă din timpul dumitale. Deşi de obicei nu caut favoruri, mă văd nevoit să îţi cer o favoare.

Îţi scriu în numele unui prieten – sau, mai bine spus, fac acest apel la dumneata în numele dezamăgirii unui prieten. Am participat de curând, el şi cu mine, la o licitaţie din Manchester, unde dumneata ai fost suficient de perspicace să cumperi o schiţă timpurie a lui Solomon J. Solomon pentru tabloul său Prima lecţie a iubirii. *Este un desen splendid, căruia nu îi lipseşte nimic din graţia picturii finalizate. Te felicit pentru noroc şi pentru bunul gust de care ai dat dovadă. Te felicit, de asemenea, pentru punctualitate. Din păcate, noi, care am fi licitat împotriva dumitale pentru acest Solomon, am întârziat. Greşeala noastră. Dar iată ce favoare aş vrea să cerşesc de la dumneata. Ai fi dispus să iei în considerare să te desparţi de această lucrare? Preţul nu intră în discuţie. Adaugă orice comision consideri de cuviinţă.*

Repet, nu fac asta pentru mine, ci pentru un prieten tânăr şi sentimental care îşi doreşte din toată inima să ofere tabloul ca semn al devotamentului său unei femei care, te asigur, va preţui lucrarea întocmai cum ne-am dori s-o facă.

Poate vreunul dintre noi, dragul meu Strulovitch, să rămână surd la chemarea iubirii?

Aştept răspunsul dumitale cu multă nerăbdare.
Rămân, plin de respect, al dumitale,

şi semnă cu o înfloritură menită să nu ascundă nimic din sinceritatea cu care scriitorul epistolei îşi deschisese inima.

*

— Deci, cum a mers? întrebă Shylock.

Strulovitch a fost surprins că Shylock avea tupeul să întrebe.

— Cred că am fi putut amândoi anticipa cum va merge.

— Fotbalistul îşi păstrează prepuţul?

— Corect. Iar eu pierd o fiică.

— Ai deschis discuţia în prezenţa ei?

— Nu. Dar era de aşteptat că se va duce direct la ea şi îi va spune ce i-am cerut. „Evident“, mi-a zis el, „va trebui să mă gândesc la asta“. Ceea ce a însemnat, de fapt, „Evident, va trebui să discut cu Beatrice“, care, evident, a fost scandalizată.

— Ţi-a spus-o chiar ea?

— N-a fost nevoie.

— Şi a plecat deja?

— N-o auzi cum spumegă prin casă? Am divorţat la viaţa mea, cunosc sunetul împachetatului hotărât. Nu trântitul – asta înseamnă că nu pleci cu adevărat. Dacă azvârle cu lucruri prin cameră înseamnă că îţi dau o şansă să le opreşti. De împăturitul tăcut al hainelor trebuie să te temi. Adevărata măsură a furiei lui Beatrice este că n-a trântit nici o uşă de dulap şi că nu mi-a zis o vorbă. Dar ştiu oricum ce vorbă ar fi fost asta, dacă ar fi rostit-o.

— Sălbatic?

— Dacă acesta e cuvântul care-ţi trece prin minte, mă mir că nu te-ai gândit la el mai repede.

— Sau tu, din moment ce te gândeşti la el acum.

— Mă gândesc la ce-ar putea gândi Beatrice.

— Te gândeşti la el pentru că te temi c-ar putea fi adevărat.

— Şi nu este?

— Nici un lucru nu este bun sau rău până în momentul în care ne gândim astfel la el. Cea mai mare slăbiciune a noastră, ca evrei, este că veşnic gândim ce-i mai rău despre noi. Dacă am dat greş, dacă nu suntem lumina nici unui neam, dacă suntem, în fond, nişte barbari? Eternul nostru refren: dacă nu suntem ceea ce pretindem?

— De ce nu ne-am întreba asta? Nu ne menţinem civilizaţi tocmai prin faptul că ne întrebăm periodic dacă nu suntem cumva sălbatici?

— Depinde ce înţelegi prin periodic. O dată la cinci sute de ani – foarte bine. De fiecare dată când un evreu se impune sau acţionează în autoapărare – asta e cu totul altceva.

— Partea cu autoapărarea e discutabilă.

— Nu este nimic discutabil când vine vorba de a-ţi proteja fiica.

— Ştiu asta.

— Atunci de ce ai îndoieli?

— Pentru că nu se poate spune că am protejat-o dacă fuge de-acasă.

— Atunci opreşte-o. Explică-i motivele pe care le ai.

— *Beatrice, mă comport ca un barbar pentru că te iubesc?*

— Continui să vezi cu ochii ei, când ar trebui să ai curajul să vezi cu ai tăi. Ai avut ocazia să cunoşti lumea mai bine decât ea. Înţelegi mai mult. I-ai explicat, de fapt, în ce constă ritualul circumciziei? Ce semnifică? Ce anticipă? Cum reprezintă însăşi respingerea barbarismului? De ce constituie o trecere dinspre sălbăticie spre rafinament?

— Ar dura mult să-i explici aşa ceva unui copil.

— Orice lucru serios durează mult când i-l explici unui copil. Încearcă s-o aşezi pe un scaun şi să-i citeşti.

— Maimonide nu e tocmai autorul ei preferat.

— Nu trebuie să fie Maimonide. Ai nişte Roth prin bibliotecă?

— Joseph, Cecil, Henry, Philip? Am pereţi întregi de Roth.

— Philip e bun. O ai pe aceea în care toată lumea trăieşte viaţa altcuiva?

— Asta se întâmplă în toate.

— Păcat că Leah nu-i aici. Ea ar şti la care mă gândesc. Este cea în care Roth îşi înfige colţii în cei ce se opun circumciziei. Circumcizia, susţine el sau cineva ca el, a fost concepută ca refutare a pastoralului.

— Dumnezeule! Şi crezi că asta o va convinge pe fiica mea? Ce naiba înseamnă refutarea pastoralului?

— Pe mine mă întrebi asta? Dumneata, care te plimbi prin propria-ţi grădină de parcă ar fi infestată de şerpi. Ai avut măcar vreodată cizme de cauciuc? Amice, dumneata reprezinţi o refutare în carne şi oase a pastoralului.

— Şi asta din cauză că sunt circumcis?

— Ai fost circumcis ca nu cumva, în primele zile de viaţă, când erai încă într-o stare de euforie postnatală, să crezi că viaţa e o idilă.

— Atunci a funcţionat. De fapt, aş spune chiar că a funcţionat prea bine.

— Sigur că asta crezi. Asta ai fost circumcis să gândeşti. Ca să folosim cuvintele prietenului nostru Roth, mâna grea a valorilor umane s-a abătut asupra dumitale devreme. După cum şi trebuie.

— Aşa ceva nu va convinge pe nimeni care consideră tocmai acele valori ca inumane.

— Cei care sunt sentimentali în legătură cu ce înseamnă să fii om nu vor fi niciodată convinşi.

— Din ce în ce mai rău, Shylock.

— Fii atent. Cuţitul mohelului acţionează milostiv, ca să-l scutească pe băiat de toanele naturii. Nu mă refer doar la maimuţe. Mă refer la ignoranţă, la absenţa lui Dumnezeu, la refuzul de a te consacra unui popor sau unei idei – mai ales ideii că viaţa este şi o obligaţie, nu doar un dar. Nu ne naştem fără devotamente şi legăminte. Cuţitul mohelului simbolizează datoria pe care o avem.

— Cu alte cuvinte, ne supune.

— Şi e ceva chiar atât de groaznic dacă alternativa este bântuitul fără de legi prin pustietate?

Strulovitch nu era cea mai potrivită persoană căreia să-i adresezi întrebare. Ce i se părea groaznic într-o zi, a doua zi nu i se mai părea *chiar atât* de groaznic.

— Nu putem fi izbăviţi de natură doar într-o mică măsură, continuă Shylock. E totul sau nimic, valorile umane sau maimuţele.

Mintea lui Strulovitch se îndepărtă de noţiunile abstracte ale datoriei şi se concentră pe fiica în carne şi oase în care, în momentul naşterii, întrezărise semnificaţia legământului.

— Mă rog, poate că asta rezolvă problema băieţilor, zise el, ca şi când Shylock câştigase şi, în acelaşi timp, pierduse disputa, dar pe fete ce le ajută? Mohelul n-are un cuţit care să supună o fiică. Cel puţin nu în lumea civilizată. În lumea civilizată, bărbaţii care vorbesc despre supunerea fiicelor sunt lapidaţi.

— Şi tocmai de aceea, spuse Shylock cu o răceală metalică, fiicele sunt întruparea lipsei de loialitate.

Chiar *erau* întruparea lipsei de loialitate? Şi eu care credeam că *eu* exagerez, se gândi Strulovitch.

Shylock îi văzu rezervele.

— Oricum, zise el mult mai stăpânit acum, vei fi de acord că Beatrice s-a îndrăgostit de fotbalistul ăsta tocmai din cauză că e un bărbat „natural“. Cel puţin dacă mi l-ai descris corect.

— Nu el este problema. *Ea* este. Îl iubeşte? Cine ştie, dar sunt sigur că de-acum se va strădui din răsputeri s-o facă. Iar faptul că eu o să-i spun că viaţa nu-i menită să fie o euforie postnatală n-o va descuraja.

— Este o fată inteligentă.

— Are şaisprezece ani! O vârstă prea fragedă ca să renunţi la ideea de viaţă ca idilă.

— Atunci prea fragedă ca să fii evreu.

— Poate ar fi trebuit să te gândeşti la asta înainte de a sugera cu veselie acest plan de acţiune.

— Am sugerat eu vreun plan de acţiune?

— Prin pantomimă, da.

— Trebuie că nu mi-am dat seama că eşti atât de influenţabil.

— Încât să te cred pe cuvânt?

— N-am rostit nici un cuvânt.

— Spune-i cum vrei. Dar trebuie să te întreb ce-ai avut în minte.

— Răutăţi.

— De-asta ai venit, ca să-mi faci răutăţi?

— Să-ţi fac dumitale? Nu. Dimpotrivă. Dar nu e totul pierdut încă. Din propriile dumitale spuse, dacă încă îi poţi auzi tăcerea, n-a plecat.

— Şi ce propui să fac ca s-o ţin?

Riscă o privire lungă în ochii adumbriţi ai lui Shylock.

— Să ferec uşile?

Lăsă cuvintele să zăbovească în văzduh, lăsă obloanele ferestrelor lui Shylock să se deschidă, lăsă să intre mirosul dulceag, dezgustător, al caprelor şi maimuţelor.

Se poate întoarce roata răutăţilor.

Dar propria uşă nu şi-a ferecat-o.

Paisprezece

În măsura posibilului, când are chestiuni la care trebuie să reflecteze, Strulovitch o face în prezenţa lui Kay.

Dacă se putea preface că încă discutau despre ce era important, unul dintre lucrurile la care nu trebuia să reflecteze era rolul pe care îl jucase el în dezintegrarea ei. Nu contează că îi spusese doctorul că nu el fusese cauza; Strulovitch ştia că îi făcuse viaţa insuportabilă, nu doar din pricina lui Beatrice, ci, pur şi simplu, din pricina lui – cine era, cum era, convingerile pe care acum le avea şi peste un minut le nega, iudaismul său exacerbat în care ba credea, ba nu credea, dar care era veşnic între ei, ca un chiriaş smintit şi cu o reputaţie mizerabilă, tulburându-le liniştea căminului.

Da, tatăl lui îl reprimise înapoi în sânul etniei când s-a însurat cu Kay, dar ea nu era evreică până în măduva oaselor ca el, care era evreu chiar şi atunci când îşi imagina că nu este deloc. Kay preda religie într-o şcoală ecumenică – respect pentru credinţele altora, respect de sine, respect pentru propriul trup, respect pentru mediul înconjurător. Întâmplarea făcuse că ea era ce era şi alţii erau altfel. Atât şi nimic mai mult. Nu tresărea când vedea un arab pe stradă. Nici când vedea un hasidist pe stradă nu tresărea. Nu era împresurată de duşmani din afara credinţei sau de fanatici din interiorul ei. De fapt, nu avea nici o credinţă. Strulovitch – sau Strulo, cum îi spunea ea – insista că nici el n-avea nici o credinţă. Şi poate că spunea adevărul. Ce avea el era mai puternic decât orice credinţă văzuse ea vreodată. Avea o sminteală, o frenezie. Dacă ar fi trebuit să predea la şcoală ce avea el, i-ar fi spus iudeonebunie.

Iudeonebunie pentru elevii de liceu.

— Te înşeli amarnic, i-a spus el. Sunt indiferent.

Dar până şi indiferenţa lui, s-a gândit Kay, era un soi de delir. Nu mergea la sinagogă pentru că îl irita să meargă la sinagogă, dar îl irita la fel de mult să nu meargă.

— Uită-te numai la ei, zicea el dacă se întâmpla să fie în trecere cu maşina pe lângă vreo sinagogă sâmbăta dimineaţa. Uită-te la ei cu nenorocitele alea de kippa pe cap! Cum reuşesc să-şi amintească să meargă

în fiecare nenorocită de săptămână? Nu uită chiar niciodată? N-au nimic altceva la ce să se gândească?

— Lasă-i în pace, îi spunea Kay. Tu nu vrei să mergi la templu, dar ei da. Nu-i treaba ta. Ce-ţi pasă?

— Nu-mi pasă.

— Atunci de ce înjuri?

— Fiindcă se roagă.

— Şi ce dacă?

— A fi evreu nu înseamnă numai să te rogi.

— Pentru tine, nu. Pentru mine, nu. Pentru ei, da.

— Nu-i evreiesc, striga el, să spui *pentru mine, nu, pentru ei, da.* Creştinii vorbesc aşa. Noi suntem un popor pentru care x este mai important decât y fiindcă x este adevărat şi y nu. Asta se numeşte etică, Kay. Pentru asta suntem renumiţi. *Pentru mine, nu, deci pentru ei, nu*!

— Strulo, de ce îţi pasă ţie atât de mult ce este evreiesc şi ce nu?

— Nu-mi pasă. Mă doare-n cur de evrei.

A doua zi a aruncat *The Guardian* la gunoi, zicând că evreii sunt pe punctul de a fi exterminaţi şi că ziarul era de vină.

Kay se mira că nu se dusese niciodată în Israel ca să se înroleze în armata israeliană.

— Israel? Ce-are Israelul de-a face cu toate astea?

— Credeam că eşti sionist.

— Sionist, eu! Ţi-ai pierdut minţile?

— Atunci de ce pui *The Guardian* pe foc?

— Nu-l pun pe foc, îl pun la gunoi. Interesant însă că ai zis „pe foc“. Aş spune că este un act ratat freudian. Îţi aminteşti cuptoarele. Aşa se întâmplă când citeşti *The Guardian*.

— De ce m-ar face *The Guardian* să mă gândesc la cuptoare?

— Pentru că *The Guardian* urăşte Israelul şi Israelul este singurul loc unde ne vom putea refugia când vor da din nou drumul la cuptoare.

— Deci eşti sionist.

— Numai când citesc *The Guardian*.

Şi apoi a apărut Beatrice. Beatrice, copila începutului de vârstă mijlocie, darul lor întârziat de la Dumnezeu, după cum se exprimase Strulovitch. Ca şi Isac, miraculos născut de Sara, cea care-a râs, neîncrezătoare. Isac – el va râde. Beatrice – cea care aduce bucurie.

— Uf, fir-ar să fie, Strulo, a zis Kay. Doar n-avem o sută de ani. N-am putea să nu-l amestecăm pe Dumnezeu în treaba asta?

Dar a fost de acord să boteze copila Beatrice.

A avut o sarcină riscantă şi o naştere dificilă. Strulovitch şi-a dat seama că o sleiseră pe soţia lui de puteri pe care nu şi le-a mai recăpătat niciodată. Lui îi revenea datoria, s-a gândit el, s-o ţină pe Beatrice pe calea cea dreaptă, să se asigure că menirea înaltă pe care o întrezărise la naşterea ei va fi împlinită.

Nu o educaţie evreiască – ferească sfântul! – doar o conştiinţă evreiască, sau cel puţin o conştiinţă evreiască suficientă pentru o nuntă evreiască. Şi nu atât o nuntă evreiască neapărat, cât o descendenţă evreiască. Chiar şi asta era o exagerare. Doar o descendenţă care să nu fie *ne*-evreiască – asta era mai aproape de ce voia Strulovitch să spună.

— Sunt de acord cu tine că ar fi bine dacă şi-ar găsi un băiat care să ne placă tuturor, spuse Kay. Dar dincolo de asta…

— Dincolo de asta! Dincolo de asta, Kay, se găseşte tot ce ne face serioşi.

— Tu eşti un iudeonebun, i-a amintit ea.

Când a fost suficient de mare, Beatrice a început să-şi încurajeze mama.

— Aşa, mami, arată-i tu lui. Individului îi lipseşte o doagă.

— Nu-i spune „individul“, draga mea, e tatăl tău.

— Oare? Ştii ce mi-a spus aseară? Mi-a spus că îl las pe Hitler să câştige.

— Dar ce făceai?

— Nimic. Mă sărutam şi eu – nici măcar atâta. Dădeam cuiva un pupic de noapte bună.

— Unde?

— Afară, în faţa uşii de la intrare.

— Şi cine era?

— Nu ştiu cum îl cheamă. Feng, cred. Un băiat chinez.

Aha, s-a gândit Kay. Feng, nu Fishel. A vrut să ştie dacă soţul ei chiar îi spunea fiicei lor că dacă ieşea cu un băiat chinez îl lăsa pe Hitler să câştige. Dacă era adevărat, avea să divorţeze.

Strulovitch a ştiut că trebuia să dea înapoi.

— Ar fi trebuit să vezi ce făcea…

— Nu mă interesează ce făcea. I-ai spus că îl lasă pe Hitler să câştige?

Strulovitch a ştiut că trebuia să dea înapoi şi mai mult.

— Nu tocmai să *câştige*. Mai degrabă…?

— Mai degrabă ce?

— Kay, a fost sub impulsul momentului. Nu ştii în ce fel de lume se învârte. Nu ştii cu cine se amestecă.

— Sunt gata să pun pariu că Feng nu-i un soldat din trupele naziste de elită.

— Feng!

Strulovitch nu era convins. Văzuse *Podul de pe râul Kwai*. Dar n-a zis nimic. Feng era mai bine decât Fritz.

La scurt timp după aceea a târât-o pe Beatrice acasă de păr. La scurt timp după aceea Kay a fost doborâtă.

Strulovitch s-a întrebat dacă ar trebui s-o jelească aşa cum se jelesc morţii, dar ştia că trebuie să continue s-o iubească aşa cum sunt iubiţi viii. Problema era că nu reuşea. Dacă-şi deschidea inima, avea să se frângă. Dar ritualurile casnice – saluturile, manifestările de tandreţe şi grijă, darea de veşti – acestora credea că le poate face faţă. Şi-a făcut un obicei din a-i vorbi despre ce îl deranja, încet, fără nici o urmă de agitaţie, la fel cum vorbea şi Shylock cu Leah, nelăsându-şi vocea să trădeze nici o urmă de iudeonebunie, cenzurând veştile. Când chipul ei reuşea să-şi găsească tihna, era încă frumoasă, putea fi recunoscută drept femeia pe care o iubise, soţia care-i spunea Strulo, dar devastată de ce va fi fost că a lovit-o: o întrerupere a alimentării cu sânge a creierului, o istovire teribilă şi el.

De data aceasta însă, ce-l preocupa sigur avea să tulbure calmul. Avea o serie de chestiuni la care trebuia să reflecteze, dar pe nici una n-ar fi îndrăznit să i-o mărturisească, de teamă – pentru orice eventualitate: căci cine putea şti – că înţelegea totuşi ce i se spunea. Aşa că stătu doar cu ea preţ de o oră, ţinând-o de mână, ştergând-o la gură, sărutând-o pe obraz, simţindu-se foarte singur, dar încercând să-şi imagineze cât de singură trebuia să se simtă ea, ferecată cum era în ceea ce el şi soarta îi hărăziseră.

Ca urmare, i-au rămas destule chestiuni la care să reflecteze, iar la acestea a reflectat în biroul lui, întrerupându-se din când în când ca să se uite la minunata schiţă a lui Solomon Joseph Solomon pentru *Prima lecţie a iubirii*.

Prima şi cea mai urgentă dintre chestiuni: dacă s-o lase pe Beatrice să plece nestânjenită, să-i dea dreptul la un moment de indignare şi apoi să se ducă după ea – dar unde?

A doua: dacă exista vreun compromis posibil în chestiunea circumciziei; dacă exista ceva gen semicircumcizie, o cale de mijloc acceptabilă atât pentru evrei, cât şi pentru neevrei.

A treia: cât de brutală era, de fapt, circumcizia – nu jumătăţile de măsură, ci tot tacâmul? Aveau dreptate Roth şi Shylock şi ceilalţi înţelepţi evrei, era circumcizia un act de cea mai înaltă responsabilitate umană, un simbol nu al înapoierii, ci al iluminării?

A patra: dacă Shylock nu se găsea aici ca să-i facă răutăţi – dar îi făcuse oricum – atunci de ce se găsea aici?

Incapabil să decidă ce să facă în privinţa lui Beatrice, din moment ce orice intervenţie din partea lui nu avea decât să înrăutăţească lucrurile, şi vrând să şi-l scoată din minte pe Shylock, hotărî să înceapă cu circumcizia. Shylock spusese că totul începuse de la circumcizie – aceasta fiind ranchiuna străveche pe care evreii şi neevreii şi-o purtau unii altora – dar se va *termina* totul cu circumcizia?

— Nu-ţi pot promite, spusese Ophelia-Jane, prima soţie a lui Strulovitch la începutul relaţiei lor, că dacă ne vom căsători şi vom avea un băiat, voi putea consimţi să-l mutilezi.

Relaţia nu era într-un stadiu chiar incipient, încât Strulovitch să n-o poată întreba, la rândul lui:

— Pe mine mă consideri mutilat?

— Te referi la aspect?

— Mă refer la ce vrei tu să spui. Tu ai folosit cuvântul „mutilat“. Dar ce alt etalon există pentru mutilare?

— Există etalonul psihologiei.

— Crezi că s-ar putea să fiu mutilat psihologic?

— Ei bine, marcat măcar. Nu văd cum ar putea sta altfel lucrurile.

— Am câteva precizări de făcut în această privinţă. În primul rând, „marcat“ nu este acelaşi lucru cu „mutilat“. Să înţeleg, deci, că îţi retragi acuzaţia de mutilare? În al doilea rând, „cum ar putea sta altfel lucrurile“ nu este un argument în favoarea a ceea ce spui, este doar un alt fel de-a o spune. Îţi închipui că trebuie să fiu marcat din cauză că deteşti ritualul. S-ar putea cumva ca tocmai din cauză că deteşti ritualul să îţi *doreşti* să fiu mutilat?

Ea şi-a dus ambele mâini la cap şi şi-a dat părul pe spate, ca şi când ar fi avut nevoie de mai mult spaţiu pentru creier ca să poată face faţă felului în care măcelărea el logica.

— Hai s-o lăsăm baltă deocamdată, i-a spus ea.

Dar a rămas întotdeauna între ei, precum spaima de o boală sau de o infidelitate nerezolvată, şi, cu o săptămână înainte de căsătorie, ea a adus

din nou vorba.

— Chiar nu cred că pot face asta, a zis ea.

— Nunta?

— Mutilarea.

— Atunci hai să cădem de acord că nu vom face decât fete.

— Şi cum facem asta?

— N-avem cum. Dar putem cădea de acord să nu facem copii deloc.

— Este chiar atât de mult ce-ţi cer?

Era? Nu era? Strulovitch nu era sigur. Dacă ar fi ştiut cum avea să-l afecteze naşterea unui copil – cât de puternic avea să-l impresioneze conceptul de legământ, chiar în legătură cu o fată, unde nu se punea problema de a-l ratifica prin circumcizie – ar fi putut ajunge la concluzia că era într-adevăr prea mult ce-i cerea Ophelia-Jane. Dar era tânăr şi habar n-avea ce senzaţii poate încerca un tată. Nu ştia sigur ce credea el însuşi şi bănuia că, dacă ar fi fost cazul, ar fi putut oricând s-o facă pe ea să se răzgândească. În plus, propriul lui tată îi spusese că-l va îngropa, ceea ce nu-l făcea neapărat foarte binevoitor faţă de religia în care taică-său spusese că avea să-l îngroape. La naiba cu toată treaba. Aşa că nu, nu îi cerea prea mult.

Până la urmă, dumnezeul ambelor lor necredinţe a zâmbit asupra lor şi le-a pus la cale separarea înainte de a avea timp să facă un copil pe care să-l mutileze.

Dar chiar şi în absenţa unui băieţel aievea, penisul ca loc al desfigurării ritualice stârnise zâzanie între ei.

— Marcarea aceea din punct de vedere psihologic despre care am discutat odată, a început ea.

— A cui?

— A ta.

— Ce-i cu ea?

— Iese la iveală de fiecare dată când faci una dintre glumele tale prosteşti despre chestiuţă.

— Cum a putut trauma mutilării să mă transforme într-un om care se prosteşte? Dacă mă comport atât de prosteşte pe cât mă acuzi, înseamnă că n-am fost mutilat suficient.

— Este o interpretare naivă a relaţiei cauză-efect. Te prosteşti ca să-ţi disimulezi durerea. Nu poţi suporta să recunoşti că a fost extrem de bestial

ce ţi s-a făcut, aşa că încerci să ascunzi asta prin glume, iar dovada acestui lucru este că glumele tale sunt întotdeauna falocentrice.

S-a simţit brusc foarte sastisit. Cuvintele compuse ce se terminau în „centric“ aveau acest efect asupra lui.

— Ai dreptate, i-a răspuns el.

N-a fost în stare să-i mai spună o dată că nici măcar nu îi stătea în fire să glumească. Şi nici să-i spună că nu arăta şi nici nu se simţea mutilat n-a putut. Ar fi sunat ca o negare deşartă sau nepăsare crasă, iar ambele n-ar fi făcut decât să arate cât de mutilat era.

*

O întrebare, atunci, pentru Shylock:

Cât de amuzantă ţi-a fost poliţa? Când ai stabilit garanţia pentru neplată la echivalentul unei livre din carnea albă şi fragedă a lui Antonio, tăiată şi luată din orişicare parte a trupului vei vrea, ce ai intenţionat? Ce-ai intenţionat cu asta în joacă – adică în ce măsură ai fost serios şi în ce măsură făceai pe diavolul care credeau ei că eşti? Şi ce-ai intenţionat în privinţa anatomiei? Ai vrut, cumva, lasciv, flirtând chiar, să alegi penisul lui Antonio ca partea ce-o voiai? *Asta* a fost livra de carne albă – în greutate hiperbolică – pe care puseseşi iniţial ochii, înainte ca toate glumele să zboare pe geam afară odată cu fiică-ta?

Stăteau la o masă din Treviso, unul dintre restaurantele cele mai bune din Triunghiul de Aur. Două stele Michelin. Italian cu specific regional – ca să-l facă pe Shylock să se simtă ca acasă – cu cea mai lungă listă de vinuri din nordul Angliei.

— Sper pe undeva, spusese Strulovitch de îndată ce se aşezaseră, întrerupându-se numai cât să ceară somelierului o sticlă din cel mai tare Nebbiolo pe care-l avea, că Beatrice îşi va face apariţia la braţul fotbalistului ei. Nebunesc din partea mea, ştiu. Dar poţi să-mi înţelegi nebunia.

— Deci nu te-ai dus după ea?

— Nu vreau să aibă senzaţia că e o fugară. Dacă o las să plece în linişte, există şanse să nu ajungă prea departe. Înţeleg că el are o casă prin apropiere. Firesc ar fi să meargă acolo, deşi îmi închipui că locuinţa e plină de amintiri ale fostelor soţii, poate chiar plină de foste soţii, şi, cunoscând-o pe Beatrice, n-o să-i convină. A fost scârbită când a aflat că am încă fotografii cu prima mea soţie. Scârbită nu doar de mine, ci şi de mama ei

pentru că m-a lăsat să le păstrez. Aşa că presupun că a dus-o la un hotel, probabil undeva prin apropiere. Am verificat lista partidelor şi am văzut că trebuie să joace pentru Stockport County la sfârşitul săptămânii, aşa că nu va pleca departe. Iar Beatrice nu va vrea să pună o distanţă prea mare între ea şi maică-sa, chiar dacă nu i-ar păsa câţi kilometri pune între ea şi mine. Treaba cu paza bună care trece primejdia rea nu a funcţionat pentru tine. Am hotărât că maxima mea va fi: lesa generoasă te-aduce acasă.

— Să înţeleg de-aici că vei încuviinţa în cele din urmă uniunea?

— Nu, nu voi încuviinţa uniunea. Nu este o uniune. N-am vegheat asupra ei degeaba în toţi anii aceştia. În plus, totul a devenit de-acum un război al voinţelor şi principiilor. Dar trebuie să-mi cântăresc opţiunile.

— Şi printre ele se numără şi să-l scuteşti de tăietură?

— Nu neapărat. Dar nu este foarte clar cum aş putea înfăptui acest lucru.

A aşteptat să vadă dacă Shylock avea vreo sugestie, dar acesta nu spuse nimic.

Strulovitch i-a mai turnat vin.

În acest spirit convivial, chiar dacă neconcludent, după ce Shylock s-a întrerupt ca să trimită înapoi la bucătărie linguinele cu crab, crabul, de fapt, căci linguinele le-a declarat delicioase, în acest spirit, deci, cei doi bărbaţi au ajuns firesc să discute intenţiile iniţiale ale lui Shylock apropo de carnea lui Antonio. Ţintise părţile intime sau inima lui Antonio?

— Ce te face să crezi, întrebă Shylock, că am ştiut ce vreau?

— Adică ai improvizat pe parcurs?

— N-a fost nevoie. Situaţia a improvizat în locul meu. Când un evreu vorbeşte, iese la iveală povara istoriei. Urmăresc atenţia cu care îţi măsori vorbele. Ţi-e teamă să dai anumite impresii, dar le dai oricum. Când păşeşti într-o încăpere, Moise păşeşte în urma dumitale.

— Am o diplomă de la una dintre cele mai vechi şi mai bune universităţi engleze, îi aminti Strulovitch. Când păşesc într-o încăpere, înaintea mea păşesc episcopi şi lorzi cancelari.

— În mintea dumitale, poate, dar nu şi într-a lor. Şi nu poţi scăpa de ce văd ei, aşa cum nu poţi scăpa de ce anticipează. Dacă un evreu încheie o afacere, se presupune că va fi neprielnică. Dacă un evreu face o glumă, se presupune că va fi usturătoare. Aşa că de ce să te lupţi cu istoria pe care o ai, când istoria sigur va câştiga?

— Ca s-o zădărnicesc.

— Mă poţi delecta într-altă seară cu victoriile dumitale. Deocamdată, din moment ce ai adus chestiunea în discuţie, dă-mi voie să continui cu ale mele. Dacă aşa mă vezi, i-am spus practic lui Antonio, atunci nu te voi dezamăgi. A venit la mine încovoiat sub povara urii implacabile ce mi-o purta, cerşind un favor fără să aibă decenţa ce a-l cerşi cu graţie – ba chiar mi-a dat de înţeles (şi trebuia să fiu recunoscător pentru asta) că eu eram cerşetorul – iar în aceste condiţii, cum să mă abţin să nu-i răspund cu aceeaşi monedă, întruchipând toate temerile ce le-a avut vreodată, îndreptăţind toate zvonurile exagerate, toate superstiţiile iraţionale. Dacă vorbea metaforic şi din auzite, voi vorbi la rându-mi metaforic şi din auzite. Dar poţi să observi cât de puţin aude, de fapt, din ce îi spun. Trebuie să fiu desconsiderat ca om într-o asemenea măsură, încât nici nu se deranjează măcar să facă distincţia între ce spun serios şi ce spun în glumă, nu-şi dă seama dacă sunt slugarnic sau impertinent, nu se sinchiseşte să se lase insultat de lascivitatea mea – căci este lasciv să vorbesc despre cum voi lua carne din orişicare parte a trupului îmi va plăcea, ca şi când ar fi un act sexual şi plăcerea mea trupească ar depinde de asta. Trebuie să fiu desconsiderat într-o asemenea măsură, de fapt – şi nici nu mai contează *n-are evreul ochi*: nu-i un evreu *acolo*? –, încât abia dacă se gândeşte la consecinţele a ceea ce consimte. În trufia lui de negustor, este convins că n-are de ce să se teamă de pe urma tranzacţiei, iar în trufia lui de neevreu, îl neagă pe evreul cu care face afaceri. Eu nu exist, vorbele mele nu există, ameninţările şi plăcerile mele nu există – există numai împrumutul, numai ce-şi doreşte el şi crede că poate obţine fără consecinţe. În acest caz, de ce să fii surprins că, atunci când nu poate plăti, eu insist neînduplecat să-mi fie plătită garanţia.

Strulovitch dă să vorbească, dar Shylock îşi ridică o mână să-l oprească. Chiar şi un chelner ce fusese pe punctul de a-i întreba pe domni dacă totul este în regulă se dă înapoi înfricoşat.

— Întrebarea este retorică, continuă Shylock. Nu mă aştept să fii surprins. Nimeni n-ar trebui să fie. Antonio nu poate plăti şi ce decurge de-aici trebuie să se întâmple – trebuie să-mi fie plătită garanţia. Să nu mi se defăimeze garanţia. Am devenit de-acum exact ce m-a făcut – această garanţie. Nu voi sta la discuţii. Îmi vreau garanţia. La ea m-ai redus, şi ei, garanţiei mele doar, trebuie să-i dai socoteală. Nu căuta milostivire omenească. Nu mi-ai dat niciodată cele de trebuinţă ca să mă încerce un astfel de sentiment. Cum îndrăzneşti să te aştepţi la el acum? Am devenit

întruchiparea dispreţului tău. Te pregăteşte deci să înfrunţi consecinţele nu a cine sunt eu, ci a cine eşti tu. Vorbesc numai ca această garanţie şi nimic altceva. Voi pune în practică tot răul ce m-aţi învăţat.

Strulovitch voia să spună că, oricât de detaliată fusese explicaţia lui Shylock, nu răspundea direct la întrebarea pe care-o pusese; de fapt, la cele două întrebări pe care le pusese: fuseseră părţile intime ale lui Antonio ţinta iniţială a înţelegerii şi, dacă da, cum negociase Shylock distanţa efectivă şi morală dintre acestea şi inima lui Antonio.

Shylock observă nemulţumirea interlocutorului său.

— Vrei o explicaţie pentru ce nu poate fi explicat, zise el. Am ştiut sigur ce vreau? Gândisem un plan definitiv pentru ce voi face în eventualitatea în care Antonio va da greş, un plan care să răspundă sincer unei dorinţe adânci – trebuie să te întrebi la ce mi-ar fi trebuit părţile intime ale lui Antonio? – sau ameninţam să aplic, pentru amuzament sau din cauză că nu aveam de ales din punct de vedere genetic, exact pedeapsa pe care superstiţia spune că un evreu o va aplica? Acţionam mânat de dorinţele mele sau de ale lor? Când o să poţi răspunde la această întrebare în ceea ce te priveşte, poţi să baţi din nou la uşa mea. Un lucru pot să-ţi spun însă – dacă în prima recompensă propusă a existat umor lasciv, în cea de-a doua n-a existat nici urmă de aşa ceva. Şi asta a fost greşeala mea. L-am înnobilat pe Antonio arătându-i că aveam planuri, chiar dacă numai pe moment – şi chiar dacă ele nu erau în primul şi în primul rând planurile *mele* – legate de inima lui. Aproape că i-am oferit tragedia pe care întotdeauna şi-o dorise pentru sine – deşi nu merita o asemenea onoare. În fond, dacă i-aş fi atacat părţile intime, l-aş fi forţat să rămână în banca lui – un om cu pretenţii multe şi merite puţine. Eu am fost cel care l-a înălţat din farsă.

Strulovitch socoti că e mai bine să nu mai zică deocamdată nimic. Se uita lumea la ei. Deşi masa lor era discret poziţionată, vocea lui Shylock era puternică şi, pentru prima dată în scurtul răstimp de când se cunoşteau, nu-şi măsura cuvintele. La Ristorante Treviso, clienţii îşi mai pierdeau cumpătul, uneori plecând chiar de la masă. Dar rareori auzeai pe cineva zicând „Voi pune în practică tot răul ce m-aţi învăţat“.

În plus, cina era cină. Şi mai aveau de înaintat pe lista de vinuri.

Însă adevăratul motiv pentru care Strulovitch hotărâse să nu mai insiste era că devenise neatent, cuprins de spaima că greşise, în primul rând că n-o împiedicase pe fiica lui să plece de-acasă şi apoi din cauză că nu se dusese după ea. Pe moment, păruse o idee bună s-o lase să plece fără scandal, ca

să-i arate că e rezonabil şi în speranţa că o va putea astfel recâştiga mai uşor ulterior. Acum însă nu i se mai părea o idee bună. Oare unde era acum?

Pe undeva, se aştepta în continuare ca ea să apară cu Howsome, râzând ascuţit, arătând minunat, o fată pretinzând că e femeie. În timp ce cotrobăia cu privirea agitată prin cele mai întunecate colţuri ale restaurantului, îl zări pe D’Anton însoţit de câţiva tineri. Se uită în altă parte. D’Anton era un om pe care nu voia să-l vadă niciodată, cu atât mai puţin când era înnebunit de îngrijorare. Atunci ce îi tot atrăgea atenţia în direcţia lui? În parte, era intensitatea cu care îl scruta D’Anton. Dar mai era ceva nu tocmai în regulă în grupul din care făcea parte. Abia când s-au ridicat să plece – în grabă, i s-a părut lui Strulovitch, ca şi când el ar fi fost motivul – îşi dădu seama ce anume nu era tocmai în regulă. Gratan Howsome se număra printre ei.

Primul lucru care-i trecu prin minte a fost să se ridice de la masă şi să ameninţe cu pumnii; al doilea a fost să rămână exact unde se afla. În fond, era un semn bun, nu-i aşa? Howsome aici, de unul singur? Howsome, cu o înfăţişare ce numai triumfătoare nu era? Evident, asta nu putea să însemne decât că se despărţiseră deja. Că lui Beatrice îi venise mintea la cap, îi dăduse papucii şi se întorsese acasă. Îşi reprimă un al treilea instinct, acela de a se duce şi a-i râde în faţă fotbalistului înainte ca acesta să poată ieşi din restaurant. Dar de ce să se mai deranjeze dacă ea îl părăsise deja? Şi-o imagină aşteptându-l trează când avea să se întoarcă. *Îmi pare rău, tati*.

Dar se înşela.

Deci unde, pentru numele lui Dumnezeu – şi, mai relevant, unde pe pământul lui Dumnezeu –, unde era?

Cincisprezece

D’Anton nu îi expediase imediat scrisoarea evreului. Nu rezolva nimic cu amânarea, în afară de faptul că-şi salva sufletul. Nu-i stătea în fire să ceară de la alţii, căci, din fericire, nu i-o ceruse buzunarul, dar a fi nevoit să ceară de la Strulovitch îi întorcea stomacul pe dos. Poate se vor schimba lucrurile dacă mai întârzia puţin. Poate lui Barnaby îi va cădea cu tronc alt cadou pentru Plurabelle. Sau, cu puţin noroc, poate Strulovitch va repune brusc în vânzare lucrarea lui Solomon Joseph Solomon. Se credea colecţionar, dar se zicea că mai şi vinde câteodată, când piaţa e prielnică, iar D’Anton n-avea nici un motiv să pună la îndoială veridicitatea unor astfel de zvonuri. N-ar fi fost surprins nici dacă i s-ar fi spus că Strulovitch avea grafice pe pereţi indicând până şi cele mai mici creşteri şi scăderi din valoarea artei în toate oraşele din lume.

D’Anton nu era un individ încet, dar nici nu se repezea. Avantajul unei firi melancolice era că găsea desfătare în trecerea molcomă a timpului şi, din moment ce orice-ai fi făcut, nu erai răsplătit la final prin fericire adevărată, n-avea rost să se grăbească.

Iar apoi Gratan a venit la el cu o rugăminte ciudată – nu, nu era corect, nu luase încă forma unei rugăminţi, era mai degrabă o tânguire, o perplexitate indignată, ca şi când ar fi avut senzaţia că fusese atacat, dar nu avea vânătăi s-o dovedească.

— Am dat de bucluc, i-a spus el.

D’Anton îşi dorea deseori să-l fi interesat însurătoarea şi să fi avut copii. Ar fi fost un tată bun, se gândea el, deşi când se imagina jucându-se în grădină cu copiii, aceştia erau toţi băieţi. Nu era ceva sexual. Băieţii i se păreau mai trişti decât fetele, atâta tot. Băieţii nutreau o suferinţă ascunsă. N-ar fi putut s-o numească. Nici pe a lui nu fusese niciodată în stare s-o numească. Copil fiind, le urmărise pe fete cum citeau, pictau şi se jucau cu păpuşile – mă rog, bine, şi cu soldaţii – şi recunoscuse în ele o capacitate de a se lăsa absorbite şi de a uita de sine care lui nu-i stătea în putinţă. El era veşnic atent la sine, nu doar uşor de rănit, ci şi grijuliu cu aceste răni, de parcă n-avea alte jucării în afară de jignirile suferite.

Nu s-a schimbat mare lucru odată cu înaintarea în vârstă. Chinurile au rămas jucăriile lui preferate. Acum însă le resimţea şi pentru alţii – de ambele sexe, dar în principal bărbaţi. Energiile afective îi erau consumate de spectacolul curajoasei lor vulnerabilităţi, de vătămarea ce nu-ndrăznea să-şi spună pe nume, căci bărbaţii trebuiau să fie puternici, nu slabi. De-ar fi putut să transforme lumea într-un loc mai bun pentru fiecare bărbat pe care-l vedea suferind, ar fi făcut-o. Dar există totuşi limite până la care îţi poţi risipi altruismul, aşa că D'Anton şi-a făcut un prieten dublu din fiecare prieten pe care-l avea, copleşindu-i pe toţi cu o grijă mult mai mare decât îşi imaginau majoritatea dintre ei că ar avea nevoie. Nu-l deranja că profitau de el. Ba chiar pe cei care profitau de el cel mai tare îi ajuta cel mai mult. Căci erau, fără îndoială, cei care aveau cea mai mare nevoie psihologică de sprijinul lui, altfel nu ar fi emis pretenţii atât de exagerate.

În această privinţă, nu era mare diferenţă între Gratan şi Barnaby – deşi obligaţia lua tente de iubire pentru unul şi iubirea lua tente de obligaţie pentru celălalt. Barnaby se trăgea dintr-o familie mai bună şi căpătase o educaţie mai bună, dar nu avea alte talente în afară de frumuseţea aceea de băieţandru, care, pentru D'Anton, era expresia exterioară a splendorii interioare a spiritului – o splendoare care trebuia sprijinită din plin într-o lume ce nu se dădea înapoi de la a exploata inocenţa. Gratan avusese parte de cruzimi pe care Barnaby nu le-ar fi putut niciodată suporta, nu era educat şi nu era nici pe departe chipeş, dar era înzestrat fizic din plin şi putea să-şi câştige singur existenţa cu trupul pe care-l avea. La prima vedere, nu era genul de bărbat care să-i stârnească lui D'Anton compasiunea. Dar puţin numai dacă scobeai sub piele şi ieşea la iveală băiatul singuratic şi mâhnit. De aici se trăgeau şi nebuniile acelea mărunte ca salutul nazist care, în realitate, nici măcar nu fusese aşa ceva. D'Anton recunoştea imediat un strigăt de ajutor când îl auzea. Iar când acest strigăt a fost confirmat mai întâi de un prieten drag, apoi de al doilea, D'Anton nu a mai avut încotro şi a trebuit să-l includă pe Gratan în rândul celor care îl meritau. Aşa cum îi spusese lui Plurabelle – şi cum o dovedise când venise vorba să-i găsească o evreică cu care să se joace –, ar fi făcut orice pentru el. Era o expresie automată, ce nu însemna nimic deosebit. Dar când Gratan şi-a plecat capul de obicei dârz şi a anunţat că dăduse de bucluc, D'Anton a ştiut că venise momentul să se sacrifice din nou – să-şi sacrifice timpul, energiile, influenţa, ba poate chiar şi punga.

— Mai întâi, hai să-ţi ridicăm puţin moralul, i-a spus el fotbalistului. Cinez diseară cu Barnaby şi cu nişte vechi prieteni de-ai lui de la şcoală, veniţi la nu ştiu ce meci…

— Probabil nu cel dintre Stockport County şi Colwyn Bay, a zis Gratan nefericit.

Chiar şi cariera îi lăsa un gust amar.

— Nu, cred că e vorba de rugby. Oricum, sigur va fi mişto.

„Mişto“ era un cuvânt atât de nefiresc în vocabularul lui D'Anton, că până şi Gratan a fost surprins. Era ca şi când un slujitor al Bisericii ar fi început să înjure.

— Nu ştiu dacă am chef de aşa ceva, a răspuns Gratan.

— Of, haide. Vino cu noi la cină şi după aceea putem discuta în particular.

Gratan ezita. În seara aceea mai mult ca oricând Beatrice se va aştepta să stea cu ea.

— Dar dacă nu este momentul potrivit… a început D'Anton să spună.

— Nu, nu-i nici o problemă, voi face în aşa fel încât să fie potrivit.

Dar nu era deloc sigur cum va reuşi una ca asta.

Întâmplarea făcea că D'Anton trebuia să se ocupe de un al doilea bucluc în seara aceea, motiv pentru care îl rugase pe Barnaby – căci al lui era buclucul – să vină la restaurant mai repede.

— Aşadar, spune-mi, a zis D'Anton.

Barnaby a arătat înspre mâna stângă.

D'Anton a dat din umeri.

— Nu vezi nimic lipsă? a întrebat Barnaby.

D'Anton i-a numărat degetele.

— Ei bine, par să fie toate la locul lor, a răspuns el.

— Inelarul, a spus Barnaby.

— Şi el pare să fie acolo.

— Da, dar nu şi inelul.

— Aha. Şi acesta ar fi inelul… ?

— Da, pe care mi l-a cumpărat Plury.

— Şi l-ai pierdut?

Barnaby a făcut faţa aceea care întotdeauna îi frângea inima lui D'Anton. Faţa unui băieţel care nu avea pe nimeni să-i sară în ajutor.

— Nu tocmai, a spus el.

— I l-ai dat atunci unei curve?

— Bineînţeles că nu. Nu l-am lăsat nici din greşeală măcar la o curvă.

D'Anton vedea că lui Barnaby i-ar fi plăcut să fie lăudat puţin pentru această demonstraţie de cuminţenie.

— Mă rog, nu-i treaba mea cui l-ai dat…

— De ce ţi-e teamă că l-am dat cuiva?

— Teamă? Cine a zis că mi-e *teamă*?

— Teamă pentru Plury, adică, a spus Barnaby, întrebându-se dacă mersese prea departe cu presupunerile legate de gelozia lui D'Anton.

D'Anton l-a privit pe Barnaby adânc în ochii insolenţi.

— Ar trebui să-mi fie teamă pentru Plury?

— Nu, nici vorbă. L-am pierdut. Atât şi nimic mai mult.

— Să sperăm, atunci, că Plury te va crede când i-o vei spune.

— De ce n-ar face-o?

— Pentru că sună ca o scuză.

— L-am pierdut.

— Asta este o scuză pentru neglijenţă.

— La naiba, D'Anton, mai scuteşte-mă. Eşti la fel de rău ca şi ea.

Pe D'Anton l-a năpădit un imens val de lehamite faţă de bărbaţi şi femei şi de cultura aceasta stridentă a inelelor pe care o aveau. Făcuse şi el schimb de inele în tinereţe (trebuie spus că întotdeauna într-o doară, întotdeauna pentru că îşi închipuia că asta îşi dorea cealaltă persoană), aşa că înţelegea atât simbolismul darului, cât şi pe cel al pierderii, dar lirismul exagerat al bărbaţilor şi femeilor care-şi jurau credinţă veşnică ori de câte ori îşi vârau cerculeţul de aur unul pe degetul celuilalt şi apoi obişnuitele acuzaţii de trădare ori de câte ori unul din cei doi îl dădea jos, de parcă unica semnificaţie a ritualului fusese încrederea şi fidelitatea, un test pe care sau unul, sau celălalt avea să-l rateze, o capcană, cu alte cuvinte, o cursă nemiloasă ca un laţ, un ochi de sârmă prins de o creangă menit să înhaţe un iepure – toate acestea îl exasperau, îl deprimau şi îl decepţionau. Până şi Plurabelle, o femeie excepţională în toate privinţele, şi totuşi Barney se temea că, în clipa când avea să descopere că fusese neglijent cu această dovadă a iubirii ei – „Mă iubeşte, nu mă iubeşte" – în acea clipă deci, avea să se transforme într-o precupeaţă înjurând ca la uşa cortului.

— Atunci de ce vii la mine dacă vrei să te scutesc? a întrebat D'Anton.

— Îmi pare rău, D'Anton, n-ar fi trebuit să spun asta. Iartă-mă.

Lui D'Anton i s-a părut că prietenul său îşi exersa scuza pentru Plurabelle. Nu ştia sigur dacă îi plăcea sau nu asta. Stingherit, dar flatat, se

urni de pe marginea patului imaginar.
— Deci ce vrei să fac? a întrebat el cu blândeţe.
— N-ai putea să-i spui că l-ai împrumutat?
— Eu? Să împrumut inelul? Ce să fac cu el?
— Of, nu ştiu, să-l dai unei curve, poate?
S-a lăsat un moment de tăcere între ei, întrerupt numai de apariţia somelierului.
— Îmi pare rău, a spus din nou Barnaby.
D'Anton a mai zăbovit puţin în propria-i tăcere.
— Uite ce zic eu, a sugerat el în cele din urmă. Îi voi spune că ţi l-am luat de pe deget fiindcă mă temeam că se desprindea o piatră.
— N-avea pietre. Era un inel simplu, de aur, ca o verighetă.
D'Anton îşi amintea: un inel perfect, continuu, care să simbolizeze iubirea lor perfectă, continuă. Mă rog, el era de vină. Era specialitatea lui să cupleze oameni. Să găsească pentru alţii fericirea pe care n-o putea găsi pentru sine.
— Atunci îi voi spune că ţi l-am luat ca să-l duc la lustruit. Am propriul meu lustruitor.
— Trebuia lustruit?
— Nu contează.
— Se va vedea diferenţa?
— Nu va exista nici o diferenţă pentru că nu va exista nici un inel.
Barnaby părea nedumerit.
— L-ai pierdut, ţii minte.
— Ah, evident. Şi-atunci ce se întâmplă?
— Voi spune că *eu* l-am pierdut în drum spre lustruitor.
— Ce idee tare. Dar mai bine să zici că l-ai pierdut când te întorceai de la lustruitor.
— Care-i diferenţa?
— Vreau ca Plury să ştie că l-am dat la lustruit.
— Cum doreşti.
Barnaby l-a luat pe D'Anton de mâini.
— Îţi sunt pe vecie îndatorat.
Lui D'Anton i se umeziră ochii.
— Te rog nu spune aşa ceva, a zis el.
— Prea bine. Dar pot măcar să-ţi promit că nu-ţi mai cer niciodată vreo favoare?

— Aş prefera să nu spui nici asta.

— Înţeleg, a zis Barnaby, deşi nu înţelegea.

Dar starea de spirit i se îmbunătăţise în asemenea măsură, încât parcă nu mai era aceeaşi persoană care intrase în restaurant cu părul vâlvoi în urmă cu un sfert de oră.

S-a lăsat pe spătarul scaunului şi i-a zâmbit binefăcătorului său.

— Cu tabloul acela cum stau lucrurile? a continuat el.

— Ai răbdare, a răspuns D'Anton.

— Vrei să spui că nu l-ai convins încă pe zgârie-brânză ăla să ni-l dea? Ce durează atât? Vrea mai mulţi bani?

— Lasă-mă să rezolv problema cu inelul prima dată.

Barnaby s-a lăsat şi mai mult pe spătarul scaunului. Da, avea probleme în viaţă, dar pe toate puteau să i le rezolve alţii.

„Şi-acum o luăm de la capăt“, s-a gândit D'Anton când Gratan li s-a alăturat în cele din urmă, arătând ca un om care se afla în bucluc la fel de mult pe cât Barnaby arăta ca un om ce tocmai scăpase de bucluc.

Şaisprezece

Să mergem puţin în urmă:

Într-o seară ca asta, se gândea Beatrice, n-ar trebui să stau de una singură uitându-mă la lună.

Strulovitch avusese dreptate măcar în această privinţă, chiar dacă nu şi în altele: fiică-sa nu ajunsese departe. După ce plecase de-acasă cu iubitul şi bagajele, se dusese direct la Old Belfry ca să-i ceară lui Plury protecţia. Ideea lui Gratan. Se cunoscuseră la Plury, privirile li se înlănţuiseră la Plury, făcuseră dragoste filosemită la Plury, iar acum aveau să se refugieze la Plury. Plury lipsea câteva zile pentru o operaţie corectivă a unei operaţii corective, dar într-o convorbire telefonică cu Beatrice şi-a exprimat entuziasmul şi dorinţa de a-i sprijini, într-o convorbire telefonică cu Gratan l-a certat pentru neobrăzare, dar l-a lăudat pentru alegerea făcută, iar într-o convorbire telefonică cu majordomul a poruncit să i se pregătească cuplului cea mai frumoasă cameră. Nu cea pe care le-o dăduse în trecut, deşi era şi ea destul de frumoasă, ci ceva mai respectabil şi mai romantic. Matrimonial era cuvântul pe care-l căuta.

Când au ajuns, Beatrice şi Gratan au găsit în ceea ce avea de-acum să fie budoarul lor perne proaspăt bătute şi înfoiate, flori nupţiale în vază, o sticlă de Perrier-Jouët Belle Epoque pe una din noptiere, iar pe cealaltă o cutie de pricomigdale Ladurée. Dacă ar fi căutat, l-ar fi găsit de asemenea pe D’Anton în semirezidenţă, rearanjând tablourile lui Plury din salon – lui Plury îi plăcea la nebunie să se întoarcă acasă şi să găsească modificările lui D’Anton –, prea preocupat însă ca să observe sosirea amanţilor. Gratan s-a bucurat. Voia să-i dea vestea treptat lui D’Anton, pe care îl considera un soi de protector şi de la care se aştepta la compasiune, dar nu neapărat şi la încurajare. D’Anton fusese cel care o adusese pe Beatrice în micul lor univers şi se putea foarte bine să nu-l încânte faptul că Gratan şi-o însuşise. Ştia ce avea să spună D’Anton chiar înainte ca acesta s-o spună. „N-am adus-o pe fată ca s-o ştergi tu cu ea, Gratan. Nu totul există pentru plăcerea ta.“ O mustrare izvorâtă din afecţiune, dar oricum o mustrare. „Vezi să nu

mai faci aşa ceva“, îl avertizase D'Anton pe Gratan după salutul nazist. Arătase cu degetul înspre capul lui Gratan. „Foloseşte-ţi-l pe viitor.“

Antrenorul lui de la Stockport County spusese deseori acelaşi lucru.

Evident, D'Anton probabil ghicise ce se întâmpla – era un bărbat mohorât, veşnic absorbit de sine, dar după atâtea şuşoteli pe coridoare şi dispariţii stânjenite, poate chiar şi el se prinsese. Sau dacă nu, poate că-i spusese Plury, cuprinsă de entuziasmul erotic ce-l resimţea pentru alţii. Dar dacă totuşi nu ştia, Gratan credea că era mai bine să-l ţină în întuneric cât putea de mult, să nu-i spună exact ce făcuse şi, mai ales, să nu-i spună cu cine anume o făcuse. Era mult mai prudent să discute în general – ea, el, tatăl, circumcizia, chestii de-astea. D'Anton era om de lume şi putea să-i spună dacă, abstract vorbind, toţi taţii evrei le cereau pretendenţilor neevrei să se circumcidă dacă voiau să se însoare cu fiicele lor; dacă aveau dreptul legal şi moral s-o facă; dacă existau executori legali care să pună aşa ceva în practică; şi dacă era o operaţie dureroasă.

După ce-o trecuse pragul în braţe, Gratan o aşezase pe Beatrice pe pat cu mai puţină solemnitate decât se impunea, după părerea ei, şi îi explicase grăbit că trebuia să se repeadă până jos.

— Unde te duci? a strigat Beatrice după el, dar Gratan plecase deja. Vezi să te repezi şi înapoi sus, a adăugat ea pentru sine.

Când l-a găsit Gratan, D'Anton era cocoţat pe o scară de bibliotecă.

— Ţi se pare drept? a strigat el în jos, fără să se uite.

Gratan era prea absorbit de propriile-i probleme ca să-şi dea seama dacă tabloul era drept sau nu, dar a ales varianta cea mai simplă şi a zis da.

— Aşa deci, a început D'Anton când a coborât de pe scară.

Îşi dăduse seama după chipul îmbujorat al lui Gratan că avea ceva urgent de spus. Apoi Gratan îşi vărsase preaplinul cenzurat al inimii, iar răspunsul lui D'Anton fusese de a-l invita la restaurant…

Să mergem puţin înainte:

Nici nu mai ştiu, şi-a spus Gratan în timp ce alerga înapoi sus, dacă vin sau plec.

Lui Beatrice, care stătea lângă fereastră, ca şi când s-ar fi aşteptat ca el să se întoarcă pe acea cale, i-a spus:

— Îmi pare rău, dar chiar trebuie să fug puţin până undeva.

Beatrice s-a uitat la el neîncrezătoare.

— Mai întâi trebuie să te repezi până jos şi acum trebuie să fugi până undeva. Oricine şi-ar putea imagina că nu vrei să fii cu mine.

Nu era deloc sentimentală. Nu-şi închipuise că asta le va fi noaptea nunţii. Făcuseră sex deja de multe ori şi noaptea nu avea să fie altfel consfinţită prin ce se întâmplase deja. Era o noapte peste care trebuiau să treacă, atât şi nimic mai mult. Dar faptul că el găsise de cuviinţă să se repeadă până jos şi apoi să fugă până undeva înainte ca ea să aibă timp măcar să despacheteze nu era tocmai felul în care ea – sau orice altă femeie – şi-ar fi imaginat că se vor desfăşura lucrurile.

— Bineînţeles că vreau să fiu cu tine, a spus Gratan.

Părea jignit că ea putea să pună asta la îndoială.

— Gratan!

— Ce-i?

— Abia ce-am ajuns aici!

— Nu voi sta mult.

— Unde-ai fost?

— Nu pot să-ţi spun.

— Unde mergi?

— Nu pot să-ţi spun.

— Nu este un început prea bun, Gratan. Nu după ziua pe care am avut-o.

El a condus-o spre pat şi a îmbrăţişat-o în aşa fel încât să-şi poată ţine ochii pe ceas.

— Nu mi-a fost nici mie uşor, i-a amintit el.

— Nu, dar tu eşti mai mare şi ai mai multă experienţă decât mine. În plus, nu e tatăl tău. Te rog nu pleca în seara asta. Nu în seara asta.

Dar Gratan trebuia să ajungă la întâlnirea cu D’Anton de la Ristorante Treviso. Avea nevoie de sfatul lui D’Anton – nu mai târziu, nu mâine, ci acum, înainte de a-şi petrece prima noapte ca fugari cu Beatrice. În timpul scurtei, dar încordatei călătorii cu maşina de la casa lui Beatrice la Plury, îi trecuse prin cap că, oricât de înfuriată şi hotărâtă era Beatrice azi, a doua zi dimineaţa s-ar putea să vadă altfel lucrurile, inclusiv pe el. Un tată rămânea un tată, chiar dacă era un monstru. Şi, din câte auzise, un tată evreu cu atât mai mult. Nu putea să ia nimic de bun. Ce spunea Beatrice nu era neapărat ce credea Beatrice. Era mândru de el pentru această putere de pătrundere în psihologia unei femei. Atât în ce-l privea pe el, cât şi în ce-o privea pe Beatrice, era important să discute cu D’Anton. Altfel putea uşor să facă o mişcare greşită. Să spună ceva ce va regreta. Să facă ceva ce n-ar trebui.

— Nu-mi cere să-ţi spun unde am fost sau unde merg, a implorat-o el. Ai doar încredere în mine. Când vei afla, vei fi de acord că am făcut bine ce-

am făcut. Este pentru noi.

— Vorbeşti de parcă te duci s-aduci preotul. Nu te obosi.

— Îţi jur că nu asta fac, a spus Gratan, ducându-şi mâna la inimă cu un gest care-i aminti puţin lui Beatrice de faimosul său salut nazist.

— Sper că n-ai deja altă femeie?

— Altă femeie? Abia ce-am ajuns aici de-o oră.

Oare de cât timp era nevoie? s-a întrebat Beatrice.

— Şi te vei întoarce repede?

— Îţi promit, a asigurat-o el, ducându-şi iar braţul la piept.

— Nu-i nevoie să faci asta, a zis Beatrice. Numai întoarce-te treaz.

— Treaz cui.

— Este „beat cui". Nu contează. Făgăduieşte-mi doar că te întorci. Doar nu m-ai adus aici ca să mă abandonezi?

— De ce-aş face una ca asta?

A sărutat-o cu pasiune sălbatică. Prima dată când îi căzuseră ochii pe ea, era îmbrăcată băieţeşte. Opera lui Plury. „Jidănelul meu", îi spusese Plury. Acum arăta din nou aşa puţin – mai mult bosumflată decât furioasă, mai mult fată decât femeie, mai mult orientală decât occidentală, hibridă, nelalocul ei, nici una, nici alta, o confuzie pentru el. Exista ceva ce n-ar fi făcut pentru ea?

— Nu stau mult, a spus el.

Să mergem puţin în urmă:

Aşa că Beatrice, într-o astfel de seară, a rămas singură să reflecteze la ce făcuse.

Era de mirare că a vărsat o lacrimă?

S-a şters la ochi şi s-a întrebat dacă Gratan fugise să-l omoare pe tatăl ei. Ar fi deranjat-o oare?

Dar dacă, în lupta astfel stârnită, tatăl ei avea să-l ucidă pe Gratan? Asta ar fi deranjat-o?

Întrebări, întrebări…

A deschis şampania, deşi nu prea îi plăcea, tresărind la zgomotul făcut de dop. Să fi fost oare pistolul lui Gratan? Sau al tatălui ei? Casa ei era doar la vreo doi kilometri distanţă. În nopţi ca aceasta, în liniştea Triunghiului de Aur, sunetul ajungea departe.

Când voi termina de băut sticla asta, s-a gândit ea, voi fi uitat cine este Gratan Howsome. Dar pe tata nu îl voi fi uitat.

Mi-a făcut viaţa un iad, s-a gândit ea. A încercat să-şi amintească o perioadă când n-o urmărise, n-o scosese cu forţa de la petreceri, nu-i pocnise prietenii, nu-i ştersese rujul de pe faţă cu dosul palmei, n-o târâse de păr pe stradă în timp ce se ţinea de inimă, ca şi când ar fi vrut s-o ameninţe că face infarct. *Uite ce-mi faci. Mă omori*. Deşi el – nu-i aşa? – era cel care-o omora pe ea.

Era de mirare că a râs?

Odată, şi-a adus ea aminte, i-a aruncat telefonul într-un lac. Băiatul care o sunase vorbea încă în timp ce aparatul se scufunda. Trebuie să fi fost cu doi ani în urmă. Îi spunea oare cum abia aştepta s-o vadă din nou, îşi bolborosea oare sub apă admiraţia pentru sânii ei?

Odată, tatăl ei i-a sărit repetat cu picioarele pe laptop. Odată i-a dărâmat uşa de la baie şi i-a spart oglinda cu pumnul. Odată a ameninţat-o că angajează pe cineva să-l asasineze pe băiatul cu care se vedea. Nu avea decât paisprezece ani. Băiatul era cu un an mai mare. Odată a sărit pe capota unui prieten mai în vârstă. Condu mai departe, îi spusese Beatrice, n-are nici un simţ al echilibrului, va cădea până la urmă. Odată a dat buzna într-o cameră de hotel prefăcându-se că are un pistol în buzunar.

Cum ar fi putut vreo altă dramă din viaţa ei să se compare cu aşa ceva? Cum putea Gratan s-o subjuge în aceeaşi măsură ca tatăl ei?

Să-i arate cât de mult o iubea – despre asta fusese vorba? S-o împiedice să se îndrăgostească de altcineva?

Era de mirare că a mai vărsat o lacrimă?

Chestia dementă – chestia cea mai dementă dintre toate – era că funcţionase. Nu putea să se îndrăgostească de nimeni altcineva.

A încercat să-şi concentreze lacrimile asupra mamei sale, dar nu se putea gândi decât la tatăl său.

De ce nu venise după ea?

Întotdeauna venea după ea, aşa că de ce nu şi de data asta – singura dată când conta. Dacă într-adevăr conta.

Renunţase la ea? Auzise povestea despre cum tatăl lui, bunicul ei, îl îngropase în ajunul căsătoriei cu o neevreică. Se hotărâse oare şi el acum s-o îngroape? *Sau te măriţi cu un bărbat care are penis ca al meu, sau te îngrop!*

Era de mirare că a râs?

Fie că râdeai, fie că plângeai, o astfel de poruncă nu putea însemna decât un lucru: o iubea.

La a cincea pricomigdală Ladurée, Beatrice şi-a pus o întrebare neaşteptată: dacă Gratan accepta ce i se ceruse, va vrea tatăl ei ca operaţia să reuşească sau va prefera ca Gratan să sângereze până la moarte?

Să mergem puţin înainte:

Lui D'Anton nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— A zis una ca asta?

— Da.

— Eşti sigur?

— A zis-o.

— Textual?

— N-am văzut nici un text.

— Adică a zis: „Dacă te circumcizi, o poţi avea pe fiica mea“? Sigur a zis asta?

— A zis: „Dacă te circumcizi, mai putem sta de vorbă. Până atunci nu mai avem ce discuta.“

— Şi eşti sigur că nu vorbea la modul figurat? N-a spus nimic despre circumcizia inimii?

— Ce este circumcizia inimii?

— Cândva, demult, pe vremea când ţara asta mai era creştină, un tânăr de rangul tău s-ar fi dus la şcoala de duminică de la biserică şi ar fi învăţat despre Sfântul Pavel. Sfântul Pavel susţine că putem fi creştini mai buni dacă înţelegem circumcizia metaforic, nu urmând litera legii, ci spiritul ei. Putem fi circumcişi în inimă. Înţelegi?

Gratan Howsome a dat mai întâi din cap că da, apoi că nu. Orice zicea D'Anton acolo, nu era valabil în această situaţie.

— De ce să vrea, a întrebat el, să fiu un creştin mai bun? Sunt deja mult prea creştin pentru el. Vrea să fiu un evreu mai bun… Mă rog, un evreu de oricare fel.

— Asta vreau să spun. Un evreu în inimă. Eşti sigur că nu asta ţi-a cerut să fii?

— N-a fost nici o clipă vorba să-mi circumcid inima. Cu una ca asta sigur n-aş fi fost de acord.

— Încerci să-mi spui că ai fost de acord cu ceva?

— Am zis că voi discuta cu Beatrice.

— *Beatrice*!

Howsome s-a plesnit peste cap. *Ce tâmpit sunt!* Două minute cu D'Anton şi era în stare să spună orice. S-a întrebat dacă ar fi putut inventa o altă

Beatrice, dar şi-a dat seama că asta nu ar face decât să înrăutăţească lucrurile.

— Da, Beatrice.

— Beatrice a lui Plury?

Unde a mers mia…, s-a gândit Howsome.

— Ei bine, de-acum este Beatrice a mea. Trebuie să înţelegi, D'Anton, o iubesc.

— De când?

— De când am văzut-o.

— Howsome, e un copil!

— Asta a zis şi taică-său.

— Şi nu crezi că are dreptate? Eşti de două ori mai în vârstă decât ea.

— Deci crezi că ar trebui să consimt să-i las să mă castreze?

— Cred că ar trebui să consimţi să laşi fata în pace.

— Prea târziu. A fugit cu mine. Este la Plury, mă aşteaptă.

— Plury ştie?

— Da. A sunat să ne felicite. Ne-a lăsat o sticlă de şampanie.

— Ei bine, ţi-aş da aproape orice, după cum ştii, dar pentru aşa ceva nu ţi-aş da şampanie. Te-ai gândit ce vei face dacă vine taică-său după voi?

— Asta am venit să te întreb. Ce-ar trebui să fac?

— Du fata înapoi.

— Ţi-am spus, nu pot. Ne iubim.

— Şi ea ce părere are despre pretenţiile lui taică-său? Vrea să consimţi?

— Crede că-i nebun de legat. Îl urăşte, şi pe el, şi banii lui, şi fundaţia lui evreiască.

— Fundaţie! Ce fundaţie?

— Nu ştiu, D'Anton. Fundaţia Cutare. Fundaţia „Să mă ia dracu' dacă ştiu". Fundaţia Strulovitch, presupun. Nu mă întreba pe mine.

D'Anton a dat pe gât conţinutul paharului şi şi-a lăsat ochii să-i iasă din orbite.

— Strulovitch ai zis?

— Cred că aşa se pronunţă. Nu mi se pare că trebuie să ştiu numele unui bărbat numai fiindcă am fugit cu fiică-sa.

D'Anton şi-a lăsat liberă mintea, să cutreiere pe unde voia. Beatrice Strulovitch… Beatrice Strulovitch… Ştiuse asta? Ştiuse cum o cheamă când i-o recomandase lui Plury drept distracţie inocentă pentru Howsome, a cărui slăbiciune pentru evreice îi amuzase atât de mult pe amândoi? Să fi fost şi

el oare, în feluri ce nu-i erau clare, părtaş la acest balamuc? Uneltise ştiind, sau ştiind pe jumătate, cine era Beatrice?

Oricare îi vor fi fost intenţiile, nu intenţionase ca Gratan să se îndrăgostească de fată şi să ajungă în situaţia în care sau îşi pierdea prepuţul, sau fugea cu ea.

Sau poate că da… Poate că… ei bine, poate că intenţionase de la bun început să-i frângă inima tatălui, indiferent cine altcineva mai suferea pe parcurs.

A răscolit prin istoria relaţiilor sale râncede cu colecţionarul de artă, binefăcătorul, parvenitul, individul care nu ştia să piardă, bogătanul, lipitoarea şi vampirul Simon Strulovitch. Era acesta – pentru el – momentul culminant sau momentul cel mai josnic al acestei istorii?

Incapabil să decidă dacă bomba lui Gratan Howsome îi servea cauza sau o îngreuna, incapabil pe moment să-şi aducă aminte care era cauza, a mai comandat nişte coniac.

Când s-a întors în cele din urmă, Gratan a găsit-o pe Beatrice goală puşcă, moartă pe jos.

A slobozit un răcnet atât de fioros, încât Beatrice n-a avut încotro şi a trebuit să deschidă ochii şi să-i spună că interpreta spaţiul pe care-l golise el când o părăsise.

— Cum poţi să interpretezi un spaţiu? a vrut el să ştie.

— Într-o seară ca aceasta, cum m-ai putut părăsi? a întrebat ea.

Dar el era prea pătruns de priveliştea sânilor ei ca să poată răspunde.

Individul n-are nici urmă de simţ artistic, s-a gândit Beatrice, dăruindu-i-se cu reticenţă.

Şaptesprezece

Care ar fi probabilitatea ca în două locuri din Triunghiul de Aur, aflate la nu mai mult de doi kilometri distanţă, să aibă loc, în acelaşi timp, două conversaţii despre ideile Sfântului Pavel referitoare la circumcizia inimii?

Ar fi fost de ajuns să-l facă pe un vizitator de pe altă planetă să creadă că nimerise într-o ţară creştină.

Poate că e o exagerare să descriem drept conversaţie ce s-a întâmplat între D'Anton şi sentimentalul său protejat, Gratan Howsome. La fel şi ce s-a întâmplat între Strulovitch şi Shylock. În acest al doilea caz însă, nu discrepanţa în puterea de înţelegere a fost cea care a făcut ca discuţia să nu fie de fapt o conversaţie. Mai degrabă a fost faptul că nici unul din cei doi bărbaţi n-a spus ce gândea, deşi fiecare ştia ce gândea celălalt. O conversaţie mută, deci. Sau măcar o conversaţie în care ce se spunea nu era, de fapt, subiectul conversaţiei.

Când n-a găsit-o pe Beatrice aşteptându-l la întoarcerea de la restaurant, Strulovitch a fost cuprins de o deznădejde pe care chiar şi D'Anton ar fi invidiat-o. Oricare vor fi fost motivele pentru care Howsome apăruse singur nu însemnau ceea ce sperase el să însemne. Se prăbuşi într-un scaun cu o sticlă de whisky şi îi arătă lui Shylock dulapul cu băuturi.

— Te rog îmbată-te cu mine, zise el.

— Nu pot să mă îmbăt, răspunse Shylock. N-am fost niciodată beat atunci, deci nu pot fi niciodată beat acum. Este unul din dezavantaje.

— Atunci i-aţi numai un pahar de ce vrei şi stai cu mine.

Shylock făcu aşa cum i se ceruse.

Au stat aşa aproape o oră, uitându-se fiecare la picioarele întinse ale celuilalt. Apoi Shylock întrebă dacă putea să întrebe ceva.

— Tocmai ce-ai făcut-o.

— Altceva. Despre *bris*…

— Despre *bris*!

— Ritualul circumciziei.

— La naiba, ştiu ce înseamnă *bris*. Credeam că termenul se aplică numai bebeluşilor de opt zile.

— Şi fotbalistul ce vârstă are de fapt?

Strulovitch izbucni într-un râs răutăcios. Îi va lipsi Shylock când va pleca. Avea nevoie de un prieten negru la suflet. Evreii deveniseră atât de grijulii. *Dacă ne faceţi rău, să nu ne răzbunăm?* Nu, n-o vom face. O vom încasa cu stoicism şi vom fi recunoscători. Asta dacă nu ne aflăm în Iudeea şi Samaria, unde suntem acuzaţi c-am fi nazişti. Laşi sau nazişti – care să fie? Rialto nu era Samaria, dar şi acolo se formase un evreu mai îndârjit, se gândi Strulovitch. Dacă ar fi trebuit să aleagă, sub ameninţarea cu moartea, între a fi evreu în Samaria, pe Rialto sau în Triunghiul de Aur, n-ar fi ales Triunghiul de Aur.

Apoi îşi aminti că Shylock nici măcar nu-l cunoscuse pe Gratan.

— Mai eşti şi clarvăzător pe lângă toate celelalte? întrebă el.

— Oarecum, răspunse Shylock. Mă bucur de-o viziune largă. Dar şi ascult ce-mi spui. În plus, am reuşit să-i arunc o privire pe când ieşea din restaurant. *Cavernicolo*.

Strulovitch dădu din cap într-o parte şi-ntr-alta, ca şi când ar fi încercat să-şi alunge din minte amintirea acelui schimb sălbatic de priviri. De ce nu se dusese totuşi să-l ia de guler?

— Bine, zise el. Deci ce vrei să întrebi despre *bris*?

— Ai început să ai îndoieli?

— Dacă eşti clarvăzător, ar trebui să ştii.

— Văd că dai vina pe mine. E dreptul dumitale. Dar nu trebuie decât să te răzgândeşti ca să schimbi situaţia. Cruţă-l dacă nu mai eşti convins de ce trebuie făcut. Dă-i binecuvântarea lui Beatrice.

— Are şaisprezece ani!

— După cum îmi tot spui. Dar este foarte matură pentru şaisprezece ani.

— Tocmai asta-i problema.

— Câţi ani crezi că avea Jessica?

— Nu mi-a trecut niciodată prin minte să mă întreb.

— Exact. Nu vârsta e problema.

— Atunci ce?

— Ei bine, răspunde-mi la următoarea întrebare: dacă l-ai convinge pe fotbalist să-ţi accepte condiţiile sângeroase…

— Stai puţin. Tocmai dumneata vorbeşti despre *condiţii sângeroase*…

— Nu, dumneata stai puţin. Sunt oaspete în casa dumitale, aşa că te rog să-mi ierţi obrăznicia. Dar nu poţi pretinde că ştii cât de sângeros eram sau nu dispus să fiu. Poţi ghici, dar nu poţi şti…

— Dar dumneata *însuţi* ştii?
— Nu mă mai amesteca pe mine şi hai să revenim la ce spuneam. Dacă l-ai convinge pe fotbalist să-ţi accepte condiţiile, oricum le-ai descrie, ai fi mulţumit? Sau te aştepţi – îţi *doreşti* chiar – să le respingă şi să-ţi lase fiica în pace?
— Ambele. Vreau să-mi lase fata în pace şi vreau să fie circumcis, atâta timp cât…
— Atâta timp cât ce? De ce eziţi?
— Atâta timp cât eu sunt cel care mânuieşte cuţitul.
— Cred că te iluzionezi. Nu cred c-ai putea-o face. Nu eşti în stare de aşa ceva.
— Acum este rândul meu să te întreb cum poţi pretinde că ştii de ce sunt eu în stare. Nu mă cunoşti decât de câteva zile.
— Şi de cât timp crezi că ar fi nevoie? Domnule Strulovitch, te cunosc de-o veşnicie.
— Ai idee cât de jignitor este ceea ce spui?
— Nu asta mi-a fost intenţia. Dar dă-mi voie să te întreb ceva. La câte ceremonii *bris* ai asistat?
— Eşti clarvăzător. Spune-mi dumneata.
— La nici una. În primul rând, din cauză că n-ai nici un fiu. În al doilea rând, pentru că dispreţuieşti ritualurile religioase. Dar adevăratul motiv pentru care n-ai văzut o astfel de ceremonie este că ştii foarte bine că ai leşina. Mulţi bărbaţi o fac. Mulţi taţi, unchi, fraţi. Este o privelişte neplăcută. Se ia cuţitul la un bebeluş de opt zile.
— Howsome este un picuţ mai în vârstă.
— Cu atât mai cumplit ar fi totul. În plus, ce te face să crezi că vrei să-i vezi penisul, ba chiar să-i tai o bucată din el? Câte penisuri de neevrei ai văzut? Câte ai ţinut între degete?
— Nu trebuie să răspund la aşa ceva.
— Dar eşti convins că vrei să-l atingi pe al lui?
— Voi purta mănuşi…
— Să-l ţii, să-l răneşti, să-l faci să sângereze, să-l auzi cum urlă? Nu faci decât să bravezi şi o ştii prea bine. Ai lua-o la goană.
Strulovitch îşi ridică o mână.
— O clipă, doar, zice el. Doar o clipă.
Shylock îşi ridică ambele mâini, de parcă ar fi ştiut că mersese prea departe.

— Poţi să-mi spui, vrea să ştie Strulovitch, cum am ajuns de la metaforă la o abordare literală? Totul începe prin faptul că îi cer unui neevreu care se culcă cu fiică-mea să-şi dovedească bunele intenţii. Cât ai clipi, sub tutela dumitale, ajung să-i ciopârţesc penisul.

— Bun venit în lumea mea, zice Shylock.

— Deci şi dumneata ai gândit livra de carne metaforic la început?

Shylock îşi coboară privirea plin de o scârbă istovită.

— Nu începe iar cu asta.

— N-aş mai tot pune întrebarea dacă ai răspunde la ea.

— Atunci pune-o mai subtil. Orice tranzacţie dintre un evreu şi un neevreu este metaforică. Numai astfel reuşim să nu ne ucidem. Dar dacă mă întrebi dacă am gândit-o în glumă, atunci da, parţial.

— Nu este tocmai acelaşi lucru.

— Nu, dar există grade de seriozitate.

— Dă-mi atunci voie să te întreb: ai sperat că Antonio nu va putea să onoreze poliţa, astfel încât să-i poţi face rău?

— Chiar în momentul glumei, poate că nu.

— Atunci când?

— Intenţia se modifică pe măsură ce se desfăşoară povestea.

— Şi când a devenit intenţia de nestrămutat?

— Aş putea spune că după ce mi-a fost luată Jessica. După ce a fost furat inelul lui Leah. După ce alţii au crezut că pot să încalce poliţa în numele lui. După m-au crezut manipulabil. După ce am fost pus la zid. După ce n-am mai avut de ales…

— Deci care din toate astea?

— Toate şi nici una. Nici acum nu ştiu cât de categorică îmi va fi fost intenţia. Povestea s-a oprit… Ce nu s-a întâmplat, nu s-a întâmplat. Orice altceva ţine de speculaţie, nu de filozofie sau psihologie. Şi nici de teologie.

— Dar înainte ca povestea să se oprească… a existat, trebuie să fi existat, intenţie.

— *Intenţie*, mă rog… Ce înseamnă „intenţie“? Oricare îi va fi fost intenţia, l-ar fi ucis Avraam pe Isac până la urmă? La fel ca tine, nu-mi bat capul cu Vechiul Testament, dar poţi să înţelegi de ce am o curiozitate aparte pentru povestirea aceea.

— Lumea întreagă are o curiozitate aparte pentru povestirea aceea.

— Lumea întreagă *a avut* o astfel de curiozitate. Mă îndoiesc că o mai are.

— Aşa o fi. Dar întrebarea tot trebuie pusă. Ar fi sfârşit Avraam prin a-şi ucide fiul?

— În cele din urmă, ar fi fost Avraam capabil să comită o crimă? Altă interogaţie fără legitimitate.

— Fără legitimitate sau fără răspuns?

— Ambele. „În cele din urmă“ este partea pe care n-o putem şti.

— Atunci ce întrebări putem pune legitim?

— Dacă există ceva în caracterul lui Avraam de până atunci care ne-ar face să ni-l imaginăm ca pe un ucigaş de copii.

— Răspunsul fiind nu?

— Exact. Nu. La fel şi cu mine. A existat ceva în istoria mea personală – a mea; a mea aşa cum mă ştiau pe mine, nu a mea ca membru al unei rase temute şi urâte – care să sugereze că aş fi fost amator de sânge? Dacă ar fi avut cea mai mică suspiciune legată de astfel de înclinaţii, neevreii ar fi păstrat distanţa. Dar ei au fost cei care s-au plâns că îi evit. Puneţi următoarea întrebare: ai consimţi să închei un contract ferm cu un om care ţi-ar tăia inima din piept dacă nu l-ai respecta? Ai îndrăzni să furi de la un astfel de om? Să-i iei bijuteriile? Să-l jefuieşti de fiica lui? Să-l scuipi pe stradă? Un om despre care se bănuieşte că îşi mânuieşte neîngrădit pumnalul inspiră mai mult respect decât am făcut-o eu. Mai multă teamă, de asemenea. Până ce nu mi-am cerut cu insistenţă garanţia, şi-au imaginat că o recompensă de câţiva ducaţi îmi va calma spiritul. În dispreţul şi încrederea de care-au dat dovadă se poate vedea faptul că nu mă bucuram de reputaţia unui om violent.

— Te-au făcut javră şi te-au considerat feroce.

— Pe evrei îi considerau feroce – nu pe mine în speţă, pe *evrei* – dar în realitate abia de credeau în propriile etichete. În ochii creştinilor şi musulmanilor n-am fost niciodată suficient de războinici. Suntem nişte bărbaţi emasculaţi, care sângerează ca femeile. De aceea le este atât de greu să ne ierte atunci când ripostăm serios. A pierde în faţa unor evrei înseamnă a pierde în faţa unor bărbaţi pe jumătate.

— Avraam nu avea totuşi ceva războinic în el?

— Ceva, da. Dar prin comparaţie cu standardele vremurilor, era o pisicuţă.

— Dar dacă era atât de puţin capabil de violenţă, cum îi interpretezi disponibilitatea de a-l ucide pe Isac?

— O interpretez nespunându-i disponibilitate. Nu pot decât să spun că a fost împins până în acel punct pe drumul înspre crimă de către un anumit factor accelerant. Dar, chiar ajuns acolo, avea oare crima în inimă? Nu putem şti. N-a ştiut-o nici el. Povestea se opreşte şi va rămâne oprită pe vecie.

— Pentru Avraam, factorul accelerant a fost Dumnezeu. Pentru dumneata?

— Acelaşi.

Dar Strulovitch nu putea renunţa. Când ţi se iveşte o şansă, profiţi de ea. Iar Shylock părea mai relaxat decât îl văzuse vreodată, stând în semiobscuritate cu picioarele întinse, ascultând tăcerea de câte ori Strulovitch o lăsa să se aştearnă. Un om uşor de încolţit.

— Nu este prima dată, reluă Strulovitch, când îmi eviţi întrebările spunând că povestea se opreşte. Da, povestea s-a oprit, dar dumneata nu. Eşti aici. Ai avut timp suficient să reflectezi.

— Să reflectez! Nu fac nimic altceva. Dar reflectarea nu înseamnă acţiune. Nu înseamnă nici măcar cunoaşterea acţiunii. Nu am răspunsul la întrebarea dumitale. Nu ştiu dacă aş fi mers până într-acolo încât să-i iau carne din jurul inimii – nici măcar, din moment ce m-ai mai întrebat asta, cum a ajuns brusc inima să fie ţinta răzbunării mele.

— Aha! Îi zici răzbunare.

— Da, şi o fac de bunăvoie. Aveam multe de răzbunat. O fiică, o avere, o reputaţie…

— Şi o sete de sânge de astâmpărat?

— Acum vorbeşti ca ei.

— Atunci arată-mi unde greşesc. Îţi doreşti să nu fi fost oprit?

— Oprit?

Shylock îşi îngustă privirea. Brusc nu mai arăta atât de relaxat ca mai înainte.

— Îmi doresc, nu că m-ar ajuta cu ceva, să nu fi fost *împiedicat*.

— Să-i iei inima?

— Să aflu dacă aş fi fost sau nu în stare s-o fac.

— Deci îţi doreşti să fi fost?

— Nu-i chiar acelaşi lucru. Dacă aş fi făcut-o, nici ei n-ar fi ezitat s-o ia pe-a mea.

Strulovitch nu luă în seamă această ultimă remarcă. Nu îl interesau consecinţele; ştia prea bine ce le făceau ei evreilor; ce îl interesa cu adevărat

era ce le-ar putea face lor un evreu.

— Dă-mi voie să abuzez încă o dată de bunăvoinţa dumitale, insistă el. Ce ai fi făcut?

— Şi încă o dată îţi spun – nu ştiu. Îmi place sângele la fel de puţin ca dumitale. Bărbaţii aceia despre care vorbeam, care leşină în timpul unei ceremonii *bris* – ei bine, mă număr printre ei. De două ori am leşinat. Am avut de ales între a leşina sau a urla mai tare decât copilul. La fel ca dumneata, sunt făcut din material moale şi urăsc în egală măsură imaginea şi mirosul sângelui şi chiar ideea de sânge. Dar trebuie să înţelegi – mi se încinsese propriul sânge. Ura pentru acel individ arogant, preasuferind, preaîncercat şi făţarnic îmi clocotea în vine. Eram convins, după cum, fără îndoială şi el era în ce mă privea, că nu exista loc în lume pentru amândoi. Ne anihilam reciproc. Nu îmi putea permite să fac afaceri în felul meu, iar eu nu-i puteam permite să facă afaceri în felul lui. Eu reprezentam ordinea, el reprezenta haosul. De nevoie, amândoi aveam obligaţii. Afacerile presupun obligaţii. A fi soţ, tată, iubit, şi asta presupune obligaţii. Obligaţiile mele erau reale – dădeam şi luam. O reciprocitate consimţită de toate părţile şi care nu lăsa nici urmă de dubiu sau de neînţelegeri. Obligaţiile lui erau false. Nu suporta decât să dea. Nu voia să profite din punct de vedere financiar sau emoţional. Aşa că trebuia să se simtă întotdeauna sacrificat, dezamăgit şi singur. Ceea ce impunea o obligaţie ascunsă, dar constantă, asupra celor cărora le dădea. Eu nu puteam funcţiona într-un univers atât de brut şi aleatoriu ca al lui. Iar el nu putea funcţiona într-o lume atât de raţională ca a mea. Rigiditatea mea legalistă, cum o considera el, îl desfiinţa. Şantajul lui emoţional mă desfiinţa pe mine. Din această cauză, unul dintre noi trebuie întotdeauna să-l omoare pe celălalt. Deci da, este posibil – prea bine, mai mult decât posibil – că, în acea furie spumegândă, mi-aş fi găsit motivaţia, bucuria, obligaţia – ca şi când aş fi îndeplinit porunca unui Dumnezeu năprasnic – şi, ca o dobândă de mult datorată la toate acele secole de dispreţ, ca o răzbunare a defăimării, precum şi ca o întrupare perfect ironică a tuturor spaimelor lor nefondate, da, este mai mult decât posibil că aş fi găsit ce trebuia – spune-i tăria eroică, spune-i extazul, spune-i, dacă vrei, răutatea – de a lua ceea ce, după orice calcul rezonabil, mi se datora… M-am simţit, n-am să pretind că nu, unealta dreptăţii. După cum m-au oropsit, aşa să le fie măsurată pedeapsa. Şi nu există violenţă de care să nu fie capabil un om când îşi închipuie că acţionează cum i-ar porunci Dumnezeu. Şi, înainte să spui ceva, sunt la fel

de conştient ca şi dumneata că e o blasfemie să-ţi arogi un asemenea drept. Să includem, deci, şi asta printre lucrurile pe care poate aş fi fost pe punctul de a le mobiliza, blasfemia de a lua viaţa cuiva în numele lui Dumnezeu, dacă s-ar fi ajuns acolo, atâta doar că nu s-a ajuns acolo. Aşa că îmi pare rău, nu pot să-ţi spun ce senzaţie îţi dă să ucizi şi nici dacă, la o adică, aş fi fost în stare s-o fac. Dar pot să-ţi spun ce senzaţie ai când eşti adus până în pragul crimei şi îţi doreşti, din toate fibrele fiinţei ce ţin de dârzenie, să fi trecut acest prag. Nu ştiu dacă asta îţi răspunde în vreun fel la întrebare.

Dar Strulovitch doarme în scaun, epuizat de prea multă furie şi frustrare, prea mult alcool şi, de ce nu, prea multe întrebări.

Shylock însă are altă explicaţie.

Strulovitch ăsta este profund reticent din punct de vedere moral să stea treaz, se gândeşte el.

Strulovitch ăsta întreabă, dar nu vrea să ştie răspunsul.

Evreii sunt sentimentali în ceea ce-i priveşte şi Strulovitch ăsta, chiar dacă nu se poate hotărî dacă-i evreu sau nu, este la fel. După propria-i părere, un evreu nu este capabil de ce sunt capabil neevreii. Un evreu nu ucide. Pentru el sunt erou din pricina a ceea ce am permis să mi se facă, nu din pricina a ceea ce am făcut sau aş fi putut face. Evreul bun – lovit. Evreul rău – loveşte.

Dacă ne înţepaţi, nu ne curge sânge, dar dacă înţepăm la rândul nostru, nu vărsăm sânge? – preferă să nu ştie.

Faimoasa noastră etică ne-a cam vârât în bucluc, ar vrea Shylock să-i spună soţiei lui. Dacă nu putem accepta că suntem în stare să ucidem la fel cum ucid şi alţi oameni, nu suntem cu nimic mai puternici, ci mai slabi.

Eşti de acord cu mine, Leah, iubirea mea?

Dar este prea târziu şi prea frig ca să meargă afară. Unde sălăşluieşte ea este întotdeauna frig.

Şi, oricum, ştie prea bine că Leah îi va atrage atenţia asupra sofismului din explicaţia pe care tocmai i-o oferise lui Strulovitch. L-ar fi putut ucide pe Antonio. „Şi legea o permite şi curtea ţi-o dă“, îi spusese avocăţelul cu voce piţigăiată. Acela a fost momentul în care ar fi putut intra în istorie şi nu-i vorba că „nu pot să-ţi spun ce senzaţie ai când ucizi pentru că nu s-a ajuns acolo“: nu s-a ajuns acolo pentru că n-a permis-o el. Daţi-mi banii şi am să plec, spusese el în loc.

Laşitate să fi fost? Sau o respectare pioasă a legii evreieşti? Atotputernicul rânduise împotriva sinuciderii şi ar fi fost, fără îndoială, o

sinucidere să verse măcar un strop din sângele lui Antonio.

Orice va fi fost – slăbiciune sau pietate – să fie oare asta limita dincolo de care un evreu, în ciuda bravadei despre răzbunare, nu îndrăzneşte să meargă?

Nu-i de mirare că Strulovitch, altminteri atât de dispus să-l ţină din scurt, alesese să adoarmă.

În ciuda orei târzii şi a frigului, se duce totuşi afară ca să înfrunte reproşul lui Leah. Alesese să rămână în viaţă cu toate că nu mai avea pentru ce să trăiască. Ar fi putut să-şi ucidă duşmanul şi să i se alăture soţiei. De ce n-o făcuse atunci?

Optsprezece

— Draga mea! M-am întors degrabă. Nici nu i-am lăsat să mă termine.

Anna Livia Plurabelle Eternă Bucurie Frumuseţea Mai Înţeleaptă Decât Solomon Christine a intrat ţopăind în cameră cu un bucheţel de trandafiri şi flori de nu-mă-uita. Avea un bandaj peste un ochi, ca un pirat. Restul feţei îi era acoperită de băşici.

— Arăţi ca o domnişoară de onoare, a strigat Beatrice, neştiind ce altceva să spună.

— Draga mea, mă simt ca o domnişoară de onoare.

Cu ochiul cel bun a cercetat aşternuturile.

— Doar nu te uiţi după sânge? a strigat Beatrice.

— Bineînţeles că nu. Mă uit după Gratan.

Apoi a dat întrebător din cap în direcţia băii.

— Nu este acolo, a spus Beatrice.

— Nu v-aţi…?

— Nu, nu ne-am…

— Deci sunteţi încă…

— Da, suntem încă. Dar Gratan n-a fost pe-aici prea mult de când am sosit.

— Asta a fost chiar ieri, nu?

— Corect. S-a tot repezit jos şi a tot fugit pân-afară în timpul ăsta. Tocmai a şters-o din nou. Nu ştiu sigur de ce.

— Poate se ocupă de pregătiri.

— Pentru ce?

Plurabelle a încercat să-i facă cu ochiul.

— Ştii tu.

Beatrice s-a încruntat.

— Nu pot să-ţi promit o nuntă în viitorul apropiat.

Expresia de dezamăgire care s-a întipărit pe mult încercata faţă a lui Plurabelle a făcut-o pe Beatrice să pună sub semnul întrebării hotărârile pe care le luase seara dinainte, în timpul absenţei lui Gratan. Aşa cum promisese, acesta se întorsese la o oră rezonabilă – asta presupunând că

exista o oră rezonabilă până la care un bărbat în situaţia lui putea fi plecat – şi, din nou aşa cum promisese, nu fusese băut deloc la întoarcere. Ea însă hotărâse să nu-l aştepte trează – iar apoi, într-o lovitură de teatru, să nu-l aştepte vie.

În timp ce asculta cum scârţâie podelele din faţa dormitorului, îi trecuse prin minte să se întrebe dacă nu va fi fost cumva tatăl ei venit s-o salveze. Caz în care – dar nu, a decis să nu-şi acopere nuditatea. Lasă-i pe toţi să vadă ce-i făcuseră. Şi cât de bine putea interpreta acest lucru.

În cele din urmă, s-a dovedit a fi Gratan.

Nenorocitul de taică-său. Nu era niciodată acolo când îl voiai.

Avusese o seară ciudată, întinsă pe pernele acelea umflate ca buzele lui Plury, sorbind şampanie ca o albină însetată, alternând duştile cu pricomigdale şi gândindu-se la paradoxurile vieţii.

Oricât de mult ar fi luptat împotriva obsesiilor privitoare la legământ ale tatălui ei – o luptă pe care i se părea c-o dusese toată scurta ei viaţă – într-un cotlon al sufletului le respecta, de fapt. Pe ele, sau fanatismul lui taică-său în privinţa asta? Nu era sigură că alcovul nupţial pe care i-l împrumutase Plury o ajuta să facă astfel de distincţii fine. Dar citise despre cum ostaticii se îndrăgostesc de temnicerii lor şi de ideologia acestora şi se întreba acum dacă asta i se întâmplase şi ei – temnicerul fiind tatăl ei, nu Gratan. Nu putea să-şi explice acest lucru şi nici să fie de acord cu el, dar acum, că disputa cu tatăl ei răbufnise în cele din urmă şi o făcuse să plece de-acasă, îl vedea cu alţi ochi şi se gândea că poate are dreptate. Nu neapărat în privinţa felului cum o crescuse, ci în privinţa felului în care n-o crescuse. Avea prietene pe care le-ar fi putut cu uşurinţă invidia pentru libertatea de a pleca şi de a veni după bunul-plac. Una dintre ele, fată de atei, se culca de la treisprezece ani cu prietenul ei în dormitorul de lângă cel al relaxaţilor ei părinţi. Alta, copilă de poeţi, avea voie să organizeze chefuri la ea acasă – chefuri la care veneau mama şi tata, ba chiar şi bunicii –, unde se consumau substanţe de care Beatrice nici nu auzise vreodată prin părţi ale corpului pe care nu le văzuse vreodată şi se încurajau pe faţă practici sexuale pe care nu şi le-ar fi imaginat practicabile.

Deci de ce nu le invidia? Era straniu să se audă spunând una ca asta, dar motivul pentru care nu le invidia era că le lipsea exemplul. Se legănau libere, ca nişte porţi ieşite din ţâţâni, în timp ce ea trebuise să înveţe cum să opună rezistenţă. Mai bine să-ţi fie duşman tatăl decât prieten, s-a gândit ea.

Nu te irosi pe nişte nemernici htonieni, Beatrice, îi spusese el. Nu era norocoasă să aibă un tată care gândea aşa? Mai puţin norocos era faptul că avea un tată care făcea distincţia între nemernici htonieni evrei şi nemernici htonieni neevrei şi măsura diferit timpul pe care şi-l irosea cu ei. De parcă irosirea nu era tot irosire.

Niciodată nu-i plăcuse chestia evreiască. „Ce cuvinţel oribil“, îşi amintea că le spusese părinţilor ei când era mică. „*Evreu*. Sună ca un gândac negru cu ţepi.“

Maică-sa fusese cea care-o plesnise atunci. Ţinea minte că taică-său râsese doar.

— Deci dacă nu facem chestii evreieşti şi nu avem prieteni evrei şi nu mâncăm mâncare evreiască şi nu ţinem sărbătorile evreieşti, de ce trebuie să ies cu băieţi evrei? l-a întrebat ea mai târziu.

— De dragul continuităţii, i-a răspuns el.

— Ce anume vrei să continui?

— Ceea ce te-ai născut să fii.

— Evreică?

— Continuă.

— Pur şi simplu nu pricep ce înseamnă asta.

— Nici eu. Dar ştiu că nu te-ai născut ca să te lepezi de tine. Nu eşti o întâmplare, Beatrice. N-ai început cu tine însăţi, aşa că nu poţi să termini cu tine însăţi. Viaţa e o treabă serioasă. Tu te poţi lăsa cutremurată de fiecare toană trecătoare.

Nu eşti o poartă ieşită din ţâţâni.

Iar acum, pentru a păstra această continuitate – deşi n-ar fi fost cu adevărat continuu nici aşa – iubitul ei neevreu trebuie să sângereze. Să sângereze până moare, poate. Explică-mi ce presupune asta, tati…

Poate că mă iubeşte, s-a gândit Beatrice, dar e măcelar. Mintea îi este un abator.

— Deci ce s-a întâmplat? a vrut Plurabelle să ştie.

Şi Beatrice i-a spus.

*

Când venea vorba de a-şi ajuta prietenii, pentru D’Anton era important să fie nepărtinitor. Avea acum două lucruri de făcut pentru Barnaby. Trebuia să-i aducă schiţa lui Solomon Joseph Solomon şi s-o mintă pe Plury în legătură cu inelul. Deci care erau cele două lucruri pe care le putea face

pentru Gratan? Unul era să-l scoată din încurcătura asta cu Beatrice, dar Gratan părea să şi-o dorească pe fată din toată inima. Al doilea era să-l înduplece pe Strulovitch, dar nu vedea pe moment cum avea să reuşească una ca asta. În afară de Beatrice însăşi, nu avea nimic din ce şi-ar fi dorit Strulovitch. Şi chiar dacă ar fi găsit o modalitate de a i-o lua lui Gratan şi a i-o reda tatălui ei, ce ar rezolva asta pentru Gratan? Al treilea lucru, evident, ar fi fost să facă rost de un chirurg de clasă care să efectueze operaţia – să spunem chirurgul care se ocupa de circumciziile regale, presupunând că acestea mai aveau loc –, dar i se făcea greaţă la gândul că ar putea fi în vreun fel părtaş la toate astea. Nu o să fac pe mijlocitorul pentru evreul ăla, a hotărât el.

Şi-a adus apoi aminte că, în urmă cu câţiva ani, se opusese intenţiilor lui Strulovitch de a deschide o galerie de artă evreiască britanică în memoria părinţilor săi. Ce-ar fi dacă i-ar spune că nu se mai opune în nici un fel? Ce-ar fi dacă ar merge chiar mai departe de-atât şi s-ar oferi să-şi exercite influenţa deloc neglijabilă pentru a înlesni acest proiect?

Voi face asta pentru dumneata, domnule Strulovitch, şi tot ce vreau în schimb este – ce? Şi-a făcut din nou calculele şi a decis că voia două lucruri de la Strulovitch. Lucrarea lui Solomon Joseph Solomon şi eliberarea lui Gratan de sub ameninţarea mutilării. Dar dacă Strulovitch avea să se învoiască la prima, şi nu la a doua? Dar dacă îi va reveni lui D'Anton să stabilească priorităţile? Problema lui Gratan era, evident, mult mai serioasă decât a lui Barnaby, dar adevărul era că D'Anton îl prefera pe Barnaby lui Gratan şi simţea mai multă compasiune pentru cazul lui. Gratan se vârâse de unul singur în beleaua asta fiindcă îşi urmase orbeşte tocmai acea parte a trupului care, sincer vorbind, merita să fie pedepsită. Barnaby, în schimb, nu făcea decât să încerce să mulţumească o femeie minunată, deşi capricioasă. În asta consta celălalt motiv al preferinţei lui: mai degrabă ar fi contribuit indirect la fericirea lui Plury decât la cea a lui Beatrice, Beatrice Strulovitch fiind… ei bine, o Strulovitch.

Lui Solomon însuşi – celălalt Solomon – i-ar fi fost greu s-o rezolve pe asta, s-a gândit D'Anton. Ironia era că tocmai emisiunea TV a lui Plury, *Consilierul din bucătărie*, ar fi fost platforma perfectă unde să se hotărască în privinţa acestor pretenţii la generozitatea lui D'Anton, dar Solomon Joseph Solomon trebuia să fie o surpriză pentru ea, iar o discuţie asupra avantajelor şi dezavantajelor circumciziei sigur urma să aibă efecte nocive

asupra ratei audienţei. Ceea ce îl ducea înapoi de unde pornise, la dorinţa de a fi imparţial, fără să ştie cum.

Făcea socoteli premature oricum, şi-a atras el atenţia, dacă presupunea că Strulovitch ar fi dispus să stea la discuţii cu el. Nu avea nici o îndoială că dezgustul pe care-l resimţea – nu, nu îl dezgusta Strulovitch, nu-i aşa? Antipatia naturală, atunci, reţinerea, reticenţa de a-l plăcea – era un sentiment reciproc. Dar dacă Strulovitch va prefera să păstreze tabloul lui Solomon Joseph Solomon *şi* să rişte să-şi piardă fiica mai degrabă decât să accepte aroganţa lui D'Anton – căci, fără îndoială, aşa o va vedea – într-o chestiune care stârnise atâta venin între ei? Existase vreodată vreun evreu – e doar o întrebare – care să nu fie inflexibil şi răzbunător?

Cântărind lucrurile, D'Anton s-a bucurat că nu îi expediase încă scrisoarea lui Strulovitch. Mai bine să nu-şi dea cărţile pe faţă încă. Mai bine ca Strulovitch să nu ştie ce vrea. Nu dovedea asta din nou că timpul investit în plănuire nu este niciodată un timp pierdut? S-a dus să se mai uite o dată la scrisoare cu gândul să atenueze orice notă imploratoare, dar când a ajuns la birou, a descoperit cu stupoare că aceasta nu se mai găsea acolo. Nu putea exista decât o singură explicaţie. Asistentul său, dornic ca întotdeauna să-l mulţumească pe acest om atât de ocupat mulţumindu-i pe alţii, o înmânase personal la adresa de pe plic.

D'Anton s-a aplecat peste birou de parcă l-ar fi durut ceva. Se simţea ca şi când el însuşi îi fusese înmânat lui Strulovitch. Şi-a văzut duşmanul de moarte cu ochiul minţii, gheboşat ca asupra unui sac de bani, pipăindu-i cuvintele cu o satisfacţie diabolică.

D'Anton s-a cutremurat. Gratan Howsome nu era singurul care avea de ce să se teamă de răutatea evreului.

Nouăsprezece

Totul depinde de moment, se gândi Strulovitch.

Dacă ar fi primit scrisoarea lui D'Anton înainte de a-l vedea la Ristorante Treviso şuşotind în taină cu Gratan Howsome, poate ar fi tratat rugămintea cu mai multă bunăvoinţă. Mă rog, „bunăvoinţă" ar fi o exagerare, dar măcar cu amabilitate îmbibată de ironie. Ce amuzant că un astfel de om venea cu şapca-n mână la el. Şi cât de amuzant ar fi să-i întoarcă unui astfel de om favoarea: să-i vândă schiţa lui Solomon Joseph Solomon la exact acelaşi preţ la care-o cumpărase, privându-l astfel de satisfacţia de a-l face cămătar şi escroc. Îi plăcea schiţa pentru talentul grafic şi detaliile anatomice, dar nu la fel de mult cum i-ar fi plăcut lucrarea somptuoasă care devenise în cele din urmă. Pe *aceea* nu i-ar fi putut-o lua nimeni, la nici un preţ. Dar de prima încercare – da, frumoasă cum era, îl lăsa inima să se despartă, mai ales când răsplata era atât de dulce. Poftim, D'Anton, dragul meu, sigur ai ştiut că nu trebuie decât să mă rogi. Nu pot să-ţi spun cât de încântat sunt să aflu că te-ai convertit în cele din urmă la arta evreiască.

Zău, ar fi putut chiar să-i facă schiţa cadou.

Dar Strulovitch ştia de-acum că D'Anton îi este prieten şi, probabil, complice lui Howsome. Era greu de înţeles ce aveau cei doi în comun, dar asta nu era treaba lui. Tovarăşi de infamie clar erau. Putea cineva să-i garanteze că D'Anton nu jucase un rol în fuga lui Gratan cu fiică-sa? Se aflaseră împreună, arătând suspect, chiar în seara zilei când Beatrice şi-a luat tălpăşiţa, o coincidenţă ciudată care sugera chiar că D'Anton poate le oferise adăpost amanţilor în noaptea aceea. Putea cineva să-i garanteze că nu se găseau în continuare acolo, bucurându-se de ospitalitatea flamboaiantă a lui D'Anton – Strulovitch presupunea că era flamboaiantă; flamboaiantă şi măsurată în acelaşi timp – bând sake din porţelan japonez fin şi toastând nefericirea lui Strulovitch în pahare Ballini?

Strulovitch citi din nou cuvintele lui D'Anton. Îi scăpase tonul cumva? Ceea ce păruse o scrisoare imploratoare la prima vedere dădea acum impresia unei glume perfide. Îşi plănuise cel mai delicios de ironic răspuns,

dar dacă ironia se găsea de fapt de partea lui D'Anton şi el, Strulovitch, era doar obiectul ei?

Bărbatul acela anonim, „prietenul tânăr şi sentimental“, care voia să ofere tabloul ca semn al devotamentului său unei femei – nu mai putea exista deacum nici o urmă de îndoială în legătură cu identitatea sa. Era negreşit Howsome.

Ceea ce însemna că femeia căruia îi era devotat – *devotat!* – era negreşit Beatrice.

Nu mai rămânea de examinat decât chiar titlul tabloului. *Prima lecţie a iubirii!* Aluzia lascivă era de neconfundat. Tânăra – eleva lui Howsome la artele erotice – va preţui lucrarea întocmai cum el, Strulovitch, şi-ar dori s-o facă, scrisese D'Anton. Adică? Fie cuvintele îi musteau de sarcasm, fie sugerau un soi de lascivitate ce se ascundea în îngrijorarea paternă a lui Strulovitch.

Gluma este pe seama mea, îşi dădu seama Strulovitch.

Măsura salonul în lung şi-n lat, fluturându-şi scrisoarea în faţă de parcă îşi făcea vânt cu ea.

Ei bine, mai vedem noi, zise el cu voce tare.

Afară, în grădină, Shylock stătea de vorbă cu soţia sa.

— M-am tot gândit, îi spunea el, cum, din pricina moralităţii noastre rafinate, am devenit incapabili de a ne bucura de acea spontaneitate a acţiunilor de care se bucură alţi oameni.

— Cum aşa, dragostea mea?

— Păi uite, să-l luăm pe Strulovitch. Ce reprezint eu pentru el? Îl surprind uneori holbându-se la mine când îşi imaginează că nu-l văd. O privire fixă care pare să pornească din cele mai întunecate adâncuri ale minţii sale şi se termină habar n-am unde. Mă tulbură. Nici chiar tu, draga mea, nu m-ai privit vreodată cu o asemenea intensitate. Nu i-aş spune iubire. Nici admiraţie nu este. Este o curiozitate profundă, ca aceea resimţită de un părinte pentru copilul său sau de copil pentru părinte, un soi de mândrie nedumerită, de parcă orice aş face sau am făcut se răsfrânge genetic asupra lui. Sau îl înalţ, sau îl cobor. Este incapabil de indiferenţă faţă de mine. Vede numai lecţii în mine. Numai exemple. Trebuie să-mi spui că n-am fost niciodată o astfel de încercare pentru tine, Leah. Sau pentru Jessica.

Îi era întotdeauna greu s-o pomenească pe Jessica pe nume. Atât de multe de ascuns, atât de multe de trecut sub tăcere, atâta durere. Auzea Leah toate

astea? Putea detecta cu tactul ei infinit cât îl costa faptul că nu-i rostea numele? Şi o costa şi pe ea?

— Mă rog, reflectă el după o perioadă de tăcere, mă pune într-o poziţie înşelătoare să fiu luat de exemplu – un rol pe care nu mi l-aş fi arogat vreodată – când bazele acestei exemplarităţi trebuie întruna distruse. Evreii ăştia, Leah, evreii ăştia! Nu ştiu dacă să mă căineze, să mă renege sau să mă explice. După cum nu ştiu nici dacă să se explice sau să se renege pe ei înşişi. Aşteaptă un semn că nu sunt chiar atât de abject de pasivi precum au fost descrişi, iar când li se arată acest semn îşi smulg părul de ruşine. „Suntem un popor pe cale de dispariţie“, îi place lui Strulovitch să-mi spună când îşi aduce aminte. „Nu ne putem aştepta la ajutor de la nimeni în afară de noi înşine.“ Cu toate acestea, în momentul în care un evreu ridică mâna să facă tocmai asta, îl părăseşte curajul. Mai bine să fim noi ucişi decât să ucidem, îl văd gândind. Uită-te la el acum, cum străbate încăperea încoace şi încolo, punând la cale o răzbunare pe care nu va avea în cele din urmă curajul să o ducă la îndeplinire. Individului îi lipseşte fermitatea, Leah. Spune-mi ce-ar trebui să fac – să-l îndemn sau să-l las în pace?

A aşteptat să-i spună ce credea. Discutaseră atât de des şi de prelung pe când Leah trăia. Discutau şi discutau. Când n-a mai fost acolo să discute cu el, a avut senzaţia că se tăiase un cordon ce-l ţinea legat de viaţă. Se ducea la sinagogă să discute cu alţi bărbaţi, dar tovărăşia lor n-o putea înlocui pe a ei. Căsnicia lor nu fusese una de sinagogă. Discutau despre idei, nu despre credinţă. Leah nu fusese niciodată circumscrisă de norme sau tradiţii. Era ca o fântână de cugetări clare, limpezi. Aşa că în momentul în care s-a dus, lui i s-a uscat gâtlejul şi i s-a atrofiat mintea. Nu voia să vadă nimic, căci ce rost avea vederea dacă nu putea să împărtăşească cu ea ce vedea? Şi-a astupat urechile la sunetul muzicii. A încetat să mai citească până ce a reînceput să-i citească ei la mormânt. Nu vedea rostul vreunei activităţi şi stătea doar ore întregi, fără să se gândească la ceva, într-o stare de pustietate mai apropiată de inexistenţă decât de suferinţă. Ce fusese viaţa lui înainte de Leah? Nu-şi mai amintea. Nu exista o perioadă înainte de Leah. A acceptat faptul că, pentru fiica lui, care nu putea să-l facă să se dezmeticească sau să-i stârnească interesul pentru viaţa ei, casa lui devenise un infern. Moartea lui Leah l-a transformat într-un tată rău. Sau, dacă fusese un tată rău şi înainte – un bărbat care trăia exclusiv pentru dragostea ce i-o purta soţiei sale –, moartea acelei soţii prea-iubite l-a transformat într-un tată şi mai rău. Biata, biata Jessica, dublu abandonată. Nu-i de mirare. Nu e

o scuză, dar nu-i de mirare. Iar când şi-a redescoperit în cele din urmă o parte din vechea energie, n-a fost din pricina vreunei preocupări renăscute pentru binele ei. Ar vrea să se poată minţi în această privinţă. Şi s-o poată minţi şi pe ea. *Am revenit la viaţă pentru tine, Jessica, mi-am amintit ce-ţi datorez*. Adevărul însă era altul. Fusese reanimat de împunsăturile neevreilor. În dispreţul lor găsise perversul imbold de a trăi din nou.

Furia, nu iubirea, îl îmboldeşte pe om la fapte.

Când îşi ridică privirea, îl văzu pe Strulovitch străbătându-şi încoace şi încolo propriul petic de grădină, un bărbat fără o soţie cu care să discute, cufundat în gânduri, mişcându-şi buzele fără să scoată un sunet.

Shylock putu să distingă fără probleme ce spunea Strulovitch.

— Voi face-astfel de lucruri…

Îi înţelegea frustrarea. Şi el ar fi fost cândva capabil să facă *astfel de lucruri*.

Ce anume însă, nu ştiu…[17]

17. Strulovitch şi Shylock reiau vorbele regelui Lear, din piesa cu acelaşi nume de W. Shakespeare. În Actul II, Scena 4, acesta vorbeşte despre dorinţa de a se răzbuna pe fiicele sale, ameninţând că va face „astfel de lucruri“, deşi nu ştie încă exact care vor fi acestea.

Strulovitch cel puţin mai putea aştepta ce avea să urmeze. Ce anume erau aceste lucruri însă, nu ştia. Shylock, în schimb, era terminat, ce făcuse, făcuse, şi ce mai avea de făcut nu va mai face de-acum.

Îmi lipseşte viitorul, se gândi Shylock.

— Deci, spune-mi, o întrebă el iar pe Leah. Ce să fac – să-l liniştesc sau să-i asmut furia răzbunătoare pe care şi-o doreşte de-o viaţă?

Ţărâna rece în care era înfăşurată Leah scoase un geamăt adânc.

— Prea bine, atunci, zise Shylock. În asta, precum în toate cele, mă voi lăsa călăuzit de tine.

*

— Ce ne facem? Uite ce ne facem, a zis Plurabelle.

A făcut cu degetul mare un semn care voia să spună îi scoatem naibii de-aici, cu trenul, vaporul, avionul, ce-o fi. Numai să-i ducem de-aici.

D’Anton nu era convins.

— Chiar vrem să întărâtăm un om atât de josnic? a întrebat el.

— Evreul?

— Da, evreul înstărit.

— Iudeul?
— Întocmai. Bogătanul, cine altcineva?
Au izbucnit în râs. Era distractiv, chiar şi în astfel de momente îngrijorătoare, să se joace de-a iudeo-epitetele.
— Acum am pierdut şirul. Fii bun, te rog, şi repetă-ţi întrebarea, l-a implorat Plurabelle.
— Te-am întrebat dacă ar fi o idee bună să-l întărâtăm pe evreu.
— Vrei să spui câinele blestemat…
— Plury, termină!
— Chiar trebuie?
— Trebuie. Te întreb din nou: e o idee bună să-l întărâtăm?
— Îţi pasă de prietenii noştri?
— Îmi pasă de Gratan. Să mă ierţi dacă fiica unui evreu înseamnă mai puţin pentru mine.
— Ei bine, pentru mine înseamnă mult. Nu voi permite să fie judecată din pricina porcului ăluia căruia îi spune tată.
— Care respinge porcul, evident.
— Un porc poate să respingă porcul. Dar înţelege ce vreau să spun. Ea nu este el, după cum nici eu n-am fost taică-meu.
— Îmi imaginez că al tău a fost un tată de altă natură, a zis D'Anton.
— Mă rog, n-a fost israelit, vârcolac, castrator şi parazit, dacă asta vrei să spui.
— Da, cam asta vreau să spun.
— Dar mi-e dragă în ciuda buzatului de taică-său – presupun că are buze groaze, nu l-am văzut niciodată.
— Groase şi umede.
A fost atent să nu se uite la buzele ei.
— Exact cum bănuiam. Pe când ale ei sunt pline şi voluptoase.
— La fel ca ale tale.
— Mulţumesc. Dar fii atent. Gratan o iubeşte. Iar eu îţi cer s-o iubeşti şi tu.
— Atunci de ce nu pot rămâne aici până trece furtuna?
— Pentru că furtuna s-ar putea să nu treacă şi n-am chef să mă trezesc cu nas-coroiatul ăla – presupun că are nas coroiat: nu-i nevoie să răspunzi – că-mi dă cu pumnii în uşă. Ştii cum e presa – abia aşteaptă aşa ceva. În plus, amanţii au nevoie să petreacă nişte timp singuri. Beatrice îmi pare puţin labilă. Ea şi Gratan se ceartă deja. Ar putea foarte uşor să decidă că a făcut

o mare greşeală. Şi ştii cum e Gratan. Două minute în care nu capătă tot ce vrea sunt de ajuns să-l trimită în căutarea altei neveste.

— Dar cum ar putea pleca? Gratan are o echipă pentru care joacă. N-ar putea să fugă înapoi în fiecare weekend.

— Nu e suspendat pentru chestia cu salutul?

— Asta se întâmpla acum un an sau mai mult.

— Nu l-am putea suspenda din nou? Să-l facem să zică negrotei? Sau să pocnească pe cineva?

— N-ar fi foarte greu. Dar nu ne-ar fi recunoscător pentru asta. O nouă suspendare i-ar putea pune capăt carierei.

— Atunci hai să-i rezolvăm un concediu de milă. Îi ştiu pe toţi antrenorii. Nu e unul care să nu vrea să apară la emisiunea mea.

Şi-a dat părul pe spate, ştiind cât de zănatică putea fi când era vorba de ea însăşi…

— Sau la mine în pat. Crede-mă, îl am deja în buzunar. Cum îl cheamă?

— Nu ştiu ce să zic, a spus D'Anton.

Lucrurile se complicau. Nu-şi mai dădea seama cum s-ar înrâuri reciproc diferitele direcţii de acţiune. Ce se-alegea de speranţele lui Barnaby din toate acestea? Dacă scoteau cuplul pe furiş din ţară, ce se va întâmpla cu planul lui D'Anton de a-l prinde pe Strulovitch pe picior greşit cu promisiunea de a-i susţine proiectul de a deschide o galerie în schimbul schiţei lui Solomon Joseph Solomon? Brusc, toată lumea părea să piardă.

Nu ştia sigur nici ce se va întâmpla cu sentimentele celor doi dacă nu vor avea parte decât de propria companie. Plury avea dreptate: Gratan se plictisea repede. Cât despre Beatrice, fără vreo intrigă care să-i distragă atenţia şi fără un tată cu care să se certe, ar putea descoperi că Gratan nu era un interlocutor prea interesant. S-ar putea chiar să se plictisească de el din punct de vedere erotico-estetic şi să decidă că circumcizia îşi avea, totuşi, avantajele ei. Dacă lăsa aspectul religios la o parte, D'Anton, un iubitor de frumos în toate formele sale, prefera aspectul fără prepuţ celui cu prepuţ. Cum se făcea că tocmai evreii, un popor complet lipsit de instinctul frumosului, ajunseseră singuri la această concluzie, D'Anton nu putea pricepe. De fapt, s-ar fi aşteptat mai degrabă invers – să ataşeze un prepuţ acolo unde natura nu intenţionase să aibă vreunul. Să urâţească ce fusese frumos iniţial. Nu putea decât să presupună că, la un moment dat pe parcursul procesului de respingere a lumii antice, dăduseră peste nişte păgâni cunoscători ai frumuseţii masculine. Oricare ar fi explicaţia, nu l-ar

surprinde dacă Beatrice va ajunge în curând la aceeaşi concluzie ca şi el. Şi apoi, ce?

Un scenariu posibil era că Gratan se va lăsa convins de rugăminţile ei, Beatrice şi tatăl ei se vor împăca, după care, toate orgoliile fiind satisfăcute, se va organiza o nuntă evreiască mare la Haddon Hall sau Thornton Manor sau chiar, având în vedere relaţiile încâlcite ale lui Strulovitch, la Chatsworth House.

Din motive pe care nu le-ar fi putut explica, o astfel de perspectivă l-a făcut pe D'Anton să se cufunde într-o tristeţe profundă.

— Nu ştiu ce să zic, a repetat el.

*

La micul dejun, Shylock spuse:

— Nu pot să nu observ că pari răvăşit şi tulburat. Deduc că n-ai dormit şi că emoţiile îţi sunt zdruncinate.

— Ai putea să spui pur şi simplu că arăt ca dracu'.

— Ai arătat şi mai bine. Pot să te-ajut cu ceva?

— Plutesc în derivă pe-o mare de îndoieli, spuse Strulovitch.

— Nu ştii dacă să te întorci în port sau să mergi mai departe…

— Asta înseamnă o mare de îndoieli.

— În ce direcţie ai prefera să mergi?

— Dacă aş şti, nu aş pluti pe-o mare de îndoieli.

— Nu neapărat. Îndoielile ar putea ţine mai degrabă de aspectele practice decât de preferinţe.

Când ai de gând să pleci? se întrebă Strulovitch. De ce ai venit şi când o vei lua din loc?

Nu vorbea serios. În adâncul sufletului era în continuare impresionat de Shylock şi îi căuta încă prietenia ca idee, dar ca experienţă cotidiană, mai ales având în vedere ce se întâmpla cu Beatrice, rigurozitatea lui lingvistică, sau poate era rigurozitate morală, sau să-i spună pur şi simplu rigurozitate tipic evreiască, i se părea prea riguroasă…

— Îndoielile mele, răspunse el oftând, nu ţin nici de preferinţe, nici de aspecte practice.

Îi luă mult să rostească vorbele, ca şi când lungimea lor ar fi fost o încercare serioasă pentru el.

— Ţin de moralitate. De drepturile şi privilegiile pe care le am în calitatea mea de tată evreu comparativ cu drepturile şi privilegiile fiicei

mele în calitatea ei de… ei bine, nu ştiu de ce. Am dreptul s-o urmăresc pe Beatrice şi s-o târăsc înapoi acasă? Ea are dreptul să se ducă unde vrea şi cu cine vrea? Am eu privilegiul de a insista să se mărite cu un evreu sau măcar cu varianta cea mai apropiată de un evreu pe care i-o pot procura? Ar avea dreptul să mă interneze la nebuni? Au noii ei prieteni privilegiul de a râde de mine? Aş fi îndreptăţit să le întorc râsul cu dobândă înzecită sau însutită, prin orice mijloace, curate sau murdare? Şi asta se numără printre îndoielile mele – la ce arme să recurg pentru a-i face să sufere?

— Această ultimă chestiune nu ţine de moralitate, spuse Shylock.

— Eşti deosebit de pedant în dimineaţa asta, răspunse Strulovitch. Te-am jignit cumva şi pe dumneata?

— Nici pe departe. Vreau doar să mă asigur că vorbim de acelaşi lucru înainte de a interveni.

— Dacă ai de gând să îmi înmulţeşti îndoielile, te rog să nu intervii. Mă doare capul.

— Intervenţia mea nu va adăuga nimic la îndoielile ce te încearcă. Dimpotrivă, singurul efect pe care-l va avea este să te facă de neclintit.

— În ce privinţă?

— În privinţa unei compensaţii.

— Pe ce temei?

Shylock ezită doar o fracţiune de secundă.

— Viol. Gratan Howsome a profitat de fiica dumitale pe când era minoră.

— Fiica mea are şaisprezece ani.

— Avea cincisprezece când Howsome s-a culcat cu ea prima dată. Dacă nu mă înşel, aşa ceva este ilegal în ţara dumitale.

Brusc, lui Strulovitch îi veni greu să înghită. Îşi puse palmele deschise pe masă, ca şi când ar fi vrut să arate că nu are nimic între degete. Părea că-şi doreşte ca Shylock să facă acelaşi lucru.

— De unde ştii? întrebă el.

— Ştiu ce ştiu. E prea târziu ca să-mi pui sub semnul întrebării modul de operare.

— Nu modul de operare ţi-l pun sub semnul întrebării, ci sursele. Tocmai ai adus o acuzaţie serioasă. Trebuie să ştiu dacă pot sau nu să o iau în serios. Cum îţi faci rost de informaţii?

— Nu te ajută cu nimic să pui o astfel de întrebare. Este mai bine să confirmi pur şi simplu ce ţi-am spus. Caută-i prin computer. Citeşte-i corespondenţa.

— I-ai citit emailurile?

— Sugerez doar s-o faci dumneata. S-ar putea să fie împotriva principiile morale pe care le ai, dar mi-ai spus că te-ai uitat deja cu coada ochiului. Încearcă să te uiţi cu tot ochiul.

— Este împotriva principiilor mele morale.

— Şi cum rămâne cu faptul că fiica ta este în străinătate cu un bărbat de două ori mai în vârstă decât ea, care s-a culcat cu ea când avea cincisprezece ani? Cum se împacă asta cu moralitatea dumitale?

La ce cazne mă supui, Tubal.

Dar dacă Tubal minţea?

Se gândise Shylock vreodată la asta?

Fata dumitale, am auzit, în Genova a cheltuit optzeci de ducaţi într-o singură noapte…

Ai „auzit“, Tubal? La naiba, ai *auzit*!

Bazându-se pe „auzitul“ lui Tubal – nişte zvonuri doar – Shylock instrumentase împotriva fiicei lui şi, prin extensie, împotriva tuturor goilor din Veneţia, un caz care n-avea cum să nu sfârşească în dezastru. Până şi lui Othello i-a luat mai mult ca să fie convins.

Îmi înfigi un pumnal în inimă.

Asta să fi fost intenţia lui Tubal? De a-şi întărâta prietenul până în pragul demenţei? Nu trebuie găsit un motiv. Întărâtarea unui prieten este un motiv în sine. Întrebarea mai importantă este de ce Shylock şi-a oferit cu atâta uşurinţă pieptul acelui pumnal – aceeaşi uşurinţă cu care şi Antonio avea să şi-l ofere pe al lui cuţitului lui Shylock. Când venea vorba de pofta de-a se lăsa sfâşiaţi, erau imagini în oglindă, neguţătorul şi evreul.

În ceea ce-l priveşte pe Tubal şi dacă a spus sau nu adevărul – lucrurile merseseră prea departe ca să se mai verifice asta.

Cu toate acestea, tulburat de revelaţiile lui Shylock, Strulovitch simţi nevoia să tulbure la rândul său. O crudă dorinţă de răzbunare i se stârni în piept ca fierea.

— Te-ai gândit vreodată că poate Tubal te-a minţit?

Lui Shylock nu îi luă mult să-şi dea seama încotro bătea provocarea lui Strulovitch.

— Crezi că m-aş face vinovat de a-ţi spune neadevăruri? Nu te-am îndemnat chiar eu: du-te la computerul ei şi coroborează ce ţi-am zis.

— Înseamnă că ţi-ai dorit să fi coroborat spusele lui Tubal?

Shylock îşi puse coatele pe masa din bucătărie şi îşi sprijini bărbia în pumni. Arăta dureros ce făcea, felul în care îşi frământa încheieturile degetelor în fălci. Sau poate asta vreau eu să cred, se gândi Strulovitch. Dar n-avea să-l zorească pe Shylock să vorbească. Propria-i tăcere era suficientă. Da sau nu?

— În momentul în care mi-a spus, nu, zise Shylock când, în cele din urmă, consideră de cuviinţă să spună ceva.

Pumnii îi sprijineau în continuare fălcile, împiedicându-l să vorbească fluent. Părea să vrea să-şi îngreuneze rostirea.

— Tubal mi-a spus de ce îmi era teamă, iar de ce ne este teamă vrem pe jumătate să se întâmple. Dar privind în urmă, da. Privind în urmă, uneori mă întreb dacă Tubal n-a fost cumva părtaş la răutatea generală şi dacă nu cumva mi-am pierdut fiica din cauză că i-am dat lui atenţie. Mă consider încă probabil vinovat pentru asta. Exist în cumpăna dintre durere şi vinovăţie. Dar ce rost ar fi avut să mă îndoiesc de el? Jessica mea plecase. N-aveam nevoie de Tubal să-mi spună asta. Furase ce numai ea ştia unde să găsească. Dacă l-aş fi scuturat de să-l las fără suflu, ce-aş fi putut scoate din el care să-mi convină mai mult? Că risipise şaizeci de ducaţi în loc de optzeci? Patruzeci? Zece?

— Astfel de amănunte contează. Avea fiica mea cincisprezece sau şaisprezece ani când Howsome s-a culcat cu ea? Multe depind de acest răspuns.

— Atunci du-te la computerul ei. Eu nu sunt decât mesagerul.

— Tubal ar fi spus acelaşi lucru. Dar uneori mesagerul nu este cu nimic mai puţin odios decât mesajul. Faptul că nu este „decât mesagerul“ nu îl scuteşte pe un om de vină. Dar dacă Tubal era complice din punct de vedere moral cu mesajul pe care-l transmitea?

— Şi vrei să-i fi scos inima din piept? Poate cineva să spună că n-ai dreptate? Poate în pieptul lui ar fi trebuit să îmi înfig cuţitul, nu în al lui Antonio. Dar, dacă nu altceva, mesagerii îţi arată măcar care îţi e reputaţia. Aşa că, întru câtva, trebuie luaţi întotdeauna în serios. Jessica a fugit de-acasă. Unde anume şi cât a cheltuit pe-acolo nu contează.

— Şi maimuţa?

— Ce-i cu maimuţa?

— Dar dacă Tubal a minţit? Dar dacă a plăsmuit maimuţa din propriile-i temeri evreieşti?

— A existat o maimuţă.

— Dar dacă ţi-a dorit răul?
— De ce să fi făcut una ca asta?
— Pentru că evreii sunt nişte diavoli, chiar şi unii faţă de alţii.
— A existat o maimuţă.

O oră mai târziu, Strulovitch revenise la micul dejun, cu obrajii aprinşi, cu vocea îngroşată. Arăta de parcă băuse. Dar nu fusese decât la computerul fiicei sale.
— Îl omor, zise el.
Bine, se gândi Shylock. Să vedem dacă ai curajul. Cu voce tare însă spuse:
— Mai întâi va trebui să-l găseşti.

Douăzeci

— *Oy gevalto*, suntem pe Rialto, a zis Beatrice.

Gratan s-a uitat la ea nedumerit. Văzduhul era plin de sunete amestecate – gondolierii cântau, chelnerii strigau, canalele se trezeau la viaţă, clopotele băteau, umbrelele se deschideau.

— Nu te-am auzit, a zis el.

— *Oy gevalto*, suntem pe Rialto.

Nu era cu nimic mai luminat.

— N-are importanţă, a spus Beatrice.

Nu era tocmai dezamăgită. De câte ori îşi spusese asta în compania lui Gratan? Dar dacă nu era tocmai dezamăgită, la ce se aşteptase tocmai? La nimic – asta era? Caz în care, ce căuta aici?

De câte ori se întrebase *asta* în compania lui Gratan?

Mai fusese la Veneţia, când îl însoţise pe tatăl ei la Bienală şi mersese dintr-un pavilion într-altul ascultându-l cum tună şi fulgeră împotriva instalaţiilor, înregistrărilor video, pânzelor albite sau încăperilor întunecate în care femei fără chip ţipau în agonie sau orgasm – toate lucrurile care îi plăceau ei. Aşa că ştia ce înseamnă să fii în Veneţia cu un bărbat prost-dispus, dar ştia, de asemenea, ce înseamnă să fii în Veneţia când soarele strălucea iar bărbatul era prost-dispus din motive estetice mai degrabă decât… Da' chiar, de ce *era* Gratan prost-dispus? Îi devenise deja nevastă? Stătea sub o tendă udă, se uita cum cade apa în apă şi ofta adânc. Veneţia putea mai mult de-atât, asta voia să spună. Cu Gratan petrecuse suficient de mult timp ca să ştie că, în afară de ce ţinea de sex, nu putea mai mult de-atât. Cât despre cum ar fi fost mai distractiv să fie cu un evreu care i-ar fi înţeles glumele – nu avea de gând să-i dea tatălui ei satisfacţia de a afla că îi trecuse prin cap un asemenea gând. Dar expresia de pe chip ar fi dat-o de gol, dacă acesta i-ar fi văzut-o.

— Nimeni altcineva nu va pricepe despre ce vorbeşti, o avertizase el de ani de zile. Nu îţi vor înţelege aluziile culturale. Ţine minte – inteligenţa ta are cinci mii de ani, ei s-au născut abia ieri. Nu se pot gândi decât la un singur lucru deodată; tu te poţi gândi la o duzină.

— Nu vreau decât să mi-o pun cu ei, îi răspunsese ea odată.
El o plesnise peste faţă.
Răsplata sincerităţii.
De mult ori de-atunci se întrebase de ce nu chemase poliţia sau de ce nu-l târâse la Curtea Drepturilor Omului. Nu poţi să-ţi loveşti pur şi simplu copiii pentru că vorbesc urât.
Sau o lovise numai din cauză că voia să şi-o pună cu creştini?
Mă rog, nebunul îşi căpătase de-acum pedeapsa binemeritată. Se întâmplase exact lucrul de care se temea cel mai mult. Fugise de-acasă, era practic măritată (sau ar fi fost, dacă el n-ar fi fost deja însurat) cu un neevreu care nici măcar la un lucru nu se putea gândi deodată. Şi toate se întâmplaseră din cauza lui, a tatălui ei nebun şi înfricoşat de toate.
Dacă aş fi sigură că aici vreau să fiu acum şi că sunt cu un bărbat pe care mi-l doresc, i-aş mulţumi, s-a gândit Beatrice. Dar nu era sigură. Nu putea spune că era tocmai nefericită. Trecuseră trei zile de când Plury şi D'Anton îi urcaseră în avion şi în acest răstimp Gratan pricepuse în cele din urmă că ei nu-i plăcea să-l vadă dispărând chiar în clipa în care rămâneau singuri. Aşa că se bucura de compania lui, măcar în sensul în care *shomerim*, străjile morţilor la evrei, se bucură de compania unui mort. Iar ploaia nu era nici ea lipsită de mângâieri. Era aproape distractiv – pentru ea, cel puţin – să traverseze Piaţa San Marco pe scânduri şi să stea la cafenele adunând picăturile de ploaie în ceştile de cafea. Dacă ar fi fost o escapadă obişnuită cu genul de bărbat cu care tatăl ei nu voia s-o vadă, ar fi considerat totul un fiasco moderat, şi avusese parte de destule din astea în scurta ei viaţă. Dar nu era o escapadă obişnuită. Aşteptau veşti cu înfrigurare. Erau atenţi la poliţie. Poate că tatăl ei alertase Interpolul. Gratan se temea că încălcase prevederile contractului cu clubul Stockport County care, după părerea lui, abia aştepta o scuză ca să-l rezilieze. Abera deja despre cum va învăţa el italiană (ceea ce era o glumă: încă nu stăpânea noţiuni elementare ale limbii materne) şi se va angaja ca rezervă pentru Venezia. Iar atmosfera fusese neplăcută la aeroport, unde Plury şi D'Anton îşi arătaseră amândoi nemulţumirea – în cazul lui Plury o schimbare de la entuziasmul iniţial – şi Gratan îi spusese lui D'Anton că nu era dispus, la vârsta lui, să fie tratat ca un copil, la care D'Anton răspunsese: „Atunci încetează să te mai comporţi ca un copil“. Aşa că riscurile trebuiau să merite – pentru amândoi – nu-i aşa? Ea trebuia să ascundă faptul că se născuse cu cinci mii de ani în urmă şi el trebuia să fie bărbatul cu care să vrea să-şi petreacă următorii cinci mii

de ani. Trebuia s-o amuze şi s-o încânte. Trebuia să se arate interesat de arta *performance* şi să-i priceapă glumele. Trebuia să-i facă genunchii să tremure când se uita la el. Trebuia s-o facă să fie mândră de el când îşi deschidea gura. Trebuia să arate mai mult ca un bărbat în toată puterea cuvântului. Şi… ?

Şi nu făcea nimic din toate acestea.

— *Oy vey*, de ce-am fugit de lângă ei? s-a întrebat Beatrice.

*

D'Anton nu-şi deschide decât rareori propria uşă. Îi ia prea mult să-şi ajusteze expresia de pe chip în aşa fel încât să aducă a amabilitate. Dacă eşti un om al tristeţilor, nu poţi face nimic în grabă. În plus, lui D'Anton nu-i plac surprizele. Din acest motiv, are un asistent care deschide uşa în locul lui, atunci când este nevoie. În Triunghiul de Aur nu se întâmplă decât foarte rar ca oamenii să se viziteze fără aranjamente prealabile. În primul rând, este posibil ca persoana pe care vrei s-o vezi să nu fie acasă; iar uşile de la intrare sunt, în general, la o distanţă mare de străbătut pe pietriş de la locul unde ţi-ai parcat maşina. Aşa că este mai uşor pentru toată lumea să dai telefoane şi să stabileşti întâlniri în oraş. Acesta este unul dintre motivele pentru care D'Anton nu şi-a instalat niciodată un interfon. N-avea să fie folosit aproape deloc. Un alt motiv este că lucrurile alea sunt urâte. Are, în schimb, un cordon împletit de clopoţel pe care, după multă târguială, îl convinsese pe omul de serviciu de la o mănăstire din Birmania să i-l vândă. Dar nici unul dintre rarii săi vizitatori nu trăgea destul de tare de el, iar D'Anton n-are de gând să pună un bileţel hidos rugându-i s-o facă.

Asistentul are liber astăzi, deoarece îşi îngrijeşte o rudă bolnavă la ţară. Cei din Triunghiul de Aur nu spun că locuiesc „la ţară“, după cum nu spun nici că locuiesc la oraş. Aşa că în momentul în care suavul clopoţel birmanez care nu sună niciodată o face totuşi din senin, D'Anton tresare surprins şi enervat. Trebuie să străbată lungul drum din birou până jos în persoană, la fel cum călugării trebuiau să coboare de pe munte pentru rugăciunile de după-amiază. Până să ajungă jos, mai sună de trei ori. Este o persoană nerăbdătoare, îşi dă D'Anton seama. Şi cu apucături sălbatice. Deci nu este Barnaby şi nici vreun martor al lui Iehova. Oricine este, trage de cordon atât de tare, încât D'Anton se teme că clopoţelul va fi smuls din perete.

— Bine, bine, strigă el, vin cât pot de repede.

Cât de repede poate, adică, în papucii nepalezi cu vârfuri ascuţite ca de Ali Baba.

Iar când trage zăvorul şi deschide uşa, îl găseşte pe Strulovitch.

Cei doi bărbaţi, care, indiferent de circumstanţe, preferă să nu facă schimb de priviri directe, se uită fiecare peste umărul celuilalt. Dacă D'Anton ar fi un pirat cu un papagal pe umăr, acestuia i s-ar adresa Strulovitch. D'Anton însuşi se uită şi mai departe în spatele musafirului său, parcă la bunicii lui Strulovitch cu basmale şi kippa, călcaţi în picioare de caii cazacilor, bombănind înspre dumnezeul lor muced în timp ce bordeiele le sunt mistuite de flăcări… Dar gata cu asta, îşi spune D'Anton.

Strulovitch, care are în mână o foaie de hârtie cu antet pe care D'Anton o recunoaşte imediat ca fiind a lui, vorbeşte primul.

— Putem rezolva asta aici sau înăuntru, zice el.

— *Asta*?

— Ei bine, dacă-ţi spun ce este asta, înseamnă c-o facem deja. Preferi aici deci?

— Nu mi-e frică de dumneata, spune D'Anton.

Strulovitch îşi netezeşte vârfurile moi ale gulerului de la cămaşă.

— Nici nu m-aş aştepta să-ţi fie. Suntem amândoi bărbaţi cuviincioşi.

— Un bărbat mai cuviincios m-ar fi contactat pe altă cale înainte să vină şi să-mi facă tărăboi la uşă.

Strulovitch râde.

— Tărăboi? Cordonul clopoţelului nu e de tras? Mai paşnic de-atât n-aveam cum să mă anunţ. Am tras de frânghie ca şi când aş fi smuls o aţă ieşită dintr-o tapiserie.

— Distrugând-o astfel… Văd că mi-ai citit scrisoarea.

— Ce altceva m-ar aduce aici? Ţi-ai dorit un răspuns. Ei bine, iată-mă.

— Dar n-ai tabloul la dumneata.

— Iar dumneata nu îmi dai ce vreau în schimbul tabloului.

— Pot să-ţi scriu chiar acum un cec.

— Nu vreau un cec.

— Atunci ce vrei?

— Nu ce, pe cine.

— Nu o am pe fiica dumitale, dacă despre asta este vorba.

— Recunoşti deci că ştii care este situaţia cu fiica mea. E bine că nu mai pierdem vremea.

— Da, am cunoscut-o pe fiica dumitale. O fată nefericită.

— Crezi că este de căderea dumitale să judeci?

— Când îmi vorbeşte ea despre nefericirea ei, cred că da.

— De ce ţi-ar vorbi dumitale despre nefericirea ei? Cine eşti dumneata pentru ea?

— Prietenul unui prieten. Dar ştii asta deja. Ne-ai văzut împreună.

— V-am văzut împreună în seara când Beatrice a fugit de-acasă. Ciudat că el era cu dumneata, şi nu cu ea în seara respectivă. Ce relaţii ai cu el, dacă tot veni vorba?

Strulovitch este mândru de el că nu-şi răspunde la propria întrebare cu cuvintele „I-o tragi?“

Dar D'Anton ghiceşte ce nu spune.

— Nu sunt obligat să discut cu dumneata natura prieteniilor mele, spune el.

— Iar eu nu sunt obligat să îţi dau lucrarea pe care ai cerut-o.

Ultimul lucru pe care şi-l doreşte D'Anton este să-i intre Strulovitch în casă, să-l judece, să i se uite la comori, să-şi imagineze cum trăieşte; cu ochiul minţii însă îl vede pe nefericitul de Barnaby, care dă deja semne de gelozie irascibilă din cauză că D'Anton l-a expediat pe Gratan la Veneţia cu femeiuşca lui cu tot, dar pentru el n-a făcut nimic până acum, nici măcar în privinţa inelului pierdut despre care Plury sigur va întreba. În scenariul din inima lui, D'Anton se vede apropiindu-se tiptil de Barnaby, punându-şi uşor mâinile peste ochii lui şi conducându-l la un perete pe care atârnă *Prima lecţie a iubirii*. *Pentru tine. Pentru tine ca să i-l dai lui Plury, pentru că vreau să fiţi fericiţi împreună. Dar, evident, subtextul acestui dar este că darul este de la mine pentru tine.*

D'Anton adoră să primească recunoştinţă, din orice sursă ar fi ea. Recunoştinţa lui Barnaby însă este specială.

— Pofteşte înăuntru atunci, dacă chiar trebuie, îi spune lui Strulovitch.

Casa nu are hol la intrare. Se găsesc deja într-un salon ai cărui pereţi sunt acoperiţi de la nivelul privirii până la tavan cu portrete în miniatură. Acuarele pe fildeş, pergament şi porţelan, uleiuri pe email sau aramă, capace de tabachere în rame de aur filigranat. Nu văd nici un Kitaj sau Kossoff, se gândeşte Strulovitch, deşi nu aruncă decât o privire cât se poate de rapidă.

D'Anton nu îl invită pe Strulovitch să ia loc.

— Nu pot, spune el, să fac afaceri cu dumneata pornind de la premisa pe care o sugerezi. Nu mă aflu în poziţia de a-ţi negocia fiica.

— Vrei să spui că nu se găseşte aici?

— Nu asta voiam să spun. Dar nu, nu se găseşte aici. N-a fost niciodată aici. Nu cred că i-ar plăcea.

Strulovitch ştie prea bine că intenţia lui D'Anton este de a pune sub semnul întrebării gusturile fiicei sale, dar uitându-se rapid în jur ştie că are dreptate.

— Nu, spune el. Nu i-ar plăcea deloc. Dar dacă nu e aici, atunci unde este?

— Dacă aş şti unde este, de ce ţi-aş spune?

Strulovitch loveşte uşor scrisoarea pe care o ţine încă de parcă ar fi o somaţie.

— Îţi închipui că îmi doresc tabloul atât de mult?

— Mă rog, cineva şi-l doreşte. Asta dacă nu făceai glume cu mine.

— Da, ai dreptate – cineva şi-l doreşte.

— Gratan Howsome probabil. Ca o dovadă de iubire pentru fiica mea. Sigur nu te poţi aştepta să ţi-l dau cu uşurinţă în astfel de condiţii.

— Dacă-ţi voi spune că greşeşti, că este pentru o cu totul altă persoană, îmi vei spune un preţ?

E un moment bun, oare, se întreabă D'Anton, să menţionez că aş fi dispus să-mi reconsider poziţia referitoare la galeria lui? Se gândeşte că probabil nu.

— Preţul este în continuare fiica mea.

— Atunci este un preţ prea mare. Nu pot trăda un prieten ca să-i fac altuia pe plac.

— N-ar trebui să vezi asta ca pe-o trădare a unui prieten. Ai ajuta un tată.

— Un tată poate fi un ticălos, la fel ca oricare alt om. Fiica dumitale a fost nefericită până ce l-a cunoscut pe Gratan. Ar fi greşit din partea mea să intervin, chiar presupunând că aş avea, într-adevăr, puterea să o fac. Şi nici n-aş putea să-l încurajez să se întoarcă şi să se confrunte cu propunerea dumitale barbară.

— Să se „întoarcă", zici. Deci au plecat.

— Fiica dumitale este majoră din punct de vedere moral şi poate să decidă singură în ce o priveşte.

— Acum este, spune Strulovitch.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că n-a fost când prietenul dumitale a început-o cu ea.

— Nu ştiu ce vrea să însemne „a început-o cu ea".

— Atunci dă-mi voie să te lămuresc. Am dovezi că Gratan Howsome se culca cu fiica mea pe când aceasta avea cincisprezece ani. Nu trebuie să-ţi spun că asta constituie o infracţiune. Se prea poate că nu te-ai gândit până acum că şi alţii care au fost părtaşi la infracţiune pot fi puşi sub acuzare în calitate de complici, dar ţi-aş sugera să te gândeşti de-acum înainte. Cum-necum, o vreau pe fiică-mea înapoi şi pe amicul dumitale împreună cu ea. Cum voi proceda din acel punct depinde în mare măsură de cooperarea dumitale.

Pentru Strulovitch este o satisfacţie imensă că D'Anton trebuie să-şi găsească un scaun, deşi nici unul nu pare potrivit să se aşeze în el.

*

— Bănuiala mea, şi-a dat Plury cu părerea, este că merge la cacealma.

— N-ar fi foarte greu să aflăm ce vârstă avea Beatrice când Gratan…

D'Anton a refuzat să-şi termine propoziţia. Existau unele lucruri cu care prefera să nu-şi pună mintea, chiar dacă priveau oameni la care ţinea.

— Nu vreau să zic că e o cacealma apropo de vârsta ei, a spus Plury nerăbdătoare, ci apropo de ce are de gând să facă.

— Cu Gratan?

— Cu noi toţi.

— Nu putem fi responsabili pentru ce s-a întâmplat între ei. De unde era să ştim ce vârstă avea Beatrice când s-a combinat cu Gratan?

— Eu am ştiut.

— Ai ştiut câţi ani are?

— N-am întrebat-o câţi ani are. Şi probabil n-aş fi făcut nimic nici dacă aş fi ştiut. Eu am avut prima relaţie cu un bărbat însurat la doisprezece ani.

— Ei bine, atunci…

— Dar am ştiut că se culcă împreună. Le-am pus o cameră la dispoziţie.

— Asta nu e o infracţiune.

— Este dacă ştiam.

— Dar tocmai ai spus că nu ştiai.

— Dar dacă va trebui să dovedesc asta? N-am chef să apară poliţia pe-aici, D'Anton. Din tot felul de motive. Şi îmi imaginez că nici tu nu-ţi doreşti una ca asta.

— Plury, n-am nimic de ascuns.

— D'Anton, tu ai fost cel care-a adus-o aici. O evreică să-i astâmpere lui Gratan pofta de evreice. Ţi s-a părut o idee amuzantă. Şi mie la fel.

— Amuzantă şi atât. Nu mi-am imaginat că se va înfiripa o relaţie formidabilă…

— Numai una sordidă – asta vrei să spui? Nu cred că asta te va ajuta. Mai ales când se va descoperi că ai găsit fata la academia unde ţii prelegeri.

D'Anton s-a crispat la auzul cuvântului „prelegeri".

— N-am încălcat nici o regulă a academiei. N-am găsit-o pentru propria-mi plăcere. De fapt, n-am „găsit-o" şi gata. Era pur şi simplu acolo. Nu este tocmai greu de remarcat, nu-i aşa?

— Şi ce-are asta de-a face cu ce spuneam? Când ajungi la tribunal nu-i mai pasă nimănui ce reguli ale academiei ai încălcat sau nu, pentru a cui plăcere ai procurat fata sau cât de uşor era de remarcat.

— Procurat!

— Trezeşte-te, D'Anton! Aşa va arăta. Mocirla prinde repede. Cu cât vor fi mai libidinoase acuzaţiile, cu atât va vrea lumea mai mult să le creadă. Poate tu îţi închipui că eşti mai presus de-aşa ceva, dar eu nu cred că sunt. Ce se va alege de reputaţia mea, ce se va alege de emisiunea mea, ce se va alege de Belfry dacă voi fi acuzată că operez un bordel pentru pedofili?

— Of, fii serioasă!

— Şi ce se va alege de bunul tău nume dacă vei fi acuzat că mi-ai fost complice? Ne vor face codoşi, D'Anton. Oamenii din ţara asta au chef de vânători de vrăjitoare. Presa le spune că sub fiecare piatră se-ascunde câte-un pervers. Vor spune că puneam minore să se prostitueze aici. Gratan va fi terminat. Tu te vei transforma în oaia neagră pe platformele de socializare. Iar Barney probabil mă va părăsi.

— Deci ce propui?

— Să-i spunem lui Gratan că trebuie să se întoarcă. Pe tine te ascultă. Porunceşte-i să revină.

— Şi ce să facă?

— Să înfrunte realitatea ca un bărbat.

— Şi dacă va trebui să înfrunte trei ani la închisoarea din Manchester? De ce s-ar întoarce cineva la aşa ceva?

— Ca să ne ajute pe noi, în primul rând. Să-mi răsplătească mie generozitatea şi tot ce îţi datorează ţie. Pentru că el ne-a băgat în toată treaba asta. Şi, dacă se întoarce, poate monstrul nu ne va da în judecată.

— Crezi că va ierta şi va uita? Nu este un om care iartă şi uită, Plury.

Plury a căzut pe gânduri. Pe parcursul întregii conversaţii avusese o înfăţişare înfricoşată, cu ochii şi buzele mai umflate ca de obicei; acum

semăna cu un personaj din tragedia şi comedia antică la un loc, devastată şi desfigurată. L-a apucat pe D'Anton de mânecă.

— Dacă Gratan îi dă ce vrea şi consimte să-i îndeplinească dorinţele, poate o va face.

— Ce vrei să spui?

Cu degetele arătătoare şi mijlocii de la ambele mâini, Plury a făcut un gest ce imita o foarfecă. Nici dacă l-ar fi văzut pe Shylock făcând acelaşi lucru, nu l-ar fi putut copia mai bine.

— Ţac, ţac! a zis ea.

Douăzeci şi unu

Răspunsul lui Gratan la SMS-ul lui D'Anton care-i spunea să vină acasă şi să înfrunte furtuna a fost rapid şi concis. „Nici să mă fuţi", a scris el.

D'Anton i-a scris că nu se vorbeşte aşa cu un om care îi dorise întotdeauna binele.

Gratan i-a răspuns că orice prietenie îşi avea limitele.

D'Anton i-a scris din nou întrebându-l ce părere avea Beatrice despre ideea întoarcerii.

Gratan a răspuns într-un stil similar mesajului anterior. „Să mă fuţi dac-am întrebat-o."

D'Anton i-a scris să întrebe de ce nu.

„Mi-e o silă de ea de mor", a fost răspunsul lui Gratan.

„Vreun motiv anume?" a vrut să ştie D'Anton.

„Îmi tot vorbeşte în nu ştiu ce limbă străină."

„Ce limbă străină?"

„De unde să ştiu? E străină. Evreiască, cred."

„Atunci nu crezi c-ai avea cale liberă s-o trimiţi acasă?"

„Nici să fă muţi", a răspuns Gratan. „E prea tare sexul. Numa' atunci tace dracului din gură."

D'Anton a interpretat asta ca fiind o respingere categorică a posibilităţii ca Gratan să se lase circumcis în credinţa mozaică.

*

— Şi-acum ce facem? a vrut să ştie Plury.

Era împreună cu D'Anton şi Barney la un bar din Manchester. Nu voiau să fie auziţi discutând aşa ceva în Triunghiul de Aur. Unde ieşiseră la băut, nimeni n-ar fi înţeles măcar cuvântul circumcizie.

— Îl provocăm pe evreu să facă tot ce ştie el mai rău, a spus D'Anton.

— Nu cred că va funcţiona, a zis Barnaby – o intervenţie care l-a surprins atât pe el, cât şi pe tovarăşii săi.

În mod normal, când se întruneau consiliile de război, îi lăsa pe Plury şi D'Anton să vorbească. În astfel de situaţii, rolul său era de a-i face pe ei să

se simtă mai bine prin simpla lui prezenţă plăcută. Dar de data asta la mijloc se afla şi reputaţia lui, nu doar a lor. Dacă Belfry era un bordel, el ce era? Nu prea îl încânta nici ideea că Gratan ieşea basma curată, chit că nu înţelegea decât vag gravitatea infracţiunii. Gratan face ceva rău şi răsplata e că ajunge la Veneţia, iar el, Barnaby, nu face nimic rău, dar trebuie să suporte toată tensiunea şi iritarea din Cheshire.

Se simţea foarte decepţionat de D'Anton şi în alte feluri.

— Deci când se întoarce inelul pe care ţi l-am dat? întrebase Plury în clipa în care s-au aşezat la bar. Mi-ai jurat că-l vei purta pînă la moarte şi nu-l mai ai pe deget de-o săptămână.

Barnaby îl străpunsese pe D'Anton cu privirea. Doar repetaseră toată tărăşenia, nu? D'Anton trebuia să se uite la propria lui mână stângă, unde purtase inelul de siguranţă după ce-l dăduse „omului său“ la lustruit, şi să descopere cu o groază superb jucată că dispăruse, dumnezeu ştie cum, căzuse probabil şi se rostogolise în vreun şanţ sau sub roţile vreunui autobuz, sigur din cauză că degetele lui erau mai subţiri decât ale lui Barney, altfel nu-şi imagina cum. „Prefer să-mi tai mâna stângă decât să fiu responsabil pentru aşa ceva“, avea să spună, la care, printre promisiuni de restituire, scuze profunde, lacrimi ale lui Barnaby şi aşa mai departe, Plury urma să-i îmbrăţişeze pe amândoi şi să le spună că o asemenea iubire profundă ca aceea de care aveau parte ei, şi de care spera că vor avea întotdeauna parte, era mult mai importantă decât orice bijuterie. Dar D'Anton, în zăpăceala produsă de Gratan, îşi uitase replicile, privise în gol şi, cu o lipsă deloc tipică de răbdare, se răstise la Barney că-l face să piardă vremea şi îi aruncase o căutătură cruntă lui Plury pentru că făcea atâta caz.

— Mă ocup de tine mai târziu, i-a spus Plury lui Barney.

(Avea nevoie de tabloul acela mai mult ca niciodată.)

Iar lui D'Anton i-a întors căutătura cruntă.

Oare concurăm pentru acest inel, s-a întrebat ea şi nu prea a fost încântată de răspunsul primit.

Astfel că splendidul lor univers de respect şi reciprocitate, atât de des tulburat, dar apoi răscumpărat de tristeţe, începuse să cedeze sub povara irascibilităţii. Ceea ce explica şi cum se face că Barnaby – care, din orice perspectivă s-ar fi interpretat evenimentele, era singura lor victimă inocentă – a spus cu voce tare ce-i trecea prin minte.

— După cum văd eu lucrurile, a continuat el, evreul nu va da înapoi. N-am auzit niciodată de vreun evreu care s-o facă. Sunt convinşi că li se

ştirbeşte prestigiul dacă se înduplecă. Este împotriva religiei lor. Tata, care a cunoscut mulţi evrei, mi-a spus acelaşi lucru. Au inimi de piatră. Mergeţi pe plajă şi porunciţi fluxului să dea înapoi – cam asta înseamnă a încerca să-l faci pe un evreu să se răzgândească. Aşa că dacă Gratan nu se va întoarce el însuşi să înfrunte situaţia, nu vom avea de ales şi va trebui să găsim un surogat de Gratan care să astâmpere setea de sânge a evreului.

Surprinsă de cît de multe ştia Barney despre evrei şi convingerile lor, pe Plury totuşi a lăsat-o perplexă raţionamentul lui.

— Un ratat de Gratan pot să înţeleg, Barney, a spus ea, dar exact ce vrea să fie un *surogat* de Gratan?

M-am cam săturat de bărbaţii ăştia, de amândoi, s-a gândit ea. De fapt, se gândea că se cam săturase de bărbaţi în general. Poate ea ar fi trebuit să fugă cu Beatrice.

— Un soi de înlocuitor, a spus Barney.

— Un înlocuitor pentru ce? a întrebat D'Anton.

— Pentru Gratan. Un înlocuitor pentru Gratan în ochii evreului.

— Va trebui să explici chestia asta, a spus Plury. Ia-o mai încet.

Barnaby nu pricepea cum ar fi putut să meargă mai încet sau să fie mai clar.

— Cineva va trebui să-i ia locul lui Gratan. Un ţap ispăşitor, ăsta e cuvântul? O dublură. Cineva căruia evreul să-i poată face acelaşi lucru.

— Altcineva pe care să-l circumcidă, adică?

D'Anton nu ştia sigur dacă el sau Plury pusese întrebarea. La fel şi Plury, atât fuseseră de sincronizaţi în a-şi exprima consternarea.

— Da, a zis Barnaby. Asta vrea de fapt, nu?

— Dragul meu, a spus Plury, nu caută pur şi simplu pe oricine, să-l circumcidă doar de dragul de-a o face. Ideea cu circumcisul lui Gratan este de a o mărita pe Beatrice cu un evreu.

— Sau de a-l înspăimânta suficient ca să-l alunge, a adăugat D'Anton.

— Ştiu asta. Nu sunt chiar atât de prost. Dar acum, orice ar hotărî Beatrice, este o chestiune de onoare, nu-i aşa? Nu e vorba de bucata de carne – cine ar vrea aşa ceva, mai ales de la Gratan –, ci de principiu. Nu-i va păsa cum o capătă sau de la cine. Evreii nu sunt pretenţioşi când vine vorba de cine plăteşte ce cred că li se cuvine. Daţi-i ce-şi doreşte şi sunt gata să pun pariu că nu ne va mai deranja. Şi din moment ce nu i-l putem da pe Gratan... va trebui să-i dăm pe altcineva.

Asupra grupului s-a lăsat liniştea. Până şi barul a părut să fie redus la tăcere.

— Dar n-are rost să mă ofer eu, deşi aş face orice pentru voi, a continuat Barnaby. Leşin numai gândindu-mă la sânge.

— Şi din moment ce eu nu corespund ca sex... a început Plury.

— Rămân doar eu, a completat D'Anton.

*

Ar trebui să staţi mai mult în întuneric, obişnuia D'Anton să le spună studenţilor care veneau să-l asculte gândind cu voce tare. Nu erau tocmai prelegeri, dar nici lecţii nu erau. Îşi dorea o distanţă mai mare între el şi studenţi decât cea implicată de cuvântul „lecţie". Nu vă face bine, continua el, să trăiţi într-o lume atât de supra-luminată. Când vă spun că petreceţi prea multe ore cu ochii în ecrane, nu vreau să mă consideraţi un moralist sau un luddit. Nu mă preocupă decât bunăstarea voastră estetică. Lumina trebuie preţuită cum au preţuit-o marii pictori, Leonardo şi Caravaggio de exemplu, ca pe-o iluminare a semnificaţiei, o modalitate de a distinge între întunericul prozaic al lucrurilor şi strălucirea adusă de înţelegere şi discernământ. Dacă totul este lumină, se pierde simţul frumuseţii şi proporţiilor.

Îl asculta careva?

Ei bine, şi-a amintit el, una dintre studente, da.

— În ce spuneaţi despre clarobscur, nu l-aţi menţionat pe Rembrandt, a ridicat ea mâna ca să spună. Nu sunteţi de părere că, pentru Rembrandt, poate mai mult decât pentru oricare alt pictor, lumina a fost o formă de pătrundere psihologică?

Studenta aceea era Beatrice. Privind nebulos în urmă, o vedea clar acum, cu brăţările aurii dansându-i la încheieturi de parcă şi-ar fi ridicat braţul să scuture o tamburină, propria-i întunecime înnăscută iluminată parcă de pătrunderea psihologică – probabil intervenţia conştiinţei – pe care o resimţea el. Acesta să fi fost momentul când a descoperit-o drept jucărie pentru Gratan? Era ea Susana din minunatul tablou al lui Rembrandt şi el bătrânul mai îndrăzneţ? Nu era o scenă care să răspundă vreunei dorinţe pe care-o recunoştea în sine, dar probabil că mersese până într-acolo încât să-şi imagineze cum ar putea stârni o astfel de dorinţă într-un alt bărbat – altfel de ce-ar fi ales-o? Nu-l făcea asta părtaş sau uneltitor în ale lascivităţii – codoş, îi spusese Plury.

În ultimele zile, de câte ori îşi aruncase undiţa în suflet şi scosese cuvântul „proxenet“?

Stătea în întuneric – întunericul pe care-l emana ca om trist ce era, precum şi cel mai prozaic, pe care-l controla din întrerupător – şi cugeta.

I-ar fi plăcut ca pleoapele să-i fie făcute dintr-un ţesut mai gros, mai opac. Citise undeva că numai prepuţul şi labiile mici erau mai subţiri decât pleoapele, dar cum lumina nu ajungea la el pe acele căi, nu îl consola cu nimic informaţia.

Lumina care ajungea la el, indiferent ce făcea s-o blocheze, era violetă, de culoarea ametistului. Din acest motiv, rareori cumpăra vreun prespapier sau vreo miniatură care conţinea ametist: piatra i se părea prea plină şi lumina pe care o reflecta prea pătrunzătoare. Ametistul era culoarea neurasteniei sale, culoarea a tot ce îi insulta gusturile, culoarea antipatiilor pe care le avea. Strulovitch se număra printre aceste antipatii, deşi în acest caz n-ar fi putut spune categoric dacă antipatia fusese prima sau ametistul. Era Strulovitch ametistic? Se regăsea ceva din duritatea violetă a mineralului în luciul pielii lui? Sau vocea-i să fi fost cea care spulbera cu prea multă lumină nervii slăbiţi ai lui D’Anton. I-ar fi fost mai uşor să explice de ce îl ura pe Strulovitch din punct de vedere moral. Ura faptul că Strulovitch vindea şi cumpăra artă, chiar dacă şi el vindea şi cumpăra artă. Propriile lui vânzări şi cumpărări erau bazate pe iubire; făcea tranzacţii cu artă pentru că iubea obiectul acestor tranzacţii. După părerea lui însă, Strulovitch iubea arta accidental, asta dacă o iubea în vreun fel, şi pentru el extazul consta în bilanţul final al frumuseţii. D’Anton ştia asta nu pentru că Strulovitch spusese ceva şi nici pentru că observase sau auzise ceva despre practicile lui de cumpărător şi cunoscător. O ştia pentru că Strulovitch nu era rafinat cum era el, D’Anton. Existenţa nu îl durea la fel de mult cum îl durea pe D’Anton. Îi lipsea zbuciumul. Nu se lăsa străbătut de frumuseţe. Dacă frumuseţea ar fi dispărut de pe lume, s-ar fi schimbat comportamentul lui Strulovitch? D’Anton nu putea concepe existenţa altfel decât ca pe un sublim supliciu al sentimentelor. Dacă frumuseţea ar înceta brusc să mai existe în lume, el ar plăsmui-o din sentimentele lui. Dar Strulovitch? Nu, Strulovitch nici n-ar observa. Îl preocupa prea mult materialitatea lucrurilor. Iar pentru D’Anton ce era material avea culoarea ametistului.

La fel şi Beatrice. Părul, o izbucnire purpurie, privirea, o scăpărare de dude, cuvintele, nişte prune însiropate.

Asta iubea Gratan oare – prezenţa intensă şi pulsândă a fetei? Palpabilitatea ei insolentă?

Foarte probabil.

Şi cum se face că ştia atât de bine ce iubea Gratan?

D'Anton era un cunoscător al lucrurilor mărunte – portrete miniaturale, prespapieruri cu lacrimi, înţepături ale conştiinţei. Deşi cumpătat din fire, era lacom, cum numai trufaşii pot fi, după autoflagelarea elegantă. Se pedepsea mental pentru că avea prea mulţi bani; pentru că era educat; pentru că avea gusturi ireproşabile; pentru că avea talente de tot felul. Oamenii veneau să-i ceară sprijinul şi nu le dădea mereu tot ce-i cereau. Alteori dădea prea mult. În întunericul de ametist al capriciosului său egoism îşi trecea în revistă neajunsurile, dintre care unul era probabil imaginea reflectată a tuturor celorlalte – o complicitate prea mare la suferinţele celor pe care-i iubea. Era slăbiciunea lui Gratan pentru evreice o suferinţă? Mă rog, oricum ar fi fost descrisă, el o încurajase. O aţâţase. O alimentase. Dar dacă aţâţase o suferinţă asemănătoare în sine însuşi? Oare nutrea şi el, în spatele venelor purpurii ale pleoapelor, o slăbiciune pentru coloritul evreilor? Să fi fost Strulovitch nu neapărat o antipatie, ci un respect denaturat?

Dorinţă era un cuvânt pe care nu-l putea folosi. Până aici! Mersese suficient de departe folosind „respect". Dar dacă exista un respect ascuns, penibil, nerecunoscut, atunci îi făcuse un mare rău lui Gratan, îl dusese unde D'Anton însuşi ar fi vrut dar nu avea curajul să meargă. Îi datorez băiatului o compensaţie, s-a gândit el, cutremurat de un zbucium din acela de care nu-l credea capabil pe Strulovitch.

La şcoală îi plăcuse la nebunie să citească vieţile martirilor creştini şi rupsese multe ilustraţii ca să şi le pună pe pereţii camerei. Una dintre preferatele sale era Sfântul Laurenţiu întins pe un grătar cu cărbuni aprinşi. D'Anton îşi putea aduce uşor în faţa ochilor faimoasa pictură a lui Tintoretto ce înfăţişa martiriul lui Laurenţiu, lumina ce cădea peste suferinţa sa în timp ce siluete nemiloase îl înghionteau, împungându-i agonia, din întuneric. Circula o legendă conform căreia Sfântul Laurenţiu le-ar fi cerut călăilor săi ca, dacă tot îl găteau, măcar să-l gătească aşa cum trebuie. „Întoarceţi-mă şi pe partea cealaltă", le-a spus el. „Sunt fript destul de bine pe partea asta."

D'Anton avea o slăbiciune pentru chinuri. Să însemne asta că avea o slăbiciune şi pentru călăi?

— Întoarce-mă şi pe partea cealaltă, îşi imagina că-l imploră pe Strulovitch.

*

— Chiar eşti gata să faci asta pentru noi? a întrebat Plurabelle.

D'Anton şi-a închis ochii. Uneori nu era nevoie de cuvinte.

— Eşti un sfânt, i-a spus Plurabelle.

El a dat din cap, cu ochii tot închişi.

Stând împreună în micul salon care purta mai degrabă marca gustului lui decât al ei – care îi lipsea, de fapt, cu desăvârşire, credea el în taină – au găsit o formulare care sperau că-l va îmbuna pe duşmanul ce ameninţa existenţa idilei lor.

Plurabelle s-a întrebat dacă aceste cuvinte n-ar trebui totuşi autentificate de un judecător de pace. D'Anton a fost de părere că nu. Era convins că un bilet pe o hârtie de-a lui cu antet va fi suficient. Strulovitch sigur n-avea nici o îndoială că era un om a cărui probitate nu putea fi pusă la îndoială.

Mă angajez prin prezenta să te recompensez pentru nedreptatea ce-o pretinzi, a scris el. *Fie ca persoana mea să reprezinte garanţia că Gratan se va întoarce în două săptămâni.* (Plury voise o săptămână, D'Anton o lună. Două săptămâni era compromisul la care ajunseră.) *Dacă până la acest termen nu se întoarce să îşi încaseze pedeapsa, îţi dau dreptul să iei de la mine ce ai fi luat de la el. Nu cer nici o altă concesie în privinţa delictului său în afară de cea aici menţionată şi nutresc convingerea că prin aceasta se va pune capăt disputei.*

Şi a semnat cu înfloritura aceea pe care Strulovitch o văzuse deja.

Tare şi-ar fi dorit să poată include în înţelegere *Prima lecţie a iubirii – Nu cer nici o altă concesie, dar ţi-aş fi recunoscător dacă l-ai include pe domnul Solomon* – dar era important ca Plury să nu ştie nimic despre asta.

D'Anton a oftat. Cât îl istoviseră amestecurile acestea în amorurile altora! Cât de mult îşi dorea să nu fi prezentat pe nimeni nimănui! Cât de scump devenise preţul prieteniei!

— Chiar eşti un sfânt, a repetat Plury când i-a arătat ce scrisese. Deşi nici unul dintre sfinţii despre care am învăţat la şcoală nu avea talentul tău lingvistic.

Vreo moleculă de integritate din firea sa – sau poate nu era decât nerăbdare – l-a făcut să dea din cap respingându-i lauda.

— Dacă ai şti mai multe, a zis el, n-ai mai spune asta despre mine.

Plury s-a arătat intrigată.

— Spune-mi, a zis ea.

El a privit-o adânc în ochii tulburaţi.

— Pot conta pe discreţia ta absolută? a întrebat el.

— Îţi jur pe prietenia noastră, a spus ea. Jur pe melancolia sacră ce ne leagă.

— Promiţi că nu sufli o vorbă nimănui? Nici măcar lui Barney?

— Nici o silabă, nici măcar lui.

La care a tras-o înspre el, cum ar fi făcut-o un amant, şi i-a şoptit vorbe sălbatice la ureche.

Oricine o cunoştea pe Plury s-ar fi mirat de ce a făcut apoi. Şi-a dat capul pe spate şi a izbucnit într-un hohot cutremurător de râs. Ar fi putut fi suficient s-o lecuiască de tristeţe pe vecie.

— Abia aştept, a spus ea printre icnete de veselie, să-i văd mutra lipitorii ăleia.

— Adică a evreului?

— Da, a iudeului.

— Probabil te referi la israelit.

— Da, ucigaşul lui Cristos. Nas-coroiat…

— Plury, încetează! a râs D'Anton.

În Utopia lui Plury nu se mai auzise atâta voioşie de multe luni.

Pentru că voia să fie sigură că angajamentul avea să fie primit, pentru că ştia că nu este cu nimic mai puţin culpabilă decât D'Anton, pentru că voia să-l vadă pe diavol cu propriii ei ochi şi pentru că punea şi ea ceva la cale, Plurabelle a dus personal biletul la destinaţie, parcurgând mica distanţă până la casa lui Strulovitch – s-a mirat să descopere că erau vecini atât de apropiaţi – la volanul Vauxhallului menajerei. N-ar fi putut să-şi explice nici chiar ei înseşi decizia de a nu lua Porsche-ul sau măcar Volkswagenul broască, dar s-a bosumflat să descopere un Mercedes pe aleea casei.

S-a cutremurat când Strulovitch în persoană i-a deschis uşa. Mâna cu care a luat ce-i întindea aproape c-a îngheţat-o pe a ei. Aceasta a fost o altă surpriză. Venise pregătită să înfrunte flăcările iadului. În mintea ei, Strulovitch era un bărbat cu piele de diavol şi solzi pe mâini. Ultimul lucru la care se aşteptase era această rafală îngheţată. Nu-i de mirare că biata Beatrice fugise. Am avut dreptate s-o iau sub acoperişul meu şi s-o încălzesc, s-a gândit ea, şi am şi acum dreptate s-o ajut. Să ne ajute Dumnezeu pe toţi.

Dar se înşela asupra unui aspect. Persoana căreia i-a înmânat oferta de sfânt a lui D’Anton nu era Strulovitch.

Era Shylock.

Douăzeci şi doi

Deşi era obişnuit cu ea plecată – la academie în timpul zilei şi dracu' ştie unde noaptea – Strulovitch începuse să-i simtă lipsa lui Beatrice. Da, începeau să se certe de îndată ce se găseau împreună, dar cearta era şi ea o expresie a iubirii, nu-i aşa? Adevărul e că nu ţinea minte să fi existat vreo perioadă în care să nu se fi certat, dar de la atacul cerebral al lui Kay războiul care era doar un sinonim pentru iubire se intensificase. Aşa că s-a văzut nevoit să-şi pună o întrebare delicată: îi devenise Beatrice un soi de soţie?

Probabil că răspunsese afirmativ, deoarece din momentul în care Beatrice ştersese putina, Strulovitch începuse să petreacă mai mult timp cu Kay. Să fi fost un sentiment de singurătate? Sau de vinovăţie? Ambele, după părerea lui. Dar era, de fapt, un reflex al minţii lui să spună întotdeauna ambele. De-aici şi faptul că ba era, ba nu era evreu. A fi evreu era totul pentru el, mai puţin atunci când nu era. Ceea ce este un punct slab al minţii evreieşti; asta dacă nu cumva este un punct forte. În ceea ce o priveşte pe Kay, simţea toate sentimentele pe care le putea simţi, în timp ce alteori îşi imagina că nu simte nimic. A nu simţi nimic îşi avea avantajul său; îi permitea să-şi vadă de viaţă şi s-o ajute pe Beatrice să-şi vadă de-a ei. Dar dacă dăduse greş cu Beatrice, atunci irosise jumătate din şansele pe care i le dăduse faptul că nu simţea nimic pentru Kay. Ca atare, se cuvenea – din moment ce părea că într-adevăr dăduse greş cu Beatrice – să-i redea lui Kay o parte din ceea ce-i datora.

După ce l-a vizitat pe D'Anton şi i-a transmis ultimatumul, s-a întors acasă şi s-a dus imediat să stea cu ea. Se comporta ca şi când era sigur că ea aşteptase cu nerăbdare să afle ce se întâmplase. A inspirat şi expirat adânc. De parcă ar fi zis, dă-mi numai o clipă să-mi trag sufletul.

— Ei bine, va trebui să aşteptăm şi să vedem ce iese, a declarat el în cele din urmă.

Deşi existau temeri pentru plămânii ei, ferestrele erau deschise în toate anotimpurile. Dacă vreunul din îngrijitori le închidea, Kay reuşea să transmită altuia că le dorea deschise. După ce i-a împărtăşit veştile,

Strulovitch a rămas în tăcere şi a privit perdelele fâlfâind, de parcă acestea erau singurele obiecte cu adevărat de interes din încăpere. Îi ţinea mâna absent şi a fost surprins să simtă o strângere abia perceptibilă a degetelor ei. Îşi întoarse atenţia de la fereastră şi se uită la ea. Îl înţelesese oare? Îi desluşea neliniştea? Ştia că Beatrice lipseşte?

— Te simţi bine, iubita mea dragă? întrebă el şi, în mod ciudat, nu din pricina vreunei mişcări de-a ei sau a vreunei expresii din ochii-i lipsiţi de viaţă, ci din pricina propriilor sale cuvinte, începură să-i curgă lacrimile. Plângea pentru el oare?

Îşi neutralizase simţurile, îşi izolase de ea memoria şi afecţiunea, altfel n-ar fi putut să funcţioneze şi ce rost ar fi avut ca amândoi să fie cum era Kay? Dacă şi-ar fi permis să-şi amintească tot ce iubise la ea, ar fi venit la ea în cameră în fiecare dimineaţă, i-ar fi cuprins picioarele cu braţele şi ar fi plâns în hohote până seara. Îţi aminteşti şi mori; dacă vrei să trăieşti, uiţi.

Dar îi spusese „iubita mea dragă“ şi, preţ de o clipă, ea a redevenit iubita lui dragă şi ar fi putut chiar îndrăzni să se convingă că şi el era iubitul ei drag.

Iar dacă era într-adevăr – dacă undeva, zăvorâtă acolo în interiorul ei, o amintire a ceea ce simţise pentru el se însufleţea uşor precum perdelele ei galben-aurii – era acesta un sentiment bine-venit? Îi va fi fost de vreun infim folos lumesc să i se tulbure o astfel de amintire îngropată? Sau ar fi plâns şi ea de tristeţe dacă ar fi putut?

O apucă mai strâns de mână. Nu avea nici un drept să rişte astfel cu sentimentele ei, dar o făcu oricum.

— Eşti frumoasă azi, dragostea mea, îi zise el şi o sărută pe frunte.

Degetele nu îi dădură acum nici un răspuns. Dacă simţise ce simţise el, trecuse peste asta şi se închisese din nou în sine pentru că numai aşa puteau fi suportate toate acestea.

— Da, zise el. Vom aştepta să vedem ce rezultate va avea vizita mea.

A stat mai departe cu capul aplecat, lăsând aerul rece să-i zdrelească obrajii. Îi datora un soi de răsplată femeii a cărei mână inertă o ţinea într-a lui. Ea îi dăruise câţiva ani de fericire. Îi dăruise o fiică. Îl ajutase să vindece ruptura dintre el şi tatăl său şi, prin asta şi multe altele, îi îmbunătăţise şi relaţiile cu mama. Alţii cărora le datora o răsplată. Trecuse mai bine de un an de când murise mama lui şi ce făcuse să-i cinstească amintirea? Lăsase baltă planul de a deschide o galerie în numele părinţilor săi. Luptase puţin sau chiar deloc cu D'Anton. Era un defetist, un individ

care ba era, ba nu era în toate ipostazele – de fiu, tată, soţ, apărător al credinţei. Se sfâşia pe sine, dar sufletul i se înverşună împotriva lui D’Anton.

Putea să simtă mai multă înverşunare împotriva lui D’Anton decât simţea deja? Sufletul poate oricând să se înverşuneze şi mai tare.

D’Anton: antisemitul care-i furase fiica, îi zădărnicise încercarea de a-şi exprima iubirea pentru părinţi şi purta responsabilitatea – indirect, prin asociere, prin răutate retrospectivă, prin simplul fapt că existau oameni ca el – pentru ruina care era soţia lui.

— Dacă l-aş putea ucide, l-aş ucide, îi spuse el.

I se păru că îi întrezăreşte panică în ochi. Îşi imagină că dă din cap. *Nu, Strulo!*

Măcar de-ar fi aşa.

— Bine, dacă nu crezi c-ar trebui s-o fac, n-am s-o fac, zise el.

Gândul că D’Anton îşi datora viaţa lui Kay nu făcea decât să amplifice pornirile ucigaşe din inima lui Strulovitch.

Biletul, când i-l dădu Shylock, îl dezgustă. Cum izbutea D’Anton să cerşească fără s-o facă totuşi? Ce talent avea de a transforma o ploconeală într-o insultă?

— Dacă l-aş putea distruge, aş face-o, îi spuse el lui Shylock. Dar măcar aşa voi vărsa sânge.

Shylock dădu din cap.

— Aş fi foarte atent ce fac, îl sfătui el. Ce propune D’Anton nici nu-ţi aduce fiica înapoi, nici nu-i plăteşte fotbalistului cu aceeaşi monedă pentru relele pe care i le-a făcut.

— Şi cu relele ce mi le-au făcut mie cum rămâne?

Shylock îşi întoarse privirea. Părea că vrea să-l scutească pe Strulovitch de flăcările ce-i ardeau în ochi.

— Mi-e teamă că te pui pe dumneata înainte, zise el. Mi se pare că permiţi acestei situaţii să devină prea subiectivă.

— Prea subiectivă? Ce este *prea* subiectiv?

— Să-l ucizi pe D’Anton este prea subiectiv.

— Poate pentru D’Anton. Nu şi pentru mine.

— Dar războiul dumitale este cu fotbalistul.

— Cu bufonul acela? Nu simt decât un dispreţ minor pentru el.

— În ciuda faptului că ţi-a violat fata?

— O ştiu prea bine pe Beatrice. Este mai mult decât capabilă să seducă un bărbat. Iar dacă el ar fi să susţină la tribunal că i se păruse cu zece ani mai în vârstă decât era, probabil că l-ar crede.

— Îţi admir toleranţa. Dar atunci de ce insişti să se întoarcă? Dacă poţi accepta ce s-a întâmplat cu un an în urmă, când era ilegal, de ce nu poţi accepta acum, când legea nu mai are nimic împotrivă?

— E un copil încă.

— Aşa e, deşi, după cum arată, n-ai zice. Sau după cât de sigură pe ea e.

— Şi el tot nu este evreu. Despre Jessica n-ai zis chiar dumneata c-ai prefera s-o fi luat oricare din neamul tâlharului Baraba decât un creştin?

— Scoţi din context, le-am zis. Soţii aceia creştini nu mai ştiau cum să se lepede mai repede de neveste ca să-l salveze pe Antonio din mâinile mele. Orice tată îşi doreşte ca fiica lui să se mărite cu un bărbat care o pune deasupra prietenilor. Credinţa ce şi-au jurat-o unul altuia a fost cea care i-a făcut de nedorit mai degrabă decât icoanele la care se rugau în biserică. Şi oricum…

— Oricum ce?

— Deşi regretul nu îmi este cu nimic mai la îndemână decât speranţa, mă întreb din când în când dacă n-ar fi fost mai bine s-o las să se mărite cu un creştin decât s-o pierd cu totul.

— Asta numai dumneata ştii. În situaţia mea, nici fiică nu mai am, nici nu sunt de acord cu soţul pe care şi l-a ales.

— Situaţia s-ar putea schimba dacă ai da de înţeles că te-ai schimbat şi dumneata.

— Dacă i-aş primi înapoi cu braţele deschise, adică?

— Nu-i nevoie să-ţi deschizi larg braţele. O strângere de mână ar fi suficientă.

— Şi ce ar însemna acea strângere de mână? Că l-am iertat? Că îl iubesc? Că-şi poate păstra prepuţul?

— S-ar putea ca dumneata să fii cel care renunţă la prepuţ.

— Îmi refuzi gluma?

— Nu îţi refuz nimic. Bărbatul cu care trăieşte fiica dumitale acum ţi-o refuză. Fiica dumitale ţi-o refuză. Părerea lumii ţi-o refuză.

— Uiţi de oferta lui D’Anton.

— Dar la ce ţi-ar servi circumcizia lui D’Anton?

— I-ar servi glumei mele.

— Dar numai într-un spirit care ar nega, de fapt, gluma.

— Priveşte în propria-ţi inimă şi vei şti ce este şi în a mea. Şi eu am umor negru. Prima nevastă mi-a spus-o. A doua nevastă a găsit o modalitate de a-mi spune ceva asemănător.
— N-are nici un rost şi n-ai nimic de câştigat de pe urma circumciziei lui D'Anton.
— S-ar putea să nici nu ajungem acolo. Numai ameninţarea ar putea fi suficientă să mi-l aducă pe Gratan.
— Şi dacă n-o va face?
— Atunci îmi voi căpăta recompensa.
— Exact la asta se aşteaptă ei de la dumneata.
— Atunci le voi îndeplini aşteptările şi voi fi foarte bucuros s-o fac. Aşteptările lor nu îmi vor ştirbi cu nimic plăcerea.
— Repet, toată treaba asta devine prea subiectivă.
— Trebuie să renunţ la propria-mi satisfacţie?
— Dacă nu este decât satisfacţie, da.
— Atunci îi voi spune altfel. Trebuie să renunţ la garanţie?

Ei bine, n-a mers rău deloc, se gândi Shylock.

*

— De s-ar sfârşi de tot, când s-a făcut, mai bine la mine-acasă să se facă[18], îi spusese Plurabelle lui Shylock.

18. Plurabelle adaptează aici vorbele lui Macbeth: „De s-ar sfârşi de tot, când s-a făcut, / Mai bine-i cât mai grabnic să se facă“ (W. Shakespeare, *Macbeth*, Actul I, Scena 7, în vol. *Teatru*, trad. de Ion Vinea, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1964, p. 509).

Exersase replica de câteva ori în faţa oglinzii înainte să plece de-acasă, ştiind că Strulovitch era un shakespearean redutabil şi sperând să-l înduplece astfel să fie de acord, ba poate chiar şi s-o admire. Până să ajungă să-şi recite cuvintele îşi dăduse seama că nu Strulovitch îi deschisese uşa, dar n-avea de gând să le irosească. Habar n-avea cu cine exact stătea de vorbă, dar înfăţişarea lui sobră şi beligerantă îl recomanda ca fiind o persoană autorizată să se ocupe de orice s-ar fi ivit, un bărbat care era la curent cu treburile lui Strulovitch, un avocat, poate, judecând după ţinută, angajat să se ocupe tocmai de treaba care-o aducea pe ea aici.
— Nu s-au întâmplat deja prea multe la dumneata acasă? răspunsese Shylock.

Da, un avocat familiarizat îndeaproape cu motivul ce-o aducea acolo. În ultimele ore, Plurabelle fusese într-o dispoziţie mai bună decât în zilele precedente, dar acum a cuprins-o o senzaţie de răceală. Dacă Strulovitch îşi angajase un avocat, atunci procedurile legale menite s-o implice în scandal şi să-i transforme visul Utopic în coşmar fuseseră demarate.

Plurabelle nu cheltuise degeaba o avere ca să-şi mărească buzele. I-a aruncat lui Shylock cel mai lacom zâmbet de plantă carnivoră. O fi el o bestie în sala de tribunal, dar să se păzească de o frumuseţe carnivoră ca a ei.

Cam asta era Plury pe dinafară. Pe dinăuntru, totul era zbuciumat.

Două ambiţii se luptau în pieptul ei. A) Să ţină totul cât de confidenţial posibil. B) Să caute cât de multă publicitate i-ar permite părţile aflate în conflict. Deşi era o persoană profund discretă, Plurabelle era, de asemenea, o persoană profund publică. N-am avut niciodată de pierdut din cauză că am fost indiscretă, s-a gândit ea. Întotdeauna am primit aplauze pentru sinceritate şi compasiune pentru suferinţă. De partea confidenţialităţii se găsea truismul conform căruia vorba e de argint, tăcerea e de aur. De partea publicităţii venea ideea de a-l face de râs pe Strulovitch. Cum exact avea să se întâmple asta, nu ştia încă sigur, dar nu se îndoia că Strulovitch va face o impresie proastă într-o confruntare publică şi că îşi va compromite astfel propria mărturie. Cine ar putea să i-o ia în nume de rău lui Beatrice, sau celor care o încurajau, că fugise de un asemenea tată şi căutase afecţiune în braţele unui bărbat care, într-adevăr, era departe de a fi ideal în toate privinţele, dar care măcar o iubea. Nu putea să-şi dea seama dacă cealaltă informaţie pe care o avea îl va compromite şi mai mult pe Strulovitch sau îl va face doar să arate ca un idiot, dar oricare ar fi fost deznodământul, îl aştepta cu nerăbdare.

Şi D'Anton? De care parte a dilemei confidenţialitate/publicitate se găsea el? Nu îi solicitase încă părerea. Bănuia că nu ştia nici el. Dacă l-ar fi întrebat, i-ar fi spus că, cu cât se dezvăluia mai puţin, cu atât mai bine, dar, odată ce avea să-l pună în faţa umilirii lui Strulovitch, Plury n-avea nici o îndoială că va fi mulţumit de ea. Uneori poţi să cunoşti binele cuiva mai bine decât şi-l cunoaşte el însuşi.

Deocamdată însă, această figură gravă, oficioasă, deloc impresionată de farmecul ei labial, se interpunea între ea şi realizarea planurilor ei.

— Sper că nu voi fi greşit înţeleasă, a spus ea. Oferta mea de a mă revanşa într-un fel nu trebuie interpretată ca o recunoaştere a vinovăţiei. M-

am împrietenit cu fata. A fost clar că nu era fericită acasă. Habar n-am avut că sub acoperişul meu s-a înfiripat o relaţie nelalocul ei. Dacă aş fi ştiut, n-aş fi permis-o. D'Anton, prietenul şi sfetnicul meu apropiat, împărtăşeşte aceleaşi sentimente, acesta fiind şi motivul pentru felul curajos în care a consimţit să-i satisfacă clientului dumitale cerinţele.

— Nu sunt decât o cunoştinţă a domnului Strulovitch, a spus Shylock. Nu îl reprezint şi nu lucrez pentru el.

— În acest caz, aş putea să-i vorbesc în persoană?

— Nu este acasă. Poţi vorbi cu mine. Mă consideră conştiinţa sa.

Plurabelle s-a abţinut să nu spună: „Conştiinţă! Vrei să spui că individul ăsta are conştiinţă?“ A spus, în schimb:

— Vei fi atunci de acord – ceea ce cere este exagerat. Vătămarea corporală şi emoţională a dragului meu prieten D'Anton, nici mai mult, nici mai puţin. Se pare că vrea o umilire publică şi tocmai de aceea, pentru a-i satisface această ciudată dorinţă, sunt pregătită – dacă va fi să se ajungă acolo – să găzduiesc evenimentul în grădinile mele.

— Evenimentul?

— Deduc că domnul Strulovitch însuşi preferă ca acţiunea pe care o propune să nu treacă neobservată. Dacă ar fi dispus să dezbată plusurile şi minusurile solicitării sale cu persoana căreia îi solicită acest lucru, aş fi gata să filmez dezbaterea pentru emisiunea mea televizată…

— Ai o emisiune televizată?

Plurabelle a rămas consternată. Nu-şi închipuise că putea exista cineva care să nu ştie de emisiunea ei. Dacă acest bărbat nu era conştient de ea, asta nu făcea decât să arate cât era de eminent şi de solitar.

— *Consilierul din bucătărie*, a răspuns ea.

— Este o emisiune culinară?

— Da, dar nu numai…

Shylock şi-a ridicat mâna şi a împiedicat-o să continue cu descrierea.

— Nu am nici o îndoială că domnul Strulovitch nu se consideră ca fiind participant la o dezbatere, nu recunoaşte c-ar exista o revendicare echivalentă cu a sa şi, ca urmare, este improbabil că va fi tentat să discute chestiunea la o emisiune TV de genul celei pe care o descrii. Mă mir că îţi imaginezi şi că prietenul dumitale ar vrea să participe. Circumcizia nu este un eveniment culinar.

Lui Plurabelle i-a trecut ceva prin minte. Bicker. Fostul ei site web interactiv era defunct, dar era sigură că putea fi reactivat cu ajutorul vreunei

reţele de socializare cu care întreţinea relaţii profesionale. Ar fi posibil ca domnului Strulovitch să-i convină mai mult aşa ceva? l-a întrebat ea pe Shylock după ce i-a făcut un rezumat.

— Ce pot să spun cu o oarecare siguranţă că nu îi va conveni domnului Strulovitch, a asigurat-o Shylock, este ideea că această reparaţie pe care şi-o doreşte nu este decât o ciondăneală.

— Înţeleg, a spus Plurabelle repede. Nu vreau să minimalizez asta. Dimpotrivă. De aici şi încercarea de a transforma totul într-o ocazie deosebită.

— Ai de gând să organizezi o chermeză?

— Dacă se va ajunge acolo, dacă Gratan nu se va întoarce însoţit de Beatrice, după cum, bineînţeles, toţi sperăm că se va întâmpla, atunci voi face oricât de mult sau de puţin consideră domnul Strulovitch de cuviinţă. Nu-mi doresc decât să fie plăcut pentru toată lumea. Dacă domnul Strulovitch are obiecţii împotriva casei mele şi ar prefera să nu-i treacă pragul…

— De ce ar prefera să nu-i treacă pragul?

Plurabelle a părut încurcată pe moment.

— Ah, păi…

— Din cauză că a fost un loc al desfrâului?

— Mă calomniezi, a zis Plurabelle.

— Atunci nu ai de ce să te temi.

— Chiar *nu am* de ce să mă tem.

— Caz în care te străduieşti foarte tare să duci această chestiune la bun sfârşit. Părerea mea este că acest zel sugerează vinovăţie. Dar continuă cu ce spuneai. Dacă domnul Strulovitch ar prefera să nu-ţi intre în casă…

— Voi amenaja un cort mare în grădină.

— Ce te face să crezi că ar face vreo diferenţă între casa şi grădina dumitale?

— Nu ştiu ce diferenţe face. Nu doresc decât să fiu îndatoritoare.

— Vor fi aperitive?

— Dacă aperitive îşi doreşte.

— Încerc în continuare să pricep de ce ai face un asemenea efort să faci public ceea ce dumneata însăţi ai numit umilirea prietenului dumitale.

— Pentru că vreau să arăt cât de rău îmi pare.

— Voinţa îţi răzbate din întreaga fiinţă[19], a zis Shylock întorcându-şi privirea de la ea.

19. Aluzie tot la Macbeth şi conversaţia pe care acesta o poartă cu cei doi asasini care trebuie să-l ucidă pe Banquo (Actul III, Scena 1).

Plurabelle, care era în stare să recunoască un compliment, şi-a încreţit buzele. Amicul acesta avocat al lui Strulovitch avea un farmec sobru, s-a gândit ea, deşi se îndoia că ar mai fi văzut şi altcineva asta. Nu un farmec ca al lui D'Anton sau Barney – era o cu totul altă specie de bărbat, rece şi distant şi, sincer vorbind, respingător, jignitor şi dispreţuitor chiar – dar se cam săturase de bărbaţii atractivi şi abordabili, nobili pretendenţi care făceau coadă să-i ghicească dorinţele şi să-i facă în general pe plac. Cu bărbatul acesta ea ar fi trebuit să fie cea care ghiceşte. Nu că se gândea la el erotic. Era prea bătrân pentru ea. Dar să şi-l imagineze ca pe-un tată – şi nu fusese niciodată foarte impresionată cu tatăl pe care i-l dăduse natura – da, se vedea ca pe o biată fată, nepricepută încă, încercând să-i câştige iubirea.

— Ai copii? l-a întrebat ea.

Douăzeci şi trei

Strulovitch avu un vis. Se făcea că Jessica şi Beatrice, ambele cam de nouă ani, se zbenguiau într-o piscină mică de plastic din grădina lui, împroşcându-se cu apă, iar soarele le lumina trupurile tinere, nu de sirene încă, doar nişte mormoloci de fete ce nu încercau să atragă atenţia nimănui, nici măcar a taţilor lor ce stăteau întinşi pe şezlonguri şi beau bere rece ca gheaţa. Existase vreodată o astfel de vârstă a inocenţei? Da, în visul lui Strulovitch, da.

Kay uda grădina cu un furtun care i se răsucea în mână ca un şarpe din cauză că robinetul era deschis la maximum. Leah stătea lângă ea şi râdea cu râsul ei lung, de veneţiană. Strulovitch, care nu era deloc inocent, le dorea pe amândouă. Două neveste evreice, două fiice evreice – nu era de mirare că mama şi tatăl lui, care jucau rummy la umbră, erau mulţumiţi de el.

Shylock dormea. Era visul lui Strulovitch, aşa că putea face orice voia cu Shylock, şi alesese să-l facă inconştient. Oare Shylock visa la rândul lui? Două fiice evreice, două neveste evreice?

Lacrimi străvechi se revărsară în visul lui Strulovitch. Lacrimi topite, aurii.

Pentru cine?

E greu de spus în vis.

*

— Ce veşti avem dinspre Rialto? îşi întreabă D’Anton asistentul.

Răspunsul este invariabil.

— Nici una.

Obrajii lui D’Anton se colorează.

*

Strulovitch pune aceeaşi întrebare asistentului său. Şi primeşte acelaşi răspuns.

Obrajii lui Strulovitch sunt lipsiţi de culoare de câteva zile.

Rămas în voia lui, Shylock cutreieră prin casă, uitându-se la tablourile lui Strulovitch. Crescuse într-un oraş frumos, dar se simţise exclus de splendorile sale. O mare parte din arta veneţiană se găsea în biserici – de fapt, mare parte din artă o constituiau bisericile – şi pe acestea nu se cădea să le admire. Dacă vedea din colţul ochiului ceva ce i se părea frumos, nu mai spunea nimănui. Nu-i mărturisea nici măcar lui Leah. N-avea să dea impresia că tânjeşte după ceva ce nu-i aparţinea.

Chiar şi aici, nevăzut de nimeni în casa lui Strulovitch, se simţea jenat că se uită. A aprecia ceva îi compromitea înverşunata lipsă de încredere. Dacă era să iubească ce făcuseră oamenii, ar fi trebuit apoi să iubească şi ce erau oamenii.

Aşa că şi-a ales cu reticenţă câte o lucrare ici, câte una colo de pe pereţii lui Strulovitch. Un nud de Mark Gertler, trandafiriu şi obraznic, un trup creştin ce se oferea curiozităţii unui evreu, dar i se sustrăgea atingerii. Nişte schiţe în cărbune de Bomberg reprezentând biserici englezeşti distruse de război. Vreo două lucrări timpurii ale lui Lucien Freud, care trebuie să fi valorat ceva, cu priviri aprige şi neiertătoare, dar care nu dădeau, după părerea lui Shylock, dovadă de sensibilitate evreiască, ba chiar pictorul părea să se bată freudian pe burtă cu englezii. Dacă aceştia erau pictori evrei, se străduiau din răsputeri să mulţumească nişte critici neevrei.

Mai pe gustul său erau trei portrete cu compoziţie densă de Frank Auerbach, care exprimau, într-un mod ce-l făcea să se minuneze, ce însemna să te găseşti în matricea întortocheată a unei minţi, sau, cel puţin, ce înseamnă să te găseşti într-a mea, se gândi el sumbru, încleştându-şi dinţii.

Nu ştia cum să interpreteze colecţia lui Strulovitch – nu atât lucrările individuale, cât faptul că Strulovitch şi le dorise. Atât prin religie, cât şi prin constrângerea obişnuinţei, era un om al cuvintelor. Reprezentarea senzorială îl îngrijora. Dumnezeu rostise lumea întru fiinţă – „Să fie“ –, nu o pictase. Dacă Dumnezeu ar fi fost pictor, lumea ar fi arătat cu totul altfel. Mai bine sau mai rău? Ei bine, măcar mai puţin bombastică şi certăreaţă, ceea ce lui Shylock s-ar putea să nu-i fi convenit. S-ar fi recunoscut într-o lume pictată? Gândea în cuvinte, argumenta în cuvinte, se apăra în cuvinte. Pe de altă parte, pe Leah o iubise din momentul în care o văzuse, îi iubise carnalitatea, îi iubise aerul, o iubise când dormea la fel de mult ca atunci când era trează, îi iubise făptura tăcută. Când a murit, relaţia li s-a diminuat şi a ajuns doar la cuvinte – *diminuat* nu din pricină că ar fi fost vorbele

triviale, ci pentru că nu mai aveau nimic altceva în afară de ele acum, nimic în afară de o conversaţie necontenită, fără de care n-ar fi putut supravieţui, dar tot îi lipsea la nebunie, deci ce pierduse nu erau vorbele ei, ci înfăţişarea şi mirosul şi senzaţia pe care i-o dădea la atingere. Este un sacrilegiu faţă de ea să se considere numai un om al cuvintelor.

Şi este sacrilegiu chiar şi faţă de el, un sacrilegiu încurajat asiduu de neevrei. Evreii sunt un popor fără capacitatea de a aprecia senzorialul, au insistat ei. Ce văd, văd la mâna a doua, prin ochii altora. Mediul lor natural este legea şi legea se consfinţeşte în cuvinte. Astfel că prin cuvinte au fost făcuţi intransigenţi şi nemiloşi. Şi orbi. Asta era defăimarea. Iar evreii – remarcabil pentru un popor încăpăţânat (altă defăimare) – nu protestaseră. Da, aveţi dreptate, le spuseseră neevreilor, suntem legaţi de formalitatea rece a cuvântului şi vă lăsăm vouă tot ce e frumos în viaţă. Noi gândim şi pe voi vă lăsăm să vedeţi. Noi judecăm şi vă lăsăm pe voi să vă desfătaţi. Nişte minciuni, toate. Cuvântul ce crease lumea îi crease, de asemenea, încântările fizice. Să fie mare, să fie cer, să fie lumină, să fie frumuseţe.

Dumnezeul evreilor nu insistase nici el prea mult pe partea Sa senzorială, căci nu voia să fi confundat cu idolii păgâni.

Strulovitch, cel puţin prin colecţia sa, respinsese exemplul Dumnezeului evreiesc extra-exigent şi dezminţise defăimările neevreilor.

Shylock cutreieră din nou printre tablouri, fără grabă, şi observă o serie de portrete de Emmanuel Levy care-i scăpaseră înainte, toate reprezentând nişte femei încordate şi îngrijorate, pictate într-o manieră blândă şi melancolică, senzuală fără a fi voluptuoasă, şi exprimând un soi de iubire, se gândi el, oricare va fi fost relaţia pictorului cu ele. Şi încă două, la fel duioase, dar şi mai încordate, de Bernard Meninsky. Începu să-şi dea seama că multe din tablourile din colecţia lui Strulovitch denotau o percepţie acută, plină de compasiune a dificultăţii de a fi femeie. Erau evreice oare? Împovărate de iubirea pentru bărbaţi evrei? Nu ştia, dar sub influenţa lor începu să-şi îmblânzească ostilitatea iniţială şi să aprecieze tot ce vedea mai mult de data asta, din dragoste trupească pentru Leah. Era ca şi când şi-ar fi folosit facultăţi pe care nu ştiuse că le are. Dacă ar fi cumpărat tablouri pentru camera Jessicăi – atunci ce? Ar fi putut s-o ţină înfrumuseţându-i spaţiul?

În acest caz, de ce n-a funcţionat pentru Strulovitch? Aici nu vedeai decât frumuseţe oriunde te uitai, dar unde era Beatrice?

Credea că ştie răspunsul: Strulovitch dezminţea defăimarea cu o parte a minţii, dar o accepta cu cealaltă. Îşi atârna pe pereţi ce era ameţitor de senzorial şi continua să fie un om al cuvintelor, certându-se cu toţi cei din jurul lui. Arta pe care o cumpăra, o cumpăra ca să intre într-o lume despre care nu credea în adâncul sufletului că e a lui. Dar se înşela. Ar trebui să-şi admire mai des arta, se gândi Shylock. Mai des, mai intens şi cu mai multă mândrie. Ar trebui s-o absoarbă. S-o savureze. Era a lui la fel de mult cum era a lor. Nu devenise unul de-al lor cumpărând artă, devenise el însuşi.

Nu contează ce spusese Dumnezeu despre chipurile cioplite. Exista şi o altă interpretare a poruncii. Dumnezeu, marele separator, despărţea ritualul şi frumuseţea, religia şi arta. Era evreiesc să te supui legii. Şi era evreiesc să iubeşti culoarea, vitalitatea şi blândeţea, aşa cum o iubise el pe Leah, aşa cum ar iubi-o încă pe Leah dacă ar putea doar s-o vadă. Sau cum Jessica, în disperarea ei, nu îl iubise pe el.

Ce nu era evreiesc era să le iubeşti pe amândouă simultan.

— Ce veşti dinspre Rialto? întreba Strulovitch şi nu primea răspunsul dorit.

*

La finalul unei după-amiezi de vizitat Campo di Ghetto Nuovo, Beatrice şi Gratan s-au îndreptat braţ la braţ prin ploaie înspre Piaţa San Marco.

— Tu ţi-ai făcut hatârul, acum am să mi-l fac şi eu, a glumit Beatrice.

Gratan n-a priceput cum putea fi hatârul lui o după-amiază de colindat prin ghetou.

Beatrice a oftat şi a încercat să nu-i fie dor de tatăl ei.

Se sărutase odată cu un băiat cu pometţi înfundaţi pe care-l chema Feng. Un chinez a cărui familie avea trei supermarketuri chinezeşti şi două restaurante chinezeşti în Manchester. Încercase să-l seducă cu observaţii comice, dar nici una nu i se păruse amuzantă.

— Râzi, Feng, îi spusese ea, dar el nu părea să ştie cum.

În timp ce se juca cu gura lui, încercând să-i ridice colţurile într-un zâmbet şi să-i deschidă buzele, sfârşise prin a-l săruta. Exact în acel moment ieşise tatăl ei din casă şi o acuzase că îl lasă pe Hitler să câştige.

Feng izbucnise în râs.

Aşa că, în loc să-i fie dor de tatăl ei, a hotărât că-i va fi dor de Feng.

S-a întrebat dacă exista cineva de care să nu-i fie dor, cineva care n-ar fi fost o companie mai plăcută în Veneţia decât Gratan.

— Nu mă cunoaşte nimeni în oraşul ăsta, se plângea el întruna. N-am dat nici măcar un autograf.

— Gândeşte-te că e un avantaj, i-a răspuns ea. Înseamnă că te poţi concentra asupra mea.

S-au aşezat la o masă la cafeneaua Florian şi au ascultat orchestra. Ei îi plăcea la nebunie. Când stătuse acolo mai demult cu tatăl ei, el îi spusese că îi amintea de o cafenea vieneză, care era numai afară – cel mai bun loc care se inventase vreodată pentru a fi evreu. Apoi a venit Hitler şi a distrus tot. „De aceea“, începuse el… Dar ea nu s-a obosit să asculte restul. Din cauza asta n-o putea lăsa să-l sărute pe Feng. Dar se simţise una cu el aici, el prefăcându-se că e un evreu vienez, ea prefăcându-se că e o fată cuminte.

Dar nu era un loc unde să fii cu Gratan.

— Nu-mi place muzica asta, a zis el. E prea dulceagă. Mă face să mă simt trist.

— Aşa şi trebuie. Dulceag de trist.

— Mă face enervat de trist.

— Asta e din cauză că te gândeşti la altceva.

— Bineînţeles că mă gândesc la altceva. Mă gândesc cum mă va castra taică-tău.

— Încearcă doar să asculţi.

— Nu-mi plac viorile. Sună ca nişte fierăstraie.

Nu l-a întrebat ce muzică îi place. Ştia. Johnny Cash. Bruce Springsteen. Muzică de puşcăriaşi.

O aducea la disperare.

Şi ea pe el. Va vrea să-l ducă să asculte muzică de-asta după ce se vor căsători? Să asculte evrei, sau cel puţin indivizi cu nume de evrei, cum dau la fierăstrău şi la scripcă.

Gratan s-a enervat şi mai tare când a văzut nota de plată.

— N-am comandat decât cafea, a zis el.

— Şi am ascultat muzică vieneză şi ne-am uitat cum trece lumea pe lângă noi şi am fost în Veneţia. Prin comparaţie cu sumele pe care le plătesc oamenii să te vadă pe tine ratând penaltiuri şi dând salutul nazist, eu zic că-i ieftin.

— Am terminat cu saluturile naziste, a ripostat el.

În noaptea aceea, la cazino, Beatrice a jucat la ruletă, punându-şi fisele întruna pe *les voisins du zéro*, cu care simţea o afinitate, şi a pierdut opt sute de euro din banii lui.

— Nu m-ar fi deranjat, a spus el, dacă ar fi fost banii lui taică-tău.
— Ei bine, într-un fel au fost, a zis ea. Încă n-ai plătit pentru mine.
El nu s-a amuzat.
A doua zi de dimineaţă, ca să se revanşeze faţă de el, i-a cumpărat o maimuţă de pluş din banii ei. O maimuţă de carnaval veneţian, cu o mască neagră, ascuţită.
El nu s-a amuzat nici de data asta.

*

Shylock voia să discute cu Strulovitch despre pictură, să-i laude gusturile, să-l îndemne să nu-şi mai descrie colecţia drept artă evreiască din moment ce toată arta era evreiască la origini, nu-i aşa? – să-i lase pe alţii să facă distincţia dacă trebuia: să denumească ce făceau ei artă post-Sf. Pavel –, dar prima dată trebuia să abordeze altă chestiune. Conversaţia pe care o avusese cu Plurabelle.
Nu se grăbise să-i spună lui Strulovitch despre asta. Trebuia să aleagă momentul potrivit. În plus, dacă toată lumea se gândea cum le vor servi evenimentele propriile interese, n-avea şi el dreptul să se întrebe acelaşi lucru?
Dar nu putea să ţină la nesfârşit pentru sine oferta lui Plurabelle.
Se duse să-l caute pe Strulovitch şi îl găsi aşezat într-un scaun adânc, cufundat în gânduri negre. Abia dacă exista un centimetru de perete care să nu fie acoperit de tablouri, dar Strulovitch nu se uita la nici unul.
— Dacă vrei să mulgi asta, te vor lăsa, zise Shylock fără altă introducere.
— *Asta*?
— Ştii foarte bine la ce se referă *asta*.
— Cine sunt ei?
— Madam, patroana bordelului, sau cum şi-o mai fi zicând. Şi deduc de-aici că şi D’Anton.
— *Deduci*?
— Am vorbit cu ea. Ea a fost cea care a adus personal biletul. Cred că a fost menit să fie văzut ca un act de teribilă superioritate.
— De ce nu mi-ai spus?
— M-am gândit că ai destule pe cap încercând să hotărăşti cum să răspunzi biletului în sine. După părerea mea, chestiunile practice pot fi stabilite ulterior.

Shylock se aşeză intenţionat într-un fotoliu de lângă Strulovitch. Ambele aveau vedere spre Alderly Edge, peste care ningea uşor. A trăi aici e ca şi când ai trăi într-un glob de zăpadă, se gândi Strulovitch. Artă sau nu, îşi dori brusc să plece. Îi lipseau căldura şi agitaţia de pe Rialto. Şi agresivitatea. Locul acesta nu era pentru evrei. Îi spusese deja asta lui Leah. În ţara asta trăiesc cu nervii întinşi, îi spusese el. Pe-aici poţi mutila dintr-o privire. Poţi ucide cu un cuvânt. Amicul nostru Strulovitch şi-a pierdut vigoarea tipică poporului nostru. Parcă ar fi fată bătrână, sora unui preot de ţară, atât e de sensibil la insulte. Şi din cauza asta nu mai poate judeca limpede pentru ce merită să te războieşti şi pentru ce nu. Aşa că, mental, se războieşte pentru orice. O auzise pe Leah râzând de el.

— De parcă tu ai fi un exemplu de cumpătare, îi zisese ea.

Şi avea dreptate. Evreii se războiau pentru orice, oriunde s-ar fi aflat. Atâta doar că spiritul beligerant era mai evident aici, unde contururile peisajului erau mai blânde, unde paşii prin zăpadă erau tăcuţi şi unde provocările erau mai subtile.

Strulovitch îşi acoperise ochii cu mâinile. Nu voia să se uite la Shylock, după cum nu voia nici să se uite la zăpadă. În interiorul palmelor se găsea tot ce putea suporta să privească din lumea materială.

Shylock se întrebă dacă avea să fie aruncat în stradă, chit că ningea. Pleacă!

În absenţa unei astfel de porunci, rămase în tăcere, ascultând bufnetul gândurilor rele ale lui Strulovitch.

— Deci cum e Madam asta? întrebă Strulovitch în cele din urmă.

Dar n-avu chef să aştepte un răspuns.

— Şi ce vrei să spui cu faptul că pot să mulg asta dacă am chef?

— Dacă vrei spectacol, îţi vor da spectacol. Nu mi-ai împărtăşit ce gânduri ai cu privire la detaliile practice ce ţin de obţinerea bucăţii de carne pe care ţi-o doreşti, aşa că nu sunt la curent cu intenţiile dumitale. Cum se va desfăşura. Unde se va desfăşura? Cine o va face? Cine o va cântări?

— Greutatea nu mă interesează.

— O cântărire simbolică.

— Nici simbolurile nu mă interesează. Ce doresc eu este plictisitor de literal.

Shylock n-avea de gând să-l contrazică.

— Cum va fi confirmată atunci? Vrei o declaraţie oficială de la medic? Sau vei vrea să examinezi cu propriii ochi ţesutul blestemat? Eu unul nu m-

am oprit atunci să mă gândesc la toate amănuntele astea. M-am lăsat dus de val. Te-aş sfătui să nu faci acelaşi lucru. E mai bine să fii stăpân pe situaţie. În acest caz, ai ocazia chiar să fii maestrul de ceremonii. Par să creadă că ţi-ar plăcea o petrecere. Cel puţin aşa crede femeia. O va da, zice, la proprietatea ei.

— A spus cumva dacă se va şi dansa?

— Orice îţi doreşti. Focuri de artificii, dacă vrei. Din câte mi-am dat seama, se ocupă de catering, aşa că mâncarea va fi bună. Este, de asemenea, dispusă să ofere spaţiu în cadrul emisiunii sale TV, dacă te tentează.

— Stai, stai, stai. Adică vor să filmeze operaţia?

— Cred că dezbaterea mai degrabă.

— Ce dezbatere? O dezbatere presupune că mai este ceva de hotărât. Or, nu mai este.

— Dacă am înţeles bine ce mi-a spus femeia…

— Nu am nici cea mai mică îndoială că ai înţeles-o. Spune-mi ce nu ai înţeles.

— *Dacă* am înţeles-o, întrebarea dacă D’Anton trebuie să fie circumcis în locul lui Gratan va fi supusă unui vot public.

— Şi dacă publicul spune da?

— N-am ajuns pân-acolo.

— Şi dacă publicul spune nu?

— Nici pân-acolo n-am ajuns. Mi-am permis să refuz ideea cu televiziunea. M-am simţit împuternicit să iau această decizie pentru dumneata din moment ce pari să fii convins că eu te-am vârât în această situaţie.

— Dar cu petrecerea ai fost de acord?

— Am spus că voi transmite oferta.

— Când îţi va conveni s-o faci?

— Nu-mi convine nimic din toate astea. Nu mă aflu aici dintr-un capriciu personal. Dă-mi voie să-ţi amintesc că dumneata m-ai găsit la cimitir şi m-ai invitat la dumneata acasă. Pentru asta…

— *Te-am găsit*? Cred că îţi aminteşti greşit. Eu aveam îndatoriri sufleteşti în cimitirul acela. Trebuia să fiu acolo. Tot nu mi-ai spus pe dumneata ce te-a adus.

Shylock, care nu-şi dăduse niciodată pălăria jos, o făcu acum şi îşi trecu mâna prin păr. Avea înfăţişarea unui om dispus să plece de bunăvoie prin

zăpadă, indiferent ce-ar fi vrut gazda sa. Să plece şi să nu mai fie văzut vreodată. Ajunge, spunea expresia de pe chipul lui. Ajunge cu toate astea.

Nu-mi va fi niciodată prieten, se gândi Strulovitch. Dar adevărul e că nici eu nu-i voi fi.

Îi datora însă musafirului său să-şi aducă aminte de bunele maniere.

— Iartă-mă, spuse el. Îţi sunt recunoscător pentru sfat.

— Nu i-aş spune sfat.

— Oricum i-ai spune, îţi sunt recunoscător. Pentru atenţie. Pentru timp.

— Atunci, după părerea mea, răspunse Shylock, ar trebui să accepţi invitaţia, nu ca să le faci lor pe plac, ci ca să-ţi faci dumitale. Poţi găsi în asta prilej de veselie…

— Veselie!

— Veselie dacă profiţi de ocazie ca să percepi totul într-un spirit adecvat. Gândeşte-te că ar putea fi o „lovitură“ pentru evrei. Uită-te sardonic la ea, ca la o uriaşă ceremonie de *bris* în aer liber.

Pe Alderley Edge zăpada începuse să cadă mai deasă. Frumoasă, dacă aveai chef de-aşa ceva.

— Nu va fi puţin prea frig pentru aşa ceva? întrebă Strulovitch. Pentru D’Anton, adică.

— Vor avea un cort. M-aş mira să nu fie încălzit.

— Vrei să spui, din moment ce te-ai erijat în organizatorul meu de evenimente, că sunt pregătiţi să aibă martori care să asiste la eveniment?

— Depinde ce înţelegi prin eveniment. Dacă te referi la rezolvarea publică a unei dezbateri – deznodământul, cum ar veni, distribuţia justă a onorurilor şi răsplăţilor, pedepsirea vinovaţilor şi achitarea inocenţilor sau viceversa: viceversa fiind varianta mai obişnuită în experienţa mea – da. Dacă te referi la îndepărtarea prepuţului lui D’Anton, mă îndoiesc sincer că D’Anton va consimţi să se supună la aşa ceva în faţa unor spectatori. Se discută despre o clinică.

— Ce mucos laş, zise Strulovitch, ceea ce, în toate celelalte privinţe, echivala cu o acceptare a generozităţii lui Plurabelle.

Actul V

Este una dintre dimineţile acelea tipice pentru nordul Angliei iarna, când parcă-i mai bine mort decât viu, deşi lipsa luminii este resimţită mai pregnant în Triunghiul de Aur format de Wilmslow, Mottram St Andrew şi Alderly Edge din pricina tristeţii care predomină acolo în toate anotimpurile.

Tristeţea se numără printre mijloacele la care recurg cei ce doresc să trăiască nobil, pentru a se distanţa de burlescul existenţei ce cuprinde restul lumii. De nedreptate, de banalitate, de cruzimea recurentă. Tristeţea lor dovedeşte că unii sunt hărăziţi unor amărăciuni mult mai măreţe decât acestea.

Întâmplarea face că este, de asemenea, una din dimineţile acelea când cineva care nu este nici trist, nici plin de speranţă, ar putea avea senzaţia că mai există totuşi şanse ca soarele să se arate. Nu azi, şi nici mâine, dar în următoarele săptămâni şi luni.

Plurabelle îşi dorea să mai fi aşteptat. Abia la primăvară grădinile ei vor arăta bine. Era însă la cheremul nerăbdării lui Strulovitch. Şi a lui D'Anton, de altfel. Chiar şi în ce o privea, ştia că, de fapt, cu cât se rezolva chestiunea mai repede, cu atât mai bine.

— Sus, îi zise ea lui Barnaby, care trăia cu convingerea că duminicile erau făcute pentru a lenevi în pat.

De fapt, ca un bărbat care nu trebuise niciodată să facă altceva în afară de a arăta bine pentru a-şi câştiga existenţa, Barnaby credea că majoritatea dimineţilor erau făcute pentru a lenevi în pat, şi cum capul său cu zulufi arăta atât de frumos pe pernă, Plurabelle se mulţumea de obicei să-l lase în voia lui. Dar ziua de azi era altfel.

— Am nevoie de ceva anume de la tine, zise ea. Poţi ghici despre ce este vorba?

Barnaby simţea că este pus la încercare dincolo de limita suportabilităţii. Se îndoia că mai avea vreun răspuns în el pentru orice fel de întrebare sau că ar mai fi putut găsi în el vreo altă dovadă a devotamentului său. D'Anton nu izbutise încă să-i facă rost de schiţa lui Solomon J. Solomon care i-ar

arăta lui Plury cât de mult şi cât de neconvenţional o preţuia, dar îi găsise măcar un inel foarte asemănător cu cel pe care Barnaby îl pierduse. Aşa că nu *asta* voia de la el. Şi făcuseră dragoste duios în seara dinainte, aşa că nici despre *asta* nu era vorba.

— Mi-ar prinde bine un indiciu, zise Barnaby, ştiind că relaţia lor era una tip grilă şi că Plury îi va da, ca de obicei, cel puţin trei variante.

— Este vorba de ziua de azi, îl ajută Plury. O zi foarte importantă, după cum ştii.

Barnaby se sprijini într-un cot şi îşi întoarse profilul către ea. În mod normal, asta îl ajuta să iasă din bucluc.

— Vrei fie să întâmpin musafirii la poartă, ghici el, fie să trec prin mulţime cu bilete de tombolă, fie să pansez rănile lui D'Anton, iar asta nu voi face nici să mă tai.

Plury dădu din cap.

— Poţi să dispari peste zi, îi spuse ea, sau poţi să dispari peste zi, sau poţi să dispari peste zi.

Ştrengăreşte, Barnaby întrebă dacă mai exista şi o a patra variantă.

— Poţi să dispari peste zi, îi zise Plury, sărutându-l.

— E din cauză că te temi că voi leşina când voi vedea sânge?

— Nu, e din cauză că mă tem că prietenele mele vor leşina când te vor vedea pe tine.

— Ştiu, îi zise Barnaby, că acesta nu este motivul real pentru care vrei să mă fac nevăzut.

— Şi ai dreptate. Adevăratul motiv pentru care vreau să te faci nevăzut este că simpla ta prezenţă sugerează plăcere sexuală. Eşti atât de tânăr şi de frumos şi de indolent, încât nimeni nu va crede că mai facem şi altceva pe-aici în afară de a ne lăsa pradă plăcerilor carnale. Iar azi, mai mult ca oricând, nu vreau să dau o asemenea impresie. Am fost tristă înainte să te cunosc pe tine şi ne va servi mai bine cauza – a ta, a mea şi a lui D'Anton – dacă voi reuşi să arăt din nou tristă.

— Foarte bine, spuse Barnaby, încântat că ea nu-l menţionase pe Gratan. Mă voi duce la grădina zoologică din Chester.

Plurabelle văzu că se simţea jignit. Dar azi era o zi a sacrificiilor.

*

Strulovitch şi Shylock se treziseră şi ei devreme.

Strulovitch probă câteva costume, toate negre, şi îşi petrecu mare parte a dimineţii în faţa oglinzii. Cum trebuie să te îmbraci pentru o asemenea ocazie?

În cele din urmă, îi ceru sfatul lui Shylock.

— Luând toate cele în considerare, întrebă el, care din aceste trei cravate ţi se pare cea mai potrivită?

Toate îi aminteau de dimineţile zilelor când se însurase. Acelaşi zbucium intestinal. Aceeaşi dilemă referitoare la evenimentele ce vor urma – le aştepta cu nerăbdare sau cu groază?

— De regulă nu porţi cravată, îi spuse Shylock.

— Nu, dar cred că azi se impune una.

— Atunci oricare, numai roşie să nu fie.

— Presupun, gândi Strulovitch cu voce tare, că dumneata nu îţi vei schimba cu nimic ţinuta.

Pe faţa lui Shylock nu se clinti nimic.

— Se ridică totuşi, răspunse el, întrebarea pălăriei.

— Am presupus că o vei purta.

— Problema nu este ce presupui dumneata, ci dacă *se cuvine* s-o port.

— Arăţi mai ameninţător cu ea pe cap.

— Asta înseamnă că n-ar trebui s-o port?

— Nu, asta înseamnă că ar trebui.

Shylock se uită în oglindă. Şi el avea emoţii şi îşi amintea de un alt moment, de demult.

Planurile finale, negociate de persoane mai competente în astfel de privinţe decât protagoniştii, erau după cum urmează:

Cei doi bărbaţi aveau să fie duşi de Brendan, şoferul lui Strulovitch, la Old Belfry, unde va avea loc o mică recepţie cu şampanie, la care, dacă Gratan şi Beatrice nu îşi vor fi făcut apariţia ca să li se facă muzică – Plurabelle rezervase un cvartet de coarde pentru orice eventualitate –, Strulovitch şi D’Anton vor avea o ultimă conversaţie, vor confirma termenii acordului în faţa unor martori aleşi pentru discreţia lor, iar apoi o limuzină ce nu aparţinea nici uneia dintre părţi îi va duce la o clinică specializată în circumcizii din Stockport, unde cu câteva zile înainte avusese loc un control preliminar al stării de sănătate fizice şi psihice a lui D’Anton, menit să stabilească dacă acesta era apt pentru această operaţie, oricât de minoră era. Strulovitch îl va conduce pe D’Anton înăuntru (şi va aştepta o vreme afară cât să se asigure că D’Anton n-o va şterge), iar apoi se va întoarce la

petrecere. Dacă nu existau complicaţii, procedura în sine nu dura foarte mult, aşa că la momentul cuvenit se va trimite la Old Belfry înştiinţarea referitoare la efectuarea ei şi Strulovitch va semna actele prin care se va angaja să nu mai ia nici o măsură împotriva lui Gratan, să nu o mai îngrădească în vreun fel pe Beatrice şi să nu mai atace în vreun fel reputaţia lui Plurabelle şi D'Anton. Acesta din urmă va rămâne la clinică atât cât va fi necesar şi va primi cele mai bune îngrijiri pe care le putea oferi Stockport, iar Strulovitch va pleca satisfăcut. Evident, rămânea la latitudinea lui câtă şampanie voia să bea. *Idem* dacă voia să ţină un discurs sau nu.

— Poate vei vrea să spui şi dumneata câteva cuvinte în calitate de cavaler de onoare.

— Nu sunt cavalerul dumitale de onoare.

— Glumesc, spuse Strulovitch.

— Gluma nu este bine-venită.

— A fost bine intenţionată.

— Credeam c-am stabilit deja că nici o glumă nu este bine intenţionată.

S-a aşternut un sfert de oră de tăcere încordată între ei, răstimp în care unul şi apoi celălalt s-a dus într-una din băi ca să-şi examineze înfăţişarea în oglindă.

Strulovitch a fost cel care a vorbit primul.

— Mă întreb, spuse el, dacă n-ar trebui să ne asigurăm că totul este în regulă la clinică.

— De ce n-ar fi?

— Şovăieli ideologice.

— Este o clinică specializată în circumcizii.

— Nu poţi niciodată să excluzi ezitările.

— Ezitări din partea cui?

— Din partea chirurgului.

— Face operaţia asta tot timpul. Pentru el, este o intervenţie de rutină. Aşa îşi câştigă existenţa. În locul tău, mi-aş face mai multe griji că nu va apărea D'Anton.

— D'Anton! În privinţa lui D'Anton n-am nici cea mai mică îndoială. I-am studiat firea până la ultimele mizerii – nu-i o mare realizare, recunosc, având în vedere că nu prea îi stă nimic altceva în fire. Dar îl cunosc, îl am la mână, este al meu. Mai mult decât orice, va trebui să-şi demonstreze curajul şi să demonstreze cu această ocazie că suntem nişte nenorociţi inumani. S-

ar putea chiar să spere că-l vom ucide. Nu-mi pare rău decât că nu-i vom putea face pe plac.

— *Noi*?

Strulovitch se opri din ce făcea şi se uită înspre Shylock, care nu se uita înspre el.

— Nu-mi spune că de statornicia *dumitale* trebuie să-mi fac griji?

— Îţi datorez cumva statornicie? Nu ştiu să datorez ceva cuiva. Sigur nu-i datorez vreun rău acestui D'Anton.

— Nu, nu ne datorezi nimic, nici mie şi nici lui D'Anton. Dar faptele noastre au consecinţe.

— Va trebui să-mi explici ce vrei să spui.

— Există consecinţe când dai un exemplu.

— Eu am dat un exemplu! *Eu*?

Lui Shylock i-ar fi plăcut în acel moment să se afle în grădina lui Strulovitch, exprimându-şi incredulitatea soţiei sale. „Gazda mea", i-ar spune el, „pare să mă considere un exemplu demn de urmat. Poţi să crezi una ca asta?"

„N-ar trebui să laşi asta să ţi se urce la cap, dragul meu", era sigur că i-ar răspunde Leah, „dar şi pentru mine ai fost întotdeauna un erou."

„Atunci sunteţi nebuni amândoi."

*

Deşi fusese nerăbdător până în ultimul moment să afle dacă se primiseră veşti dinspre Rialto, D'Anton se arătă a fi cel mai puţin încordat dintre protagonişti. Să cadă securea. Ce va fi va fi. Totul e să fii gata.[20]

20. Gândurile lui D'Anton sunt ecouri din *Hamlet*, Actul V.

Având în vedere reticenţa iniţială pe care o avusese faţă de planurile lui Plurabelle, se găsea acum într-o dispoziţie remarcabil de bună. Dar e adevărat că ea se străduise şi îl făcuse să înţeleagă cât de multe depindeau de cooperarea lui. Plurabelle spera că nu era nevoie să-i amintească, dar şi el avea doar de câştigat din toată treaba în cele din urmă.

Cu toate acestea, chiar şi ea părea impresionată de cât părea de calm în această zi.

— Sunt întărit de certitudinea onestităţii noastre, zise el, luându-i mâna şi ducându-şi-o la obraz.

— Iar eu de calmul spiritului tău, răspunse ea.

Izbucniră amândoi în râs.

Când au ajuns Strulovitch şi Shylock, un mic grup se adunase deja într-un cort alb ca zăpada, încălzit de şiruri radiatoare de terasă, cele mai eficiente care puteau fi cumpărate.

Lui Shylock, care n-avea pălăria pe cap, îi reveni datoria de a face prezentările.

— Ce ciudat, spuse Plurabelle, strângându-i mâna lui Strulovitch, că nu ne-am cunoscut până acum.

— Din moment ce nu ne învârtim în aceleaşi cercuri – în afara celor pe care fiica mea le învârte în jurul meu şi dumneata în jurul ei – nu mi se pare ciudat deloc, răspunse Strulovitch.

Ceea ce i se păru însă ciudat fu expresia de surprindere jignită – de persoană ce se îneacă într-un loc uscat – cu care mia de incizii chirurgicale înzestraseră trăsăturile lui Plurabelle. Fie ca şi cu D'Anton să fie la fel de nemilos cuţitul, îşi dori el.

Este la fel de oribil cum mi l-am imaginat, se gândi Plurabelle, simţind un nou val de milă pentru Beatrice. Nu-i de mirare că propriul ei tată îi urâse pe evrei. Pentru prima dată, înţelese probele pe care acesta le inventase pentru posibilii ei amanţi. Erau gândite s-o protejeze de ravagiile unor astfel de monştri. Dintre cele două exemplare acolo de faţă, îl prefera de departe pe Shylock, o preferinţă pe care o sublinie luându-l de braţ şi conducându-l în cort, presărându-l ca pe o pulbere de aur printre prietenii ei.

— Cine sunt toţi aceşti oameni? întrebă Strulovitch, urmând-o.

— Simpatizanţi de-ai lui D'Anton şi prieteni de-ai mei, îi spuse ea. Ai fost invitat să aduci un număr egal de susţinători.

— Nu am nevoie de susţinători.

— Te asigur că nu sunt aici ca să îţi influenţeze părerea într-un fel sau altul.

— Nu au ce să influenţeze. Eu şi complicele la răpirea fiicei mele am căzut de acord asupra a ceea ce trebuie să se întâmple dacă Gratan nu o înapoiază pe Beatrice până la prânz şi văd că nu mai avem decât câteva minute de aşteptat. Nu sunt semne că-şi vor face apariţia.

Exact la ora douăsprezece, D'Anton ieşi din casă şi, cu ochii coborâţi adecvat şi spatele încovoiat uşor, ca şi când ar fi vrut să sugereze oboseala, se îndreptă spre Strulovitch. Acesta observă că, sub palton şi sacou, D'Anton purta o cămaşă albă ca zăpada de pe jos, iar cei trei nasturi de sus

erau deschişi ca ai unui interpret de romanţe. A uitat pentru ce suntem aici, se întrebă Strulovitch? Îşi imaginează că am pus ochii pe inima lui?

Nici unul din bărbaţi nu încercă să dea mâna cu celălalt.

— Lucrurile sunt clare atunci, zise Strulovitch, uitându-se la ceas. Te vei supune dorinţelor mele în locul acolitului dumitale…

— Nu este acolitul meu.

— Mă rog. Te vei supune în locul lui şi odată înfăptuită chestiunea…

— Conturile dintre noi vor fi încheiate. Nu vei mai avea nici o pretenţie asupra vreunuia dintre noi, inclusiv asupra fiicei dumitale.

— Fiica mea va rămâne fiica mea, nu voi putea vreodată să mă gândesc la ea ca la „vreuna dintre voi“, dar da, voi fi de acord cu dorinţele ei atât timp cât am o asigurare în scris că ai plecat de la clinică altfel decât ai intrat.

— Cred că asta depăşeşte termenii înţelegerii. Nu îţi arogi astfel dreptul să te poţi plânge de-acum în vecii vecilor că sunt încă, în vreun fel sau altul, cel dintotdeauna?

— Nu mă priveşte cum rămâi „în vreun fel sau altul“. Starea de spirit, caracterul, ataşamentele şi temperamentul, prejudecăţile – toate acestea îţi aparţin şi poţi face cu ele ce doreşti. Sunt de o asemenea natură că nici diavolul n-ar fi în stare să le schimbe, aşa că nu mă flatez cu gândul că aş putea s-o fac eu. Ştii bine ce doresc de la dumneata. Este o doleanţă strict delimitată.

— Să mă întorc, cu voia lui Dumnezeu, potrivit să-ţi fiu ginere…

— Ceea ce nu vei fi niciodată.

— Nici nu-mi voi dori vreodată aşa ceva. Vorbesc doar în sensul dumitale „strict delimitat“. Să pot deveni, în ochii Dumnezeului dumitale, un soţ evreu dacă ar fi să-mi doresc asta vreodată. Ha!

Strulovitch se întrebă ce anume din expresia „ochii Dumnezeului dumitale“ îl făcea să vrea să-i scoată pe ai lui D’Anton. Sperase, chiar şi după ce trecuse de ora douăsprezece, că Beatrice îşi va face apariţia, cu sau fără Gratan. Acum se ruga să n-o facă.

Dădu din cap în semn de încuviinţare.

— Atunci dă-i drumul, spuse D’Anton.

Se uită în jur, sperând să-l vadă pe Barnaby. Era păcat că nu-i plătea lui datoria, ci lui Gratan. Pentru Barney avea poezie în suflet. „Dă-mi mâna, Barnaby“, i-ar fi putut spune. „Să judece soţia ta dacă Barnaby n-a fost iubit

cândva…“ D’Anton avea o slăbiciune pentru cadenţa descendentă. „Să judece soţia ta dacă Gratan n-a fost iubit cândva“ suna foarte diferit.

Era pe punctul de a o ruga pe Plurabelle să-i vorbească lui Barnaby elogios de el, dar Plurabelle îşi avea propriile treburi de care trebuia să se ocupe.

— Aş vrea să fac un ultim apel, spuse ea, adresându-i-se lui Strulovitch, înainte de a fi înfăptuită chestiunea. Înţeleg prea bine durerea unui tată. Tatăl meu a murit temându-se de ce s-ar putea abătea pe capul fiicei lui. Nu voi spune că a făcut prea mult ca să mă protejeze, dar precauţiile lui nu mi-au fost de mare ajutor. Uneori un tată trebuie să rişte şi să-şi încredinţeze copilul lumii…

— Mi-am încredinţat copila lumii, spuse Strulovitch, şi lumea a corupt-o. Am căzut la o învoială ce nu o va aduce înapoi, dar învoiala e învoială. Acest domn are reputaţia – cel puţin se laudă cu reputaţia – că este un om de onoare. Această onoare îl face să-mi datoreze mărunţişul pe care-l mai pot cere.

— Pentru el nu este un mărunţiş, zise Plurabelle.

Strulovitch tuşi şi se uită înspre Shylock căutând o confirmare că fusese o exprimare neinspirată, dar îşi aminti că Shylock nu era genul care să confirme. Fără pălărie pe cap arăta mai agreabil. Neamuzant, dar liniştitor. Directorul unei şcoli generale de orientare progresistă, dar nu foarte progresistă.

— Este vorba de o operaţie, continuă Plurabelle, care poate avea consecinţe serioase. Dumneata o vezi ca pe o umilire şi nu încape îndoială că este o umilire. Vrei însă s-o vezi şi ca pe o leziune mortală? Crezi poate că exagerez, dar am aici detalii – scoase din buzunar o foaie tipărită pe care se vedea, observă Strulovitch, logoul Wikipedia – despre accidente şi, da, chiar victime, care sigur te vor face să te mai gândeşti. Sunt prietenă cu fiica dumitale. M-am considerat protectoarea ei. În această calitate, stărui, în numele credinţei dumitale şi a ei, să cruţi un om care nu i-ar fi făcut intenţionat nici cel mai mic rău.

Părea să recite un discurs învăţat pe dinafară şi nici nu se uita măcar în ochii persoanei pe care încerca s-o convingă.

— Este prea târziu pentru aşa ceva, spuse Strulovitch. Am căzut la o învoială. Hai să n-o mai lungim. Ca să nu mai avem nimic de-a face unii cu alţii niciodată. Ne aşteaptă, cred, maşina.

Făcu un gest curtenitor cu mâna înspre D’Anton. După dumneata.

Bărbaţii dădură să plece, dar au fost din nou opriţi.
— Mai zăboviţi o clipă. Mai e ceva de spus.
Strulovitch se întoarse surprins. De data aceasta vorbitorul era Shylock care, până în acel moment, se ţinuse teatral deoparte, un om ce ieşea în evidenţă prin lipsa lui de interes faţă de evenimentele zilei sau vreunul din participanţi. Shylock plictisit. Shylock în altă parte. Dar asta fusese înainte. Acum, ca şi când ar fi fost îmboldit la faptă de-o forţă din afară, era alt om. Shylock imperios. Shylock aici. Conciliant în ton, blând la vorbă, cu capul descoperit, prevenitor ca un unchi mai în vârstă, dar stăruind să fie ascultat.
— Ce înseamnă asta? zise Strulovitch.
— O clipă doar îţi cer, spuse Shylock. Atât şi nimic mai mult.
— S-a spus tot ce era de spus.
— Nu tot.
— Am uitat eu ceva? întrebă Shylock. Sau dumneata?
— Dac-am uitat ceva? Eu, nu.
Shylock se întrerupse o clipă, ca şi când faptul că erau doi oameni diferiţi, cu amintiri diferite, merita examinat mai îndeaproape.
— Dumneata însă, da, ai uitat ceva.
Dintr-odată, cerul anost parcă deveni tunător. Lui Shylock îi stătea aşa ceva în putere; putea modifica presiunea atmosferică, putea tulbura vremea cu orice va fi fost că-l tulbura pe el. Strulovitch îşi ridică privirea înspre văzduh, văzu viitorul şi văzu trecutul. Se pogorî asupra lui întreaga istovire a profeţilor.
— N-am timp de platitudini de-astea, spuse el. Şi nici de lecţii n-am nevoie. Ne-am învoit asupra chestiunii.
Acestea fiind spuse, îşi înclină capul înspre D'Anton, care era resemnat, oricare va fi fost semnificaţia intervenţiei lui Shylock.
Dar Shylock nu terminase încă.
— Accepţi condiţiile? întrebă el, privindu-l pe D'Anton în faţă pentru prima dată.
Pleoapele lui D'Anton căzură ca nişte draperii grele.
— Întru totul, spuse el.
— Şi le consideri drepte?
— Drepte? Are dreptatea ceva de-a face cu toate astea?
— De crezi că n-are, nu poţi accepta condiţiile.
— Le accept pentru că trebuie.
— Din care raţiuni?

— Că nu am de ales.
— Poţi refuza.
— Dacă refuz, cei dragi vor avea de suferit.
— Şi dumneata? Dumneata nu vei avea de suferit?
— Nu pun la socoteală ce mi se-ntâmplă mie.
— Te sacrifici de bunăvoie?
— Întocmai.
— Atunci, prin această faptă, ambele părţi vor obţine ce doresc. Consider asta drept.
D'Anton dădu din cap.
— Întreb din nou, deci: consideri condiţiile astea a fi drepte?
— Nemiloase, dar drepte.
— Dar drepte?
Parcă trebuie să le scot cu cleştele, se gândi Strulovitch.
— Da, încuviinţă D'Anton. Drepte! Drepte, ce-i drept.
Zâmbi uşor de propria-i glumă.
Shylock, neamuzat, încuviinţă şi se întoarse înapoi înspre Strulovitch.
— Atunci, zise el, evreul cu milă să se-arate…
Strulovitch ştia exact cum trebuia să răspundă. Nu ai întotdeauna de ales.
— Ce m-ar putea sili milos să mă arăt? întrebă el.
La care Shylock spuse şi el ce trebuia să spună.
— Nimic silit nu-i stă în fire milei, căci mila cade, ca o ploaie blândă peste tot, din cer…

*

Strulovitch avea în colecţie gravura unui artist anonim de secol XIX care îl înfăţişa pe Ulise legat de catargul corabiei sale pentru a se proteja de dulceaţa amăgitoare a cântecului sirenelor. Sirenele erau uşor prea rubensiene pentru gustul lui Strulovitch, dar îi plăcea felul în care melodiile lor erau desenate sub formă de notaţii muzicale ce zburau spre Ulise ca nişte păsări, cotropindu-i toate simţurile. Luptându-se cu frânghiile ce-l ţineau strâns, cu ochii ieşindu-i din orbite, este clar că Ulise îşi regreta decizia de a se lăsa legat. Dar ce se întâmpla cu marinarii ale căror urechi fuseseră astupate cu ceară? Ajungea vreo melodie la ei în timp ce trudeau la vâsle? Sau nu percepeau decât un zid de vaiere şi nişte sirene mimând?
Cum nu avea ceară ca să-l estompeze pe Shylock, Strulovitch îşi astupă în schimb urechile printr-un act de voinţă, înşiruind o procesiune de gânduri

negre, ca un şirag de steguleţe funerare – dacă exista aşa ceva –, de la o ureche la alta. Tot ce-şi amintea că-l înfuriase vreodată, toate jignirile, toate excluderile, toate lucrurile rele ce i se făcuseră şi toate relele făcute de el. Contracara prin răutate peroraţia dulceagă a lui Shylock.

Dacă ar fi ascultat – dar dacă ar fi ascultat, ar fi auzit numai ce ştia că va auzi –, iată ce l-ar fi auzit pe Shylock spunând:

— Nimic silit nu-i stă în fire milei… Întrebi ce te-ar putea sili milos să te arăţi, dumneata care n-ai primit în veci milă de la cel căruia îţi cer milă să-i arăţi – întrebi de ce să răsplăteşti când la rându-ţi n-ai primit nimic – iar eu îţi spun: Fii un exemplu de milostivire; nu da doar fiindcă te aştepţi să capeţi milă înapoi – căci mila nu-i negustorie –, ci dă pentru ce-nseamnă mila-n sine. Milostiveşte-te de dragul milosteniei şi nu spre avantajul sufletului tău. Ochii lipsiţi de milă orbi vor deveni, dar nu trebuie să te-nduri numai să poţi vedea. Mila nu-i necinstită nici de profit şi nici de lipsuri, nu se-ngrijeşte de orgoliu, iertării nu îi poate lua locul, ci-şi construieşte modestul adăpost oriunde de ea este nevoie. Şi ce nevoie este de ea aici, te-ntrebi, unde dreptatea doar îşi cere ce i se cuvine. Iată care-i nevoia: Dumnezeu o cere. Ce-i aparţine lui şi ţie-ţi aparţine, altfel nu poţi pretinde că-n al Său nume drept acţionezi. Şi-l va iubi Dumnezeu pe păcătos mai mult decât pe cel împotriva căruia se păcătuieşte? Nu, pe amândoi vă va iubi la fel. Nimeni nu poate iubi cum Dumnezeu iubeşte, şi e un sacrilegiu chiar pentru un om să-ncerce. Dar poţi acţiona precum iubirea Sa: arată mărinimie, dă chiar dacă e otravă şi pelin pentru dumneata să dai, cruţă-i pe cei ce nu merită şi iubeşte-i pe toţi cei ce nu te iubesc la rândul lor – căci ce valoare are iubirea dacă doar o-ntorci? – dăruieşte celor ce vor să ia de la tine şi dacă au luat deja, nu le plăti cu aceeaşi monedă, căci cu cât e mai mare batjocura, cu atât mai mare meritul de-a refuza să te simţi batjocorit. Cel care dă dovadă de *rachmones* nu micşorează cu nimic dreptatea. Cel care dă dovadă de *rachmones* acceptă legea dreaptă, dar aspră sub care-am fost creaţi. Şi astfel Îl preamăreşte pe Dumnezeu.

Deşi nu-l lua în seamă, Strulovitch aşteptă. Bunele maniere sunt şi ele un aspect al acelei compasiuni pe care evreii o numesc *rachmones*.

— Ai terminat? întrebă el în cele din urmă.

Shylock le făcu semn celor care îl aplaudaseră că o astfel de apreciere nu era necesară.

— Da, am terminat, spuse el.

— Atunci eu şi cosemnatarul meu ne vom îndrepta spre clinică, aşa cum am stabilit, zise Strulovitch.

Shylock îi făcu o plecăciune. Părea că nici nu se aştepta la altceva.

Dar Strulovitch vru să-i vorbească în particular înainte de a pleca.

— Pentru asta ai venit, deci? întrebă el pe vocea cea mai joasă.

Orice mai aveau de împărţit trebuia să rămână doar între ei.

— Prefer să cred, răspunse Shylock cu aceeaşi monedă, că pentru asta m-ai găsit.

Strulovitch se pierdu în albastrul neaşteptat al ochilor lui Shylock. Când îşi schimbaseră culoarea?

— Nu vom ajunge uşor la o înţelegere referitoare la cine a găsit pe cine.

— Nu.

— Ţi-am admirat şi eu reprezentaţia.

— N-ai ascultat.

— Am prins esenţialul.

Shylock îşi coborî capul. Părul îi era mai rar decât crezuse Strulovitch, dar nu-l văzuse niciodată fără pălărie. Sentimental cum era când venea vorba de bărbaţi – mai ales de taţi –, aproape că-i venea să-l sărute pe Shylock acolo unde îi era cel mai rărit părul.

Shylock îi citi gândurile.

— Nu sunt în căutarea unui fiu, zise el.

— Iar eu m-am săturat de taţi, spuse Strulovitch. Sper să-ţi pot admira teatralitatea pentru ea însăşi. Dar nu ţi-ai imaginat cu adevărat că mă poţi convinge să mă răzgândesc.

Shylock râse. O întretăiere timidă a respiraţiei. De când râdea?

— Nici pentru o clipă măcar, răspunse el. Ultimul lucru pe care l-am vrut a fost să-ţi zdruncin hotărârea. Nu e întotdeauna vorba despre dumneata.

*

Când Strulovitch o luă din loc de pe aleea lui Plurabelle cu D’Anton alături, Plurabelle nici nu-i văzu cum pleacă. Nu mai avea ochi decât pentru Shylock. Doamne, îl iubesc pe bărbatul ăsta, se gândi ea. Îl ador, nu alta.

Se bucura că Barney nu era acolo. Fusese inspirată să scape de el, deşi pe moment nu ştiuse exact de ce o face. Acum nu putea decât să spere că se pierduse şi nu se va mai întoarce niciodată. N-avea decât să rămână la grădina zoologică din Chester.

Se apropie de noul bărbat din viaţa ei şi îşi puse o mână pe braţul lui, surprinsă de cât de tare părea.

— A fost spectaculos, zise ea.

Ochii lui Shylock reveniseră la culoarea lor obişnuită: gri metalizat.

— Dar n-a funcţionat, răspunse el. Nu s-a arătat nici un fel de milă.

— Ah, asta n-ar trebui să aibă vreo importanţă.

— Chiar n-ar trebui?

— Cum putem oricum evalua vreodată ce funcţionează, spuse ea, uitându-se la el cu buzele-i umflate. Nu pot decât să-ţi spun că pentru mine a funcţionat.

— Mă bucur să aud una ca asta. Cui arăţi milă?

— Am să ţi-o arăt ţie, dacă vrei.

— Eu n-am nevoie de ea.

— Dar de ce ai nevoie?

El făcu o pauză, ca şi când ar mai fi aşteptat ceva.

— Şi? spuse el.

Ea rămase nedumerită.

— Nu înţeleg.

— Aştept ce urmează. Nu ai de obicei o ghicitoare pentru cei despre care crezi că vor ceva de la tine?

Ea îşi scutură părul ca şi când ar fi vrut să-şi alunge din minte ce tocmai spusese el.

— Pentru tine nu am nici o ghicitoare, zise ea. Cu tine simt în sfârşit că pot fi directă. Ştiu că nu vrei nimic. Dar există ceva ce pot să-ţi dau?

Shylock se întrebă dacă avea să-i ofere să-l facă faimos. Sunt prea bătrân pentru aşa ceva, se gândi el.

— Linişte şi pace, zise el. Numai de linişte şi pace am nevoie.

Ea interpretă asta ca pe încă o încurajare. Linişte şi pace putea să-i ofere.

— Nu eşti ce am crezut că eşti, insistă ea.

— Şi ce-ai crezut că sunt?

— Nu ştiu, dar nu mi-aş fi imaginat niciodată…

Nu-şi putu găsi pe moment cuvintele care să exprime ce nu-şi putuse imagina niciodată.

Shylock o ajută.

— Că un evreu poate să fie atât de creştin.

Plurabelle avu senzaţia că aproape scuipase cuvintele în direcţia ei.

— Nu, nu, nu asta voiam să spun. Ce vreau să spun este că arătai atât de ameninţător când mi-ai deschis uşa acasă la Simon Strulovitch, încât nu mi-am imaginat că ai fi capabil de o asemenea umanitate.

— E doar un alt fel de a spune acelaşi lucru. Ai văzut un evreu şi nu te-ai aşteptat decât la cruzime din partea lui.

— N-am văzut un *evreu*. Nu umblu prin lume *văzând evrei*.

— Bine – ai văzut cruzime şi i-ai dat un chip evreiesc.

— Nu vreau să spun decât că nu eşti ceea ce pari. Nu sunt creştină. La biserică n-am mai fost de când eram mică. Dar ştiu ce înseamnă sentimentele creştine. Este chiar atât de condamnabil să fii surprinsă că un om care se încruntă poate exprima atât de elocvent sentimente pe care în mod normal le auzi din amvon?

— Vrei să zici un evreu care se încruntă.

— Vreau să spun ceea ce spun că vreau să spun.

— Atunci am să-ţi răspund în acelaşi spirit. Da, este condamnabil să fii surprinsă. Este condamnabil să nu ştii de unde vă provin scumpele sentimente creştine. Este condamnabil din punct de vedere moral şi istoric să nu ştiţi că Isus a fost un gânditor evreu şi că atunci când îl citaţi împotriva noastră, vorbiţi nişte tâmpneii ticăloase. Mărinimia este un concept evreiesc. La fel şi mila. Le-aţi preluat de la noi, atâta tot. Vi le-aţi însuşit. Erau împărtăşite liber, dar voi tot a trebuit să le furaţi.

— Şi eu?

— Te şochează să exemplificăm? Bineînţeles. Şi pe mine m-a şocat. Am fost făcut să mă târăsc pentru ceea ce exemplificam. Aşa că da, şi *tu*. Spui că te surprinde umanitatea mea. La ce te aşteptai? Şi a cui umanitate crezi c-o vezi acum în mine? A ta! Cum îndrăzneşti să crezi că mă poţi învăţa ce ştiu deja sau să-mi dai exemplul pe care vi l-am dat eu cu mult timp în urmă? Este o insolenţă uluitoare, un furt străvechi din care nu s-a revărsat niciodată altceva decât jale. E pătată cu sânge insolenţa ta.

Plurabelle arăta de parcă era gata să izbucnească în plâns. Îşi duse mâna la piept.

— Simt c-ai pus un blestem pe capul meu, spuse ea.

— Ei bine, acum cunoşti senzaţia şi din partea cealaltă, îi spuse Shylock.

Iar de data asta Plurabelle ar fi putut jura că *într-adevăr* o scuipase.

*

— Deci asta înţelegi tu prin a le arăta lor, spuse Leah.

Shylock îşi strânse paltonul pe lângă corp.
— Am premeditat-o îndelung, recunoscu el.
— Nu i-a stricat, zise ea.
— O premeditare lungă riscă să ducă la dezamăgire, spuse el. Se poate şi să gândeşti *prea* mult. A fost cam colbăit ce-am spus. Ar fi putut fi mai bine.
— A fost destul de bine.
— Şi-atât?
— Destul de bine este destul de bine. Sper că nu-ţi imaginezi că vei schimba istoria.
— Pot spera.
— Ar fi nesăbuit din partea ta.
— Ai fi preferat să nu spun nimic?
— N-am zis asta. Deşi ai fi putut să-i arăţi ceva mai mult *rachmones* fetei ăleia.
— A, nu mi-aş face griji din pricina ei. Mă adoră, nu alta.
— Atunci poate ar trebui să-mi fac griji din pricina ta.
— Cred că eşti în siguranţă. Nu-i de credinţa potrivită.

Nu plecă imediat, ci stătu mai departe în zăpadă, bucurându-se de apropierea ei.
Unele zile erau mai dificile decât altele. Azi i-ar fi plăcut să-i simtă braţele cum îl cuprind. Se lăsă tăcerea între ei, ca şi când fiecare aştepta să spună celălalt ceva. În cele din urmă, ea a fost cea care a vorbit.
— Nu ne-a ajutat cu nimic că ne-a păsat care-i credinţa potrivită, spuse ea.
— Nu numai noi suntem de vină, îi aminti el.
— Nu, aşa e. Dar eu despre noi vorbesc. Despre tine şi despre mine şi despre Jessica.
— O, Jessica va fi bine.
Dar îşi dădu seama din tăcerea lungă şi rezonantă care se lăsă că ştia, de fapt, că Jessica nu era şi nu va fi niciodată bine.
Deci în tot acest timp Leah îi ascunsese ce ştia, la fel cum în tot acest timp şi el îi ascunsese ce ştia? Dar ştia că ar fi dat orice pe lume ca ea să nu fi aflat niciodată că fiica lor îi trădase, trădase iubirea ce şi-o purtaseră unul altuia, îşi trădase educaţia şi îşi trădase onoarea, pentru cineva, pentru ceva – cum vrei să-i spui – lipsit de valoare?

Fusese deci mai greu pentru Leah decât pentru el. Zăcea acolo jos, în frigul mormântului, fără consolarea confesiunii sau conversaţiei, cu braţele strâns înfăşurate în jurul umilirii lor.

Simţi că i se va frânge inima în piept.

*

Când Strulovitch s-a întors la Old Belfry ca să aştepte veşti despre operaţia lui D'Anton, Shylock plecase deja, iar dintre prietenii lui Plurabelle care se mai învârteau în jurul ei, nici unul nu părea să vrea să stea de vorbă cu el.

Palida lumină a după-amiezii se stingea şi ea rapid de-acum. Lui Strulovitch îi convenea. Nu voia să vadă nimic. Şterse zăpada aşternută pe o bancă filigranată aflată undeva departe de cort şi se aşeză fără să-i pese de umezeală. Îl lăsase pe D'Anton la clinică fără să se uite la el sau să-i vorbească. După discuţia cu Shylock, era clar că şi D'Anton voia linişte. Tremura puţin, i s-a părut lui Strulovitch – dar s-ar putea să fi fost de teama de ce-l aştepta. Şi-a revenit destul cât să spună: „Aşa deci, să pornim la atac" în timp ce ieşea din limuzină, dar Strulovitch n-a spus nimic. De ce victima părea să fie într-o dispoziţie mai bună decât călăul, Strulovitch nu s-a obosit să se întrebe. Fanfaronadă, probabil. La fel cum şi din partea lui fusese o fanfaronadă să spună că speră ca duşmanul să-i moară urlând sub cuţit. Adevărul era că nu-i mai păsa ce se va întâmpla. Dacă D'Anton trăia, dacă D'Anton murea – deznodământul îi era indiferent. Ce-ar fi putut schimba oricum? Nu avea s-o aducă pe Beatrice înapoi. Nu avea să-i aducă soţia înapoi. N-avea să-i vină de hac lui Gratan. Iar la externare, D'Anton tot D'Anton va fi. Ba chiar – şi oarecum justificat – mai antisemit ca înainte.

Se întreba dacă Shylock simţea ceva asemănător cu ce simţea el acum. Ştiind că vorbele-i fuseseră în van. Nu era doar că nu putea obţine victoria; nu exista nici o victorie care să merite. Victoria şi înfrângerea erau la fel de absurde.

Şi-aşa se întindea, înainte şi înapoi, firul timpului ridicol – de la convertirea creştinilor până la convertirea evreilor. Şi ar fi lumea mai bună oare dacă una nu s-ar fi întâmplat, iar cealaltă s-ar fi întâmplat brusc? Beatrice cu sau fără Gratan – care era diferenţa? Galeria pe care nu reuşise s-o deschidă în numele părinţilor lui – şi ce? Soţia lui distrusă – îi păsa oare în ce fel de lume trăia? Acţiunea se oprise în mod arbitrar pentru Shylock,

dar timpul nu. Timpul îl îmbălsămase. Ar fi fost mai bine pentru el dacă şi timpul s-ar fi oprit odată cu acţiunea? Ar fi realizat ceva mai puţin sau mai mult? Cea mai mare iluzie dintre toate – că din strădania timpului se vor ivi schimbări benefice.

Nu ştia de când stătea acolo, dar frigul abia începuse să-i intre în oase, când Plurabelle strigă că are veşti. Vocea îi părea spartă, de parcă ar fi fost vocea în schimbare a unui băiat de cor. Arăta subţiată şi febrilă. Neştiind ce se întâmplase între ea şi Shylock, Strulovitch interpretă totul ca pe o consecinţă firească a grijilor ce şi le făcea pentru D'Anton. Foarte bine. Dacă nu altceva, măcar stârnise nelinişte. Şi, preţ de o clipă, speră din nou că adversarul îi murise urlând sub cuţit. Dar ceva nu era tocmai în regulă cu agitaţia lui Plurabelle. Avea veşti, zise ea tragic. Dacă veştile erau că D'Anton murise urlând sub cuţit, de ce îi trebuia atât de mult s-o spună? Ce rost avea atitudinea de music-hall – împleticeala prost executată, respiraţia îngreunată, mâna palidă dusă la tâmplă?

Şarjează, se gândi el. Vrea să nu se mai termine. Înţelegea că aştepta cu nerăbdare ca totul să revină la normal în mica ei lume şubredă şi ca Strulovitch să dispară cu ameninţările lui. Dar asta nu lămurea cabotinajul.

În cort se găsea un număr mic de oameni, adunaţi în jurul radiatoarelor.

— Am aici o scrisoare de la chirurg, datată, veţi fi surprinşi să aflaţi, acum cinci zile, anunţă Plurabelle în cele din urmă.

Vocea îi deveni brusc puternică şi duşmănoasă şi, în timp ce citea, ochii îndureraţi de acum câteva minute deveniră tăciuni aprinşi.

Tuturor celor interesaţi,

Azi am avut plăcerea de a-l consulta pe acest pacient încântător (nume menţionat) pentru a stabili dacă poate fi supus circumciziei prin „rezecţie de tip manşetă" şi mă bucur să spun că acest consult a dovedit că această metodă, sau oricare alta, ar fi de prisos, deoarece pacientul este deja circumcis. Operaţia, din câte pot eu să deduc şi dânsul să-şi amintească, a avut loc pe când era bebeluş, astfel de intervenţii fiind frecvente în familiile ce locuiesc în climate tropicale.

Evident, o persoană nu poate fi circumcisă de două ori.

Al dumneavoastră,

Pandhari Malik

S-a râs? S-a aplaudat?

Pentru a doua oară în acea după-amiază, Strulovitch îşi înfundă urechile. Dacă există surzenie isterică, trebuie să existe şi surzenie raţională. Ce rost are să asculţi ceva ce nici nu te educă, nici nu-ţi face cinste? De ce să te laşi înjosit de previzibilitatea absurdă în plină desfăşurare?

Nu avu răbdare – nici cu evenimentele, nici cu el însuşi – să analizeze subterfugiul care-l făcuse de râs. Nimeni nu se comportase principial. El era cel care pierduse, atâta doar îl diferenţia de D'Anton. O victorie – premiul fiind un D'Anton însângerat – nu l-ar fi făcut mai bun decât celălalt.

Surprins doar de cât de puţin era de surprins, plecă pe furiş înainte ca Plurabelle să-l poată confrunta cu înfrângerea. N-avea decât să jubileze fără el. Nu mai avea treabă la Old Belfry şi nici n-avea de ce să se plângă. Se bucura. Pentru mintea modernă, există o oarecare demnitate în a fi fraierit. Se confirmă astfel lipsa de noimă a existenţei.

Sunt mulţumit, se gândi el. Depăşit, dar mulţumit.

Nu se duse direct acasă. Îl rugă pe Brendan, pe care l-a găsit conversând aprins cu ceilalţi şoferi, să-l plimbe. Oriunde. De preferinţă pe drumuri unde nu se aruncase nisip. Un peisaj albit. Garduri vii înalte şi zăpada scrâşnind tăcut sub roţi. Să cutreiere până la lăsarea întunericului. Şi n-avea mult de aşteptat. Aici noaptea cădea în mijlocul după-amiezii.

Înainte să se dea jos şi să-i deschidă uşa lui Strulovitch, Brendan se întoarse şi îi întinse o scrisoare.

— E preavizul meu, spuse el.

— Mă aşteptam, răspunse Strulovitch. Sper că n-a fost un chin prea mare să lucrezi pentru mine.

— Uneori omul are nevoie de-o schimbare, domnule, zise Brendan. Atâta tot.

— Trebuie să faci cum te îndeamnă conştiinţa, Brendan, îi spuse Strulovitch.

Nu-i făcea nici o plăcere să se gândească cum, în absenţa unor duşmani şi demoni pe care să dea vina, conştiinţa lui Brendan îi va fi osânda.

Când ajunse în cele din urmă acasă, se duse direct la birou, unde îi scrise în grabă un bilet lui D'Anton. „Învingătorului i se cuvine prada“, aşternu el. „Ca dovadă a bunăvoinţei mele, voi face în aşa fel încât lucrarea lui Solomon Joseph Solomon să îţi fie adusă acasă. Sper că plăcerea pe care i-o va da persoanei căreia spui că-i este destinată să ţi se întoarcă înzecit. Arăţi veştejit şi scofâlcit. Fie ca seva recunoştinţei şi prieteniei împărtăşite să curgă prin dumneata. N-am fost lăsaţi pe pământ să fim veşnic trişti.“

Înainte de a se duce la culcare, trecu pe la Kay şi o găsi pe Beatrice alături de ea. Nici una din femei nu trădă vreun semn de afecţiune.

— Când te-ai întors? o întrebă el pe Beatrice.

— Nu demult.

— Eşti bine?

Se uită înspre mama ei, ca şi când ar fi vrut o confirmare. Se vedea un zâmbet, o încuviinţare din cap?

Este greu pentru ea, se gândi Strulovitch – totul. Prea nemilos. E doar un copil.

— Arăţi bine, minţi el.

— Mă îndoiesc, spuse ea. Dar mulţumesc oricum. Sunt nevătămată, dacă asta vrei să spui. Şi nelogodită, dacă asta vrei să ştii de fapt.

— E de ajuns că te afli aici.

— Şi pentru mine e de ajuns.

Era de ajuns că se afla acolo. Era cel mai important lucru că se afla acolo. Dar ceva spiriduş neastâmpărat şi neogoit de tată cusurgiu dădu la o parte bucuria pe care voia să o exprime.

— Dacă mi-ai fi spus că te întorci azi acasă, zise el, ne-ai fi scutit pe toţi de multă bătaie de cap.

— Poate că n-am vrut să vă scutesc pe toţi de multă bătaie de cap.

În neînduplecarea-i împietrită seamănă cu Shylock, se gândi Strulovitch. Dacă ar fi fost s-o întrebe ce gândea, nu se îndoia cum avea să răspundă.

M-oi răzbuna şi eu pe haita asta.

Mulţumiri

După părerea mea, mulţumirile nu-şi au locul când e vorba de o operă de ficţiune, căci datoriile unui romancier nu pot fi ştiute sau răsplătite: ce carte, ce persoană, ce amintire, ce întâlnire sau întâmplare uitată a aprins fitilul – asta dacă putem spune că s-a aprins fitilul.

Dar împrejurările ce-au dus la scrierea acestui roman sunt cu totul diferite de oricare altele ce mi-au fost date, din pricină că a fost scris la cerere, că s-a ivit, inevitabil, din relectura concentrată a unei piese, şi că am ascultat părerile şi în unele cazuri am urmat indicaţiile altora în timp ce îl scriam – indicaţii chiar despre cât de indicat este să-l scriu.

Nu-i voi mulţumi autorului piesei originale, dar trebuie să le mulţumesc lui Juliet Brooke, Clara Famer şi Becky Hardie de la Editura Hogarth pentru că s-au gândit că aş putea face ceva cu această piesă, precum şi agentului meu infailibil, Jonny Geller, pentru că a fost de acord cu ele.

Inestimabile au fost, de asemenea, conversaţiile despre piesă şi despre proiect avute cu Jenny De Yong, soţia şi partenera mea cu spirit critic, cu vechii mei prieteni, John McClafferty şi Damaris Palmer, precum şi cu relativ noul meu prieten – încă incisiv şi înflăcărat la 96 de ani – Donald Zec.

În mai bine de jumătate de secol de studiat Shakespeare, am citit prea multe cărţi şi eseuri despre el ca să ştiu căreia îi sunt mai îndatorat. Dar gândindu-mă la *Neguţătorul din Veneţia* de data aceasta, mi s-au părut, în întregime sau parţial, inestimabile următoarele: James Shapiro, *Shakespeare and the Jews*; Stephen Greenblatt, *Will in the World*; John Gross, *Shylock*; Arnold Wesker, *Shylock and Other Plays*; Kenneth Gross, *Shylock Is Shakespeare*; Lyn Stephens, *A Wilderness of Monkeys* (în B.J. Sokol, ed., *The Undiscover'd Country: New Essays on Psychoanalysis and Shakespeare*); David Nirenberg, *Anti-Judaism: The Western Tradition*; Philip Roth,*The Counterlife*.